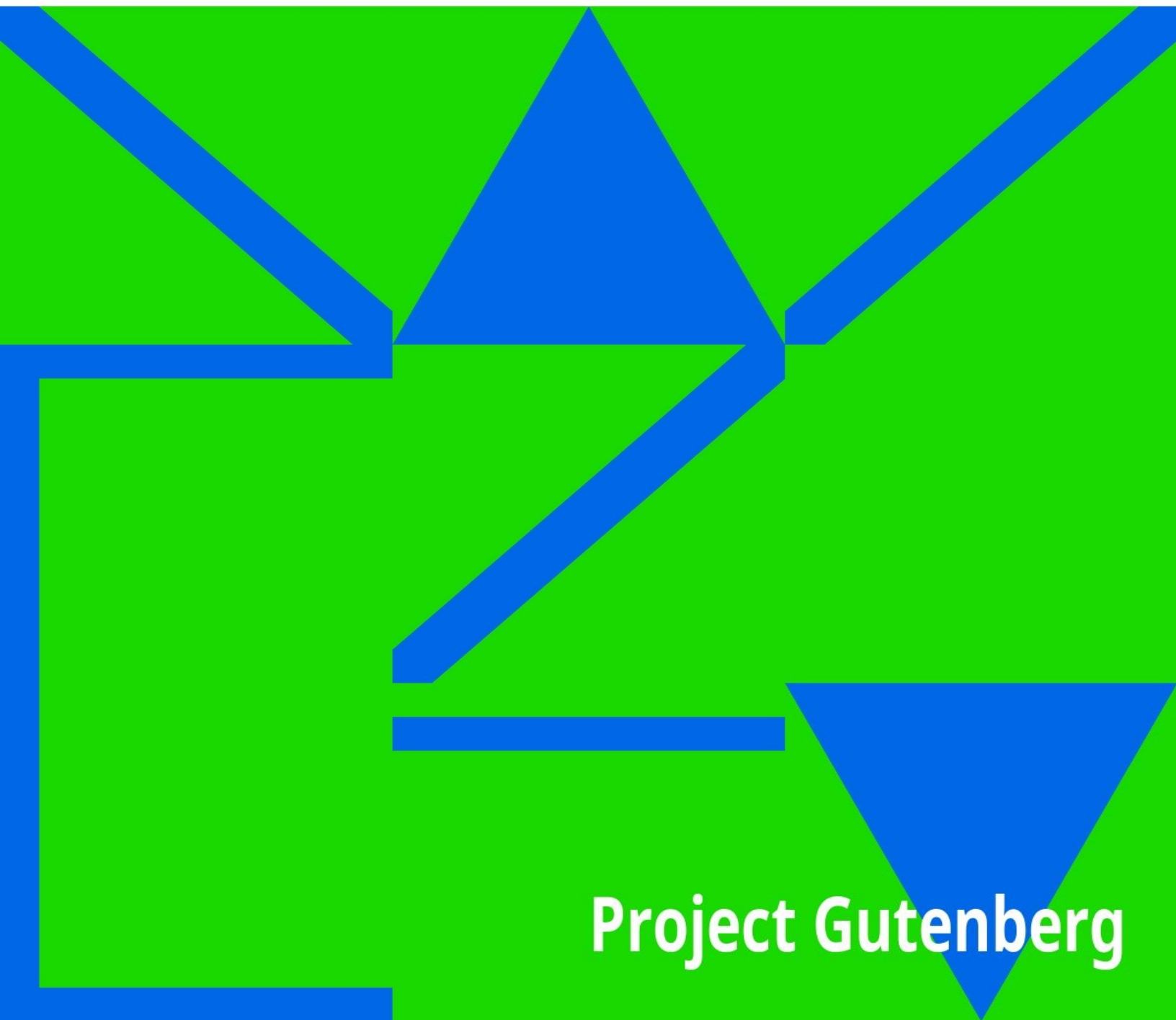

Manon Lescaut

Romaani

abbé Prévost

An abstract geometric design featuring a vibrant green background. Overlaid on this background are several thick, bright blue lines and shapes. These include a large triangle pointing upwards in the upper center, a smaller triangle pointing downwards in the lower right, and various intersecting lines that create a complex, layered effect. The lines vary in thickness and orientation, some running diagonally and others horizontally or vertically, creating a sense of movement and depth.

Project Gutenberg

The Project Gutenberg eBook, Manon Lescaut, by abbé Prévost, Translated by Jalmari Hahl

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

Title: Manon Lescaut Romaani

Author: abbé Prévost

Release Date: March 19, 2019 [eBook #59098]

Language: Finnish

***START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MANON
LESCAUT***

E-text prepared by Timo Ervasti and Tapio Riikonen

MANON LESCOUT

Romaani

Kirj.

ANTOINE-FRANÇOIS PRÉVOST

Ranskankielestä suomentanut

Jalmari Hahl

Hämeenlinnassa, Arvi A. Karisto, 1916.

Antoine-François Prévost.

Elämäkerrallinen luonnos.

Harvasta kirjailijasta ovat aikalaiset ja jälkimaailma muodostaneet niin räikeän irtokuvan, kuin "Manon Lescaut'n" kuuluisasta tekijästä.

Hän oli muka hillitön irstailija, petkuttaja, väärentäjä, luopio. Jopa kerrottiin hänen vihan ja raakuuden puuskauksessa lyöneen kuoliaaksi oman isänsä. Vasta kuluneen vuosisadan loppuvuosina suoritettu elämäkerrallinen tutkimus haihdutti sen parjauslegendan, joka niin kauan oli himmentänyt suuren kirjailijan muistoa.

Tämä tutkimus on osoittanut, ettei Prévost tosin ollut mikään lujaluonteisuuden ja pidättyväisyyden esikuva, että hän päinvastoin oli häälyväinen ja levoton sielu, mutta että hän vihasi vilppiä ja ulkokultaisuutta ja että hänen luonteessaan oli useita hyviä ja miellyttäviä puolia.

Antoine-François Prévost — yleisemmin tunnettu nimellä abotti Prévost — syntyi Artois'n maakunnassa sijaitsevassa pikkukaupungissa, Hesdinissä, huhtikuun 1 päivänä 1697. Myöhemmin Prévost sukunimeensä liitti lisän d'Exilés, jonka syntyä ja tarkoitusta on koetettu selittää eri tavoin. Perustelultaan uskottavin on se olettamus, että hän tuolla lisänimellä viittasi maanpakolaisuuteensa.

Tiedot Prévost'n vanhemmista ja hänen suhteestaan heihin ovat hyvin niukat. Hänen isänsä, Liévin Prévost, oli asianajaja ja sen lisäksi yleinen syyttäjä Hesdinin tuomiokunnassa. Prévost'n aikalaisen, munkki Grenier'n tiedonannon mukaan, Liévin Prévost oli kiivas ja ankara mies. Kun hänen poikansa teki luostarilupauksensa, uhkasi isä ampua hänet kuoliaaksi, jos hän joskus rikkoi nämä lupauksensa. Hesdinin kunnallisarkistossa on asiapaperi, jossa mainitaan Prévost'n isoisän, jolla niinikään oli ristimänimi Liévin, parjanneen erästä virkamiestä varkaaksi ja sanoneen tahtovansa antaa selkäsaunan koko hänen virkakunnalleen. Isoisä ja isä tuntuvat siis olleen tuittupäisiä miehiä.

Tämä panee ajattelemaan, että kirjailija muisti isäänsä kuvatessaan "Manon Lescaut" romaanin sankarin, ritari des Grieux'n jäykkää ja taipumatonta isää. Liévin Prévost nuoremmosta, kirjailijan isästä, mainitaan kuitenkin, että hän huolellisesti valvoi ja seurasi lastensa kasvatusta.

Kirjailijan äiti, Marie Clay eli Duclay, oli lähellä Hesdiniä asuvan varakkaan maanviljelijän tytär.

Ensimmäisen opetuksensa Prévost sai kotikaupungissaan jesuiittakoulussa. Tämä muuten ahdasmielinen tietopuolinen kasvatus herätti pojassa elinajaksi harrastuksen opintoihin ja kirjallisuuteen. Kuusitoista-vuotiaana hän noviisina liittyi mainittujen luostariveljien munkkikuntaan. Mutta jo 1716 hän jätti jesuiitat ja värväytyi sotilaaksi, kysymättä edes omaistensa mielipidettä. Seuraavana vuonna solmittiin rauha. Prévost joko kyllästyi sotilaselämään tai katsoi ylennystä silloin vallitsevissa oloissa epävarmaksi tai hitaaksi, ja 1719 hän riisui univormun ja pyrki takaisin jesuiittain pariin. Mutta nämä kieltäytyivät häntä vastaanottamasta. Nyt hän toistamiseen rupesi sotilaaksi. Prévost'n aikuisessa kronikassa selitetään tämä paluu sotilasuralle seuraavaan tapaan. Hyvin suruissaan tuosta epäyksestä Prévost lähti Roomaan saadakseen jesuiittain kenraalilta luvan uudelleen ruveta noviisiksi. Matkalla hän sairastui ja otettiin sairaalaan, missä muudan sotilaslääkäri häntä hoiti sillä ehdolla, että hän parannuttuaan värväytyisi armeijaan. Näin tekikin Prévost, mutta pakeni lyhyen ajan kuluttua Hollantiin. —

Siitä, millainen hänen olonsa tässä maassa oli, ei tiedetä mitään varmaa. Pian hän sieltä katuvaisena palasi isän taloon. Tähän aikaan arvelee Harri-isse, yksi Prévost'n luotettavimpia elämäkertojia, sen lemmenseikkailun sattuneen, joka on tarjonnut aiheen romaaniin "Manon Lescaut". Tästä teoksesta sanoo Palinot, niinikään Prévost'n elämäkertoja: "Hän kuvasi sitä intohimojen tulvaa, jonka

valtaa oli kokenut. Hänen värinsä olivat kahta vaikuttavammat, ne kun olivat todet ja noudetut omasta sydäimestä."

Mainittu lemmenseikkailu ei kuitenkaan päättynyt samoin kuin romaanissa kerrotaan. Prévost ei todellisuudessa seurannut Manonia Ameriikkaan, vaan uupui matkalla satamakaupunkiin pyörtyneenä tien viereen, ja hänen tajuttomana ollessaan rattaat kuljettivat pois hänen epäjumalansa, jota hän ei enää koskaan senjälkeen nähnyt. Tultuaan jälleen tajuihinsa, hän näki kaukana valon, joka tuikki pimeässä. Se oli Saint-Wandrillen luostarin yölamppu. Vaivoin laahasi epätoivoinen matkamies itsensä tähän tyyssijaan, joka aukaisi hänelle vieraanvaraiset ovensa. Nyt pääsi Prévost benediktiinimunkkikunnan alokkaaksi, ja 1721 hän julkisesti teki munkkilupauksensa.

Hän ei kuitenkaan näy palanneen luostariin vakaumuksesta, vaan sentähden, että tarvitsi lepoa ja lohdutusta. Tämä selviää seuraavista kirjeen kohdista: "Liian hellän suhteen onneton päätyminen johdatti minut lopulta hautaan. Tämän nimen annan sille kunnianarvoisalle munkkikunnalle, jonka helmaan haudauduin ja jossa piilin jonkun aikaa kuin kuollut ainakin, niin etteivät vanhempani ja ystäväni tietäneet, minne olin joutunut." — — "Taivas tuntee sydämeni perinpohjin, ja se riittää minua rauhoittamaan. Jospa ihmiset tietäisivät yhtä hyvin, että tukalat olot ovat saattaneet minut alokkaana turvautumaan luostariin, että nuo samat olot eivät sallineet minun luopua tästä asemasta niin pian kuin olisin halunnut ja että ainoastaan välttämättömyyden pakoittamana tein luostarilupaukseni, asettaen salaa itsekseni kaikki ne rajoittavat ehdot, jotka aiheuttivat minut rikkomaan nuo lupaukset."

Nyt seurasi vuosia, joiden kuluessa Prévost benediktiinimunkkina oleskeli eri luostareissa, harjoittaen tieteellistä tutkimusta, kaunokirjallista tuotantoa ja saarnaajan tointa. Viimeksi hän asettui Saint-Germain-des-Prés'n luostariin. Kirjallinen työ miellytti häntä suuresti ja oli kaiketi melkoisena syynä siihen, että tämä levoton henki niin kauan malttoi pysyä luostarissa. Hänen kertojalahjansa tulivat ennen pitkää tunnetuiksi luostariveljien keskuudessa, ja usein hän iltaisin huvitti heitä tarinoillaan, joita he ihastuneina kuuntelivat myöhäiseen yöhön. Heistä erottuaan Prévost yksinäisessä kopissaan tarttui kynään, ja monasti aamuhämärä yllätti hänet kirjoituspöydän ääressä. Blancs-Manteaux'n ja Saint-Germain-des-Prés'n luostareissa hän kirjoitti alkupuolen romaaniaan "Mémoires d'un homme de qualité". Tämä laaja romaani, joka valmistui 1731, käsitti lopulta seitsemän nidettä ja oli jaettu kahteentoista kirjaan. Viimeinen nide oli omistettu ritari des Grieux'n ja Manonin lemmentarinalle, ja tämä romaani ilmestyi ensi

kerran erityisenä teoksena vuonna 1733.

Niin etevä arvostelija kuin Sainte-Beuve oli ylen mieltynyt romaaniin "Mémoires d'un homme de qualité". Nykyaikaisista lukijoista se kuitenkin tuntuu vanhentuneelta seikkailija-romaanilta, jonka ainoastaan tutkija hakee esiin kirjaston tomusta, muodostaakseen itselleen kokonaiskuvan "Manon Lescaut"n tekijästä.

Vaikkakin rauhallinen luostarielämä tarjosi Prévost'lle tilaisuutta hänen lempitoimeensa, kirjalliseen työhön, oli tuossa elämässä sentään hänestä paljo ikävyyttä ja vieroittavaakin. Munkit tuntuvat yleensä olleen Prevost'ta lahjattomammat, ja hän on antanut heistä sattuvia kuvauksia, jotka eivät ole kaikille edullisia ja joista ei puutu ivaa. Lisäksi luostarien ahdasoppisuus oli hänen vapautta rakastavalle hengelleen vastenmielinen rajoitus. Ystävien kehoituksesta hän 1728 pyysi Roomasta lupaa siirtyä säännöiltään lempeämpään benediktiiniluostariin. Tämä lupa hänelle myönnettiin, mutta malttamatta odottaa, kunnes Amiensin piispa olisi julaissut lupakirjeen, lähti Prévost priorin luvatta luostarista. Vihostuneet luostarin esimiehet ilmoittivat asian poliisille, ja välttääkseen joutumasta sen rankaiseviin käsiin, Prévost pakeni Englantiin.

Se vapaus valtiollisissa ja uskonnollisissa kysymyksissä, jonka Prévost tässä maassa tapasi, teki häneen syvän vaikutuksen; selviä jälkiä siitä huomaamme useissa paikoin hänen romaanejaan.

Tästä Prévost'n ensimmäisestä oleskelusta Englannissa tiedetään varsin vähän, ja tämäkin perustuu etupäässä ritari de Ravannen tiedonantoihin. Tuo salaniminen henkilö, joka muistelmissaan pahasti parjasi Prevost'ta, oli hyvin juonikas ja epäluotettava. Hän kertoo, että Prévost Englannissa paljon elosteli naisten kanssa ja että pieni lemmenseikkailu pakoitti hänet luopumaan kotiopettajan paikasta, joka oli tuottanut hänelle toimeentulon. Ja tämän jälkeen hän oli matkustanut pois Englannista ja lähtenyt Hollantiin. —

Prévost vastaa myöhemmin siihen ritari de Ravannen väitteeseen, että hänen muka oli ollut pakko poistua Englannista, seuraavasti:

"Niin vähän oli minun pakko lähteä Lontoosta ja siirtyä Hollantiin, että päinvastoin poistuin sieltä eväinäni runsaat lahjat, suosionosoitukset ja hyväilyt. Suurta tyydytystä tuotti minulle se, että kaksikymmentä ylhäistä herraa, jotka olivat kunnioittaneet minua suosiollaan, tunsivat lähdettyäni kaihoa. Minua

kaihosivat niinikään lukemattomat kunnon ihmiset, jotka olivat suoneet minulle kunnioituksensa ja ystävyytensä."

Haagin kaupungissa oli Prévost'lla lemmenseikkailu erään naisen kanssa, jonka nimi toisten mukaan oli Lenki, toisten d'Eccard. Sen johdosta hän sai osakseen paljon moitetta ja parjausta. Myöhemmin hän julkisesti puolusti kyseessä olevaa naista, mutta menetteli siinä liian ritarillisesti. Tuo nainen näyttää todellisuudessa olleen mitä sydämettömin juonittelija. Hänestä mainitaan, että hän armotta oli kuluttanut edellisten rakastajiensa varat ja epäilemättä samalla tavoin käytti hyväkseen suhdettaan Prévost'hon, jonka näyttää joksikin aikaa täydelleen saaneen valtaansa.

Hollannissa ilmestyi 1731 "Manon Lescaut", Prévost'n mestariteos ja se hänen tuotteistaan, joka on vienyt hänen nimensä jälkimaailmaan. Samana vuonna hän alkoi julkaista toistakin romaania, nimittäin "Cleveland'ia", joka valmistui vasta 1738 ja silloin oli kahdeksan niteen laajuinen. Sen sankari on Cromwellin äpäräpoika.

Vuonna 1733 tapaamme Prévost'in taas Englannissa. Täällä hän joutui suureen rahapulaan, ja hänen parhaajansa syyttivät häntä arvopaperien väärentämisestä. Prévost puolustautui mitä pontevimmin tätä syytöstä vastaan, ja myöhemmät elämäkertoajat ovat kaikki sitä mieltä, että syytös oli väärä. Vuonna 1734 Prévost palasi Ranskaan ja sai paavi Clemens XII:nnelta lähetyskirjeen, joka myönsi hänelle anteeksiannon hänen hairahduksistaan. Katumukseksi määrättiin hänelle vuoden noviisiaika, joka kuitenkin oli sangen lievää laatua. Seuraavana vuonna alkoi ilmestyä uusi romaani, "Le doyen de Killerine", jota Prévost piti etevimpänä romaaninaan. Siinä kuitenkin moralisoiva sävy häiritsee taiteellisuutta enemmän kuin missään muussa hänen kaunokirjallisessa teoksessaan. Pari vuotta paluunsa jälkeen Ranskaan Prévost sai prinssi Contin luona hovisaarnaajan toimen. Hän sai asua prinssin palatsissa, ja tämä asema lisäsi tosin sitä arvoa ja mainetta, jonka hänelle jo oli tuottanut kirjallinen toimintansa, mutta hänen uusi virkansa oli palkaton, ja rahapula näyttää yhä jatkuneen. Epäkäytännöllisyys ja erinomainen aulius auttamaan tarvitsevaisia olivat epäilemättä pääasialliset syyt hänen alinomaiseen taloudelliseen ahdinkotilaansa.

Vuosi 1740 tuotti uuden romaanin nimeltä "Histoire d'une Grecque moderne". Se kertoo erään ranskalaisen lähettilään rakkaudesta kreikkalaissyntyiseen haareminaiseen. Tämä soma kertomus on "Manon Lescaut'n" jälkeen Prévost'n

paras kaunokirjallinen teos.

Vielä kerta, nimittäin vuonna 1741, oli Prévost'n pakko lähteä maanpakoon. Tähän saattoi hänet niinikään hänen hyväsydämisyytensä, hän kun oli mitään pahaa aavistamatta ja tarkoittamatta korjannut erään entisen koulutoverinsa kirjoituksen, joka sanomalehdessä julkaistuna herätti vallanpitäjien paheksumisen, niin että julkaisija teljettiin Bastiljiin. Muka kanssasyllisenä Prévost tuomittiin maanpakoon. Prinssi Conti antoi hänelle matkarahat. Oleskeltuaan Brysselissä ja Frankfurtissa hän jo seuraavana vuonna sai palata synnyinmaahansa, jossa asui kuolemaansa asti. Vuonna 1746 hän muutti asumaan pieneen Chaillot'ssa olevaan maataloon. Hänen seuranaan siellä olivat muutamat valitut ystävät, joihin kuului Rousseau. Kirjeessään erälle tuttavalleen hän tästä olopaikastaan antaa seuraavan kuvauksen: "Talo on soma, vaikka sen rakennustyyli ja huonekalut eivät ole komeita. Näköala on viehättävä, ja puutarhat juuri sellaiset, joista pidän: sanalla sanoen, olen täällä kaikkein tyytyväisin ihmisistä. Viisi tai kuusi ystävää, joiden lukua toivon teidän lisäävän palattuanne, tulevat tänne joskus minun kanssani nauramaan ihmissukukunnan mielettömälle hyörinälle. Oveni on suljettu koko muulta maailmalta. — —"

Tämän jälkeen sai Prévost'n tuotantokin rauhallisemman luonteen. Muun muassa hän käänsi englantilaisen Richardsonin romaaneja, ollen tehokkaimpia Englannin kirjallisuuden tutustuttajia Ranskassa, oli jonkun aikaa "Journal Etranger" lehden toimittaja ja kirjoitti viidentoista niteen vahvuisen teoksen nimeltä "Histoire générale des Voyages". Vuonna 1754 antoi paavi Benedictus XIV hänelle Saint-Georges de Gesnen priorikunnan.

Prévost kuoli äkkiä 25 päivänä marraskuuta 1763 lähellä Chantilly'ta olevalla maatilallaan. Hänen kuolemastaan, niinkuin useasta hänen elämänsä tapahtumasta, oli kauan liikkeellä kauhea tarina. Hänet oli muka tavattu tajuttomana metsässä, ja eräs kyläpuoskari oli muka ryhtynyt hänen ruumistaan leikkaamaan, jolloin hän heräsi ja päästi kauhunhuudon ennenkuin heitti henkensä. — Tämän tarun on kritiikki osoittanut vääräksi. Prévost kuoli valtasuonen revähtämiseen tai halvaukseen.

Abotti Prévost'n tuotanto oli hyvin runsas. Harrisse mainitsee hänen teostensa luvun nousevan sataankahteentoista niteeseen, joista kuusikymmentäviisi sisälsi hänen alkuperäisiä teoksiaan, loput käännöksiä. On kuitenkin otettava huomioon, että monet näistä niteistä ovat pientä kokoa ja painetut isolla kirjakeella. Mutta joka tapauksessa oli hänen kynänsä tuotteiden määrä

melkoinen, ja se todistaa suurta kirjallista harrastusta ja henkistä työkykyä. Kuten jo on mainittu, on ainoastaan yhdellä hänen teoksistaan pysyvä arvo, nimittäin romaanilla "Manon Lescaut". "Onnellisena päivänä", sanoo Sainte-Beuve — "loi Prévost tietämättään mestariteoksen". Hänen muilla romaaneillaan on meidän aikanamme etupäässä kulttuurihistoriallinen merkityksensä, ja ne tarjoavat lisäksi ainesta hänen aatteittensa ja romaanitekniikkansa tutkijalle.

* * * * *

Abotti Prévost'n ulkomuodon ovat benediktiini-munkit ilmiannossaan poliisille kuvanneet seuraavasti: "Hän on keskikokoa, hänellä on vaalea tukka, suuret avoimet sinisilmät, iho punoittava ja kasvot täyteläät."

Se kokonaiskuva, jonka hänen aikalaistensa arvostelujen ja hänen omien mielipiteittensä perustuksella saamme hänen sisäisestä ihmisestään, on hänelle erittäin edullinen.

Sekä Ranskassa että ulkomailla Prévost paljon seurusteli ylhäisimmissä piireissä. Joka seurassa häntä nähtiin kernaasti, hänellä kun oli miellyttävät seurustelutavat, huomattavat tiedot eri aloilla, kehittynyt arvostelukyky ja erinomainen helppous lausua ajatuksensa. Tähän tuli lisäksi ystävällinen ja vaatimaton käyttäytyminen, taito mukautua eri tilanteisiin ja osanotto toisten harrastuksiin ja vastoinikäymisiin.

Ei ole syytä epäillä näiden sanojen vilpittömyyttä, jotka hän Haagista kirjoitti eräälle vastustajalleen: "Olenhan maanpakolainen, eroitettu ystävästäni ja omaisistani, useimpien hylkäämä; kuka siis uskoisi, että viha on minulle jotain tuntematonta ja että voin pidättäytyä levittämästä vihamielisiä lausuntoja kirjoituksiini. — — Tunnen, etten vihaa ketään ihmistä. Taivas on siinä todistajani. Ja miksi vihaisinkaan ihmisiä. Olisinhan kiittämätön. Enhän koko elämäni aikana ole saanut muuta kuin kunnioituksen ja ystävyyden todisteita tuntemiltani ihmisiltä, enkä ole voinut käsittää niiden johtuneen muusta kuin heidän hyvydestään, kun täysin tunnen, miten vähäarvoinen olen. Mitä syytä minulla siis olisi heitä vihata. Ei, olen ihmissuvun ystävä. Olen ylpeä siitä, etten vihaa ketään ja ettei minulla ole vihamiehiä." Eräs Prévost'n aikalainen, Charles Jordan, joka muuten aina oli valmis hänestä levittämään parjaavia juoruja, antaa Prévost'sta, tavattuakaan hänet Lontoossa, seuraavan arvostelun: "Hän on teräväpäinen mies, joka tuntee yhtä hyvin kirjallisuutta kuin teologiaa, historiaa ja filosofiaa. Hänellä on äärettömän paljon henkevyyttä... Keskusteluni

Prévost'n kanssa oli hyvin miellyttävä, päivä päivältä hän kävi rakastettavammaksi, oppineemmaksi ja henkevämmäksi."

Voltaire antaa hänestä seuraavan lausunnon: "En ole koskaan puhunut mitään epäedullista abotti Prevost'sta, olen vaan valittanut, että hänellä on keritty päälaki, että häntä kahlehtivat munkin siteet, jotka ovat häpeälliset ihmiskunnalle, ja että hän on vailla omaisuutta. Teen melkoisesti eroa hänen ja abotti Desfontaines'in välillä; jälkimäinen ei voi puhua muusta kuin kirjoista, hän on pelkkä kirjailija, mutta edellinen on ihminen. Heidän teoksistaan näkee heidän sydämiensä eron... Jos täältä kaukaisesta olinpaikastani voisin tehdä jotain abotti Prévost'n hyväksi, tekisin sen mielihyvällä..." Prévost'lle itselleen Voltaire kirjoittaa myöhemmin: "Ei mikään tuottaisi minulle suurempaa tyydytystä ja kunniaa kuin se, että voisin hyödyttää sitä kirjailijoistamme, jota enimmin kunnioitan."

Rousseau sanoo puhuessaan Mussard'in valioystävistä: "Etumaiseksi heidän joukossaan asetan abotti Prévost'n, joka on hyvin rakastettava ja teeskentelemätön mies ja jonka sydän on elähyttänyt hänen teoksensa."

Benediktiini-munkki Dupuis, Prévost'n aikalainen ja elämäkertoja, todistaa, että "hänen inhimillisyytensä avasi hänen sydämensä ja kukkaronsa kaikille onnettomille; kun hänen ystävänsä kehoittamalla kehoittivat häntä hyväkseen käyttämään saavuttamaansa ylhäisten henkilöiden suosiota, hankkiakseen itselleen aineellista etua, hän vastasi, että puutarha, lehmä ja pari kanaa hänelle riittäisivät." Brunetière kiinnittää erityistä huomiota tähän piirteeseen: Prévost on ensimmäisiä, jotka, yksinomaan eläen kynästään, suuria kärsimyksiä kestäen ja uhrauksia tehden ovat vapauttaneet kirjailijan veronkantajan, ylhäisen herran, ruhtinaan suojeluksen riippuvaisuudesta.

Delisle de Sales antaa puhuessaan aikansa kirjailijoista Prévost'lle tämän tunnustuksen:... "hän ei koskaan tuntenut ylemmyyden salaisuutta, ja ollen heikkouteen asti omasta edustaan välittämättä, ei hän koskaan ajatellut maineen hankkimista."

Prévost'n parjaajat väittivät, että hän muka oli tavaton irstailija. Tämä väite on väärä. Hänen sydämensä oli ylen altis hellille tunteille. Huolimatta luostarilupauksestaan hän rakasti intohimoisesti ja sai osakseen vastarakkautta. Mutta tätä hän ei peitellyt eikä kieltänyt. Sen hän tunnusti suoraan ja sitä todistavat hänen romaaninsa, joista eletty todellisuus selvästi pilkoittaa esiin.

* * * * *

Prévost'n kaunokirjallisessa tuotannossa ilmenee aatteellinen eheyden leima. Tämä on seuraus siitä, että yksi johtava aate sitä hallitsee, joskin muunneltuna ja eri puolilta katsottuna eri romaaneissa. Tämä aate on lyhyesti sanottuna seuraava: Ihmisen intohimo on tuhoa tuottava, järki osoittaa hänelle tämän uhkaavan tuhon, mutta on voimaton estämään häntä joutumasta sen alaiseksi. —

Huomaamme, että tämä aate sisältää jansenilaisten opin turmeltuneesta ihmisluonnosta ja ihmisen kykenemättömyydestä omin voimin siitä vapautumaan.

Mutta Prévost ei sokeasti eikä orjallisesti liittynyt tähän oppiin. Uskonnollisissa vakaumuksissa, samoin kuin taiteilijana, hän oli ajastaan edellä. Se, että hän hyväksyi jansenilaisten opin intohimojen ylivallasta, järjen heikkomuudesta, ei ollut mitään satunnaista eikä suinkaan pelkkä abstraktisen ajatuksen tulos. Se perustui elävään kokemukseen. Sillä eroottinen tunne — rakkaus — oli hänessä harvinaisen voimakas ja intohimoinen.

Neiti Lespinasse, jonka salongeissa kuuluisimmat ensyklopedistit seurustelivat, on sattuvasti sanonut, että "Prévost on tuntenut kaikkea sitä, mikä rakkaudessa on suloisinta, mutta että hän on tuntenut kaikkea sitäkin, mikä siinä on hirvittäväntä".

Lukiessamme Prévost'n romaaneja, huomaamme, että useimmat niiden sankareista ja sankarittarista ovat tavattoman intohimoisen rakkauden valtaamat.

Tässä suhteessa Prévost kirjallisena ilmiönä muodostaa käänteen. Ennen häntä rakkautta yleisesti esitetään heikompana, värittömämpänä. — Jokunen poikkeus on olemassa kuten esim. Racine. — Siirrytään rakkauden eri kehitysasteiden läpi, kuvataan oikkuja, epäilyjä, rakkauden salaisia piilopaikkoja, sievistellään, sirkkilöidään. Prévost kuvaa rakkautta valmiina, suurena ja kaikkivaltiaana intohimona ja on vaikuttavin silloin kun hän esittää tämän intohimon traagillisia puolia. Mutta ihminen, dogmeista vapaa, syvästi tunteva ihminen ilmenee sen ohella. Katolilainen uskonto tuomitsee intohimon ja vaatii sitä polkemaan. Prévost katsoo syvemmälle. Hänestä rakkaus on jotain kohtalollista, se on luonnonvoima, ja sentähden ihmisessä oikeutettu. Hän on lausunut tämän vakaumuksensa selvin sanoin seuraavasti: "Asiaa vilpittömästi punnittuani minusta tuntui, että kun luonnon oikeudet ovat ensimmäiset kaikista, ei mikään ole

kyllin voimakasta niitä tukahduttamaan, — että rakkaus on noista oikeuksista kaikkein pyhin, se kun on ikäänkuin kaiken olevaisen sielu, ja että siis kaikki, minkä järki ja olevat olot voivat tehdä sitä vastustaakseen, supistuu siihen, että ehkäistään muutamat sen vaikutuksista, koskaan voimatta tuomita itse sen lähdettä kuivumaan."

Tämä inhimillinen käsitys rakkaudesta ja välitön, omaan rikkaaseen kokemukseen perustuva kuvaus rakkauden tuottamista iloista ja kärsimyksistä oli jotain uutta, joka valtasi hänen aikalaisensa. Ja tämä syvä yleisinhimillinen ja samalla persoonallinen piirre, joka on painanut kirkkaimman leimansa romaaniin "Manon Lescaut", selittää, miksi tämä romaani on säilyttänyt viehätysvoimansa ja miksi jälkimaailma lukee sitä liikutetuin tuntein.

Kiintyessään rakkauden tuottamiin vaikutuksiin Prévost siis liittyy jansenilaisuuteen. Mutta hän ei pysähdy siihen. Hänen vakaumuksensa on, että ne hairahdukset, joihin voimakas rakkaus saattaa ihmisen, eivät ole anteeksiantamattomia. Hän näkee ne päinvastoin sovinnollisessa valossa. Rakkauden aiheuttamat kärsimykset ja hairahdukset eivät hänen mielestään ole muuta kuin koettelemuksia, jotka lopulta puhdistavat ihmisen ja saattavat hänet jalostumaan.

Niinpä lopulta tuossa huikentelevassa, pintapuolisessa ja uskottomassa Manonissakin tapahtuu mielenmuutos. Hän on, samoin kuin ritari des Grieux, käynyt kärsimysten karkaisevan kiirastulen läpi, ja hänestä on senjälkeen tullut hyvä ja jalo ihminen.

Perustuiko tämä viimeksimainittu vakaumus niinkään Prévost'n omaan elämäkokemukseen, vai oliko se vaan teoreettinen johtopäätös, henkinen edistysaskel jansenilaisten ahtaasta ja tuomitsevasta dogmasta — sitä on vaikea ratkaista. Tosin esim. "Manon Lescaut"n loppupuoli, jossa tuollainen mielenmuutos kuvataan, tekee edellä kerrottuun verrattuna vähemmän vakuuttavan vaikutuksen. Mutta on huomioon otettava, että tämän kirjan loppupuoli oli Prévost'n omaa kuvittelua, hän kun ei siinä suorastaan ammenna omasta eletystä kokemuksestaan. Joka tapauksessa tuo sovinnollinen piirre osoittaa kaunista luonteen puolta ja todistaa, että Prévost hylkäsi aikansa yksipuolisen dogmaattisen kannan, kohoten vapaampaan aatepiiriin.

* * * * *

Romaani "Manon Lescaut" sisältää seikkailuja, yllätyksiä, murhia, naisenryöstöjä, petkutuksia, vangitsemisia y.m. hirmuisuuksia. Nämä ovat sovinnaisia romaani-motiiveja ja saattavat oudoksuttaa nykyaikaista lukijaa. Mutta meidän on muistaminen, että Prévost eli Ludvik XV:nnen aikakaudella, jolloin tuollaiset tapaukset olivat yleisiä. Eikä saata kieltää, että hän usein esittää nuo vaikuttimet dramaattisen jännittävästi.

Juonen sommittelu ja valmistelu on Prévost'lla monessa kohdin taitava. Kieli on tosin paikoittain pateettista, mutta kuitenkin vähemmin juhlallista, retoorillista ja jäykkää kuin monella muulla sen ajan proosakirjailijalla.

Tyyli on harvinaisen korutonta ja luontevaa. Tuntuu siltä kuin tekijä ei ollenkaan olisi ajatellut sanontamuotoaan, vaan kuin olisi hänelle ollut tärkeintä, että se, mikä hänellä oli sydämellään, niin pian ja niin teeskentelemättä kuin suinkin tuli lausutuksi. Se, mitä sanotaan miljöö-kuvaukseksi, ja jolla romaanissa tavallisesti on huomattava sijansa, puuttuu melkein kokonaan kyseessä olevasta romaanista. Etusijalle astuu sielunelämän ja luonteiden kuvaus, tunteiden ja sieluntilojen erittely.

Siinä Prévost on mestari, ja romaanilla "Manon Lescaut" on tässä suhteessa urauurtava merkitys. Hänen raivaamistyönsä jälkiä voisi seurata aina uusimpiin aikoihin asti.

Luonteenkuvaus on Prévost'lla mestarillinen. Mikä ihailtava karakterisoimistaito ilmeneekään Manonin ja ritari des Grieux'n luonteenkuvissa. Kuinka täynnä värähtelevää elämää ne ovat. Guy de Maupassant on sanonut Manonista, että hän on tyypillinen nainen. Hänen sanansa kuuluvat näin: "Manon on nainen täydelleen sellainen kuin tämä on, aina on ollut ja aina tulee olemaan." Tätä mielipidettä vastustaen huomauttaa Gauthier-Ferrières: "Manon ei edusta naista yleensä, hän on kurtisaani, ilonainen, sellainen kuin tämä on ja aina tulee olemaan."

Manonin persoonallisuuden on Prévost muuten taiteellisesti syventänyt saattaen mielenkiintoiseksi tämän naisen, jolla on niin paljo epämiellyttäviä ja paheksuttavia ominaisuuksia. Des Grieux uskoo, ettei Manon tahallisesti tee syntiä, meneepä niinkin pitkälle, että pitää häntä viattomana. Osoittaen hienoa taiteellista vaistoa on Prévost hänen luonteenkuvaukseensa liittänyt rakastettaviakin piirteitä.

Päähenkilö tässä romaanissa on ritari des Grieux. Paras todiste tämän henkilökuvauksen psykologisesta ja taiteellisesta eheydestä on, että se ikäänkuin ilmielävänä liikkuu edessämme, pakoittaen meidät uskomaan kaikkein hellimpiin ja rajuimpiin tunteenpurkauksiinsa. Mutta eipä tekijän ollut tarvinnut mennä kauas etsimään mallia tälle kovalle. Tämä malli oli hän itse, ja tuntuu siltä, kuin olisi hän monasti kastanut siveltimensä sydänvereensä.

Sivuhenkilötkin ovat oivallisesti kaavaillut. Muistelkaamme ainoastaan Manonin veljeä, Lescaut'ta, joka on tarkasti havaittu ja taitavasti kuvattu Ludvik XV:n aikainen elostelijatyyppe, ja lisäksi ritari des Grieux'n isää, joka personifioi tuota vanhempien ja lasten väleissä usein esiintyvää ymmärryksen puuttumista ja ristiriitaa.

Yksi ainoa romaanin henkilöistä on poikkeus, nimittäin Tiberge, des Grieux'n ystävä. Hän on kovin abstraktinen ja paikoittain väsyttävä pitkin rippisaarinoineen.

Prévost tahtoi kaikeksi tämän henkilön muodossa kuvata des Grieux'n "parempaa minää" eli omaatuntoa, tai ihanteellista ystävää, tai oli hänen tarkoituksensa moralisoida, asettamalla intohimonsa valtaan antaneen nuorukaisen vastakohdaksi viattomana pysyneen nuoren miehen. Tiberge vaikuttaa kieltämättä keinotekoiselta ja symbolistiselta — jos saa käyttää näin uudenaikaista sanaa, kun on kysymys todellisuuskuvasta uhkuvasta klassillisesta romaanista.

Mutta mitä puutteellisuuksia arvostelija hakeneekin Prévost'n kuuluisasta romaanista, ja mitä eteviä puolia hän siitä koettaneekin poimia esille, kaikki tämä häviää sen vastustamattoman vaikutelman rinnalla, jonka tämän kuolemattoman teoksen lukeminen herättää.

Jalmari Hahl.

MANON LESCAUT

Tekijän alkusananen.

Olisin voinut liittää omiin muistelmiini ritari des Grieux'n elämänvaiheet, mutta kun ei niillä ole mitään sitovaa keskinäistä yhteyttä, luulin olevan lukijalle tyydyttävämpää nähdä ne erikseen. Näin laaja kertomus olisi liian pitkäksi aikaa katkaissut oman elämäntarinani langan. Vaikka en suinkaan väitä olevani täsmällinen kirjailija, tiedän kuitenkin varsin hyvin, että kertomuksen tulee olla vapaa seikoista, jotka saattavat sen kankeaksi ja väkinäiseksi; neuvoohan Horatius:

Ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
Pleraque differat, ac praetens in tempus omittat.

[— — että juuri nyt lausutaan julki se, mikä juuri nyt on sanottava, että siis moni päähänpisto heitetään toistaiseksi ja tällä kertaa jätetään lausumatta. — *Ars poetica.*]

Eikä edes tarvita niin arvokkaan miehen lausuntoa todistamaan näin yksinkertaista totuutta, sillä terve järki on tämän säännön alkulähde.

Jos lukija on tavannut jotain miellyttävää ja mieltäkiinnittävää minun elämäntarinassani, rohkenen luvata, että hän on oleva ainakin yhtä tyytyväinen

tähän liitteeseen. Ritari des Grieux'n menettely on tarjoava hänelle hirvittävän esimerkin intohimojen voimasta. Minulla on kuvattavana sokaistu nuori mies, joka hylkää onnelliset olot, omin ehdoin syöksyäkseen äärimäiseen onnettomuuteen. Vaikka hänellä on kaikki ne ominaisuudet, jotka ovat omansa hankkimaan hänelle mitä loistavimman ja edullisimman aseman, hän kuitenkin oman vapaan valintansa mukaan antaa etusijan maineettomalle ja harhailevalle elämälle, hyläten kaikki varallisuuden ja luonnon tarjoamat edut. Hän näkee edeltäpäin onnettomuutensa, eikä tahdo sitä välttää; hän tuntee sen ja kituu sen taakan alla, eikä käytä hyväkseen niitä parannuskeinoja, joita hänelle lakkaamatta tarjotaan ja jotka minä hetkenä tahansa voisivat tehdä lopun hänen onnettomuudestaan. Hänellä on sanalla sanoen kahtaallinen luonne, missä ilmenee hyveiden ja paheiden sekoitus, hyvien tunteiden ja huonojen tekojen alituinen vastakohta. Sellainen on sen taulun pohja, jota kuvaan. Arvostelukykyiset ihmiset eivät suinkaan pitäne tämänluontoista teosta turhana työnä. Paitsi miellyttävän lukemisen tarjoamaa huvia lukija siitä löytää melkoisesti tapahtumia, jotka ovat omiansa tapoja parantamaan; ja mielestäni tekee yleisölle huomattavan palveluksen se, joka sitä opettaa, samalla huvittaen.

Emme saata punnita siveyskäskyjä, ihmettelemättä, miten niitä samanaikaisesti pidetään arvossa ja laiminlyödään. Ja me haemme syytä tähän ihmissydamen nurinkurisuuteen, joka saattaa sen mieltymään hyvän ja täydellisen aatteisiin, joita se ei kuitenkaan käytännössä toteuta. Jos erityiseen henkiseen suuntaan kuuluvat ja erityisellä sivistysasteella olevat henkilöt tahtovat tutkia, mikä on heidän yksinäisten haaveilujensa yleisimpänä esineenä, on heidän helppo huomata, että ne melkein aina kohdistuvat johonkin siveelliseen kysymykseen. Heidän elämänsä suloisimmat hetket ovat ne, jotka he viettävät joko yksin tai ystävän seurassa vilpittömästi pohtien hyveen tenhovoimaa, ystävyiden tuottamaa suloisuutta, onnen saavuttamiskeinoja, sitä luonnollista heikkoutta, joka edentää onnesta, ja tämän heikkouden parannuskeinoja. Horatius ja Boileau mainitsevat, että sellainen pohdinta on heidän kuvittelemansa onnellisen elämän kauneimpia piirteitä. Mistä siis johtuukaan, että niin helposti syöksymme alas näistä ylhäisistä mietiskelyistä ja että niin pian jälleen joudumme arki-ihmisten tasolle? Ellen pahasti erehdy, on selitykseni, jonka tästä seikasta tuon esiin, täydelleen paljastava vakaumuksiemme ja toimintamme välisen ristiriidan: syy on se, että kaikki siveysohjeet ovat pelkkiä yleisiä ja epämääräisiä periaatteita, minkä vuoksi niitä on vaikea erikoisesti sovelluttaa tapojen ja tekojen yksityiskohtiin. Selvittäkäämme tämä seikka esimerkin avulla. Jalot sielut tuntevat, että lempeys ja inhimillisuus ovat rakastettavia hyveitä, ja ovat taipuvaiset niitä harjoittamaan; mutta kun toiminnan hetki saapuu, he usein

epäröivät. Onkohan tämä todella oikea tilaisuus? Tunnettaanko sen oikea mittakaava? Eikö erehdytä esineen suhteen? — sadat vaikeudet kohoavat eteen. Pelätään joutua petkutetuksi, kun tahdotaan harjoittaa hyväntekeväisyyttä ja armeliaisuutta, joutua heikon kirjoihin, jos osoittaudutaan liian helläksi ja tunteelliseksi; sanalla sanoen pelätään, että joko arvataan liian suuriksi tai laiminlyödään ne velvollisuudet, jotka liian himmeinä piilevät inhimillisyyden ja lempeyden yleiskäsityksessä. Tässä epävarmuudessa ainoastaan kokemus tai esimerkki saattavat järkevällä tavalla antaa sydämen taipumukselle määrätyn suunnan. Mutta kokemus on etu, jota ei suinkaan ole suotu jokaisen itselleen hankkia. Se riippuu eri tilanteista, joihin kohtalo meidät asettaa. Ainoastaan esimerkki saattaa tarjota ohjausta useille hyveen harjoittamisessa.

Varsinkin tämänlaatuisille lukijoille teoksista sellaisista kuin tämä voi olla ääretöntä hyötyä, ainakin silloin, kun ne ovat kunniallisen ja arvostelukykyisen henkilön kirjoittamat. Jokainen esille tuotu tosiseikka on valonvälkähdyks, on opetus, joka täydentää kokemusta; jokainen seikkailu on kaava, jonka mukaan voi itsensä muodostaa: tarvitsee ainoastaan sovelluttaa se omiin olosuhteisiinsa. Koko teos on siveysopillinen tutkielma, miellyttävästi käytäntöön sovitettuna.

Joku ankara lukija kenties oudoksuu, että minun ikäiseni mies tarttuu kynään kuvatakseen kohtalon- ja lemmenseikkailuja. Mutta jos juuri esittämäni mietteet ovat päteviä, ne minua puolustavat; jos ne ovat vääriä, on erehdykseni oleva puolustukseni.

ENSIMÄINEN OSA.

Minun tulee siirtää lukija siihen elämäni aikaan, jolloin ensi kerran kohtasin ritari des Grioux'n. Se tapahtui noin puoli vuotta ennen lähtöäni Espanjaan. Vaikka harvoin erosin yksinäisyydestäni, saattoi kuitenkin huolenpitoni tyttärestäni minut joskus pienille matkoille, joita mahdollisuuden mukaan lyhensin.

Olin kerran paluumatkalla Rouenista, jonne tyttäreni pyynnöstä olin lähtenyt Normandian parlamentissa valvomaan oikeusjuttua, mikä koski maa-omaisuutta, johon hänellä minun kauttani oli perintöoikeus äidinisäni puolelta. Olin paluumatkallani valinnut tien, joka kulkee Evreux'n kautta, mihin poikkessin ensimmäiseksi yöksi, ja saavuin seuraavana päivänä päivällisaikaan Passy'hin, joka on siitä viiden tai kuuden peninkulman päässä. Hämmästyen näin saapuessani tähän kauppalaan sen asujanten levottomina häärivän. He syöksyivät ulos taloistaan, tulvien joukoittain kurjan ravintolan ovelle, jonka eteen kahdet katetut vaunut olivat pysähtyneet. Vielä valjaissa olevista hevosista, jotka näyttivät höyryävän väsymyksestä ja kuumuudesta, saattoi huomata, että nuo molemmat ajoneuvot juuri olivat saapuneet.

Pysähdyin hetkeksi ottamaan selkoa siitä, mistä tuo sekasorto aiheutui; mutta sain varsin vähän selvitystä uteliaalta kansajoukolta, joka ei kiinnittänyt mitään huomiota kysymyksiini, vaan suuren epäjärjestyksen vallitessa yhä tunki majataloa kohti.

Vihdoin ilmestyi ovelle eräs vartijasoturi, olalla kannatin ja muskettipyssy, ja minä viittasin häntä tulemaan luokseni ja kertomaan minulle tämän häiriötilan syyn.

— Se ei ole mitään erinomaista, hyvä herra, hän virkkoi minulle. — Täällä on ainoastaan tusina ilotyttöjä, joita minä toverieni kanssa saatan Havre-de-Grâceen, mistä lähetämme heidät laivalla Amerikkaan. Heidän joukossaan on muutamia sievännäköisiä, ja tämä ilmeisesti kiihoittaa noiden kunnon maalaisten uteliaisuutta.

Olisin jatkanut matkaani tämän selityksen saatua, elleivät minua olisi pysäyttäneet erään vanhan naisen huudahdukset. Tämä astui ulos majatalosta lyöden yhteen käsiään ja huutaen, että se oli jotakin raakaa, jotakin, mikä herätti kauhua ja sääliä.

— Mistä siis on kysymys? minä sanoin.

— Voi, hyvä herra, menkääpä sisälle, hän vastasi, ja katsokaa, eikö tuo näky voi saattaa sydäntä pakahtumaan!

Uteliaana astuin alas hevoseni selästä, jonka jätin renkini huostaan. Ainoastaan vaivoin ja sysien väkijoukkoa pääsin sisälle majataloon ja näin jotain sangen liikuttavaa.

Noiden kahdentoista tytön joukossa, jotka vyötäisiltään olivat sidotut yhteen kuusittain, oli yksi, jonka katse ja kasvot niin vähän muistuttivat hänen tilaansa, että missä muissa oloissa tahansa olisin luullut häntä kaikkein ylhäisimpään säätyluokkaan kuuluvaksi henkilöksi. Hänen alakuloisuutensa, hänen likainen paitansa ja hameensa rumensivat häntä niin vähän, että minussa hänet nähdessäni heräsi kunnioitusta ja sääliä. Kuitenkin hän koetti kääntyä pois päin niin paljon kuin kahleensa sallivat, piiloittaakseen kasvonsa katsojien silmiltä. Hänen piiloittauksensa olivat niin luonnolliset, että ne näyttivät johtuvan kainoutunteesta.

Kun tämän onnettoman joukon kuusi vartijaa niinikään oli huoneessa, vein johtajan syrjään ja pyysin häneltä muutamia tietoja tämän kauniin tytön kohtalosta. Hän saattoi tehdä sen ainoastaan hyvin ylimalkaisesti.

— Toimme hänet sairaala-vankilasta [Tämä sairaala oli Salpêtrière, johon irstaita naisia huonon elämän tähden vankeina suljettiin. Suom.], hän minulle virkkoi,

— poliisipäällikön määräyksestä. Ei näytä siltä, kuin olisi hänet sinne suljettu kiitettävien tekojen vuoksi. Moneen kertaan matkan kuluessa olen kysellyt hänen olojaan; mutta itsepäisesti hän on pysynyt vaiti. Mutta, vaikka minua ei ole käsketty säästämään häntä enempää kuin muita, en kuitenkaan saata olla hänestä vähän huolehtimatta, hän kun minusta tuntuu olevan hiukan parempi kuin muut toverinsa. Tuossa näette nuoren miehen, — hän lisäsi — joka paremmin kuin minä voisi antaa teille tietoja tämän naisen onnettomuuden syystä. Tämä nuori mies on seurannut häntä Parisista asti, tuskin hetkeäkään herkeämättä kyyneliä vuodattamasta. Varmaankin hän on hänen veljensä tai rakastajansa. —

Käännyin sitä huoneen nurkkaa kohti, missä tuo nuori mies istui. Hän näytti vaipuneen syvään haaveilevaan mietiskelyyn: en ole ikinä nähnyt sen eloisampaa surun kuvaa. Hän oli hyvin yksinkertaisesti puettu, mutta heti ensi katseella huomasin miehen jalosukuiseksi ja sivistyneeksi. Lähestyin häntä, hän nousi, ja minä erotin hänen silmissään, hänen piirteissään, kaikissa hänen liikkeissään jotain niin hienoa ja jaloa, että vaistomaisesti tunsin halua tehdä hänelle hyvää.

— En mitenkään tahtoisi teitä häiritä, — minä sanoin ja istuuduin hänen viereensä, — mutta suostuisitteko tyydyttämään uteliaisuuttani tuohon kauniiseen naiseen nähden, joka ei suinkaan näy olevan luotu sitä surkeata tilaa varten, missä hänet näen?

Hän vastasi minulle kohteliaasti, ettei voinut mainita tuon naisen nimeä itseänsä ilmaisematta, ja että hänellä oli painavat syynsä pysyä tuntemattomana.

— Saatan kuitenkin sanoa teille, minkä nuo heittiöt hyvin tietävät, — hän jatkoi osoittaen vartijasotureita — nimittäin, että tätä naista kohtaan tunnen niin rajun intohimoista rakkautta, että se tekee minut onnettomimmaksi ihmisistä. Olen Parisissa ponnistellut kaikki voimani hankkiakseni hänelle vapauden, mutta rukoukset, viekkaus ja väkivalta ovat olleet turhat. Olen siis päättänyt häntä seurata, vaikka hän menisi maailman ääriin. Aion astua laivaan hänen kanssaan, aion matkustaa Amerikkaan. Mutta ääretöntä julmuutta todistaa se, että nuo raukkamaiset konnat — näin hän lisäsi tarkoittaen vartijasotureita — eivät tahdo sallia minun lähestyä häntä. Tarkoitukseni oli julkisesti käydä heidän kimppuunsa muutaman peninkulman päässä Parisista. Tätä varten olin tehnyt sopimuksen neljän miehen kanssa, jotka melkoisesta summasta olivat luvanneet auttaa minua. Nämä petturit jättivät minut oman onneni nojaan ja menivät matkoihinsa, vieden minun rahani mukaansa. Mahdottomuus onnistua väkivaltaa

käyttämällä saattoi minut luopumaan aseista. Ehdoitin vartijasotureille, että ainakin sallisivat minun seurata mukana, tarjoten heille siitä palkintoa. Ansion himo taivutti heidät siihen suostumaan. Mutta joka kerta ovat he vaatineet maksua, kun ovat sallineet minun puhua lemmittyni kanssa. Kukkaroni on lyhyessä ajassa tyhjentynyt, ja kun ei minulla ole järeällä ainoatakaan ropoa, he raa'asti sysäävät minut takaisin, milloin astun askeleenkin häntä kohti.

Ainoastaan muutama hetki sitten, kun huolimatta heidän uhkauksistaan rohkenin häntä lähestyä, he olivat kyllin röyhkeät ojentamaan pyssyjensä piipunsuut minua kohti. Tyydyttääkseni heidän ahneuttaan ja voidakseni jalan jatkaa matkaani, on minun pakko täällä myödä hevoskaakkini, jota tähänasti olen käyttänyt ratsuna.

Vaikka hän näytti kertovan tätä jotenkin tyynesti, hän vuodatti kyyneliä lopettaessaan. Tämä seikkailu tuntui minusta mitä eriskummaisimmalta ja liikuttavimmalta.

— En kiusaa teitä — sanoin hänelle — ilmaisemaan salaisuuttanne; mutta jos saatan teitä jollakin tavoin hyödyttää, tarjoan teille halukkaasti palvelustani.

— Oi — hän jatkoi — en näe vähintäkään toivon välkettä. Minun on pakko alistua kohtaloni koko ankaruuteen. Lähden Amerikkaan. Siellä ainakin voin elää vapaasti sen henkilön kanssa, jota rakastan. Olen kirjoittanut eräälle ystävälleni, joka tulee lähettämään minulle hiukan rahaa Havre-de-Grâceen. Olen vaan pulassa, miten päästä sinne ja miten hankkia tälle olentoparalle — tällöin hän katsoi surullisesti lemmittyynsä — jotain huojennusta.

— No hyvä — minä sanoin. — Minäpä autan teidät pulastanne. Tässä on vähän rahaa ja pyydän teitä ottamaan sen vastaan. Mieltäni pahoittaa, etten muulla tavalla voi teitä auttaa.

Annoin hänelle neljä kultarahaa niin, etteivät vartijat sitä huomanneet. Sillä tiesin hyvin, että jos he olisivat tietäneet hänellä olevan tuon summan, he olisivat vaatineet auliudestaan suuremman maksun. Jopa mieleeni juolahti ryhtyä hieromaan kauppaa heidän kanssaan, hankkiakseni nuorelle rakastajalle oikeuden esteettömästi puhua lemmittynsä kanssa Havreen saakka. Viittasin johtajaa lähestymään ja esitin hänelle ehdoitukseni. Hän näytti häpeävän, huolimatta röyhkeydestään.

— Älkää luulko, hyvä herra — hän vastasi hämillään — että me kiellämme

häntä puhumasta tämän tytön kanssa; mutta hän tahtoisikin alinomaa olla hänen vierellään. Se on meille epämukavaa, ja on kohtuullista, että hän saa maksaa tästä aiheuttamastaan epämukavuudesta.

— No mitenkä paljon tarvitsisitte, jotta se ei teitä vaivaisi?

Hän oli kyllin julkea vaatimaan minulta kahta kultarahaa. Annoin ne hänelle heti.

— Mutta varokaa — sanoin hänelle — petkuttamasta, sillä aionpa jättää osoitteeni tälle nuorelle miehelle, niin että hän voi ilmoittaa minulle asian, ja olkaa varmat siitä, että minulla on keinoja teitä rangaista.

Tämä siis maksoi minulle kuusi kultarahaa.

Se kohteliaisuus ja vilpitön kiitollisuus, jota tuntematon nuori mies osoitti minua kiittäessään, vielä lisäksi vahvasti vakaumustani, että hän oli jalosukuinen ja ansaitsi anteliaisuuteni.

Lausuin muutaman sanan hänen lemmitylleen, ennenkuin lähdin. Tämä vastasi minulle niin viehkeän ja miellyttävän vaatimattomasti, etten poistuessani malttanut olla syvästi aprikoimatta naisen arvoituksellista luonnetta.

Palattuani yksinäisyyteeni, en saanut mitään tietoa tämän seikkailun myöhäisemmistä vaiheista. Kului lähes kaksi vuotta, jotka saattoivat minut kokonaan sen unohtamaan, kun sattuma tuotti minulle tilaisuuden perinpohjin tutustua kaikkiin sen yhteydessä oleviin asianhaaroihin.

Olin juuri saapunut Lontoosta Calais'hen oppilaani, markiisi —n seurassa. Poikkesimme, ellei muistini petä, "Kultaisen Leijonan" ravintolaan, missä erityiset seikat pakoittivat meidät viipymään koko päivän ja seuraavan yön. Kulkiessamme iltapäivällä kaupungilla, luulin näkeväni saman nuoren miehen, jonka olin kohdannut Passyssa. Hän oli kurjissa vaatteissa ja paljoa kalpeampi kuin nähdessäni hänet ensi kerran. Kädessä hänellä oli vanha matkalaukku, hän kun juuri oli saapunut kaupunkiin. Mutta hänen kasvonsa olivat tavattoman kauniit, niin että ne muisti helposti, ja minä tunsin hänet heti jälleen.

— Puhutelkaamme tuota nuorta miestä — sanoin markiisille.

Nuoren miehen ilo oli suurempi kuin mitä voin sanoin kuvata, kun hän

puolestaan tunti minut.

— Oi, hyvä herra — hän huudahti suudellen kättäni — minulla on siis vielä kerta tilaisuus ilmaista teille ainainen kiitollisuuteni!

Kysyin häneltä, mistä hän tuli. Hän vastasi saapuneensa meritietä Havre-de-Grâcesta, minne vähää aikaisemmin oli palannut Amerikasta.

— Ettepä näy olevan erittäin rahoissanne, minä sanoin, menkää "Kultaisen Leijonan" ravintolaan, missä asun, tulen sinne hetken kuluttua teitä tapaamaan.

Palasinkin sinne levottoman uteliaana saada tietää hänen onnettoman kohtalonsa yksityiskohdat ja hänen Amerikan-matkansa eri vaiheet. Tuhlailin hänelle ystävyydenosoituksia ja määräsin, ettei häneltä saanut puuttua mitään.

Hän ei odottanut kehoitustani kertoa elämäntarinaansa.

— Te kohtelette minua niin jalomielisesti — hän virkkoi — että pitäisin itseäni halpamaisen kiittämättömänä, jos teiltä mitään salaisin. Tahdon sentähden kertoa teille sekä onnettomuuteni ja tuskani että hairahdukseni ja häpeällisimmät heikkouteni. Olen varma siitä, että minua tuomitessanne ette voi olla minua surkuttelematta.

Huomautan tässä, että kirjoitin hänen tarinansa melkein heti sen kuultuani, niin että lukija voi olla varma siitä, että tämä esitys on niin huolellinen ja totuudenmukainen kuin suinkin. Totuudenmukainen, sanon minä, niiden mielteiden ja tunteiden esittämistä myöten, jotka tuo nuori mies mitä hienoimmalla tavalla ilmausui.

Tässä siis seuraa hänen kertomuksensa, johon en tule sekoittamaan mitään, mikä ei ole hänestä alkuisin.

* * * * *

Olin seitsemäntoista-vuotias ja suoritin paraikaa loppuun filosofianopintojani Amiensissa, minne minut olivat lähettäneet vanhempani, joiden perhe on P—n ensimmäisiä. Vietin niin vakaata ja säännöllistä elämää, että opettajani asettivat minut esikuvaksi koulussa. Enpä erityisesti ponnistellut ansaitakseni tätä kiitosta; mutta olen luonnostani lempeä ja hiljainen: harrastin opintoja taipumuksesta, ja minulle luettiin hyveeksi minussa ilmenevää synnynnäistä

paheen kammoksumista. Syntyperäni, menestykseni opinnoissa ja muutamat miellyttävät ulkonaiset ominaisuudet olivat hankkineet minulle kaikkien kaupungin kunnan ihmisten tuttavuuden ja kunnioituksen.

Suoritin julkisen tutkintoni, saaden osakseni niin yleistä kiitosta, että piispa, joka tutkintotilaisuudessa oli läsnä, kehoitti minua astumaan hengelliseen säätyyn, missä, sanoi hän, varmasti olin kunnostautuva enemmän kuin Maltalais-ritarikunnassa, jonka jäseneksi minun oli määrä vanhempieni päätöksen mukaan ruveta. Vanhempani antoivat minun jo kantaa tuon ritarikunnan ristiä ja ritari des Grieux'n nimeä. Loma-ajan tultua valmistauduin palaamaan isäni luo, joka oli luvannut pian lähettää minut akatemiaan.

Ainoa suruni lähtiessäni Amiensista oli, että sinne jätin ystävän, johon alati olin ollut sydämellisesti kiintynyt. Hän oli minua muutamaa vuotta vanhempi. Me olimme saaneet kasvatuksemme yhdessä; mutta kun hänen perheensä varat olivat ylen niukat, oli hänen pakko astua hengelliseen säätyyn ja jäädä Amiensiin minun jälkeeni, siellä harjoittaakseen tämän kutsumuksensa vaatimia opintoja. Hänellä oli lukemattomia oivallisia ominaisuuksia. Kertomukseni kuluessa tulette tutustumaan parhaisiin näistä ja varsinkin intoon ja jalomielisyyteen ystävytydessä, mitkä voittavat kuuluisimmatkin vanhanajan esikuvat. Jos silloin olisin noudattanut hänen neuvojaan, olisin aina ollut hyveinen ja onnellinen. Jos ainakin olisin ottanut varteen hänen soimauksensa, olisin jo vajottuani siihen kuiluun, mihin intohimoni ovat minut syösseet, pelastanut jotain omaisuuteni ja maineeni haaksirikosta. Mutta hän ei ole korjannut vaivoistaan muuta hedelmää kuin surun nähdä niiden tehottomuuden, sekä ajoittaisen huonon palkan kiittämättömän henkilön puolelta, joka niistä loukkautui ja joka niitä piti tungettelevaisuutena.

Olin määrännyt lähtöpäiväni Amiensista. Oi! miksi en asettanut sitä päivää aikaisemmaksi! Silloin olisin vielä vallan viattomana palannut isäni luo. Lähtöni edellisenä päivänä olimme kävelemässä ystäväni kanssa, jonka nimi oli Tiberge, ja näimme silloin kyytivaunujen saapuvan Arras'sta ja seurasimme niitä siihen majataloon, minne näillä oli tapana poiketa. Tämän tekomme ainoana vaikuttimena oli uteliaisuus. Vaunuista astui muutamia naisia, jotka heti poistuivat; mutta jällellä oli hyvin nuori nainen, joka jäi odottamaan pihalle, sillävälin kuin vanhanpuoleinen mies, joka näytti olevan hänen palvelijanaan, puuhaili matkatavaroiden purkamisessa ajoneuvoista. Tämä nuori nainen näytti minusta niin viehättävältä, että minä, joka en koskaan ollut ajatellut sukupuolten eroa enkä ollut katsellut naista tarkkaavaisesti, että minä, jonka vakavuutta ja

pidättäytymistä kaikki olivat ihailleet, äkkiä olin haltioituneesti rakastunut. Luonteeni heikkouksia oli ääretön ujous ja herkkä hämille-joutuminen; mutta tämä heikkous ei nyt vähääkään minua pidättänyt, minä kun päinvastoin suoraan astuin sydämeni valtijattaren luo.

Vaikka hän oli vielä nuorempi kuin minä, hän vastaanotti kohteliaisuuteni näyttämättä hämmästyneeltä. Kysyin, mikä hänet toi Amiensiin ja oliko hänellä siellä tuttavlia. Hän vastasi minulle avomielisesti, että vanhempansa olivat lähettäneet hänet sinne, jotta hän rupeaisi nunnaksi luostariin. Rakkaus oli jo tehnyt minut niin tarkkanäköiseksi, vaikka se vasta hetken oli asustanut sydämessäni, että pidin tuota aietta pyyteideni kuoliniskuna. Puhuin hänelle tavalla, joka saattoi hänet oivaltamaan minun tunteeni, hän kun oli minua paljoa kokeneempi. Vastoin tahtoaan hänet lähetettiin luostariin, epäilemättä sentähden, että tahdottiin tukahduttaa hänen halunsa huvituksiin, joka jo oli näyttäytynyt ja joka myöhemmin on aiheuttanut kaikki hänen ja minun onnettomuudet. Koetin todistaa vääräksi vanhempien julmaa päätöstä kaikilla niillä perusteilla, jotka heräävä rakkauteni ja skolastinen kaunopuheisuuteni johtivat mieleeni. Hän ei teeskennellyt ankaruutta eikä vastahakoisuutta. Hetken vaiettuaan hän sanoi minulle, että täysin aavistin hänen tulevan onnettomuutensa, mutta että se ilmeisesti oli taivaan tahto, tämä kun ei suonut hänelle mitään keinoa välttää kohtaloaan. Hänen lempeä katseensa, se viehättävä surumielisyys, millä hän nämä sanat lausui, tai oikeammin kohtaloni voima, joka minua syöksi tuhoani kohti, ei sallinut minun hetkeäkään epäröidä vastaukseeni nähden. Minä vakuutin hänelle uhraavani elämäni vapauttaakseni hänet hänen vanhempiensa tyranniudesta ja saattaakseni hänet onnelliseksi, jos hän jossakin määrin tahtoi luottaa minun kunniaani ja siihen äärettömään hellyyteen, jota hän jo minussa herätti. Tätä tuumiessani olen tuhat kertaa ihmetellyt, mistä silloin sain niin paljon uskallusta ilmaista ajatukseni ja kuinka minun oli helppo sitä tehdä, mutta eipä Amoria kohotettaisi jumalaksi, ellei hän usein tekisi ihmeitä.

Tuntematon kaunottareni tiesi hyvin, ettei minun iältäni olla pettureita; hän tunnusti, että jos minä löytäisin jonkun keinon hankkiakseni hänelle vapauden, hän olisi minulle kiitollinen enemmästä kuin elämästään. Vastasin hänelle, että olin valmis kaikkeen; mutta kun olin vailla riittävää kokemusta noin yhtäkkiä keksiäkseni keinoja häntä auttaakseni, niin turvauduin tähän ylimalkaiseen vakuutukseen, joka ei saattanut suuresti hyödyttää häntä eikä minua. Kun samassa hänen vanha vartija-palvelijansa oli tullut saapuville, olisivat minun toiveeni rauenneet, ellei hänellä olisi ollut kyllin älyä korvatakseni minun kekseliäisyyteni. Hämmästyin kun hän seuralaisensa saapuessa sanoi minua

serkukseen ja olematta vähääkään hämillään virkkoi suuresti iloitsevansa tavatessaan minut täällä Amiensissa, minkä vuoksi hän tahtoi siirtää luostariin menonsa seuraavaan päivään, siten saadakseen huvin syödä illallista minun seurassani. Minä tajusin heti tämän juonen ja ehdoitin, että hän poikkeaisi asumaan majataloon, jonka isäntä, oltuaan kauan isäni ajurina, oli asettunut Amiensiin ja oli kokonaan käskettävänäni.

Saatoin itse hänet sinne, enkä välittänyt siitä, että vanha palvelija itsekseen hieman murisi, ja että ystäväni Tiberge, joka ei ollenkaan käsittänyt tätä kohtausta, seurasi minua sanaakaan virkkamatta. Hän ei ollut kuullut meidän keskusteluamme, hän kun oli jäänyt kävelemään pihalle, sillä aikaa kuin minä kauniille mielitetylleni puhuin rakkaudesta. Pelkäsin Tibergen älyävän asianlaidan ja sain hänet poistumaan, pyytämällä häntä toimittamaan minulle erään asian. Saapuessani tuohon majataloon pääsin siis ilokseni yksin keskustelemaan sydämeni valtijattaren kanssa.

Pian huomasin olevani paljoa kehittyneempi kuin olin luullutkaan. Sydämeni aukeni tuhansille mielihyvätunteille, joista minulla ei ollut ennen ollut aavistustakaan; suloinen lämpö levisi suoniini. Olin jonkunlaisessa haltioitumistilassa, joka hetkeksi herpasi kieleni toiminnan, kuvastuen ainoastaan silmissäni.

Neiti Manon Lescaut — tämän hän sanoi olevan nimensä — näytti hyvin tyytyväiseltä tähän sulonsa aiheuttamaan vaikutukseen. Luulin huomaavani, että hän oli yhtä suuren mielenliikutuksen valloissa kuin minä; hän tunnusti pitävänsä minua rakastettavana ja että ihastunein mielin tuntisi kiitollisuutta minua kohtaan, jos hankkisin hänelle vapauden. Hän tahtoi tietää, kuka minä olin, ja tämä tieto näytti lisäävän hänen suopeuttaan, hän kun, ollen alhaista syntyperää, ylpeili siitä, että oli valloittanut minun säätyiseni rakastajan. Aloimme neuvotella keinoista kuinka voisimme omistaa toinen toisemme.

Paljon mietittyämme, huomasimme ainoaksi keinoksi paon. Täytyi välttää hänen matkalaisensa valppautta, tämä kun oli otettava huomioon, vaikka hän olikin ainoastaan palvelija. Sovimme, että minä yön aikana hankkisin kyytirattaat ja saapuisin tuohon majataloon varhain seuraavana aamuna, ennenkuin vanha palvelija oli noussut; lisäksi, että salaa lähtisimme pois ja matkustaisimme suoraa päätä Pariisiin, missä heti saavuttuamme menisimme naimisiin. Minulla oli noin viisikymmentä hopeariksiä, jotka olivat pienten säästöjeni tulos; lemmitylläni oli jotenkin kaksi kertaa sama rahamäärä. Me kuvittelimme, kuin

kokemattomat lapset ainakin, ettei tämä rahamäärä koskaan ollut loppuva, ja yhtä paljon luotimme muiden toimenpiteidemme onnistumiseen.

Syötyäni illallista suuremmalla mielihyvällä kuin koskaan ennen, lähdin tuumaamme toimeenpanemaan. Valmistukseni olivat sitä helpommat, kun tarkoitukseni oli ollut seuraavana päivänä palata isäni luo ja tavarani siis jo olivat koossa. Minun oli siis vallan helppo kulettaa matkalaukkuni ja varata matkarattaat kello viideksi seuraavana aamuna, johon aikaan kaupungin portit arvatenkin jo olivat auki. Mutta ilmaantui este, jota en ollenkaan ollut odottanut, ja joka oli vähällä kokonaan tehdä tyhjäksi tuumani.

Vaikka Tiberge oli minua ainoastaan kolmea vuotta vanhempi, oli hän älyltään kypsynyt ja elintavoiltaan hyvin säännöllinen; hän piti minusta tavattoman paljon. Kun Tiberge näki tuon sievän neiti Manonin, ja minun halukkaisuuteni seurata tätä naista, ja kun hän lisäksi oli huomannut intoni vapautua hänestä poistamalla hänet luotani, kaikesta tästä hän alkoi hieman aavistaa rakkauttani. Hän ei ollut uskaltanut palata majataloon, peläten loukkaavansa minua paluullaan; mutta hän oli mennyt odottamaan minua asuntooni, missä tapasin hänet palatessani sinne, huolimatta siitä, että kello jo oli kymmenen illalla. Hänen sielläolonsa minua suututti. Hän huomasi oitis, miten pakolliseen tilaan se minut saattoi.

— Olen varma siitä — hän peittelemättä virkkoi — että haudot mielessäsi jotain tuumaa, jonka tahdot minulta salata; näen sen ilmeestäsi.

Vastasin hänelle jotenkin jyrkästi, etten ollut velvollinen tekemään hänelle tiliä kaikista tuumistani.

— Eipä niin — hän vastasi; — mutta olet aina kohdellut minua ystävänä, ja tämän nojalla ansaitseen hieman luottamusta ja avomielisyyttä.

Hän kehoitti minua niin hartaasti ja kauan ilmaisemaan salaisuuttani, että minä, joka en koskaan ollut salannut häneltä mitään, täydelleen tunnustin rakastuneeni. Hän kuuli tunnustukseni kasvoissaan tyytymätön ilme, joka pani minut vapisemaan. Kaduin etenkin varomattomuuttani ilmaista hänelle pakotuumani. Hän sanoi olevansa niin vilpitön ystäväni, ettei saattanut olla tarmokkaasti vastustamatta aiettani, ja tahtovansa ensin esittää minulle kaikki järkisyyt, jotka olisivat omiaan kääntämään mieleni pois tuosta yrityksestä; mutta hän lisäsi ilmoittavansa asian henkilöille, jotka varmasti voisivat sen estää, ellen luopuisi

tästä onnettomasta päätöksestä. Sitten hän piti minulle vakavan nuhdesaarnan, jota kesti neljännestunnin ja joka sekin päättyi uhkaukseen ilmiantaa minut, ellen lupautunut käyttäytymään viisaammin ja järkevämmin.

Olin epätoivoissani siitä, että näin turhanpäiten olin ilmaissut aikeeni. Mutta kun rakkaus parin kolmen tunnin kuluessa oli erinomaisesti avannut henkiset kykyni, panin merkille, etten ollut hänelle ilmaissut aikovani toteuttaa tuumani jo seuraavana aamuna, ja päätin pettää hänet verukkeen avulla.

— Tiberge, sanoin hänelle, olen tähänasti pitänyt sinua ystävänäni ja olen tahtonut koetella sinua tällä luottamuksella. On totta, että rakastan, siinä en ole sinua pettänyt; mutta mitä tulee pakooni, ei se ole yritys, johon sokeasti voi ryhtyä. Tule luokseni huomisaamuna kello yhdeksän; silloin saat, jos suinkin mahdollista, nähdä lemmittyni, ja silloin voit päättää, ansaitseeko hän, että ryhdyn tähän toimenpiteeseen hänen tähtensä.

Tiberge lähti luotani, moneen kertaan vakuuttaen ystävyyyttään.

Käytin yön järjestääkseni asiani, ja lähdin päivän sarastaessa neiti Manonin majataloon, missä tapasin hänet minua odottamassa. Hän istui kadunpuoleisen ikkunan ääressä, niin että heti minut huomattuaan tuli itse avaamaan oven. Poistuimme melutta talosta. Hänellä ei ollut muita matkatavaroita kuin liinavaatteensa, jotka minä otin kantaakseni. Kääsit odottivat valmiina matkalle: poistuimme viipymättä kaupungista.

Myöhemmin kerron, miten Tiberge menetteli, huomattuaan, että minä olin hänet pettänyt. Hänen intonsa ei silti ollut vähemmin palava. Saatte nähdä, kuinka pitkälle hän siinä meni ja kuinka runsaasti minun pitäisi vuodattaa kyyneliä ajatellessani, minkä palkan hän siitä sai.

Meidän oli niin kova kiire päästä eteenpäin, että saavuimme Saint Denis'hin ennen yötä. Olin ratsain kiitänyt kääsien vieressä, minkä vuoksi emme olleet voineet keskustella muulloin kuin hevosia vaihtaessamme; mutta huomattessamme olevamme niin lähellä Parisia, nimittäin melkein turvassa, maltoimme nauttia virvokkeita, sillä emme olleet mitään syöneet Amiensista lähdettyämme. Vaikka minä olinkin kovin rakastunut Manoniin, hän vakuutti minulle olevansa minuun yhtä rakastunut. Saatoimme niin vähän hillitä hyväilyjämme, ettemme edes malttaneet odottaa, kunnes olisimme olleet yksin. Kyyditsijämme ja majatalon isännät katselivat meitä ihmetellen, ja huomasin

heidän hämmästyksensä, kun näkivät kaksi meidänikäistä nuorta ihmistä, jotka tuntuivat rakastavan toisiaan raivoihin asti.

Unhoitimme aviotuumamme Saint Denis'ssa, loukkasimme kirkon oikeudet, ja huomaamattamme tuli meistä aviopari. Epäilemättä minä, joka luonteeltani olen hellä ja vakaa, olisin elinikäni ollut onnellinen, jos Manon olisi ollut minulle uskollinen. Kuta enemmän opin häntä tuntemaan, sitä enemmän uusia miellyttäviä ominaisuuksia huomasin hänessä. Hänen henkevyytensä, sydämensä, lempeytensä ja kauneutensa, muodostivat niin vahvan ja viehättävän siteen, että olisin pitänyt täydellisenä onnenani aina saada olla sen kahlehtimana. Kauhea vaihtuvaisuus! Se, mikä aiheuttaa epätoivoni, olisi voinut tuottaa minulle onneni. Minusta on tullut kaikkein onnettomin ihmisistä juuri sen järkähtämättömän vakavuuden vuoksi, josta minun oli oikeus odottaa kohtalaista suloisinta ja täydellisintä rakkaudenpalkkaa.

Vuokrasimme Parisissa kalustetun huoneen; se oli V:n kadun varrella ja onnettomuudekseni kuuluisan yleisvuokraajan, herra de B:n asunnon viereisessä talossa. Kului kolme viikkoa, joiden aikana intohimoni oli siihen määrin täyttänyt mieleni, että olin varsin vähän ajatellut perhettäni ja sitä surua, jota isäni varmaankin oli tuntenut poissaoloni johdosta. Mutta kun minun elintavoissani ei ollut ollenkaan irstaisuutta ja Manonkin käyttäytyi hyvin säädyllisesti, oli yhdessäolomme levollisuus omiaan vähitellen palauttamaan mieleeni velvollisuuden tunteen.

Päätin, jos suinkin mahdollista, tehdä sovinnon isäni kanssa. Rakastajattareni oli niin miellyttävä, etten ollenkaan epäillyt, että hän tekisi edullisen vaikutuksen isääni, jos minulle vaan olisi tarjoutunut tilaisuus näyttää isälleni, miten älykäs ja säädyllinen hän oli. Sanalla sanoen olin kyllin itserakas luulemaan, että isältäni olin saava luvan naida Manonin, huomattuani turhaksi naida hänet ilman isäni suostumusta. Ilmaisin Manonille tämän tuuman ja selitin hänelle, että paitsi rakkautta ja velvollisuutta, siihen saattoi olla pakkokin, varamme kun olivat melkoisesti kuivuneet kokoon ja minulle kun alkoi selvitä, että ne eivät olleet tyhjentyneet.

Manon otti tämän ehdoituksen kylmästi vastaan. Mutta ne vaikeudet, jotka hän toi esiin, johtuivat yksistään hänen hellyydestään ja pelosta menettää minut siinä tapauksessa, ettei isäni olisi suostunut tuumaamme saatuaan tietää olopaikkamme, ja sentähden en vähääkään aavistanut sitä julmaa iskua, jota minulle valmistauduttiin antamaan. Huomauttaessani uhkaavasta taloudellisesta

hädästä, hän vastasi, että meillä vielä riitti varoja muutaman viikon ajaksi, ja että hän sitten oli saava apua eräiltä maalla asuvilta ystävällisiltä sukulaisilta, joille aikoi kirjoittaa. Hän lievensi kieltöään niin hellillä ja intohimoisilla hyväilyillä, että minä, jonka elämän hän kokonaan täytti, ja joka en vähääkään epäillyt hänen sydäntään, hyväksyin kaikki hänen vastaväitteensä ja päätöksensä.

Olin luovuttanut hänelle varojemme käyttöoikeuden ja antanut hänelle toimeksi maksaa tavalliset kulumme. Kohta huomasin, että pöytämme oli runsaammin varustettu ja että Manon oli hankkinut itselleen muutamia melkoisen kalliita koristeita. Hyvin tietäen, että meillä enää tuskin oli jälellä kymmenen tai viisitoista pistolia, huomautin hänelle ihmetteleväni tätä varallisuutemme ilmeistä lisääntymistä. Nauraen hän pyysi minua rauhoittumaan.

— Lupasinhan sinulle, — hän sanoi, — hankkia varoja.

Rakastin häntä liian vilpittömästi, voidakseni ensi kiireessä käydä levottomaksi.

Eräänä päivänä, lähdettyäni iltapäivällä kaupungille ja ilmoitettuani viipyväni poissa tavallista kauemmin, hämmästyin palatessani siitä, että minun täytyi odottaa oven takana pari kolme minuuttia. Meillä ei ollut muuta palvelusväkeä kuin nuori palvelijatar, joka oli melkein meidän ikäisemme. Kun hän tuli avaamaan, kysyin häneltä, miksi hän oli viipynyt niin kauan. Hän näytti hämmästyneeltä ja vastasi, ettei ollut kuullut minun kolkutustani. En ollut kolkuttanut muuta kuin kerran; sanoin hänelle:

— Mutta jos et kuullut minun kolkuttavan, miksi siis tulit avaamaan?

Tämä kysymys saattoi hänet niin hämilleen, että hän, jolla ei ollut tarpeeksi mielenmalttia vastatakseni, purskahti itkuun, vakuuttaen minulle, ettei se ollut hänen syynsä, vaan että rouva oli kieltänyt avaamasta ovea, ennenkuin herra de B. oli poistunut toisia, sänkykamarin puolella olevia rappuja myöten. Jouduin tästä siihen määrin pois suunniltani, ettei minulla ollut voimia astua sisään asuntooni. Päätin taas palata kadulle, sanoen syyksi jotain asiaa, ja käskin palvelustytön sanoa emännälleen, että olin palaava heti, mutta kielsin häntä mainitsemasta puhuneensa herra de B:stä.

Hämmennykseni oli niin raju, että vuodatin kyyneliä astuessani alas rappuja, vielä tietämättä, mistä tunteesta ne johtuivat. Poikkesin lähimpään kahvilaan, istuuduin pöydän ääreen ja nojasin pääni molempiin käsiin, saadakseni selville, mitä liikkui sydämessäni. En rojhennut muistella mitä juuri olin kuullut; tahdoin

pitää sitä kuulohäiriönä, ja pari kolme kertaa olin vähällä lähteä takaisin asuntooni, ilmaisematta mitään huomanneeni. Minusta tuntui niin mahdottomalta, että Manon olisi minua pettänyt, että pelkäsin tekeväni hänelle vääryyttä epäluulollani. Jumaloin häntä, se oli päivän selvää; en ollut antanut hänelle enempää rakkaudentodisteita kuin hän minulle — miksi siis syyttäisin häntä vähemmästä vilpittömyydestä ja uskollisuudesta? Mitä syytä hänellä olisi voinut olla minua pettää? Olihan siitä vaan kolme tuntia, kun hän viimeksi oli tuhlaillut minulle mitä hellimpiä hyväilyjään ja kun oli vastaanottanut niitä minulta mitä lämpimimmin; enhän tuntenut sen paremmin omaa sydäntäni kuin hänen sydäntään.

— Ei, ei, — minä virkoin itsekseen — ei ole mahdollista, että Manon minua pettäisi! Hän tietää varsin hyvin, että minä elän ainoastaan häntä varten, hän tietää liian hyvin, että häntä jumaloin! Siinä ei totisesti ole syytä minua vihata!

Kuitenkin herra de B:n käynti ja salainen poistuminen tuotti minulle päänvaivaa. Muistin lisäksi Manonin pienet ostokset, joihin mielestäni silloisten varojemme ei olisi pitänyt riittää. Tämä näytti viittaavan uuden rakastajan anteliaisuuteen ja tuo Manonin osoittama luottamus apulähteisiin, jotka olivat minulle tuntemattomat. Minun oli vaikea niin monelle arvoitukselle antaa niin suotuisaa selitystä, kuin sydämeni olisi halunnut.

Toiselta puolen tuskin ollenkaan olin menettänyt häntä näkyvistäni Parisissa ollessamme. Toimet, kävelyt, hovit olivat aina olleet meillä yhteiset; hyvä Jumala! hetkenkin ero oli kovasti meitä surettanut! Täytyihän meidän alinomaa vakuuttaa toisillemme, että rakastimme toisiamme. Muuten olisimme menehtyneet levottomuuteen. Vaivoin saatoin siis kuvitella ainoatakaan hetkeä, jolloin Manon olisi kääntänyt huomionsa toiseen kuin minuun.

Lopulta luulin löytäneeni tämän salaperäisen seikan selityksen. Herra de B. — näin ajattelin itsekseen — on mies, jolla on suuret liikeasiat ja laajat liikesuhteet; kaiketi Manonin sukulaiset ovat kääntyneet tämän miehen puoleen lähettääkseen Manonille hiukan rahoja. Ehkä Manon jo on saanut niitä häneltä; ehkä hän tänään tuli tuomaan niitä lisää. Epäilemättä Manon on huvikseen salannut asian minulta, valmistaakseen minulle miellyttävän yllätyksen. Kenties hän olisi puhunut minulle siitä, jos olisin mennyt sisälle niin kuin tavallisesti, sensijaan että tulin tänne kiusaamaan itseäni. Hän ei enää tule pitämään sitä salaisuutena, kun itse puhun hänelle siitä.

Tämä käsitys pääsi minussa siihen määrin vallalle, että se melkoisesti lievensi alakuloisuuttani. Palasin oitis asuntooni. Suutelin Manonia hellästi kuten tavallisesti. Hän vastaanotti minut erittäin hyvin. Alussa minua halutti ilmaista hänelle olettamukseni, joita pidin entistään varmempina; mutta pidättäydyin siitä toivoen, että hän kenties ennättäisi edelleni kertomalla minulle kaiken, mitä oli tapahtunut.

Illallinen oli valmis. Istuuduin pöytään ylen iloisena; mutta meidän välillämme olevan kynttilän valossa luulin huomaavani surullisuutta rakkaan lemmittyni kasvoissa ja silmissä. Tämä ajatus herätti minussa samanlaista mielialaa. Huomasin, että hän kohdisti katseensa minuun toisin kuin tavallisesti. En voinut eroittaa, oliko se rakkautta vai sääliä, vaikka se tuntui minusta lempeältä ja kaihonomaiselta tunteelta. Katselin häntä tarkkaavaisesti; ja ehkä hänen oli yhtä vaikea katseistani arvata sydämeni tilaa. Emme osanneet puhua emmekä syödä. Lopulta näin kyyneliä hänen kauneissa silmissään: petollisia kyyneliä!

— Oi Jumalani! — minä huudahdin — sinä itket, rakas Manonini; sinä olet huolissasi kyyneliin asti, etkä virka minulle sanaakaan huolistasi.

Hän vastasi minulle ainoastaan muutamin huokauksin, jotka lisäsivät levottomuuttani. Nousin vavisten; vannotin häntä rakkauden koko hartaudella ilmaisemaan kyyneltensä syyn: vuodatin niitä itsekin, pyyhkiessäni hänen kyyneliään; olin pikemmin kuollut kuin elävä. Raakalainen olisi heltynyt suruni ja ahdistukseni ilmauksista.

Näin kiinnittäessäni koko huoleni ja huomioni häneen, kuulin useiden henkilöiden askelten kolinaa, jotka astuivat ylös rappuja. Ovelle kolkutettiin hiljaa. Manon suuteli minua, tempautui irti käsivarsistani ja riensi joutuin makuuhuoneeseen, jonka oven heti sulki jälkeensä. Kuvittelin, että hän, jonka puku oli hiukan epäjärjestyksessä, tahtoi piiloittautua niiden vieraiden katseilta, jotka olivat kolkuttaneet. Menin itse avaamaan.

Tuskin olin avannut oven, kun minuun tarttui kolme miestä, jotka tunsin isäni palvelijoiksi. He eivät tehneet minulle väkivaltaa; mutta kaksi heistä piti kiinni käsivarsistani, ja kolmas tutki taskuni, joista veti esille pienen tikarin, ainoan aseensa, joka minulla oli. He pyysivät minulta anteeksi, että heidän oli pakko osoittaa tällaista epäkunnioitusta minua kohtaan; he sanoivat suoraan, niinkuin olikin, menettelevänsä näin isäni käskystä ja että vanhempi veljeni odotti minua alhaalla vaunuissa. Olin niin tyrmistynyt, että annoin viedä itseni vastustamatta ja vastaamatta. Veljeni odotti minua todella. Minut pantiin istumaan vaunuihin hänen viereensä, ja ajuri, joka oli saanut määräyksensä, kyyditsi meidät täyttä laukkaa Saint-Denis'hin. Veljeni syleili minua hellästi, mutta ei puhunut minulle sanaakaan, niin että minulla oli tarpeeksi aikaa ja tilaisuutta ajatella onnettomuuttani. Aluksi se näytti minusta niin synkältä, etten huomannut vähintäkään valonvälkettä. Minut oli julmasti petetty; mutta kuka sen oli tehnyt? Tiberge oli ensimmäinen, joka johtui mieleeni.

— Petturi! — mutisin itsekseni. — Hetkesi ovat luetut, jos epäluuloni on oikeutettu.

Otin kuitenkin huomioon, ettei hän tuntenut olinpaikkaani ja ettei sitä siis ollut voitu saada tietää häneltä. Syyttää Manonia — sitä ei sydämeni uskaltanut. Tuo tavaton alakuloisuus, joka oli näyttänyt melkein masentavan häntä, hänen kyyneleensä, hellä suudelma, jonka hän oli antanut minulle vetäytyessään sisähuoneeseen — kaikki tämä tuntui minusta tosin arvoitukselta; mutta tunsin olevani halukas selittämään sitä yhteisen onnettomuutemme aavistukseksi; ja ollessani epätoivoissani siitä sattumasta, joka oli temmannut minut pois hänen luotaan, olin kyllin herkkäluuloinen kuvittelemaan, että hän oli minua vielä surkuteltavampi.

Pohdintani tuloksena oli se vakaumus, että jotkut tuttavani olivat nähneet minut Parisin kaduilla ja olivat ilmoittaneet asian isälleni. Tämä ajatus lohdutti minua. Luulin suoriutuvani pulasta saamalla vastaanottaa isältäni joitain nuhteita, ehkä

jotain kuritustakin. Päätin kestää ne kärsivällisesti ja luvata kaikki, mitä ikinä minulta vaadittiin, siten helpommin päästäkseni mitä pikimmin palaamaan Pariisiin rakkaan Manonini iloksi ja onneksi.

Ennen pitkää saavuimme Saint-Dehis'hin. Veljeni, joka ihmetteli vaiteliaisuuttani, luuli sen johtuvan pelosta. Hän rupesi minua lohduttelemaan ja vakuutti minulle, ettei minulla ollut mitään syytä pelätä isäni ankaruutta, kunhan vaan olin taipuvainen alistumaan, palaamaan velvollisuuteni tielle ja ansaitsemaan hänen minua kohtaan tuntemaansa hellyyttä. Hän antoi minun olla yötä Saint-Denis'ssä, mutta pani, varovasti kyllä, nuo kolme palvelijaa nukkumaan minun huoneeseen.

Kipeää haikeutta tuotti minulle se seikka, että nyt vietin yöni samassa majatalossa, mihin olin poikennut Manonin kanssa tullessani Amiensista Pariisiin. Isäntä, ja palvelijat tunsivat minut ja arvasivat heti, kuinka asiani oikeastaan olivat. Kuulin isännän sanovan:

— Kas vaan! Se on tuo kaunis nuori herra, joka matkusti tästä kuusi viikkoa sitten pienen neidin kera, jota niin suuresti rakasti. Kuinka tuo tyttö oli viehättävä! Ja kuinka nuo lapsi-parat hyväilivät toisiaan! Hitto vieköön, onpa vahinko, että heidät on erotettu.

En ollut kuulevinani mitään, ja näyttäydyn niin vähän kuin suinkin.

Veljelläni oli Saint-Denis'ssä kaksi-istuimiset kääsit, joissa lähdimme matkaan varhain seuraavana aamuna, ja saavuimme kotiin seuraavan päivän iltana. Veljeni meni ensin isäni puheille, saattaakseen hänet minulle suopeaksi kertomalla, kuinka nöyrästi olin antanut viedä itseni pois, niin että isäni vastaanotti minut vähemmin ankarasti kuin olin odottanut. Isäni tyytyi lausumaan minulle yleisiä soimauksia hairahduksestani lähteä luvatta pois. Mitä tulee lemmittyyni, hän sanoi, että hyvin olin ansainnut sen, mitä oli tapahtunut, kun olin antautunut tuntemattoman naisen käsiin; että hänellä oli ollut paremmat ajatukset minun älykkyydestäni; mutta että hän toivoi tämän pienen seikkailun tekevän minusta viisaamman. Otin tämän puheen varteen ainoastaan mikäli se koski minun tuumiani. Kiitin isääni hänen hyvydestään antaa minulle anteeksi ja lupasin siitälähin käyttäytyä kuuliaisemmin ja säännöllisemmin. Sydämeni pohjassa riemuitsin, sillä siitä päättäen, miten asiat nyt kehittyivät, en ollenkaan epäillyt, että olin pääsevä salaa poistumaan kotoa jo ennen aamun koittoa.

Istuttiin illallispöytään; ja minua pilkkailtiin Amiensissa saavuttamani valloituksen ja muka uskollisen rakastajattareni seurassa toimeenpanemani paon johdosta. En ollut millänikään näistä pistosanoista, jopa olin mielissäni, että sain puhua siitä, mikä lakkaamatta askaroi ajatuksissani. Mutta muutamat isäni lausumat sanat saattoivat minut seuraamaan hänen puhettaan mitä tarkkaavaisimmin. Hän puhui petoksesta ja palveluksesta, jonka herra de B. oli tehnyt omaa etuaan valvoen. Tyrmistyin kuullessani hänen mainitsevan tämän nimen, ja pyysin nöyrästi häntä selittämään asian tarkemmin. Isäni kääntyi veljeni puoleen kysyen, eikö hän ollut kertonut minulle koko juttua. Veljeni vastasi, että minä olin tuntunut hänestä niin levolliselta matkalla, ettei hän ollut katsonut minun tarvitsevan tätä lääkettä, parantuakseni mielettömyydestäni. Huomasin isäni epäröivän, tulisiko hänen selvittää asia täydelleen. Mutta minä rukoilin häntä niin hellittämättä, että hän suostui pyyntöni tai pikemmin musersi minut kertomuksista mitä hirvittävimmillä.

Ensin hän kysyi minulta, olinko koko ajan ollut niin yksinkertainen, että uskoin lemmittyäni todella rakastavan minua. Vastasin rohkeasti, että olin siitä varma, — ettei mikään voinut saattaa minua sitä vähääkään epäilemään.

— Ha, ha haa! — hän nauroi täyttä kurkkua — tuo on mainiota! Olet sinä koko hölmö, ja minua huvittaa panna merkille mielentilasi. On suuri vahinko antaa sinun tulla Maltan-ritariston jäseneksi, kun sinulla on niin suuret edellytykset tulla kärsivälliseksi ja vaatimattomaksi aviomieheksi.

Samaan tapaan hän moneen kertaan ivaili niin sanottua typeryyttäni ja herkkäuskoisuuttani.

Kun en virkkanut mitään, hän lopulta huomautti, että Manon, mikäli hän saattoi arvioida Amiensista lähtömme jälkeen kulunutta aikaa, oli rakastanut minua noin kaksitoista päivää.

— Sillä — näin hän jatkoi — tiedän sinun lähteneen Amiensista viime kuun 28:na päivänä; nyt meillä on tämän kuun 29:s päivä; siitä on yksitoista päivää, kun herra de B. kirjoitti minulle; oletan, että hän tarvitsi viikon päivät täydelleen tutustuakseen rakastajattareesi. Jos siis vähentää yksitoista ja kahdeksan noista kolmestakymmenestä yhdestä päivästä, jotka ovat edellisen kuun 28:n ja tämän kuun 29:n päivän välillä, jää osapuilleen kaksitoista päivää.

Tämän jälkeen naurunhohotukset alkoivat uudelleen. Kuuntelin tätä kaikkea

sydämessä kouristus, jota en luullut jaksavani kestää tämän surullisen ilveilyn loppuun asti.

— Kuule siis, — jatkoi isäni — kun et sitä vielä näy tietävän, että herra de B. on valloittanut prinsessasi sydämen, sillä hän pitää minua pilanaan, luullessaan voivansa saada minut uskomaan, että hän epäitsekkäästi tahtoessaan minulle tehdä palveluksen on riistänyt tuon naisen sinulta. Mieheltä sellaiselta kuin hän, joka muuten ei edes minua tunne, muka pitäisi odottaa niin jaloa mieltä! Tuolta naikkoselta hän on saanut tietää, että sinä olet minun poikani; ja raivatakseen sinut pois tieltään, hän kirjeessä ilmoitti minulle olinpaikkasi ja miten irstasta elämää vietit, huomauttaen minulle, että vaadittiin väkivaltaista menettelyä, jos mieli saada sinut käsiinsä. Hän tarjoutui antamaan minulle keinoja, joiden avulla voisin käydä sinuun käsiksi, ja hänen rakastajattarensa auliutta saamme kiittää siitä, että veljesi sai sinut yllätetyksi. Onnittele nyt itseäsi siitä, että voittoriemusi kesti niin kauan. Osaat valloittaa koko pian, ritari, mutta et osaa säilyttää valloituksiasi.

Voimani eivät riittäneet kauempaa kestämään puhetta, jonka jokainen sana oli lävistänyt sydämeni. Nousin pöydästä, enkä ollut astunut neljää askelta lähteäkseen ruokasalista, kun kaaduin lattialle tajuttomana. Minut saatiin pian takaisin tajuihin. Avasin silmäni, antaakseni kyynelteni tulvia, ja suun, päästääkseen ilmoille mitä surkeimpia ja sydäntä vihlovimpia valituksia. Isäni, joka aina on minua hellästi rakastanut, pani koko hellyytensä liikkeelle minua lohduttaakseen. Kuuntelin häntä, mutta en käsittänyt hänen puhettaan. Heittäydyin maahan ja halasin hänen polviansa; rukoilin häntä kädet ristissä, että hän antaisi minun lähteä Pariisiin pistämään tikarilla kuoliaaksi herra de B:n.

— Ei — huudahdin — hän ei ole voittanut Manonin sydäntä, hän on hurmannut häntä taialla tai myrkyllä, kenties hän väkisin on vallannut hänet. Manon rakastaa minua, tiedänhän sen varmasti. Varmaankin tuo mies on häntä uhannut tikari kädessä, pakoittaakseen hänet hylkäämään minut. Mitä kaikkea hän lieneekään tehnyt riistääkseen minulta niin kauniin rakastajattaren? Oi Jumalani, Jumalani! olisiko mahdollista, että Manon olisi minut pettänyt ja että hän olisi lakannut minua rakastamasta!

Minä kun alinomaa puhuin pikaisesta palaamisestani Pariisiin ja kun lisäksi tuon tuostakin sitä varten nousin, isäni käsitti hyvin, ettei mikään voinut minua pidättää ollessani sellaisen mielenkihoituksen valloissa. Hän vei minut yläkerrassa olevaan huoneeseen, johon jätti luokseni kaksi palvelijaa minua

vartioimaan. En ollenkaan voinut hallita itseäni. Olisin tahtonut antaa tuhat elämää, jos olisin saanut olla Parisissa vaan neljännestunninkaan. Ymmärsin, että kun niin suoraan olin ilmaissut ajatukseni, ei minun sallittu lähteä huoneesta. Katseillani mittelin ikkunoiden korkeutta maasta. Kun en huomannut mitään mahdollisuutta sitä tietä päästä pakenemaan, käännysin sävyisästi molempien palvelijain puoleen. Lupasin tuhansin valoin kerran perustavani heidän onnensa, jos he suostuisivat pakooni. Minä heitä kehoittelin, imartelin, uhkasin, mutta tämäkin yritys oli turha. Silloin menetin kaiken toivoni. Päätin kuolla ja heittäydyin vuoteeseen siinä aikeessa, etten enää elävänä siitä nousisi. Koko yön ja seuraavan päivän vietin tässä tilassa. Kieltäydyin nauttimasta sitä ruokaa, joka minulle seuraavana päivänä tuotiin.

Isäni tuli luokseni iltapäivällä. Hyvytydessään hän koetti lieventää kärsimystäni, lohduttaen minua mitä hellimmin sanoin. Hän käski niin päättävästi minun syödä jotakin, että tein sen pikemmin kunnioituksesta hänen käskyjensä kohtaan. Meni muutamia päiviä, joiden kuluessa söin ainoastaan hänen läsnäollessaan ja häntä totellakseni. Yhä edelleen hän toi esiin syitä, jotka olivat omiaan saattamaan minut jälleen järkiini ja herättämään minussa tuon uskottoman Manonin halveksintaa. Totta on, etten häntä enää kunnioittanut: kuinka olisinkaan voinut kunnioittaa kaikkein pintapuolisinta ja vilpillisintä olentoa? Mutta hänen kuvansa, hänen ihanat piirteensä, jotka olivat juurtuneet syvälle sydämeeni, pysyivät siinä yhä sitä hyväillen — tunsin itseni siksi hyvin.

— Saatan kuolla — sanoin; — jospa minun pitäisikin kuolla, niin paljon häpeän ja surun jälkeen; mutta vaikka kärsisin tuhat kuoloa, en kuitenkaan voisi unhoittaa kiittämätöntä Manonia.

Isäni ihmetteli nähdessään minun yhä olevan niin kiihkeästi rakastunut. Hän tiesi, että minulla oli oikeamieliset periaatteet, ja kun hän ei voinut olla epätietoinen siitä, että Manonin petollisuus oli herättänyt minussa halveksimista, hän kuvitteli, että itsepintaisuuteni vähemmin johtui tästä erityisestä intohimoisesta kiintymyksestä kuin yleisestä kiintymyksestä naisiin. Hän takertui siinä määrin tähän ajatukseen, ja seurasi niin yksinomaan hellyytensä ääntä, että eräänä päivänä tuli ja uskoi sen minulle.

— Tähänasti on minulla ollut aikomus antaa sinun kantaa Maltan ritariston ristiä; mutta huomaan hyvin, ettei halusi vedä sille taholle. Sinä pidät kauneista naisista; olen halukas hakemaan sinulle jonkun, joka sinua miellyttää. Sano minulle peittelemättä, mikä on mielipiteesi tässä suhteessa!

Vastasin hänelle, etten enää tehnyt mitään eroa naisten välillä, vaan että minä kohtaamani onnettomuuden jälkeen inhosin heitä kaikkia yhtä paljon.

— Tulen etsimään sinulle naisen, — virkkoi isäni hymyillen — joka on Manonin näköinen, mutta joka on uskollisempi.

— Oi, jos sydämessänne on jotakin hyvyttä minua kohtaan — sanoin hänelle — niin antakaa minulle Manon. Olkaa varma siitä, rakas isäni, ettei hän ole minua pettänyt, hän ei kykenisi tekemään niin katalaa ja julmaa tekoa. Se on tuo kurja B., joka pettää teitä, häntä ja minua. Jos tietäisitte, kuinka Manon on hellä ja vilpitön, jos tuntisitte hänet, rakastaisitte häntä itse.

— Sinä olet lapsi — vastasi isäni. — Kuinka voitkaan siihen määrin olla sokea sen jälkeen, mitä olen sinulle kertonut hänestä? Juuri hän itse toimitti sinut veljesi käsiin. Sinun pitäisi unhoittaa hänen nimensäkin ja, jos olet järkevä, käyttää hyväksesi pitkämielisyyttäni sinuun nähden.

Liiankin hyvin käsitin, että hän oli oikeassa. Mutta sisäinen ääni pakoitti minut puolustamaan uskotonta lemmittyäni.

— Voi! — huudahdin hetken vaiettuani — on vallan totta, että olen mitä katalimman petoksen onneton uhri. — Todella — näin jatkoin vuodattaen mieliharmin kyyneleitä — huomaa hyvin, että olen ainoastaan lapsi. Heidän ei ollut vaikea pettää herkkäluuloisuuttani. Mutta tiedän kyllä, mitä minun on tehtävä kostaakseni puolestani.

Isäni tahtoi tietää, mikä oli aikomukseni.

— Lähden Pariisiin — sanoin — ja pistän B:n talon tuleen, ja minä tulen polttamaan hänet elävältä petollisen Manonin kanssa.

Tämä kuohahdus pani isäni nauramaan ja sai aikaan ainoastaan sen, että minua entistä tarkemmin vartioitiin vankilassani.

Vietin siinä kokonaista kuusi kuukautta, joista ensimmäisen kuluessa mielialani varsin vähän muuttui. Tunteeni vaihtelivat alituisesti yksinomaan vihan ja rakkauden, toivon ja epätoivon välillä, aina sen mukaan, millaisena Manon esiintyi ajatuksissani. Milloin pidin häntä mitä miellyttävimpänä naisena ja riuduin halusta nähdä hänet jälleen; milloin taas katsoin häntä raukkamaiseksi ja petolliseksi rakastajattareksi ja vannoin tuhat valaa etsiväni hänet ainoastaan

häntä rangaistakseni.

Minulle annettiin kirjoja, jotka olivat omiaan palauttamaan hiukan rauhallisuutta sieluuni. Luin uudelleen kaikki lempikirjailijani, tein uusia tuttavuuksia; rupesin taaskin äärettömästi harrastamaan opintoja — saatte nähdä, mitä hyötyä minulla siitä oli myöhemmin. Ne kokemukset, jotka rakkaus minulle oli antanut, levittivät valoa moneen Horatiuksen ja Vergiliuksen kohtaan, jotka aikaisemmin olivat tuntuneet minusta himmeiltä. Kirjoitin rakkautta koskevan selitelmän Aeneis-runoelman neljännen kirjan johdosta; aion julkaista sen ja olen kyllin itserakas uskomaan, että yleisö on siihen mieltynyt.

— Oi! — virkahdin sitä kirjoittaessani — sydämeen sellaiseen kuin minun olisi uskollisen Didon pitänyt kiintyä.

Tiberge tuli eräänä päivänä tervehtimään minua vankilaani. En vielä ollut nähnyt sellaisia hänen kiintymyksensä todisteita, jotka olisivat aiheuttaneet pitämään sitä muuna kuin yksinkertaisena kouluystävyytensä, jommoinen syntyy jotenkin samanikäisten nuorukaisten välillä. Huomasin hänen niin muuttuneen ja kehittyneen noina viitenä tai kuutena kuukautena, joina en ollut häntä nähnyt, että hänen kasvonsa ja hänen äänenpainonsa herättivät minussa kunnioitusta. Hän puhui pikemmin viisaana neuvonantajana kuin entisenä koulutoverina. Hän valitti sitä hairahdusta, johon olin joutunut; hän onnitteli minua paranemiseni johdosta, jonka luuli edistyneen; lopulta hän kehoitti minua hyötymään tästä nuoruudenerehdyksestä, saadakseni silmäni auki huomaamaan huvien turhuuden.

Katselin häntä hämmästyneenä. Hän sen huomasi.

— Ystäväni — hän sanoi — en puhu sinulle mitään, mikä ei olisi ehdottomasti totta ja mikä ei olisi minulla totisen pohdinnan tuottamaa vakaumusta. Minulla oli yhtä paljon taipumusta aistillisuuteen kuin sinullakin; mutta Taivas oli samalla antanut minulle halua hyveisiin. Olen käyttänyt järkeäni verratakseni molempien tuottamia hedelmiä — eikä kestänyt kauan, ennenkuin huomasin niiden eron. Kaitselmuksen tuki on yhtynyt omaan punnintaani. Minussa on syntynyt maailmaa kohtaan ylenkatse, jolla ei ole vertaistansa. Voitko arvata, mikä minua siinä pysyttää ja mikä minua estää vetäytymästä yksinäisyyteen? Se on yksinomaan hellä ystävyys, jota tunnen sinua kohtaan. Tunnen sydämesi ja henkisten lahjojesi oivallisuuden; ei ole mitään hyvää, jota et sinä olisi valmis toteuttamaan. Nautinnon myrkky on eksyttänyt sinut oikealta tieltä. Mikä hyveen

tappio! Pakosi Amiensista on tuottanut minulle niin paljon surua, ettei minulla senjälkeen ole ollut ainoatakaan ilonhetkeä. Tätä todistavat ne toimenpiteet, joihin se saattoi minut ryhtymään. —

Sitten hän kertoi minulle, kuinka hän, huomattuaan, että minä olin hänet pettänyt ja lähtenyt lemmittyni kanssa, oli noussut hevosen selkään seuratakseen minua; mutta hänen oli ollut mahdoton saavuttaa minua, minä kun olin neljän tai viiden tunnin matkan hänestä edellä. Kuitenkin hän oli saapunut Saint-Denis'hin puoli tuntia minun lähtöni jälkeen. Vallan varmana siitä, että minä olin asettuva Pariisiin, hän oli siellä kuluttanut kuusi viikkoa turhaan etsien minua; hän oli käynyt joka paikassa, missä oli toivonut tapaavansa minut, ja eräänä päivänä hän vihdoinkin oli tuntenut lemmittyni teatterissa; hän oli istunut siellä puettuna niin upeaan pukuun, että Tiberge oli kuvitellut hänen saaneen tuon komeuden uudelta rakastajalta. Tiberge oli seurannut hänen vaunujansa hänen kotiansa ja oli saanut tietää palvelijalta, että eräs herra B. häntä ylläpiti.

— En pysähtynyt siihen — hän jatkoi; — palasin sinne seuraavana päivänä, kuullakseni häneltä itseltään, minne sinä olit joutunut. Hän jätti minut äkkiä, kuullessaan minun puhuvan sinusta, ja minun täytyi palata maaseudulle, saamatta muuta tietoa. Siellä sain tietää seikkailusi ja sen äärimäisen mielenkiihoituksen, jonka se sinussa on aiheuttanut; mutta en tahtonut tulla sinua tervehtimään, ennenkuin saatoin olla varma siitä, että tapaisin sinut tyynempänä.

— Sinä siis näit Manonin? — virkoin minä huoaten. — Oi, sinä olet onnellisempi minua, joka olen tuomittu olemaan häntä koskaan näkemättä.

Hän soimasi minua tämän huokauksen johdosta, joka vielä ilmaisi jälellä olevaa kiintymystäni Manoniin. Hän kiitteli niin taitavasti luonteeni hyvyyttä ja oivallisia taipumuksiani, että hän jo tällä ensi käynnillään herätti minussa voimakkaan halun hänen tavallaan luopua kaikista tämän maailman huveista ja astua hengelliseen säätyyn.

Tämä tuuma miellytti minua siihen määrin, että jäätyäni yksin ajattelin yksinomaan sitä. Muistelin, mitä Amiensin piispa oli sanonut antaessaan minulle saman neuvon ja niitä lupaavia enteitä, jotka hän oli esiintuonut siltä varalta, että minä olisin valinnut tämän uran. Uskonnollisuus yhtyi sekin pohdintaani.

— Tulen viettämään järkevää ja kristillistä elämää — minä ajattelin; tulen omistamaan harrastukseni opinnoille ja uskonnolle, jotka eivät salli minun

ajatella rakkauden vaarallisia iloja. Tulen ylenkatsomaan sitä, mitä maailma ihailee; ja kun tarpeeksi tunnen, ettei sydämeni halua muuta kuin sitä, mitä kunnioitan, tulee minua vaivaamaan yhtä vähän levottomuus kuin himo.

Tämän mukaisesti muodostelin itselleni rauhallisen ja yksinäisen elämän suunnitelman. Siihen kuului syrjässä sijaitseva talo, pieni lehto, ja hiljaa soliseva puro puutarhan päässä; lisäksi valituista kirjoista kokoonpantu kirjasto, pieni joukko hyveisiä ja järkeviä ystäviä, siisti, mutta yksinkertainen ja vaatimaton ruoka. Kuvittelin tämän lisäksi kirjeenvaihtoa Parisissa asuvan ystävän kanssa, joka oli saattava tietooni suuren maailman tapahtumat, vähemmin tyydyttääkseni uteliaisuuttani, kuin hymyilläkseni ihmisten naurettavalle hyörintälle.

— Enkö silloin tule onnelliseksi? — lisäsin. — Eivätkö silloin kaikki vaatimukseni tule tyydyttyiksi?

Varmaa on, että tämä tuuma äärettömästi hiveli pyyteitäni. Mutta päätettyäni tämän niin järkevän järjestelyn tunsin, että sydämeni odotti vielä jotakin, ja että ainoastaan Manon voisi täydentää, mitä puuttuisi tästä miellyttävästä yksinäisyydestä.

Mutta kun Tiberge yhä edelleen kävi luonani vahvistaakseen minussa herättämäänsä päätöstä, käytin kerran tilaisuutta hyväkseni ilmaistakseni sen isälleni. Hän kertoi aikomuksensa olevan jättää lapsilleen vapauden valita kutsumuksensa, ja mikä tämä valintani tulisikin olemaan, hän pidätti itselleen ainoastaan oikeuden tukea minua neuvoillaan. Nämä olivatkin niin viisaita, etteivät ne suinkaan olleet omiaan peloittamaan minua tuumani toteuttamisesta, vaan päinvastoin kehoittivat minua taidokkaasti siihen ryhtymään.

Uuden lukuvuoden alku lähestyi. Päätimme yhdessä Tibergen kanssa ruveta oppilaiksi Saint-Sulpicen hengelliseen seminaariin, hän päättääkseen, minä alkaakseni jumaluusopilliset opinnot. Hiippakunnan piispa tunsu Tibergen ansiot, ja sentähden hän tältä kirkonmieheltä ennen lähtöämme sai melkoisen apurahan.

Isäni, joka luuli minun täydelleen parantuneen intohimostani, ei ollenkaan vastustanut lähtöäni. Saavuimme Pariisiin. Papin kauhtana syrjäytti Maltaan ritariston ristin, ja arvonimi abotti ritari des Grieux'n nimen. Antauduin opintoihin niin innokkaasti, että muutaman kuukauden aikana edistyin erinomaisesti. Käytin niihin osan yöstä, enkä antanut hetkeäkään mennä hukkaan. Etevytyteni tuli niin kuuluisaksi, että minua jo onniteltiin niiden

arvoasteiden johdosta, joihin varmasti olin ylenevä; ja ilman hakemusta minun nimeni pantiin annettaviksi ehdoitettujen apurahojen luetteloon. Hurskasta elämää en liioin laiminlyönyt; palavasti antauduin jokaiseen jumalisuuden harjoitukseen. Tiberge oli ihastuksissaan tästä, katsoen sen omaksi aikaansaamukseen, ja usein näin hänen vuodattavan kyyneliä lukiessaan ansiokseen minun niin sanotun kääntymykseni.

En ole koskaan ihmetellyt, että inhimilliset päätökset ovat muutoksen alaisia: toinen intohimo herättää ne, toinen voi ne tukahuttaa. Mutta kun ajattelin niiden päätösten pyhyttä, jotka olivat saattaneet minut Saint-Sulpiceen, ja sitä sisäistä iloa, jota taivas soi minun nauttia niitä toimeenpannessani, kauhistun, että niin helposti olen voinut ne hyljätä. Jos on totta, että taivaan tarjoama tuki joka hetki on yhtä voimakas kuin intohimot, niin selitettäköön minulle, minkä onnettoman vaikutuksen pakosta yhtäkkiä tunnemme itsemme temmatuksi kauas pois velvollisuudestamme, kykenemättä tekemään vähintäkään vastarintaa ja tuntematta vähintäkään tunnontuskaa.

Luulin kokonaan vapautuneeni rakkauden heikkouksista. Minusta tuntui, että olisin kernaammin lukenut sivun Pyhää Augustinusta tai neljännestunnin ajaksi vaipunut kristilliseen mietiskelyyn, kuin antautunut aistinautintoihin, edes Manoninkaan tarjoamiin. Mutta kuitenkin onneton hetki syöksi minut kuiluun, ja lankeemukseni oli sitä auttamattomampi, kun minä, langettuani samaan kuiluun, mistä olin noussut, uusien hairahdusteni painosta vajosin vielä syvemmälle sen pohjaa kohti.

Olin viettänyt lähes vuoden Parisissa, hankkimatta tietoja Manonista. Alussa oli minulle tuottanut paljon vaivaa tällainen itseni pakoittaminen; mutta alati saapuvilla olevat Tibergerin neuvot ja oma harkintani olivat tuottaneet minulle voiton. Viime kuukaudet olivat kuluneet niin levollisesti, että luulin olevani unhoittamaisillani tämän ihanan ja petollisen olennon. Tuli aika, jolloin minun oli suoritettava julkinen tutkinto teologisessa tiedekunnassa. Pyysin useita eteviä henkilöitä kunnioittamaan minua läsnäolollaan. Nimeni levisi täten kaikkiin Parisin kaupunginosiin; se saapui uskottoman lemmittynikin korviin. Hän ei varmasti tuntenut sitä abotin arvonimen yhteydessä; mutta hiukkanen uteliaisuutta, tai kenties jonkunmoinen katumus siitä, että oli minut pettänyt — en koskaan ole saanut selville, kumpi näistä molemmista tunteista — saattoi hänet kiinnittämään huomionsa nimeen, joka oli niin suuresti minun nimeni kaltainen. Hän läksi sentähden Sorbonneen muutamien muiden naisten seurassa. Hän oli läsnä minun opinnäytteessäni, ja varmaankaan ei hänen ollut vaikea

tuntea minua.

Minä en vähääkään aavistanut hänen läsnäoloaan. Tällaisissa paikoissa on, kuten tiedetään, naisilla erikois-osastoja, joissa heitä piiloittaa katseilta verho. Minä palasin Saint-Sulpiceen kunnian kattamana ja runsasta ylistystä niittäneenä. Kello oli kuusi iltapäivällä. Hetki paluuni jälkeen tultiin minulle ilmoittamaan, että muuan nainen halusi puhutella minua. Läksin heti keskusteluhuoneeseen. Jumalani! Mikä yllättävä näky! Tapasin siellä Manonin. Se oli hän, mutta suloisempana ja säteilevämpänä kuin koskaan ennen. Hän kävi yhdeksättätoista, hänen sulonsa oli sanoin kuvaamaton; hänen ulkomuotonsa oli jotain niin hienoa, niin viehättävää, niin kiehtovaa; se oli kuin rakkaus itse. Hänen kasvoistaan säteili lumoava sulo.

Tyrmistyneenä seisoin katsellen hänen ilmistystään, ja voimatta arvata tämän käynnin tarkoitusta, odotin hänen selitystään, silmät maahan luotuina ja vavisten. Hänen hämmennyksensä oli hetken aikaa yhtä suuri kuin minun; mutta huomattessaan, että minun vaiteliaisuuteni jatkui, hän pani käden silmilleen peittääkseen kyyneliään. Hän tunnusti ujusti, että uskottomuudellaan oli ansainnut vihani, mutta että minä, jos todella koskaan olin tuntenut jotain hellyyttä häntä kohtaan, olin niinkään ollut hyvin sydämetön, kun en kahteen vuoteen ollut antanut hänelle mitään tietoja kohtalostani, ja että vielä lisäksi osoitin sydämettömyyttä, kun näin hänet siinä tilassa edessäni, sanomatta hänelle sanaakaan. Se sieluni mullistus, joka syntyi häntä kuunnellessani, ei ole kuvattavissa.

Hän istuutui. Minä jäin seisomaan puoleksi poiskääntyneenä, rohkenematta katsoa häntä silmiin. Aloin monta kertaa vastata hänelle, mutta en saanut lopetetuksi. Viimein ponnistin voimani huudahtaakseni:

— Sinä vilpillinen Manon! Oi, sinä vilpillinen, vilpillinen!

Kuumia kyyneliä vuodattaen hän toisti minulle, ettei ollenkaan aikonut puolustaa vilpillisyyttään.

— Mitä siis aiot? — minä puolestani huudahdin.

— Aion kuolla — hän vastasi — ellet sinä anna minulle takaisin sydäntäsi, jota vailla minun on mahdoton elää.

— Ota siis elämäni, sinäuskoton! — minä virkoin itse vuodattaen kyyneliä, joita

turhaan koetin pidättää; — ota elämäni, joka on ainoa, minkä enää voin sinulle uhrata, sillä sydämeni ei koskaan ole lakannut olemasta sinun.

Tuskin olin lausunut nämä sanat, kun hän nousi ihastuneena ja syleili minua. Hän hyväili minua moneen kertaan intohimoisesti; hän mainitsi minua kaikilla nimillä, jotka rakkaus keksii ilmaistakseen mitä viehkeintä hellyyttänsä. Minä vastasin niihin toistaiseksi ainoastaan raukeasti. Mikä hyppäys siitä todella rauhallisesta mielentilasta, jossa olin elänyt, niihin myrskyisiin mielenliikutuksiin, joiden tunsin olevan tulossa! Ne panivat minut vapisemaan; värisin, kuten käy, kun yöllä on syrjäisellä autiolla seudulla: luulee siirtyneensä vallan uusiin oloihin; mielen valtaa salainen kauhu, josta ei vapaudu, ennenkuin on kauan tarkastanut kaikkea ympärillä olevaa.

Istuuduimme vierekkäin. Minä otin hänen kätensä käsiini.

— Oi! Manon — minä sanoin, katsoen häneen surullisesti — en ollut odottanut sitä synkkää petosta, jolla palkitsit rakkauteni. Sinun oli kylläkin helppo pettää sydäntä, jonka yksinvaltiat olit ja jonka koko onni oli siinä, että sai sinua miellyttää ja totella. Sano minulle nyt, oletko löytänyt mitään yhtä hellää ja kuuliaista? Ei, ei, luonto ei muodosta toista samanlaatuista kuin minun sydämeni. Sano minulle ainakin, oletko koskaan sitä kaihonnut. Missä määrin voin luottaa tuohon palaavaan hyvyytesesi, joka tänään tuo sinut takaisin luokseni sitä lohduttamaan? Näen liiankin hyvin, että olet hurmaavampi kuin koskaan ennen; mutta kaikkien niiden kärsimysten nimessä, jotka olen kestänyt sinun tähtesi, kaunis Manon, sano minulle, tuletko olemaan uskollisempi.

Hän puhui minulle niin liikuttavin sanoin katumuksestaan ja sitoutui uskollisuuteen niin monin vakuutuksin ja valoin, että hellytti mieltäni sanomattomasti.

— Rakas Manon — sanoin hänelle, maallisesti sekoittaen rakastajan lauseita uskonnollisiin — sinä olet liiaksi ihailtava, ollaksesi luotu olento. Tunnen että voitokas autuaallisuus on vallannut sydämeni. Kaikki mitä Saint-Sulpicessa sanotaan vapaudesta, on harhaluuloa. Tulen sinun tähtesi menettämään omaisuuteni ja hyvän maineeni, sitä aavistan; luen kohtaloni sinun ihanista silmistäsi. Mutta mitäpä tappioita ei sinun rakkautesi korvaisikaan? Maallisen onnen suopeus ei minua ollenkaan houkuttele; kunnia on minusta tyhjää touhua; kaikki tuumani kirkolliseen uraan nähden olivat mieletöntä kuvittelua; sanalla sanoen, kaikki tyydytys, jota voisin saavuttaa erillään sinusta, ei ole minkään

arvoista, se kun ei hetkeäkään sydämessäni korvaisi ainoatakaan katsettasi.

Vaikka lupasin hänelle täydelleen unhoittavani hänen hairahduksensa, tahdoin kuitenkin tietää, millä tavoin herra B. oli saattanut hänet vietellä. Manon kertoi nähneensä ikkunasta tuon herrasmiehen, joka oli ihastunut häneen ja tehnyt rakkaudentunnustuksensa verojen yleisvuokraajana, s.o. kirjeessä huomauttanut, että sen rahasumman suuruus, jonka antaisi Manonille, tulisi riippumaan hänen saamistaan suosionosoituksista. Alussa oli Manon suostunut yksinomaan sitä varten, että saisi häneltä melkoisen rahasumman, joka turvaisi meille huolettoman olemassaolon. Tuo mies oli häikäissyt häntä niin suuremmoisilla lupauksilla, että hän vähitellen oli antautunut. Minä epäilemättä — näin hän arveli — saatoin päättää, kuinka ankarat olivat hänen tunnontuskansa, jos muistelin sitä surua, jota hän oli osoittanut eronhetkellämme, ja huolimatta siitä ylellisyydestä, jossa tuo mies oli antanut Manonin elää, tämä ei ollut koskaan nauttinut onnenhetkeä hänen kanssaan, mikä johtui siitä, ettei hän, kuten sanoi, tuossa miehessä ollut tavannut minun hienotunteisuuttani eikä käytöstapani kohteliaisuutta, ja lisäksi siitä, että hän keskellä niitä huveja, jotka tuo mies hänelle lakkaamatta hankki, oli kantanut sydämessään minun rakkauteni muistoa ja uskottomuutensa aiheuttamaa tunnontuskaa. Hän puhui minulle vielä Tibergestä ja siitä äärimäisestä hämmennyksestä, minkä tuo käynti oli hänen mielessään synnyttänyt.

— Miekan pisto sydämeen, — hän lisäsi — olisi saattanut vereni vähemmin kuohuksiin. Käänsin hänelle selkäni, kun en hetkeäkään voinut kestää hänen läsnäoloaan.

Sitten hän edelleen kertoi minulle, millä tavoin oli saanut tietää olostani Parisissa, elämänurani muutoksesta ja julkisesta opinnäytteestäni Sorbonnessa. Hän vakuutti olleensa tuon näytöstilaisuuden aikana niin kovan mielenliikituksen vallassa, että ainoastaan vaivoin oli saanut pidätetyiksi kyyneleet, voihkinansa ja huudot, jotka moneen kertaan olivat olleet purkautumaisillaan. Lopuksi hän virkkoi lähteneensä mainitusta paikasta viimeisenä, salatakseen kiihoittuneisuutensa, ja yksinomaan sydämensä pakon ja pyyteittensä raivokkaisuuden johtamana lähteneensä pappisseminaariin, päätettyään siellä surmata itsensä, ellei olisi huomannut minua halukkaaksi antamaan hänelle anteeksi.

Missä se raakalainen, joka ei olisi heltynyt niin tuntuvasta ja liikuttavasta katumuksesta? Minä puolestani tuona hetkenä tunsin, että Manonin tähden olisin

uhrannut kaikki kristikunnan piispanistuimet. Kysyin häneltä, millä tavoin hän katsoi uusien suhteittemme sopivimmin olevan järjestettävissä, johon hän vastasi, että meidän viipymättä oli lähdettävä pois seminaarista ja järjestettävä asiamme turvallisemmassa paikassa. Vastustamatta minä suostuin kaikkeen, mitä hän halusi. Hän nousi vaunuihinsa ja aikoi odottaa minua kadun kulmassa, ja minä pujahdin vähän senjälkeen ulos, portinvartijan sitä huomaamatta. Nousin hänen vaunuihinsa. Me ajoimme vaatekauppiaan luo, ja minä puin taas ylleni kultanauhukset ja miekan. Manon suoritti kulut, sillä minulla ei ollut ropoakaan; peläten, että minä olisin voinut kohdata jotain estettä paetessani Saint-Sulpicestä, ei Manon ollut sallinut minun palata huoneeseeni noutamaan rahojani. Minun varani olivat muuten vähissä, hän taaskin oli jotenkin hyvissä varoissa, joita sai herra B:ltä, niin ettei hänen tarvinnut välittää siitä, minkä pani minut jättämään.

Vaatekauppiaalla neuvottelimme siitä, miten oli meneteltävä.

Suurentaakseen minun silmissäni B:n suhteen tekemäänsä uhrausta, Manon päätti olla tuota miestä vähääkään säästämättä.

— Aion jättää hänelle huonekalunsa — hän sanoi — ne ovat hänen omaisuuttaan; mutta oikeuden mukaisesti pidän minä jalokivet ja lähes kuusikymmentätuhatta frangia, jotka olen saanut häneltä kahden vuoden kuluessa. En ole myöntänyt hänelle mitään valtaa itseäni — hän lisäsi — saatamme siis pelotta oleskella Parisissa ja vuokrata mukavan asunnon, jossa elämme onnellisina.

Selitin hänelle, että häntä kylläkään ei uhannut mikään vaara, mutta että suuri vaara uhkasi minua, joka en voinut välttää, että minut ennemmin tai myöhemmin tunnettaisiin, ja että lakkaamatta olisin alttiina samalle onnettomuudelle, jota jo olin kokenut. Mutta hän viittasi siihen, että häntä pahoittaisi jättää Parisi. Minä siihen määrin pelkäsin tuottavani hänelle surua, etten karttanut ainoatakaan uhkarohkeata tekoa, kunhan vaan saatoin häntä miellyttää. Lopulta me kuitenkin löysimme sopivan keskitien, nimittäin sen, että päätimme vuokrata asunnon jossakin lähellä Parisia olevassa talossa, mistä meidän oli helppo lähteä kaupunkiin, silloin kun huvitukset tai asiat vetäisivät meitä sinne. Valitsimme Chaillot'n, joka ei ole kaukana pääkaupungista.

Manon palasi senjälkeen heti kotiansa. Minä läksin pienelle Tuileriain puutarhaan johtavalle portille häntä odottamaan.

Tunnin kuluttua hän palasi vuokra-ajurin vaunuissa, mukanaan palvelustyttö ja muutamia matkalaukkuja, joihin oli sulkenut kaikki vaatteensa ja kalleutensa.

Vitkastelematta saavuimme Chaillot'hon. Ensimmäiseksi yöksi poikkesimme majataloon, ehtiäksemme hakea sopivaa taloa tai ainakin huoneustoa. Jo seuraavana päivänä löysimme mieleisemme asunnon.

Onneni tuntui minusta alussa järkähtämättömän varmalta. Manon oli sulaa lempeyttä ja rakastettavaisuutta. Hän oli minua kohtaan niin hienotunteisen huomaavainen, että minä katsoin saaneeni täydellisen korvauksen kärsimyksistäni. Me kun molemmat olimme saavuttaneet hieman kokemusta, rupesimme punnitsemaan taloudellista tilaamme. Nuo kuusikymmentätuhatta frangia, jotka muodostivat pääomamme puhtaana rahana, eivät suinkaan olleet koko elinajaksi riittävä rahamäärä. Me emme muuten olleet erityisesti säästäväisyyteen taipuvaisia. Tarkkuus ei suinkaan ollut minun, yhtä vähän kuin Manoninkaan huomattavin hyve.

Minun suunnitelmani oli seuraava:

Kuusikymmentätuhatta frangia — sanoin hänelle — saattavat riittää elantoomme kymmenenä vuotena. Kuusituhatta frangia on meille kylliksi vuodessa, jos edelleen asumme Chaillot'ssa. Vietämme täällä säädyllistä ja yksinkertaista elämää. Ainoana ylellisyytenämme on oleva vaunut ja teatterissa käynti. Järjestämme asiamme järkevästi. Sinä pidät oopperasta. Käymme siellä kaksi kertaa viikossa. Mitä tulee peli-intoomme, hillitsemme sitä niin, ettei häviöimme koskaan nouse kahta pistolia suuremmaksi. On mahdotonta, ettei kymmenen vuoden aikana tapahtuisi muutosta perheessäni; isäni on iäkäs; hän saattaa kuolla. Minä saan silloin periä, ja silloin ei meidän enää tarvitse pelätä mitään.

Tämä järjestely ei olisi ollut elämäni mielettömimpiä tekoja, jos me olisimme olleet kyllin viisaita alati sitä vakavasti noudattamaan. Mutta hyvät päätöksemme eivät kestäneet kuukautta kauempaa. Manon piti intohimoisesti huveista, samoin minäkin hänen tähtensä. Joka hetki ilmaantui uusia menoja, ja sensijaan, että olisin pahoitellut niitä rahamääriä, jotka hän joskus tuhlaillen pani menemään, minä päinvastoin olin ensimmäinen hankkimaan hänelle kaikkea, minkä luulin voivan häntä miellyttää. Jopa olomme Chaillot'ssakin alkoi käydä hänestä hankalaksi.

Talvi lähestyi, kaikki palasivat kaupunkiin, ja maaseutu alkoi käydä autioksi.

Manon ehdoitti, että jälleen vuokraisin talon Parisissa. Minä en siihen suostunut; mutta tehdäkseeni hänelle jossakin määrin mieliksi sanoin, että saatoimme siellä vuokrata kalustetun huoneuston ja että olisimme siellä yötä silloin, kun viivymme liian myöhään niissä seurapiireissä, joissa kävimme monta kertaa viikossa: sillä epämukavuus palata niin myöhään Chaillot'hon oli se veruke, jonka hän toi esiin sieltä muuttonsa tueksi. Näin me siis aloimme kustantaa itsellemme kahta asuntoa, toista kaupungissa, ja toista maalla. Tämä muutos saattoi mitä sekavimmaksi taloudellisen tilamme, aiheuttamalla kaksi seikkailua, jotka olivat syynä häviöömme.

Manonilla oli veli, joka palveli henkivartija-kaartissa. Pahaksi onneksi hän Parisissa asui saman kadun varrella kuin me. Hän tunsisi sisarensa nähdessään hänen eräänä aamuna istuvan ikkunassa. Heti paikalla hän riensi ylös meidän luoksemme. Hän oli raaka mies, vailla kunniantuntoa; hän astui huoneeseemme kauheasti kiroillen; ja tietäen osan sisarensa seikkailuista, hän syyti hänen silmilleen herjauksia ja moitteita.

Minä olin hetkeä aikaisemmin lähtenyt kaupungille, mikä epäilemättä oli onni hänelle tai minulle, joka en ollenkaan ollut taipuvainen antamaan anteeksi solvausta. Palasin kotiin vasta hänen mentyänsä. Manonin alakuloisuus pani minut ajattelemaan, että oli tapahtunut jotain tavatonta. Hän mainitsi juuri kestämänsä tuskallisen kohtauksen ja veljensä raa'at uhkaukset. Tämä sai minut siihen määrin närkästymään, että heti olisin rientänyt kostamaan, ellei Manon olisi minua kyynelillään pidättänyt.

Keskustellessamme tästä tapauksesta, tuo henkikaartilainen astui uudelleen siihen huoneeseen, missä olimme, ollenkaan tuloaan ilmoittamatta. En olisi häntä vastaanottanut niin kohteliaasti, kuin tein, jos olisin hänet tuntenut; mutta tervehdittyään meitä hymyillen, hän sai aikaa sanoakseen Manonille tulleen pyytämään häneltä anteeksi äskeistä kiivauttaan. Hän oli muka luullut sisarensa viettävän säännötöntä elämää, ja tämä luulo oli sytyttänyt hänen vihansa; mutta saatuaan eräältä palvelijaltamme tietää, kuka minä olin, hän oli kuullut minusta niin paljon edullista, että se herätti hänessä toivon elää hyvässä sovussa meidän kanssamme.

Vaikka tämä tieto, jonka hän oli saanut eräältä palvelijaltani, oli hieman kummallinen ja loukkaava, minä kuitenkin kohteliaasti vastasin hänen tervehdykseensä, luullen siten tekeväni Manonille mieliksi. Ja Manon näyttikin kovin tyytyväiseltä, huomattaessaan, että veljensä oli näin halukas

sovinnollisuuteen. Me pyysimme häntä jäämään päivällisille.

Muutamassa hetkessä hän tuli niin tuttavalliseksi, että kuultuaan meidän puhuvan paluusta Chaillot'hon, välttämättömästi tahtoi seurata mukanamme sinne, ja meidän oli antaminen hänelle paikka vaunuissamme. Hänestä tuli omanvallan ottaja: pian hän tarttui siihen määrin seuraamme, että muutti meidän talomme kodikseen ja tekeysi ikäänkuin kaiken omaisuutemme isännäksi. Minua hän mainitsi veljekseen, ja veljellisen vapauden verukkeella hän muutta mutkitta toi kaikki ystävänsä vieraiksi Chaillot'ssa olevaan taloomme ja kestitsi heitä siellä meidän kustannuksellamme. Hän puki itsensä upeasti meidän rahoillamme, jopa velvoitti meidät maksamaan kaikki velkansa. En ollut huomaavinani tätä omavaltaisuutta, kun en tahtonut pahoittaa Manonin mieltä, jopa menin niin pitkälle, etten ollut huomaavinani, että tuo mies häneltä ajoittain houkutteli melkoisia summia. Tosin hänellä, suurpeluri kun oli, kuitenkin oli sen verran kunniantuntoa, että maksoi takaisin osan sisarelleen, kun pelionni oli hänelle myötäinen; mutta meidän varamme olivat liian rajoitetut riittääkseen kauan niin kohtuuttomiin menoihin. Olin paraikaa ryhtymässä perinpohjaiseen väliemme selvitykseen hänen kanssaan, vapauttaaksemme meidät hänen tungettelevaisuudestaan, kun tuhonomainen tapaus säästi minulta tämän vaivan, tuottaen meille toisen, joka syöksi meidät turmioon.

Kerran olimme jääneet Pariisiin yöksi, niinkuin meille usein tapahtui. Palvelijatar, joka sellaisissa tilaisuuksissa tavallisesti jäi Chaillot'hon, tuli aamulla kertomaan minulle, että talossani yöllä oli syttynyt tulipalo ja että oli ollut suuri vaiva sitä sammuttaa. Kysyin häneltä, olivatko huonekalumme vahingoittuneet. Hän vastasi minulle, että monien apuun rientäneiden vierasten ihmisten vuoksi oli syntynyt niin suuri sekasorto, ettei hän varmasti tietänyt mitään kaikesta tästä. Minä vapisin säikähdyksestä, ajatellessani rahojamme, joita säilytimme lukitussa lippaassa. Matkustin viipymättä Chaillot'hon. Turha kiire. Lipas oli jo kadonnut!

Huomasin silloin, että saattaa rakastaa rahaa, olematta saita. Tämä tappio täytti minut niin rajulla surulla, että olin vähällä siitä menettää järkeni. Tajusin heti mille uusille onnettomuuksille olin joutumassa alttiiksi. Köyhyys oli niistä vähin. Tunsin Manonin; olin jo yllin kyllin kokenut, etten voinut luottaa häneen onnettomuuden kohdattua, kuinka uskollinen ja kiintynyt hän olikin onnen päivinä. Hän rakasti liiaksi yltäkylläisyyttä ja huveja, minun hyväkseni luopuakseen niistä.

— Tulen menettämään hänet! — minä huudahdin. — Sinä poloinen! Vielä kerran tulet menettämään kaiken, mitä rakastat.

Tämä ajatus syöksi minut niin ankaran kiihoituksen valtaan, että muutaman hetken epäroin, eikö minun olisi ollut parempi lopettaa kaikki kärsimykseni kuolemalla.

Kuitenkin jäi minulle sen verran mielenmalttia, että koetin punnita, eikö minulla sitä ennen ollut mitään pelastuskeinoa. Taivas johti mieleeni ajatuksen, joka teki lopun epätoivosta: en luullut mahdottomaksi salata Manonilta vahinkoamme ja toivoin ponnistusten tai jonkun onnellisen sattuman avulla jotenkin kunniallisesti huolehtivani hänen toimeentulostaan, niin ettei hänen olisi tarvinnut kärsiä puutetta.

— Olen laskenut — ajattelin lohduttaakseni itseäni — että kuusikymmentätuhatta frangia riittäisi meille kymmeneksi vuodeksi. Olettakaamme, että nuo kymmenen vuotta ovat kuluneet, ja ettei yksikään toivomistani muutoksista ole tapahtunut perheessäni. Mitä päättäisin siinä tapauksessa tehdä? Sitä en tarkoin tiedä; mutta mikä estää minua menettelemästä nyt samalla tavoin kuin siinä tapauksessa? Kuinka monta henkilöä elääkään Parisissa vailla minun henkevyyttäni ja luontaisia lahjojani, ja kuitenkin saaden toimeentulonsa vaatimattomillakin hengenslahjoillaan!

— Onhan Kaitselmus — ajattelin edelleen tuumien eri elämäntiloja — mitä viisaimmin järjestänyt asiat. Suurin osa ylhäisistä ja rikkaista ovat hölmöjä. Se on selvää jokaiselle, joka hiemankin tuntee ihmisiä. No niin, siinä piilee ihmeteltävä oikeus. Jos heillä rikkauksiensa ohella olisi älyäkin, he olisivat liian onnellisia, ja muut ihmiset liian surkuteltavia. Ruumiin ja sielun etevyydet ovat jälkimäisille suodut keinoina pelastua kurjuudesta ja köyhyydestä. Toiset hyötyvät ylhäisten rikkauksista edistämällä heidän huvitteluaan, vetäen heitä täten nenästä. Toiset edistävät heidän henkistä kehitystään, koettaen tehdä heistä kunnan ihmisiä. Tässä he tosin harvoin onnistuvat, mutta se ei olekaan jumalallisen viisauden tarkoitus. Joka tapauksessa he niittävät palkan vaivoistaan, he kun saavat toimeentulonsa niiden kustannuksella, joita opettavat, ja miltä kannalta asiaa katsookin, on rikkaiden ja ylhäisten lahjattomuus oivallinen köyhien tulolähde.

Nämä mietteet hiukan palauttivat sydämeni ja pääni tasapainoa. Päätin aluksi lähteä neuvoittelemaan herra Lescaut'n, Manonin veljen kanssa. Hän tuns

tarkalleen Parisin, ja minulla oli ollut kyllin tilaisuutta huomata, etteivät hänen tulonsa suinkaan etupäässä johtuneet hänen omaisuudestaan eivätkä kuninkaan myöntämästä palkasta. Minulla oli jälellä tuskin kahdeksaasataa frangia, jotka onneksi olivat jääneet taskuuni. Näytin hänelle kukkaroani, selvittäen hänelle onnettomuuteni ja pelkoni, ja kysyin, oliko minulla muuta keinoa valittavana kuin nälkäkuolema tai itseni ampuminen epätoivoissani. Hän vastasi, että jälkimäinen oli houkkion apukeinoja, ja mitä edelliseen tulee, oli olemassa joukko hyväpäisiä ihmisiä, joilla ei ole ollut muuta neuvona, elleivät tahtoneet turvata kykyynsä; että oli minun asiani punnita, mihin kykenin, ja että hän lupautui tukemaan ja neuvomaan minua kaikissa yrityksissäni.

— Tämä on hyvin epämääräistä, herra Lescaut, sanoin hänelle; minun asemani vaatii pikaisempaa apua. Sillä mitä arvellette minun voivan sanoa Manonille?

— Mitä tulee Manoniin — hän vastasi, ei teidän ollenkaan tarvitse olla huolissanne. Tarjoohan hän aina teille keinon milloin tahansa tehdä lopun huolistanne. Sellaisen tytön, kuin hän, pitäisi ylläpitää meidät kaikki kolme, teidät, itsensä ja minut.

Hän keskeytti sen vastauksen, minkä tämä hävyttömyys ansaitsi, ja jatkoi, että hän takasi saatavan ennen iltaa kokoon tuhat hopeariksiä jaettavaksi meidän kesken, jos minä vaan tahdoin seurata hänen neuvoansa. Hän sanoi tuntevansa niin huvitteluhaluisen ja tuhlailevan herrasmiehen, että tämä varmasti oli paneva menemään tuhat hopeariksiä voittaakseen Manonin arvoisen tytön suosion.

Keskeytin hänen puheensa.

— Minulla oli parempi ajatus teistä — sanoin hänelle. — Olin kuvitellut, että sen ystävyyden syy, jota minulle olitte osoittanut, oli vallan toinen kuin miksi se nyt näyttäytyy.

Silloin hän häpeämättä tunnusti minulle, että hänen mielipiteensä aina oli ollut sama, ja kun hänen sisarensa nyt kerran oli loukannut sukupuolensa lakeja, vaikkakin sen miehen vuoksi, joka oli hänelle kaikkein rakkain, oli hän tehnyt sovinnon hänen kanssaan yksinomaan toivoen hyötyvänsä hänen löyhistä elintavoistaan.

Helposti saatoin nyt huomata, että tämä mies siihen asti oli meitä pettänyt. Vaikka tämä hänen puheensa kuohuttikin mieltäni, oivalsin kuitenkin tarvitsevani hänen apuaan, joten minun oli pakko hymyillen vastata, että hänen

neuvonsa oli äärimäisiä keinoja, joka oli säästettävä viimeiseen hätään. Pyysin häntä osoittamaan jotain muuta mahdollisuutta.

Hän neuvoi minua hyväkseni käyttämään nuoruuttani ja luonnolta saamaani edullista ulkomuotoa, yhtyäkseni suhteisiin johonkin iäkkääseen ja anteliaaseen naiseen. Tämäkään tuuma ei minua miellyttänyt, sen toteuttaminen kun olisi saattanut minut uskottomaksi Manonille.

Puhuin hänelle pelistä, jota katsoin helpommaksi ja tilanteelleni sopivimmaksi rahansaanti-keinoksi. Hän vastasi, että peli todella oli keino, mutta että tämä seikka oli lähemmin selviteltävä. Antautua peliin muutta mutkitta, luottamalla tavalliseen pelionneen, oli muka varmin tie täydelliseen häviöön; omin päin ilman apuria turvautua noihin pieniin temppuihin, joita taitava mies käyttää pelionneaan parantaakseen, oli muka vaarallista. Mutta olipa olemassa kolmas keino — näin hän arveli — nimittäin salaisiin pelikumppaneihin liittyminen. Mutta hän sanoi pelkäävänsä, etteivät pelikumppanit nuoren ikäni vuoksi katsoisi minua soveliaaksi astumaan liittoonsa. Siitä huolimatta hän lupasi suosittaa minua tällaisille henkilöille, jopa vastoin odotustani lupasi tarjota minulle rahoja, jos joutuisin pulaan. Ainoa palvelus, jota sinä hetkenä häneltä pyysin, oli se, ettei hän mainitsisi Manonille kärsimääni vahinkoa ja keskustelumme aiheita.

Poistuin hänen luotaan vielä tyytymättömämpänä kuin olin sinne tullut, jopa kaduin uskoneeni hänelle salaisuuteni. Eihän hän ollut asiani hyväksi tehnyt mitään, jota en minä ilman tuota avomielisyyttäni olisi voinut saavuttaa, ja pelkäsin ylen määrin hänen rikkovan lupauksensa olla mitään ilmaisematta Manonille. Lisäksi tuon miehen osoittama mielenlaatu saattoi minut pelkäämään, että hän omien sanojensa mukaisesti kykeni tavoittelemaan hyötyä Manonin elintavoista riistämällä hänet minulta tai ainakin neuvomalla häntä hylkäämään minut ja liittymään johonkin rikkaampaan ja onnellisempaan rakastajaan. Tämän johdosta heräsi minussa lukemattomia ajatuksia, jotka ainoastaan kiduttivat minua kahta kauheammin, syösten minut jälleen aamulliseen epätoivoon. Monasti juolahti mieleeni kirjoittaa isälleni ja teeskennellä uutta katumusta, saadakseni häneltä hiukan raha-apua; mutta muistin samalla, miten hän hyvyystään huolimatta oli ensi hairahdukseni tähden puoleksi vuodeksi sulkenut minut ahtaaseen vankilaan. Ja saatoin olla varma siitä, että hän kiusallisen huomion johdosta, jonka pakoni Saint-Sulpicesta epäilemättä oli aiheuttanut, olisi kohdellut minua vielä ankarammin.

Tästä ajatusten sekasotkusta erkani vihdoinkin yksi, joka äkkiä palautti mielenrauhani. Ihmettelin, ettei se aikaisemmin ollut herännyt. Päätin nimittäin turvautua ystävääni Tibergeen, jossa varmasti aina tiesin löytäväni samaa uskollista ja harrasta ystävyyttä. Ei mikään ole ihmeellisempää eikä tuota suurempaa kunniaa hyveelle kuin se luottamus, millä käännyimme henkilöiden puoleen, joiden rehellisyyden täydellisesti tunnemme. Tiedämme, että saatamme tehdä sen kokonaan vaarattomasti; jos sellaisilla henkilöillä ei aina ole tilaisuutta meitä auttaa, kohtaamme ainakin varmasti hyvyttä ja myötätuntoisuutta. Sydän, joka niin huolellisesti sulkeutuu muiden ihmisten läsnäollessa, aukenee vallan luonnollisesti sellaisten ihmisten seurassa, kuten kukka aukenee auringon valossa, jolta se odottaa yksinomaan hyväntekevää vaikutusta.

Katsoin taivaan suojeluksen merkiksi sitä, että näin sopivana hetkenä olin muistanut Tibergeen, ja päätin koettaa tavata hänet ennen sen päivän iltaa. Palasin heti asuntooni kirjoittamaan hänelle pari sanaa ja ehdoittamaan kohtauspaikkaa. Kehoitin häntä noudattamaan vaiteliaisuutta ja varovaisuutta, huomauttaen, että tämä oli paras palvelus, minkä hän silloisissa oloissani saattoi minulle tehdä.

Ilo, jonka minussa oli synnyttänyt toivo saada jälleen nähdä hänet, karkoitti ne ahdistuksen jäljet, jotka Manon epäilemättä muuten olisi kasvoillani havainnut. Puhuin hänelle Chaillot'ssa tapahtuneesta onnettomuudesta kuin vähäpätöisyydestä, josta hänen ei tarvinnut olla levoton. Ja kun Pariisi oli se olopaikka, missä hän kaikkein parhaiten viihtyi, hän oli mielissään, kuullessaan minun pitävän soveliaana viipyä siellä, kunnes oli ehditty korjata Chaillot'n tulipalon aiheuttamat vähäiset vahingot.

Tunnin kuluttua sain vastauksen Tibergeltä, joka lupasi saapua sovittuun paikkaan. Riensin sinne kärsimättömänä. Häpesin kuitenkin hieman näyttäytyä tämän ystäväni silmien edessä, jonka pelkkä läsnäolo pakostakin oli minulle soimauksena säännöttömyydestäni. Mutta korkea ajatukseni hänen sydämensä hyvyydestä ja Manonin etu ylläpitivät rohkeuttani.

Olin pyytänyt Tibergeä tulemaan Palais-Royalin puutarhaan. Hän saapui sinne ennen minua. Hän riensi syleilemään minua heti, kun oli minut huomannut. Hän piti minua kauan suljettuna syliinsä ja tunsin, että hänen kasvonsa olivat kosteat kyynelistä. Sanoin hänelle, että ilmestyin hänen eteensä häpeissäni ja että sydämessäni hartaasti kaduin kiittämättömyyttäni. Kaikkein ensiksi rukoilin häntä sanomaan, sainko vielä pitää häntä ystävänä, niin täydellisesti menetettyäni oikeuden hänen kunnioitukseensa ja kiintymykseensä. Hän vastasi

mitä hellimmällä äänenpainolla, ettei mikään kyennyt vieroittamaan häntä ystävyydestä minuun, että onnettomuutenikin, ja jos sallin hänen käyttää näitä sanoja, hairahdukseni ja säännötön elämäni olivat saattaneet kahdenkertaiseksi hänen hellyytensä minua kohtaan, mutta että siihen sekaantui mitä haikein suru, jommoista tuntee rakkaaseen henkilöön nähden, kun näkee hänen kulkevan turmionsa partaalla, voimatta häntä auttaa.

Istuuduimme penkille.

— Oi — näin huokasin sydämeni pohjasta — sinun osanottosi on epäilemättä ääretön, rakas Tiberge, kun vakuutat, että se vastaa minun kärsimysteni määrää. Häpeän niitä sinulle paljastaessani, sillä tunnustan, ettei niiden aihe suinkaan tuota kunniaa. Mutta niiden seuraukset ovat niin surkeat, ettei tarvitse olla minuun niin suuresti kiintynyt kuin sinä, niistä heltyäkseen.

Hän pyysi minua ystävyyden todisteena peittelemättä kertomaan mitä minulle oli tapahtunut poistumiseni jälkeen Saint-Sulpicestä. Täytin hänen pyyntönsä, enkä suinkaan peittänyt totuutta, enkä lieventänyt hairahduksiani, luodakseni niihin anteeksiannettavuisuuden valoa, vaan kerroin päinvastoin hänelle intohimostani niin rajun voimakkaasti, kuin sitä sisässäni tunsin. Kuvasin sitä tuollaiseksi oudoksi kohtaloniskuksi, joka jouduttaa poloisen kuolevaisen perikatoa, ja jota hyve yhtä vähän kykenee torjumaan kuin viisaus sitä voi edeltäpäin aavistaa. Maalailin niin vilkkain värein ahdistustani ja pelkoani, sitä epätoivoa, joka oli raadellut minua pari tuntia ennen kohtaamistamme ja johon olin taas vajoava, jos ystäväni hylkäisivät minut yhtä armottomasti kuin kohtalo. Lopuksi saatoin tuon kelpo Tibergeen siihen määrin heltymään, että sääli näytti järkyttävän häntä yhtä paljon kuin minua kärsimykseni.

Vallan väsymättä hän syleili minua ja kehoitti minua rohkaisemaan mieltäni. Mutta kun hän koko ajan näytti olettavan, että minun oli eroaminen Manonista, selitin hänelle suoraan, että juuri tuota eroa pidin kaikkein suurimpana onnettomuutenani ja että olin valmis kärsimään äärimäistä kurjuutta, jopa kauheinta kuolemaa mieluummin kuin turvautumaan pelastuskeinoon, joka oli sietämättömämpi kuin kaikki kärsimykseni yhteensä.

— Selitä siis — hän virkkoi — millaista apua kykenen sinulle tarjoamaan, kun vastustat kaikkia ehdoituksiani?

En rohjennut ilmaista hänelle, että tarvitsin hänen rahojansa. Lopuksi hän sen

kuitenkin oivalsi. Ja tunnustettuaan, että luuli minut ymmärtävänsä, hän istui hetken ajatuksiinsa vaipuneena, kuten harkitseva ainakin, joka epäröi.

— Älä luule — näin hän seuraavassa tuokiossa virkkoi — että harkintani johtuu ystävyiden innon laimenemisesta. Mutta minkä ristiriitaisen valinnan eteen sinä asetatkaan minut, jos minun on pakko kieltää se ainoa apu, jota tahdot vastaanottaa, tai loukata velvollisuuden vaatimukset myöntymällä! Sillä rupeanhan hairahduksiesi rikostoveriksi, jos tarjoan sinulle tilaisuuden niitä jatkaa.

Mietittyään hetken hän lisäsi:

— Kuvittelen kuitenkin, että taloudellisen ahdingon synnyttämä mielenkiihoitus ei salli sinun vapaasti valita parasta menettelytapaa. Tarvitsemme mielen tasapainoa, kuunnellaksemme viisauden ja totuuden ääntä. Luulenpa voivani hankkia sinulle vähän rahoja. Salli minun, rakas ystäväni — hän lisäsi minua syleillen — asettaa yksi ainoa ehto: nimittäin, että ilmaiset minulle asuntosi ja että ainakin annat minun tehdä minkä voin, palauttaakseni sinut hyveen tielle, jota tiedän sinun rakastavan ja josta ainoastaan hillittömät intohimosi ovat sinut edentäneet.

Suostuin vilpittömästi kaikkiin hänen vaatimuksiinsa ja pyysin häntä surkuttelemaan nurjaa kohtaloani, joka pakoitti minut niin huonosti hyväkseni käyttämään niin kelpo ystävän neuvoja. Hän vei minut heti erään tuttavansa pankinomistajan luo, joka hänen takauksellaan antoi minulle sata pistolia; sillä käteistä rahaa Tibergellä ei ollut ollenkaan. Olen jo aikaisemmin maininnut, ettei hän ollut rikas. Hänen kirkollinen eläkkeensä tuotti hänelle tuhat écutä. Mutta ollen vasta ensimmäistä vuotta sen omistaja, ei hän vielä ollut saanut nostaa rahoja. Vastaisten tulojensa tiedossa hän antoi minulle tämän lainan.

Tajusin hänen jalomielisyytensä koko arvon. Se hellytti mieleni siihen määrin, että kirosin onnettoman rakkauteni sokeutta, joka pani minut polkemaan kaikkia velvollisuuksiani.

Hyveen voima oli minussa hetkisen niin suuri, että se pani sydämeni vastustamaan intohimoani. Ja ainakin tänä valoisana hetkenä minä tajusin kahleitteni häpeällisyyden ja alentavaisuuden. Mutta tämä taistelu oli helppo ja kesti ainoastaan vähän aikaa. Manonin näkeminen olisi kyennyt syöksemään minut alas taivaasta, ja palattuani hänen luokseen ihmettelin, että

silmänräpäystäkin olin voinut pitää häpeällisenä niin viehättävää olentoa kohtaan tuntemaani oikeutettua hellyyttä.

Manonilla oli omituinen luonne. Ei yksikään nainen saattanut olla vähemmin kiintynyt rahoihin kuin hän. Mutta hän ei voinut olla hetkeäkään levollinen, jos pelkäsi joutuvansa kärsimään niiden puutetta. Hän tarvitsi huveja ja ajanvietettä. Hän ei koskaan olisi koskenutkaan rahaan, jos vain olisi voinut huvitella ilman kuluja. Hän ei edes tiedustellut rahavarojemme määrää, kunhan vaan sai viettää hauskaasti päivänsä. Hän kun ei ollut ylenmäärin peliin menevä eikä taipuvainen häikäisevän suureen tuhlailuun, oli varsin helppo tyydyttää häntä, jos joka päivä hankki hänelle hänen mieleisiään huvituksia. Mutta alinomainen huveissa hyöriminen oli hänelle siinä määrin tarpeellinen, ettei ilman sitä vähääkään voinut hillitä hänen oikkujansa ja mielihalujansa. Vaikka hän rakasti minua hellästi ja vaikka minä olin ainoa mies, kuten hän kernaasti tunnusti, joka täysin kykenin tuottamaan hänelle rakkauden nautinnon suloutta, olin varma siitä, ettei hänen rakkautensa kestäisi eräänlaisia pelontunteita. Hän olisi pitänyt minua kaikkia muita parempana, jos minulla olisi ollut kohtalainenkaan omaisuus. Mutta en ollenkaan epäillyt, etteikö hän olisi hylännyt minua jonkun uuden herra B:n vuoksi, niin pian kuin minulla ei olisi ollut muuta tarjottavana hänelle, kuin hellittämätöntä uskollisuutta. Sentähden päätin niin tarkoin järjestää omat yksityiset menoni, että aina olisin kyennyt suorittamaan hänen menonsa, ja pikemmin kieltää itseltäni välttämättömätkin seikat, kuin rajoittaa hänen ylellisyyttään. Vaunut tuottivat minulle enemmän levottomuutta kuin kaikki muu, sillä en nähnyt mitään mahdollisuutta ylläpitää hevosia ja ajuria.

Uskoin huoleni herra Lescaut'lle. En ollut salannut häneltä, että eräältä ystävältäni olin saanut sata pistolia. Hän toisti minulle, että jos tahdoin koetella pelionnea, hän varmasti luuli minun hänen suosituksellaan pääsevän Peli-liittoon, jos auliisti uhraisin satasen frangia kestitäkseni hänen pelitovereitaan. Joskin vastenmielisesti ryhdyin harjoittamaan petosta, annoin kuitenkin julman pakon johtaa itseäni.

Jo saman päivän iltana herra Lescaut esitteli minut tuolle seuralle sukulaisenaan. Hän lisäsi, että minua kahta innokkaammin halutti voittaa, kun mitä kipeimmin tarvitsin onnen suosiota. Mutta huomauttaakseen, etten ahdingostani huolimatta ollut mikään mitätön mies, hän sanoi heille, että aikomukseni oli kutsua heidät illallisille. He suostuivat tarjoukseen. Minä kestitsin heitä loistavasti. He puhuivat pitkälti kasvojeni miellyttäväisyydestä ja etevistä lahjoistani. He arvelivat, että minuun saattoi kiinnittää suuria toiveita, kasvoissani kun oli jotain

niin rehellistä, ettei kukaan epäilisi petkutustemppujani. Lopuksi he kiittivät herra Lescaut'ta, joka oli tuonut liittoon minun arvoiseni tulokkaan, ja yhdelle jäsenistä annettiin toimeksi muutaman päivän kuluessa opettaa minulle tärkeimmät seikat.

Pääasiallisena toimintapaikkanani tuli olemaan Transylvania-hotelli, jonka yhdessä salissa oli farao-pöytä ja holvikäytävässä useita muita kortti- ja noppapelejä. Tätä "korkeakoulua" ylläpidettiin prinssi R:n hyväksi, joka silloin asui Clagny'ssa, ja suurin osa hänen upseereistaan kuului meidän peliseuraamme. Häpeäkseni mainitsen, että lyhyessä ajassa hyödyin mestarini opetuksesta. Saavutin suuren taidon petkuttaa varsinkin väärillä korteilla. Ja pitkien pitsi-kalvosimieni avulla piiloitin niin taitavasti kortin, että se jäi tarkimmiltakin silmiltä huomaamatta, näin tunnottomasti saattaen häviöön joukoittain rehellisiä pelureita. Tämä tavaton kätevyys joudutti siihen määrin varallisuuteni lisääntymistä, että muutaman viikon kuluttua omistin melkoisia rahamääriä, lukuunottamatta mitä rehellisesti jaoin peliosakkaitteni kesken.

En enää pelännyt ilmaista Manonille Chaillot'ssa kärsimäämme vahinkoa, ja lohduttaakseni häntä tähän ikävään uutiseen nähden, vuokrasin kalustetun talon, johon asetuimme asumaan, kuin muka rikkaat ja turvassa elävät henkilöt ainakin.

Tiberge ei ollut tällä ajalla laiminlyönyt usein käymästä luonani. Hän ei ollenkaan hellittänyt pitämästä minulle nuhdesaarnoja. Yhä uudelleen ja uudelleen hän huomautti minulle, kuinka väärin menettelin omaatuntoani, kunniaani ja onneani kohtaan. Vastaanotin suopein mielin hänen nuhteensa, ja vaikka en tuntenut vähintäkään halua ottaa niitä varteen, olin kuitenkin hänelle kiitollinen hänen innostaan, hyvin tuntien sen aiheen. Joskus tein hänestä hyvänsävyistä pilaa itse Manonin läsnäollessa, ja neuvoinkin, ettei hän olisi arkatuntoisempi kuin monet piispat ja muut kirkonmiehet, jotka varsin hyvin osasivat yhdistää hengelliset tehtävänsä ja rakastajattaren.

— Katsohan — näin sanoin hänelle, osoittaen rakastajattareni silmiä — ja sano, onko olemassa hairahduksia, joita ei näin erinomainen kauneus puolustaisi. —

Tiberge oli kärsivällinen, ja hänen kärsivällisyytensä kesti melkoisen kauan. Mutta huomattuaan, että rikkauteni lisääntyi, että maksettuaani hänelle takaisin nuo sata pistolia ja vuokrattuani uuden talon ja lisättyäni menoni kaksinkertaisiksi, olin syöksymäisilläni entistä hurjempaan huvien pyörteeseen, hän muutti kokonaan äänilajinsa ja esiintymisensä. Hän valitti paatumustani ja

uhkasi minua taivaan rangaistuksilla ja ennusti minulle muutamia niistä onnettomuuksista, jotka ennen pitkää minua kohtasivat.

— On mahdotonta — sanoi hän — että ne rikkaudet, joilla ylläpidät säännöttömiä elintapojasi, olisivat joutuneet käsiisi rehellistä tietä. Sinä olet hankkinut ne epärehellisellä tavalla; samoin ne tullaan sinulta riistämään. Jumala rankaisisi sinua mitä hirveimmin, jos sallisi sinun rauhassa nauttia niistä. Kaikki neuvoni ovat olleet sinulle tehottomat. Huomaan liiankin selvästi, että ne ennen pitkää kävisivät sinulle hankaloiksi. Hyvästi, sinä kiittämätön ja heikko ystävä. Jospa rikolliset nautintosi haihtuisivat varjon tavoin! Jospa onnesi ja rahasi auttamattomasti häviäisivät ja jospa jäisit hylätyksi ja tuiki köyhtyneeksi, jotta tajuaisit kaiken sen turhuuden, mikä mielettömästi on sinut huumannut. Vasta silloin löydät minut alttiina rakastamaan ja auttamaan sinua. Mutta tänään katkaisen kaiken kanssakäymisen välillämme, ja inhoan sitä elämää, jota vietät.

Tämän apostolisen nuhdesaarnan hän piti minulle huoneessani, Manonin läsnäollessa. Hän nousi poistukseensa. Minä tahdoin pidättää häntä. Mutta Manon esti minut siitä, sanoen, että tuo mies oli järjiltään, ja että täytyi antaa hänen mennä tiehensä.

Tibergen puheet eivät olleet minuun vaikuttamatta. Mainitsen tahallani ne eri tilaisuudet, jolloin sydämeni jälleen tunsu vetovoimaa hyvään, kun tämä muisto sittemmin tuotti minulle osan vastustusvoimaani elämäni onnettomimmissa tiloissa.

Manonin hyväilyt haihduttivat kädenkäänteessä tuon kohtausten aiheuttaman mielipahan. Me jatkoimme edelleen elämää, jonka täyttivät huvitukset ja rakkaus. Lemmen ja onnen jumalattarilla ei saattanut olla sen onnellisempia ja hellämielisempiä orjia. Hyvä Jumala! Miksi sanoa maailmaa surun laaksoksi, kun siinä voi nauttia niin ihanaa onnen hekkumaa. Mutta tämä on valitettavasti liian pian haihtuvaa laatua. Mitäpä muuta autuaallisuutta saattaisikaan toivoa, jos tätä aina kestäisi? Meidän onnemme joutui yleisen kohtalon alaiseksi — se päättyi ennen pitkää ja sitä seurasi katkera katumus.

Olin pelissä voittanut niin melkoisesti rahoja, että ajattelin sijoittaa osan niistä. Palvelusväkeni tunsu hyvin pelionneni, varsinkin minun kamaripalvelijani ja Manonin seuranainen, joiden läsnäollessa usein epäluulottomasti keskustelimme asioistamme. Tuo neitonen oli sievä. Kamaripalvelijani oli häneen rakastunut. He tiesivät, että herrasväkensä oli nuoria ja hyväluontoisia ihmisiä, joita he

luulivat helposti voivansa pettää. Tätä varten he solmivat juonen, jonka panivat täytäntöön meille niin onnettomalla tavalla, ettei meidän koskaan onnistunut nousta siitä surkeasta tilasta, johon olimme vajonneet.

Kerran olimme syöneet illallista Lescaut'n luona ja palasimme kotia puolenyön aikaan. Kutsuin kamaripalvelijaani, ja Manon palvelijatartaan, mutta ei kumpikaan tullut. Kerrottiin, ettei heitä ollut nähty talossa kello kahdeksan jälkeen ja että he ennen poistumistaan olivat antaneet viedä pois talosta muutaman arkun, muka minun käskystäni. Aavistin osaksi mitä oli tapahtunut, mutta astuessani huoneeseeni, huomasin todellisuuden aavistuksiani paljoa pahemmaksi. Kaappini lukko oli murrettu ja rahani sekä kaikki vaatteeni olivat poissa. Minun siinä yksin tuumiessani tätä surkeata tapausta, tuli Manon pelästyneenä kertomaan, että samanlainen hävitystyö oli tehty hänenkin huoneessaan.

Tämä isku tuntui minusta niin kauhealta, että ainoastaan tavaton järjen ponnistus esti minut päästävästä valitushuutoja ja puhkeamasta kyyneliin. Peläten tartuttavani epätoivoni Manoniin, koetin näyttää tyyneltä. Sanoin hänelle leikillisesti, että aioin valita uhrikseni jonkun Transylvania-hotellin houkkion. Siitä huolimatta huomasin hänen niin lamautuneen onnettomuudestamme, että hänen alakuloisuutensa paljoa suuremmassa määrin huolestutti minua, kuin mitä minun teeskennelty hilpeytteni oli kyennyt karkoittamaan hänen mielipahaansa.

— Me olemme hukassa — hän virkkoi kyynelsilmin.

Turhaan minä koetin lohduttaa häntä hyväilyilläni. Omat kyyneleeni ilmaisivat epätoivoani ja hämminkiäni. Me olimme todella siihen määrin puilla paljailla, ettei meillä ollut järellä ainoatakaan paitaa.

Lähetin heti noutamaan herra Lescaut'ta. Hän neuvoi minua viipymättä lähtemään poliisimestarin ja Châtelet-tuomioistuimen puheenjohtajan luo. Tein niin, mutta mitä suurimmaksi onnettomuudekseni. Tämä askeleeni ja ne toimenpiteet, joihin nämä molemmat oikeudenvälvojat kehoituksestani ryhtyivät, eivät hyödyttäneet mitään, ja lisäksi Lescaut tämän kautta sai aikaa puhua sisarensa kanssa ja minun poissaollessani yllyttää häntä kauheaan päätökseen. Tuo mies puhui hänelle eräästä herra G.M:stä, vanhasta irstailijasta, joka tuhlaillen maksoi huvituksensa, ja uskotteli Manonille niin useita etuja, jos hän antautuisi tuolle miehelle, että hän, huolissaan kun oli onnettomuutemme vuoksi, suostui jokaiseen veljensä kehoitukseen. Tämä kunniakas kauppa solmittiin

ennen minun paluutani, mutta sen täytöntöön-pano lykättiin seuraavaan päivään, kunnes Lescaut oli ehtinyt antaa asiasta tiedon herra G.M:lle.

Palatessani kotia tapasin Lescaut'n, joka oli jäänyt minua odottamaan. Mutta Manon oli mennyt levolle huoneessaan ja oli antanut palvelijalleen toimeksi sanoa, että hän tarvitsi hieman lepoa, minkä vuoksi pyysi minua jättämään hänet yksikseen sen yön ajaksi. Lescaut poistui, tarjottuaan minulle muutaman kultarahan, jonka otin vastaan.

Vasta kello neljän seuduilla aamuyöstä panin maata, ja kun vuoteessa vielä kauan olin loikonut hereillä miettien keinoja, joiden avulla voisin jälleen päästä varoihin, nukuin niin myöhään, että saatoin herätä vasta kello yhdentoista tai kahdentoista aikaan. Nousin viipymättä ja kysyin Manonin vointia. Minulle sanottiin hänen lähteneen kotoa tuntia aikaisemmin veljensä seurassa, joka oli tullut noutamaan häntä vuokra-ajurin vaunuilla. Vaikka tällainen ajoretki Lescaut'n seurassa tuntui minusta arvoitukselliselta, pakoitin epäluuloni vaikenemaan. Annoin muutaman tunnin kulua ja kulutin ne lukemalla. Lopulta en kuitenkaan enää voinut hillitä levottomuuttani, vaan kuljin pitkin askelin edestakaisin huoneissamme. Huomasin Manonin huoneessa pöydällä kuoreen suljetun kirjeen. Se oli minulle osoitettu ja kirjoitus oli Manonin käsialaa. Kauhusta väristen avasin sen. Kirjeen sisältö oli seuraava:

"Vannon sinulle, rakas ritarini, että sinä olet sydämeni epäjumala, ja ettei ole maailmassa ketään toista ihmistä, jota voisin rakastaa niin, kuin sinua rakastan. Mutta etkö käsitä, ystävä parkani, että uskollisuus siinä tilassa, johon olemme joutuneet, olisi mieletön hyve? Luuletko, että voi rakastaa, kun ei ole leipää? Nälkä voisi saattaa minut johonkin surkuteltavaan hairahdukseen. Päästäisin jonakin päivänä viimeisen henkäykseni, luullen päästäväni lemmenhuokauksen. Ihailen sinua, siitä voit olla varma; mutta anna minun joksikin aikaa ottaa käsiini onnen ohjat. Voi sitä, joka joutuu minun verkkoihini! Minä ponnistelen tehäkseni ritarini rikkaaksi. Veljeni tulee antamaan sinulle tietoja Manonista, joka on vuodattanut kyyneleitä sentähden, että hänen on ollut pakko lähteä luotasi."

Tämän kirjeen lukeminen jätti minut tilaan, jota minun olisi vaikea kuvailla, sillä en vielä tänäänkään tiedä, minkälaiset tunteet minua silloin raatelivat. Se oli tuollainen ainoalaatuinen sieluntila, jonka vertaista ei ennen ole kokenut. Sellaista ei voi selittää toisille, sillä he eivät voisi sitä käsittää, onpa vaikeata sellaista itselleenkin selvittää, se kun ollen vallan erikoinen, ei saa tukikohtia

muistista eikä lähentele mitään tunnettua tunnetta. Mutta minkälaatuinen tuo sieluntilani lieneekään ollut, niin on varmaa, että siihen liittyi surua, katkeruutta, mustasukkaisuutta ja häpeää. Jospahan siihen ei olisi liittynyt vielä suuremmassa määrin rakkautta!

— Hän rakastaa minua, sitä tahdon uskoa. Mutta olisihan hänen täytynyt olla hirviö — näin huudahdin — jotta hän olisi voinut vihata minua. Mitä oikeuksia on kenelläkään koskaan ollut toiseen ihmissydämeen nähden, joita ei minulla olisi häneen nähden? Mitä enää saatoin tehdä hänen hyväkseen, kaiken sen jälkeen, minkä hänen tähtensä olin uhrannut? Kuitenkin hän minut hylkää, ja tuo kiittämätön luulee turvaavansa itsensä minun soimauksiltani sanomalla yhä edelleen minua rakastavansa. Hän pelkää muka nälkää. Oi, rakkauden Jumala, mikä tunteiden kömpelyys ja mikä huono vastaus minun hienotunteiseen huolenpitooni! Olenko minä kenties pelännyt nälkää, minä, joka auliisti panen itseni sille alttiiksi hänen tähtensä, luopumalla omaisuudestani ja isäni kodin viehätöksistä, minä, joka olen kieltänyt itseltäni välttämättömmänkin, tyydyttääkseni hänen pieniä mielihohteitaan ja oikkujaan. Hän väittää ihailevansa minua. Jos todella minua ihailet, sinä kiittämätön, niin hyvin tiedän kenen neuvoihin sinun olisi pitänyt vedota. Et ainakaan olisi jättänyt minua, sanomatta minulle hyvästi. Sillä minulta voi saada tietää kuinka julmasti kärsii se, joka eroaa ihailemastaan henkilöstä. Ainoastaan mieletön ihminen antautuu tahallaan sellaisiin kärsimyksiin.

Valitukseni keskeytti käynti, jota en vähääkään ollut odottanut: se oli Lescaut.

— Sinä pyöveli! — huudahdin hänelle tarttuen miekkaani. Missä on Manon, mitä olet tehnyt hänelle?

Tämä liikkeen pelästytti häntä. Hän vastasi minulle, että jos näin vastaanotin hänet silloin, kun hän tuli ilmoittamaan minulle kaikkein suurinta palvelusta, minkä koskaan olisi voinut minulle tehdä, hän aikoi poistua koskaan enää astumatta kynnykseni yli.

Minä riensin ovelle ja suljin sen huolellisesti.

— Älä kuvittele — sanoin kääntyen hänen puoleensa — että vielä kerran voisit vetää minua nenästä ja pettää minua loruillasi: sinun täytyy puolustaa henkeäsi, tai viedä minut Manonin luo. —

— Oletpa sinä kiivas! — hän virkahti. — Juuri sitä varten olen tullut ilmoittamaan sinulle onnea, jota et aavista ja josta ehkä tunnustat olevasi minulle kiitollisuuden velassa.

Vaadin heti paikalla selvitystä tässä asiassa.

Silloin hän kertoi, että Manon, joka ei ollut voinut kestää kurjuuden pelkoa eikä sitä ajatusta, että heti olisi ollut pakko muuttaa elintapojamme, oli pyytänyt veljeään tutustuttamaan hänet herra G.M:iin, joka kävi anteliaasta miehestä. Hän varoi visusti mainitsemasta, että tämä oli tapahtunut hänen neuvostaan ja että hän edeltäpäin oli valmistanut tien, ennenkuin vei sisarensa sinne.

— Saatoin hänet sinne tänä aamuna — näin hän jatkoi — ja tuo kunnon mies ihastui siihen määrin Manonin avuihin, että heti paikalla pyysi hänet luokseen maatilalleen, jonne on lähtenyt muutamaksi päiväksi. Minä — näin jatkoi Lescaut — joka silmänräpäyksessä älysin, mikä etu teillä saattoi olla tästä, viittasin taitavasti siihen, että Manon oli menettänyt melkoisesti omaisuuttaan. Ja herätin siihen määrin hänen jalomielisyyttään, että hän aluksi lahjoitti Manonille kaksisataa kultapistolia. Huomautin, että tämä tyydytti hetken tarpeita, mutta että sisareni myöhemmin oli tarvitseva paljon suurempia summia. Manon muka oli lisäksi ottanut huolehtiakseen nuoren veljensä toimeentulosta, tämä kun muka oli joutunut meidän hoteisiimme vanhempiemme kuoltua, ja jos herra G.M. piti

Manonia kunnioituksensa arvoisena, ei hänen sopinut antaa hänen joutua kärsimään tuon poikaparan tähden, jota piti omaan olentoonsa puoleksi kuuluvana. Tämä kertomus ei ollut liikuttamatta tuota herrasmiestä. Hän sitoutui vuokraamaan talon sinulle ja Manonille — sillä sinä näetkös olet tuo pieni orpo veliparka. Hän lupasi sisustaa tuon talonne hyvin ja joka kuukausi antaa teille kokonaista neljäsataa livreä, mikä, ellen laskussani erehdy, vuodessa tekee neljätuhatta kahdeksansataa. Ennen matkaansa maatilalleen hän antoi taloudenhoitajalleen määräyksen hakea sopiva talo ja järjestää se hänen paluukseen. Silloin saat jälleen nähdä Manonin, joka käski minun tuoda lukemattomia terveisiä ja vakuuttaa sinulle, että hän sinua rakastaa entistään enemmän.

Istuuduin mielessäni hautomaan tätä omituista kohtaloni järjestelyä. Minua vaivasivat ristiriitaiset tunteet ja sielussani vallitsi niin suuri epävarmuus, että kauan istuin vastaamatta niihin moniin kysymyksiin, joita Lescaut pani satelemaan. Tuona hetkenä kunnian- ja velvollisuudentunne vielä kerran raatelivat minua tunnontuskan okailla, ja huokaillen muistelin Amiensia, isäni taloa, Saint-Sulpiceä ja kaikkia niitä paikkoja, missä olin elänyt viattomana. Mikä ääretön kuilu eroittikaan minut nyt tuosta onnellisesta tilasta! Näin sen nyt vaan etäisyydessä varjon tavoin, joka vielä lisäsi kaihoani ja pyyteitäni, mutta joka oli liian heikko kiihoittaakseen minua ponnistuksiin.

— Mikä onneton kohtalo onkaan saattanut minut näin rikolliseksi? Rakkaus on viaton intohimo. Kuinka siitä minulle on tullut kurjuuden ja hairahduksien lähde? Mikä on estänyt minua elämästä rauhassa ja hyveisenä Manonin rinnalla? Miksi en ottanut häntä vaimokseni, ennenkuin nautin hänen rakkautensa lahjoista. Isäni, joka niin hellästi rakasti minua, olisi epäilemättä suostunut avioliittoomme, jos olisin hillittömästi vedonnut häneen oikeutetuilla vaatimuksilla. Oi, isäni olisi itse pitänyt hänestä kuin suloisesta tyttärestä ainakin, joka täysin olisi ansainnut tulla hänen poikansa vaimoksi. Minä eläisin nyt onnellisena omistaen Manonin rakkauden, isäni kiintymyksen tunteet, kunniallisten ihmisten kunnioituksen ja hyveen tuottaman rauhan. Mikä surkea vastakohta sille onkaan todellisuus! Mitä inhoittavaa osaa minua nyt pakoitetaan esittämään! Kuinka, pitääkö minun tyytyä jakamaan...? Mutta voiko tässä epäröidä, jos Manon on näin järjestänyt asian ja jos minä menetän hänet, ellen myönny? — Herra Lescaut — huudahdin ummistaen silmäni ikäänkuin karkoittaakseni näin tuskalliset ajatukset — jos tarkoituksenne on ollut tehdä minulle palvelusta, kiitän teitä. Olisittehan voinut valita kunniallisemman tavan; mutta asia on kai nyt jo päätetty? Ei siis muu neuvona, kuin että käytämme

hyväksemme huolenpitoanne ja toteutamme tuumanne.

Lescaut, johon vihanpurkaukseni ja sitä seurannut pitkä vaikeneminen oli tehnyt ikävän vaikutuksen, ihastui nähdessään päätökseni käyvän vallan päinvastaiseen suuntaan kuin hän epäilemättä oli pelännyt. Hän oli kaikkea muuta kuin rohkea, mistä myöhemmin sain vielä parempia todisteita.

— Tietysti, tietysti — hän ehätti virkkamaan — olenpa tehnyt teille oivallisen palveluksen, ja saattepa nähdä, että meillä on siitä oleva enemmän etua kuin odotattekaan.

Aloimme pohtia, millä tavoin haihduttaisimme herra G.M:n epäluulon, jonka minun ja Manonin sisaruussuhde voisi hänessä synnyttää niin pian kuin hän huomaisi minut suuremmaksi ja vähän vanhemmaksi kuin oli kuvitellut. Emme keksineet muuta keinoa, kuin että minun tuli esiintyä hänen edessään tyhmän yksinkertaisena ja moukkamaisena ja uskotella hänelle, että aikomukseni oli astua hengelliseen säätyyn ja että sentähden joka päivä kävin kimnaasia. Niinikään päätimme, että minun oli pukeuduttava hyvin huonosti ensi kerralla, jolloin minulla oli oleva kunnia käydä hänen luonaan.

Kolme tai neljä päivää myöhemmin hän palasi kaupunkiin ja saattoi itse Manonin siihen asuntoon, jonka hänen taloudenhoitajansa oli tarkoitusta varten järjestänyt. Manon lähetti heti Lescaut'lle sanan tulostaan, ja kun tämä puolestaan oli antanut minulle asiasta tiedon, läksimme molemmat sisareni luo. Vanha rakastaja oli jo poistunut.

Huolimatta siitä, että alistuen olin mukautunut Manonin päätökseen, en voinut tukahuttaa sydämeni napinaa hänet jälleen nähdessäni. Hänen mielestään minä olin surullinen ja kituva; jälleennäkemisen ilo ei kokonaan voittanut hänen uskottomuudestaan aiheutunutta alakuloisuuttani. Hän päinvastoin näytti olevan vallan haltioissaan jälleennäkemisen ilosta. Hän soimasi minua kylmyydestäni. Minä puolestani en malttanut olla lausumatta sanoja petollinen ja uskon, joita huokauksin säestin.

Aluksi hän ivasi yksinkertaisuuttani, mutta nähdessään, miten surullisesti yhä katselin häntä, ja kuinka vaikea minun oli sietää muutosta, joka oli suuressa ristiriidassa mielentilani ja toiveideni kanssa, hän meni yksin huoneeseensa; seurasin häntä hetken kuluttua.

Siellä tapasin hänet kyynelten vallassa ja kysyin häneltä, mistä ne aiheutuivat.

— Se sinun pitäisi helposti käsittää — hän virkkoi. — Miten voinkaan elää, jos läsnäolollani ei ole muuta vaikutusta, kuin että se saattaa sinut synkän ja surullisen näköiseksi. Et ole suonut minulle ainoatakaan hyväilyä koko sen tunnin aikana, jonka olet ollut täällä, ja minun hyväilyni olet vastaanottanut yhtä majesteetillisesti kuin suursulttaani naiselassaan.

— Kuulehan, Manon — vastasin hänelle häntä suudellen, en voi sinulta salata, että sydämeni on ihan kuollakseen murheellinen. En puhu ollenkaan siitä levottomuudesta, johon odottamaton pakosi minut syöksi; enkä julmuudestasi hylätä minut ilman lohdunsanaa, vietettyäsi yösi toisessa vuoteessa kuin minä — läsnäolosi tenho saisi minut unhoittamaan enempääkin. Mutta luuletko, että minä huokauksitta ja kyynelittä — näin jatkoin itkien — voisin ajatella sitä surkeaa ja onnetonta elämää, jota vaadit minua viettämään tässä talossa? Jättäkäämme sikseen syntyperäni ja kunniani. Ne ovat liian heikkoja näkökohtia, voidakseen enää painaa vaa'assa, kun on kysymys niin voimakkaasta tunteesta kuin minun rakkauteni. Mutta etkö käsitä, että juuri tämä rakkauteni kituu huomattessaan saavansa niin huonon palkan tai oikeammin niin julman kohtelun kiittämättömältä ja sydämettömältä rakastajattarelta?

Manon keskeytti minut.

— Lopeta jo — hän virkkoi, on turhaa kiusata minua soimauksilla, jotka lävistävät sydämeni, kun ne lähtevät sinun suustasi. Käsitän mikä sinua loukkaa. Toivoin sinun suostuvan suunnitelmaani omaisuutemme saattamiseksi ennalleen, ja säästääkseni herkkätunteisuuttasi aloin sitä toteuttaa ilman sinun myötävaikutustasi. Mutta luovun siitä, kun et sinä sitä hyväksy.

Hän lisäsi vaativansa minulta ainoastaan vähän myöntyväisyyttä sen päivän loppuun asti; hän sanoi jo saaneensa kaksisataa kultapistolia vanhalta rakastajaltaan ja tämän lupanneen sen päivän iltana tuoda hänelle kauniin helmisen kaulanauhan ynnä muita koristeita ja päälle päätteeksi puolet lupaamastaan vuotuisesta eläkkeestä.

— Suo minulle ainoastaan tilaisuutta — näin hän sanoi — vastaanottaa nämä lahjat. Vakuutan sinulle, ettei hän voi kerskata minun hänelle myöntämästäni suosiosta, sillä tähän saakka olen käskenyt hänen odottaa kunnes olemme muuttaneet kaupunkiin. On totta, että hän on useammin kuin miljonan kertaa suudellut käsiäni; on kohtuullista, että hän saa maksaa tästä huvistaan, eikä viisi tai kuusisataa frangia suinkaan ole liian korkea hinta verrattuna hänen

rikkauteensa ja ikäänsä.

Hänen päätöksensä ilahutti minua paljoa enemmän kuin toivo saada viisisataa frangia. Mieleepi johtui, ettei sydämeni vielä ollut menettänyt kaikkea kunniantuntoa, se kun tunsii niin suurta tyydytystä häpeän välttämiseen. Mutta minä olin syntynyt lyhyitä iloja ja pitkiä suruja varten. Onni pelasti minut kuilusta ainoastaan syöstäkseen minut toiseen kuiluun.

Huomautettuani Manonille häntä moneen kertaan hyväillen, kuinka onnellisena pidin itseäni hänen mielenmuutoksensa vuoksi, sanoin, että meidän oli annettava siitä tietö herra Lescaut'ille, jotta menettelymme olisi ollut yhdenmukaista. Aluksi hän siitä oli tyytymätön, mutta neljä tai viisituhatta frangia käteistä rahaa saattoi hänet ilomielin yhtymään liittolaiseksemme. Päätettiin sitten, että me kaikki kolme söisimme illallista yhdessä herra de G.M:n seurassa. Teimme tämän kahdesta syystä: ensiksi saadaksemme nauttia hupaisesta ilveilystä, minun kun oli määrä näyttellä koulupoikaa, Manonin veljeä; toiseksi estääksemme tuota vanhaa irstailijaa liian vapaasti seurustelemasta rakastajattarensa kanssa, hän kun mahdollisesti voisi luulla olevansa siihen oikeutettu etukäteen maksamalla niin anteliaasti. Lescaut'n ja minun oli määrä vetäytyä pois sinä hetkenä, jolloin tuo vanha herra läksi siihen huoneeseen, missä aikoi viettää yönä, ja Manon lupasi olla häntä sinne seuraamatta ja sen sijaan viettää tuon yön minun kanssani. Lescaut lupautui täsmällisesti hankkimaan ajurin ovelle.

Illallishetken tultua, ei herra de G. M. antanut itseään pitkään odottaa. Lescaut oli sisarensa seurassa huoneessa. Vanhuksen ensimmäinen kohteliaisuus oli, että hän lahjoitti mielitietyllään kaulakoristeen, kaksi rannerengasta ja helmiset korvaripusteet, jotka olivat vähintään tuhannen écun arvoiset. Sitten hän kiiltävinä kultarahoina latoi hänen eteensä puolen eläkettä, kaksituhatta neljäsataa frangia. Lahjojaan hän höysti lukuisilla kohteliaisuuksilla vanhanaikaiseen hovityyliin. Manon ei voinut kieltää häneltä muutamia suukkosia. Nämä tuottivat hänelle omistusoikeuden vanhuksen antamiin rahoihin. Minä kuuntelin oven takana, odottaen Lescaut'lta merkkiä astua sisälle.

Hän tarttui käteeni, kun Manon oli korjannut talteen rahat ja koristeet, ja vei minut herra de G.M:n luo, jolle käski minun kumartaa. Kumarsin pari kolme kertaa hyvin syvään.

— Anteeksi — sanoi Lescaut hänelle — tämä nuorukainen on peräti kömpelö. Hänellä ei ole, kuten huomaatte, hituistakaan Parisin tapoja, mutta toivomme,

että hän hieman totuttuaan saa niitä. — Sinulla on kunnia usein nähdä täällä tämä herra — näin hän lisäsi kääntyen puoleeni, — käytä hyväksesi näin erinomaista esikuvaa.

Tuo vanha rakastaja näytti katselevan minua mielikseen. Hän taputti minua pari kolme kertaa poskelle sanoen minua somaksi pojaksi, mutta neuvoi minua pitämään varani Parisissa, missä nuoret miehet helposti joutuvat irstailuun.

Lescaut vakuutti minun luonnostani olevan niin hyvätapaisen, että yksinomaan muka puhuin pappisuralle antautumisesta ja että suurin huvini oli valmistaa pieniä kappeleita.

— Minun mielestäni hän on Manonin näköinen — virkkoi vanhus, nostaen kädellään leukaani.

Minä vastasin hölmömäisen näköisenä:

— Hyvä herra, se johtuu siitä, että olemme niin läheistä sukua; minä rakastankin sisartani Manonia kuin toista itseäni.

— Kuulkaahan — sanoi vanhus Lescaut'lle. — Tuopa on älykäs poika. — On vahinko, ettei hän ole enempää seurustellut ihmisten parissa.

— Oh — virkahdin minä — olenpa nähnyt heitä siellä kotiseudullani kirkossa, ja luulenpa tapaavani Parisissa tyhmempiä ihmisiä kuin minä.

— Katsokaapas — huudahti vanhus — maalaispojaksi tämä on vallan merkillistä.

Koko keskustelumme illallisen aikana kulki jotenkin samassa äänilajissa. Vallattoman leikkisä Manon oli monta kertaa vähällä pilata kaikki naurunremahduksillaan. Aterian aikana oli minulla tilaisuus kertoa vanhukselle hänen oma tarinansa ja häntä uhkaava kova kohtalo. Lescaut ja Manon vapisivat minun kertoessani, varsinkin kun minä piirsin vanhuksen muotokuvan vallan luonnon mukaisesti. Mutta itserakkaus esti häntä siinä tuntemasta itseään, ja minä päätin kuvaukseni niin taitavasti, että hän oli ensimmäinen pitämään sitä ylen naurettavana. Lukija tulee huomaamaan, etten suotta näin pitkältä ole puhunut tästä hullunkurisesta kohtauksesta.

Kun maatapanon hetki viimein oli tullut, vanhus puhui rakkaudesta ja

kärsimättömyydestä. Lescaut ja minä poistuimme. Vanhus saatettiin ylös huoneeseensa, Manon oli, vetäen verukkeeksi jonkun asian, lähtenyt ulos ja yhtyi meihin portilla. Vaunut, jotka odottivat meitä pari kolme taloa kauempana, ajoivat esiin. Hetken kuluttua olimme poistuneet siitä kaupunginosasta.

Vaikka tämä teko minun silmissäni oli oikea koirankuje, en kuitenkaan pitänyt sitä pahimpana, mistä omatuntoni minua soimasi. Pelissä voittamani rahat synnyttivät minussa enemmän tunnontuskia. Kummastakin näistä vääristä teoista oli meille yhtä vähän hyötyä, ja taivas sääsi niin, että lievempi niistä sai ankaramman rangaistuksen.

Ei kestänyt kauan, ennenkuin herra de G.M. huomasi, että häntä oli vedetty nenästä. En tiedä, ryhtyikö hän jo sinä iltana toimenpiteisiin saadakseen selville olinpaikkamme, mutta hänellä oli niin suuri vaikutusvalta, ettei hänen tarvinnut kauan turhaan sitä tiedustella, ja me olimme varomattomia, kun liiaksi luotimme Parisin laajuuteen ja välimatkaan, joka oli meidän ja hänen kaupunginosansa välillä. Hän ei ainoastaan saanut tietää asuntomme ja silloiset olomme vaan myöskin kuka minä olin, millaista elämää olin viettänyt Parisissa, Manonin entisen suhteen herra B:hin ja kuinka hän oli tämän miehen pettänyt, sanalla sanoen kaikki tarinamme häpeälliset puolet.

Tämän nojalla hän päätti vangituttaa meidät ja käskää kohdella meitä pikemmin irستاilevina veijareina, kuin suoranaيسina rikollisina.

Olimme vielä vuoteessa, kun poliisivirkamies astui huoneeseemme, seurassaan puoli tusinaa vartijoita. He ottivat ensin takavarikkoon rahamme, tai oikeammin herra de G.M:n rahat, ajoivat meidät muitta mutkitta ylös vuoteesta ja veivät meidät alaovelle, missä meitä odottivat kahdet vaunut. Toisissa kuljetettiin Manon-parka pois ilman mitään selityksiä, ja toisissa laahattiin minut Saint-Lazare-luostariin.

Ainoastaan se, joka on kokenut tällaisia vastoinkäymisiä, voi käsittää, millaista epätoivoa ne voivat aiheuttaa. Vartijamme olivat niin sydämettömiä, etteivät sallineet minun syleillä Manonia eikä sanoa hänelle ainoatakaan sanaa. Kauan aikaa olin epätietoinen siitä, minne hän oli joutunut. Epäilemättä oli onni minulle, etten alunpitäen sitä tietänyt, sillä niin kauhea tapaus olisi riistänyt minulta järjen, ehkäpä hengenkin.

Onneton lemmittyäni vietiin siis pois näkyvistäni ja kuljetettiin turvapaikkaan,

jonka mainitseminenkin minua kauhistuttaa. Mikä kohtalo niin suloiselle olenolle, joka olisi istunut maailman ensimmäisellä valtaistuimella, jos kaikilla miehillä olisi ollut minun silmäni ja minun sydämeni. Häntä ei siellä tosin pahoin pidetty. Mutta hänet teljettiin yksin pieneen koppiin ja tuomittiin joka päivä suorittamaan säädetty määrä työtä, välttämättömänä ehtona niukan, vastenmielisen ruoan saamiseen. Tämän surullisen seikan sain tietää vasta paljoa myöhemmin, sittenkuin itse monta kuukautta olin kantanut vaikeaa ja ikävää katumuksen taakkaa.

Vartijani eivät olleet ilmaisseet minulle paikkaa, minne heidän oli käsketty viedä minut, minkä vuoksi sain kuulla kohtaloni vasta Saint-Lazare-luostarin portilla. Tuona hetkenä olisin kernaammin valinnut kuoleman kuin sen tilan, jonka luulin minua odottavan. Minulla oli kauhea käsitys tuosta laitoksesta. Kauhuni kasvoi, kun vartijat ovella uudelleen tarkastivat taskuni, saadakseen varmuuden siitä, etten kätkenyt aseita enkä muita puolustuskeinoja.

Luostarinjohtaja tuli heti saapuville, hän kun oli saanut sanan tulostani. Hän tervehti minua hyvin lempeästi.

— Arvoisa isä — sanoin hänelle, varokaa kohtelemasta minua häpeällisesti; ennemmin menettäisin tuhat elämää, kuin sellaista sietäisin.

— Ei suinkaan — hän vastasi — jos te käyttäydytte järkevästi, tulemme olemaan tyytyväiset toinen toiseemme.

Hän pyysi minua nousemaan eräässä ylemmässä kerroksessa olevaan huoneeseen. Seurasin häntä vastustelematta. Vartijasoturit seurasivat meitä ovelle asti, ja kun luostarinjohtaja oli astunut huoneeseen minun kanssani, hän viittasi heitä poistumaan.

— Olen siis teidän vankinne? — sanoin hänelle. — No niin, arvoisa isä, mitä aiotte minulle tehdä?

Hän sanoi olevansa kovin tyytyväinen, huomattaessaan minun puhuvan järkevästi; ja lisäsi, että hänen velvollisuutensa oli koettaa minussa herättää kiintymystä hyveeseen ja uskontoon, ja että minun velvollisuuteni oli hyväkseni käyttää hänen kehoituksiaan ja neuvojaan. Kunhan minä vaan tahdoin osoittaa myötätuntoisuutta hänen osoittamaansa huolenpitoa kohtaan, olin muka saava pelkkää tyydytystä yksinäisyydestäni.

— Tyydytystä! — virkahdin minä. — Te ette tiedä, arvoisa isä, että on vaan yksi ainoa seikka, joka kykenee minulle tyydytystä tuottamaan.

— Minä tiedän sen — sanoi hän, — mutta toivon, että mielenne on muuttuva.

Hänen vastauksestaan päätin, että hän tunsu seikkailuni, ehkäpä nimenikin. Kysyin häneltä tätä asiaa tarkemmin. Hän kertoi minulle peittelemättä, että hänelle oli ilmoitettu kaikki. Tämä hänen tietonsa oli kovin kaikista rangaistuksistani. Minä puhkesin kyyneliin ja mitä hurjimpaan epätoivoon. En voinut sulattaa nöyryytystä, joka pian oli saattava minut kaikkien tuttavieni juorupuheiden esineeksi ja perheeni häpeän aiheuttajaksi. Täten vietin viikon päivät mitä syvimässä alakuloisuudessa, kykenemättä tajuamaan ja ajattelemaan mitään muuta kuin alennustilaani. Ei edes Manonin muistelemisen muuttanut suruani; ainakaan se ei ilmennyt muuna kuin tunteena, joka oli esiintynyt ennen tätä uutta tuskaa, ja vallitseva mielenliikutukseni oli häpeä ja hämmennys.

Harvat henkilöt tuntevat näiden omituisten tunteiden voimaa. Suurin osa ihmisistä on alttiina ainoastaan viidelle tai kuudelle intohimolle, joiden piirissä heidän elämänsä liikkuu ja joihin kaikki heidän mielenliikutuksensa rajoittuvat. Riistäkää heiltä rakkaus, viha, mielihyvä ja mielihäviö, toivo ja pelko, ja he eivät enää tunne mitään. Mutta jalompiluonteiset ihmiset saattavat joutua mielenkuohuntaan tuhannella eri tavalla. Tuntuu siltä kuin heillä olisi useampia aisteja kuin viisi ja kuin voisivat vastaanottaa aistimuksia ja mielteitä, jotka käyvät yli luonnon tavallisten rajojen, ja ollen tietoisia tästä etevämmyydestään, joka kohottaa heidät yläpuolelle muita, he sen suhteen ovat ylen arkoja. Siitä johtuu, että he niin tuskaantuvat ja kärsivät ylenkatseesta ja ivasta ja että häpeäntunne saa heidän mielensä mitä rajuimmin kuohumaan.

Näin surullisen etuoikeutetussa asemassa minä olin Saint-Lazaressa. Alakuloisuuteni näytti luostarinjohtajasta niin ylenmääräiseltä että hän, huolissaan seurauksista, katsoi tarpeelliseksi kohdella minua hyvin lempeästi ja sääliväisesti. Hän kävi luonani pari tai kolme kertaa päivässä. Usein hän otti minut mukaansa kävelylle puutarhaan, ja hänen hyvä harrastuksensa puhkesi kehoituksiin ja terveellisiin neuvoihin. Vastaanotin ne hiljaisella mielellä. Jopa osoitin hänelle kiitollisuuttakin. Siitä hän rupesi toivomaan kääntymystäni.

— Olette luonteeltanne niin lempeä ja miellyttävä — näin hän eräänä päivänä virkkoi minulle — etten voi käsittää niitä hairahduksia, joista teitä syytetään.

Kaksi seikkaa minua ihmetyttää: toinen on, kuinka te niin hyvistä ominaisuuksista huolimatta olette voineet antautua ylenmääräiseen irstailuun, ja toinen, mikä minua vielä enemmän ihmetyttää, kuinka te niin kernaasti vastaanotatte neuvoni ja ohjaukseni, totuttuanne usean vuoden kuluessa viettämään säännötöntä elämää. Jos tämä on katumusta, olette te selvä esimerkki taivaan armahtavaisuudesta. Jos se on synnynnäistä hyvyyttä, on teillä ainakin oivallinen luonteen pohja, joka panee minut toivomaan, ettei meidän tarvitse pidättää teitä täällä pitkään, palauttaaksemme teidät kunnialliseen ja säännölliseen elämään.

Ihastuin huomattessani hänellä olevan tämän mielipiteen minusta. Päätin vahvistaa sitä menettelyllä, joka täydellisesti saattoi häntä tyydyttää, varma kun olin siitä, että tämä oli paras keino lyhentää vankila-aikaani. Pyysin häneltä kirjoja. Hän jätti minulle vapaan valintaoikeuden ja ihmetteli, että minä valitsin muutamia vakavia kirjailijoita. Olin mitä innokkaimmin harrastavinani näiden kirjojen tutkimista ja annoin hänelle täten joka tilaisuudessa todisteita siitä mielenmuutoksesta, jota hän toivoi.

Tämä mielenmuutos oli kuitenkin ainoastaan ulkonainen. Häpeäkseni on minun tunnustaminen, että Saint-Lazaressa näyttelin ulkokullatun osaa. Yksin ollessani en luenut, vaan kulutin aikaani huokailemalla kohtaloni kovuutta. Kirosin vankilaani ja sitä hirmuvaltaa, joka minua siinä pidatti. Tuskin olin hiukan tointunut siitä alakuloisuudesta, jonka valtaan ensi yllätys oli minut saattanut, kun uudelleen vajosin rakkauden tuottamiin tuskiin. Ero Manonista, epätietoisuus hänen kohtalostaan, pelko, etten koskaan enää häntä näkisi, olivat surullisen mietiskelyni ainoana esineenä. Kuvittelin häntä herra de G.M:n sylissä, sillä tämä ajatus oli ensiksi iskenyt mieleeni. Kaukana siitä, että olisin olettanut hänen kohdelleen Manonia samoin kuin minua, luulin päinvastoin varmasti, että hän oli syrjäyttänyt minut ainoastaan häiriintymättä omistaakseen Manonin.

Täten vietin päiviä ja öitä, jotka tuntuivat minusta loppumattoman pitkiltä. En perustanut toivoani mihinkään muuhun, kuin ulkokultaisuuteeni. Tarkastelin huolellisesti luostarinjohtajan kasvoja, saadakseni varmuutta siitä, mitä hän minusta ajatteli, ja tutkin tapoja miellyttää häntä, kuin kohtaloni määrääjää ainakin. Minun oli helppo huomata, että täydelleen olin voittanut hänen suosionsa, enkä epäillyt, että hän auliisti oli minua tukeva.

Eräänä päivänä sain rohkeuden kysyä häneltä, riippuiko vapaaksi pääsemiseni

hänestä. Hän vastasi, ettei se kokonaan riippunut hänestä, mutta sanoi toivovansa, että herra de G.M., jonka kehoituksesta poliisipäällikkö oli teljettänyt minut vankilaan, oli suostuva vapautukseeni.

— Rohkenenko toivoa — näin kysyin nöyränä — että kärsimäni kahden kuukauden vankeus on tuntuva hänestä riittävältä hyvitykseltä?

Hän lupasi puhua tuon herran kanssa, jos sitä halusin. Hartaasti pyysin häntä tekemään minulle tuon palveluksen.

Pari päivää myöhemmin hän kertoi minulle herra de G.M:n siihen määrin heltyneen siitä hyvästä, mitä oli minusta kuullut, ettei hän ainoastaan näyttänyt myöntyväiseltä päästämään minua vapaaksi, vaan että lisäksi tuntui suuresti haluavan oppia lähemmin tuntemaan minua ja sentähden aikovan käydä luonani vankilassa. Vaikka hänen tulonsa ei ollut minulle mieluisa, katsoin sitä askeleeksi vapauttani kohti.

Hän tuli todella Saint-Lazareen. Mielestäni hän oli vakavampi ja vähemmin naurettava kuin Manonin asunnossa. Hän puhui järkevästi huonoista elintavoistani. Ilmeisesti puolustaakseen omaa irstailuaan, hän lisäsi, että oli sallittu heikon ihmisen hankkia itselleen eräitä luonnon vaatimia huvituksia, mutta että koirankujeet ja häpeälliset petkutukset ansaitsivat rangaistusta. Kuuntelin hänen puhettaan alistuvaisen näköisenä, mikä näytti häntä tyydyttävän. En edes loukkautunut siitä, että hän pilkkasi sisaruussuhdettani Lescaut'hon ja Manoniin ja niitä pikku kappeleita, joita oletti minun kosolta valmistaneen Saint-Lazaressa, minua kun muka tällainen hurskas ajanviete niin suuresti huvitti. Mutta onnettomasti kyllä minulle ja hänelle tuli hän maininneeksi, että Manonkin epäilemättä oli tehnyt sangen sieviä kappeleita sairaala-vankilassa. Huolimatta väristyksestä, jonka tämän sanan mainitseminen minussa synnytti, saatoin sentään hillitä itseäni sen verran, että sävyisästi pyysin häntä lähemmin selittämään, mitä tarkoitti.

— Hm! — hän virkkoi — Manon on jo kaksi kuukautta harjaantunut siveyteen julkisessa sairaala-vankilassa, ja toivon, että hän siitä on hyötynyt yhtä paljon kuin te Saint-Lazaressa.

Vaikka olisin edessäni nähnyt elinkautisen vankeuden tai itse kuoleman, en olisi voinut hillitä raivoani tätä kuullessani. Hyökkäsin hänen kimppuunsa niin hurjan rajusti, että puolet voimistani siitä ponnistuksesta meni hukkaan. Niitä riitti

minulle kuitenkin sen verran, että tartuin hänen kurkkuunsa. Olin kuristamaisillani hänet kuoliaaksi, kun hänen kaatumisestaan aiheutunut töminä ja muutamat korvia vihlovat huudot, jotka hän huomaamattani sai päästetyksi, kutsuivat luostarinjohtajan ja useita munkkeja huoneeseeni. Nämä vapauttivat hänet minun käsistäni.

Olin itse melkein kokonaan uupunut ja hengästynyt.

— Oi, Jumalani! — huudahdin huoahdellen. Vanhurskas taivas, voinko elää hetkeäkään kauempaa sellaisen hävyttömyyden jälkeen!

Tahdoin uudelleen hyökätä tuon raakalaisen kimppuun, joka oli iskenyt minuun kuolettavan haavan. Minut pysäytettiin. On mahdotonta kuvitellakaan epätoivoani, huutojani ja kyyneleitäni. Käyttäydyin niin kummallisesti, että kaikki läsnäolijat, jotka eivät tienneet, mistä se aiheutui, katselivat toisiaan pelästyneinä ja hämmästyneinä.

Herra de G.M. kohenteli sillä aikaa tekotukkaansa ja kaulahuiviansa, ja suutuksissaan siitä, että häntä näin oli kohdeltu, hän käski luostarinjohtajan pitää minua entistä ankarammassa vankeudessa ja määrätä minulle kaikki ne rangaistukset, jotka ovat käytännössä Saint-Lazaressa.

— Ei, herraseni — virkkoi luostarinjohtaja — me emme saata sillä tavoin kohdella henkilöä, joka on niin ylhäistä sukua kuin ritari de Grioux. Sitäpaitsi hän on niin hiljainen ja säädyllinen, etten saata uskoa hänen ilman painavia syitä eksyneen tällaiseen äärimäisyyteen.

Tämä vastaus sai herra de G.M:n suunniltaan. Hän läksi tiehensä sanoen, että hän kyllä oli keksivä keinon lannistaakseen sekä luostarinjohtajan että minut ja kaikki ne, jotka rohkenivat häntä vastustaa.

Käskettyään luostariveljien saattaa hänet ulos, johtaja jäi yksin luokseni. Hän vannotti minua viipymättä ilmaisemaan raivokkaan tekoni syyn.

— Arvoisa isä! — sanoin hänelle, yhä itkien kuin lapsi, kuvitelkaa kaikkein kauheinta julmuutta, ajatelkaa inhoittavinta raakuutta — tällaisen teon on tuo heittiö G.M. raukkamaisesti tehnyt. Hän on lävistänyt sydämeni. Minä en tästä koskaan tule tointumaan. Kerron teille kaikki — lisäsin nyhkyttäen. — Te olette hyvä, te tulette minua säälimään.

Tein lyhyesti selkoa pitkäaikaisesta ja voittamattomasta rakkaudestani Manoniin, kukoistavasta taloudellisesta asemasta, joka meillä oli ollut, ennenkuin omat palvelijamme olivat ryöstäneet rahamme, niistä tarjouksista, jotka G.M. oli tehnyt lemmitylleni, heidän välillään tehdystä sopimuksesta ja tavasta, millä se oli rikottu. Totta puhuakseni, esitin hänelle asiat meille mitä edullisimmassa valossa.

— Tästä huomaatte — jatkoin minä — mistä on johtunut herra G.M:n harrastus minun parantumiseeni. Hän on ollut kyllin mahtava vangituttamaan minut pelkästä kostonhimosta. Tämän annan hänelle anteeksi. Mutta, arvoisa isä, siinä ei vielä ole kaikki: hän on halpamaisesti teljetyttänyt Manonin sairaala-vankilaan, ja tämän kaiken hän julkeasti kyllä tänään itse on minulle ilmoittanut. Vankilassa, arvoisa isä! Oi taivas! ihana lemmittyäni, rakastettu kuningattareni sairaala-vankilassa, aivan kuin kaikkein halpamaisin olento! Miten jaksanenkaan kestää tätä menehtymättä suruun ja häpeään!

Kelpo munkki koetti minua lohduttaa, nähdessään tämän ylenmääräisen suruni. Hän sanoi minulle, ettei ollut käsittänyt seikkailuani siinä valossa, kuin missä minä sen nyt esitin. Tosin hän oli tietänyt, että minä olin viettänyt hillitöntä elämää. Mutta hän oli kuvitellut herra de G.M:n sekaantuneen asiaan sen vuoksi, että joku kunnioituksen ja ystävyys side muka oli liittänyt hänet perheeseeni. Muuta syytä ei tuo herra ollut hänelle esittänyt. Se, minkä nyt kerroin hänelle, oli — näin hän huomautti — melkoisesti muuttava asemaani, eikä hän epäillyt, että se totuudenmukainen esitys, jonka hän aikoi tehdä poliisipäällikölle, oli edistävä vapautustani.

Hän kysyi minulta sitten, miksi en ollut ryhtynyt antamaan tietoja itsestäni omaisilleni, he kun eivät olleet ottaneet osaa vangitsemiseeni.

Tähän huomautukseen vastasin viittaamalla suruun, jota olin pelännyt tuottavani isälleni, ja häpeään, jota itse olisin tuntenut. Lopuksi hän lupasi suoraa päätä mennä poliisipäällikön luo — jos ei muun vuoksi — tämän hän lisäsi — niin ainakin ehkäistäkseni ikävämpiä toimenpiteitä herra de G.M:n puolelta, joka läksi täältä ylen tyytymättömänä ja joka on tarpeeksi vaikutusvaltainen herättääkseen pelkoa.

Odotin luostarinjohtajan paluuta, tuntien sisälläni kaikkea sen poloisen tuskaa, joka odottaa tuomiohetkeään. Minulle tuotti suunnatonta kidutusta kuvitella Manonia sairaala-vankilassa. Jo itse tämä paikka oli häpeällinen, enkä tietänyt,

miten häntä siellä kohdeltiin, mutta eräiden erityisseikkojen muisteleminen, jotka minulle oli kerrottu tästä kauhun talosta, antoivat joka hetki uutta yllykettä epätoivoni purkauksille. Olin niin lujasti päättänyt auttaa Manonia mistä hinnasta ja millä keinoin tahansa, että olisin ollut valmis pistämään tuleen Saint-Lazare-luostarin, jos minun olisi ollut mahdollon päästä pois sieltä muulla tavoin.

Tuumiskelin sentähden niitä keinoja, joihin minun oli ryhtyminen, jos poliisipäällikkö yhä edelleen olisi pidättänyt minua siellä. Ponnistin kekseliäisyyttäni äärimäisiin, punnitsin kaikkia mahdollisuuksia. Mutta en keksinyt mitään, mikä varmasti olisi taannut vapaaksi pääsemiseni, ja pelkäsin vielä kovempaa vankeutta, jos olisin tehnyt epäonnistuneen yrityksen. Mieleeni muistui muutamien ystäväni nimet, joilta saatoin toivoa apua, mutta millä keinoin saada tilani heidän tietoonsa? Viimein luulin suunnitelleeni niin taitavan tuuman, että sillä näyttä olevan onnistumisen mahdollisuus, mutta siirsin sen lopullisen järjestelyn luostarinjohtajan paluuseen sen varalta, että hänen mahdollisesti tehottomaksi jäävä toimenpiteensä oli tekevä tämän askeleeni välttämättömäksi.

Hän palasi ennen pitkää. En huomannut hänen kasvoillaan niitä ilon merkkejä, jotka ilmaisevat hyvää sanomaa.

— Olen puhunut poliisipäällikön kanssa — hän sanoi — mutta tein sen liian myöhään. Herra de G.M. meni hänen luokseen suoraa päätä täältä ja on siihen määrin yllyttänyt häntä teitä vastaan, että hän juuri oli lähettämäsillään minulle uusia määräyksiä pitää teitä entistä ankarammassa vankeudessa. Mutta kun olin hänelle selittänyt asianne oikean laidan, hän kuitenkin näytti melkoisesti lauhtuvan. Hän hiukan nauroi vanhan herra G.M:n kevytmielisyydelle, mutta arveli, että oli tarpeellista pitää teitä täällä vielä puoli vuotta, jotta tuo herra saisi hyvitystä ja varsinkin, kun tämä olinpaikka epäilemättä on teille hyödyllinen. Hän kehoitti minua kohtelemaan teitä hyvin, ja minä takaan, ettei teillä tule olemaan syytä valittaa menettelyäni.

Tämä kunnon luostarinjohtajan selitys oli siksi pitkä, että ehdin antautua asianhaarojen mukaiseen pohdintaan. Oivalsin, että panin alttiiksi tuumieni onnistumisen, jos hänelle paljastin liiaksi vapautumis-intoani. Päinvastoin vakuutin hänelle, että niin raskaalta kuin jäämiseni tuntuikin, minulle kuitenkin oli suloinen lohdutus, että jossakin määrin nautin hänen kunnioitustaan. Pyysin häneltä sitten peittelemättä yhtä suosiota, joka toisille ei merkinnyt mitään, mutta joka oli omansa minua suuresti rauhoittamaan, nimittäin että hän lähettäisi sanan

eräälle ystävälleni, Saint-Sulpicessä asuvalle, hengelliseen säätyyn kuuluvalle miehelle, ilmoittaen, että minä oleskelin Saint-Lazaressa, ja että hän sallisi minun joskus nähdä häntä vieraanani. Tämä suosio myönnettiin minulle empimättä.

Tarkoitin ystävääni Tibergeä. En tosin häneltä toivonut tarpeellista apua vapautumiseeni, mutta aioin käyttää häntä hänen tietämättään välikappaleena. Tuumani oli lyhyesti sanottuna seuraava: Päätin kirjoittaa Lescaut'lle ja antaa hänelle sekä yhteisille ystävillemme toimeksi vapauttaa minut. Ensimmäinen vaikeus oli siinä, miten saada kirjeeni perille. Tämä oli jäävä Tibergen tehtäväksi. Mutta kun hän tiesi Lescaut'n lemmittyni veljeksi, pelkäsin, ettei hän tulisi siihen suostumaan. Päätin sentähden sulkea Lescaut'lle kirjoittamani kirjeen toiseen kirjeeseen, jonka aioin osoittaa eräälle rehelliselle tuttavalleni, pyytäen tätä viipymättä toimittamaan tuon toisen kirjeen perille. Ja kun minun oli tärkeätä tavata Lescaut'ta sopiakseni menettelystämme, oli aikomukseni pyytää häntä tulemaan Saint-Lazareen ja pyrkimään minun puheilleni ilmoittaumalla vanhemmaksi veljekseni, joka vartavasten oli tullut Pariisiin ottamaan selkoa asioistani. Hänen kanssaan aioin neuvotella tehoisimmista ja varmimmista keinoista.

Luostarinjohtaja lähetti Tibergele sanan, että minä halusin häntä tavata. Minä en ollut niin täydellisesti kadonnut tämän uskollisen ystäväni näkyvistä, että seikkailuni olisi ollut hänelle tuntematon. Hän tiesi, että olinpaikkani oli Saint-Lazare, ja ehkä oli hänelle mieleenkin, että minua oli kohdannut tämä vastoinikäyminen, jonka luuli olevan omansa palauttamaan minut velvollisuuteeni. Hän riensi viipymättä huoneeseeni.

Meidän keskustelumme uhkui mitä herttaisinta ystävyyttä. Hän tahtoi saada selville minun mielentilani. Empimättä minä avasin hänelle sydämeni, lukuunottamatta pakotuumiani.

— Sinun silmissäsi, rakas ystävä — sanoin hänelle — en totisesti tahdo näyttää toisenlaiselta kuin mikä olen. Jos olet luullut löytäväsi täällä järkevän ja pyyteissään pidättyväisen ystävän, taivaan rangaistusten herättämän irstailijan, sanalla sanoen sydämen, joka on irtaantunut rakkauden pauloista ja vapautunut Manoninsa lumouksesta, niin olet arvostellut minua liian suopeasti. Sinä näet minut jälleen samanlaisena kuin jätit minut neljä kuukautta sitten: yhä edelleen hellien tunteiden kietomana ja yhä edelleen onnettomana tuon surkean intohimon tähden, josta en väsy etsimästä onneani.

Hän vastasi etten minä tekemäni tunnustuksen jälkeen ollut puolustettavissa. Näkihän usein synnintekijöitä, jotka huumautuivat paheen petollisesta onnesta siihen määrin, että avoimesti asettivat sen hyveen tuottaman onnen edelle. Mutta nämä ainakin tavoittelivat jotakin, jota luulivat onneksi, he kun olivat näennäisyyden pettämiä. Mutta siinä, että minä tunnustin kiintymykseni esineen saattavan itseni rikolliseksi ja onnettomaksi, ja että kuitenkin edelleen tahallisesti syöksyin onnettomuuteen ja rikokseen, oli olemassa ristiriitaisuus vakaumuksen ja teon välillä, mikä ei tuottanut kunniaa järjelleni.

— Tiberge — virkoin minä — kuinka helppoa on voittoa, kun aseet eivät kohtaa vastustusta. Anna nyt minun vuorostani järkeillä. Voitko todenteolla väittää, että se mitä sinä sanot hyveen onneksi, on vapaa kärsimyksistä, vastoinkäymisistä ja huolista? Minkä nimen annat vankilalle, ristille, kidutuksille ja tyranniain vainolle? Sanotko sinä, kuten mystikot, että se, mikä kiduttaa ruumista, on onni sielulle? Sitä sinä et rohkene väittää, sillä se olisi järjettömyyttä. Tuohon onneen, jota sinä niin suuresti ylistät, on siis sekoitettu tuhannet tuskat, tai oikeammin sanoen, se ei ole muuta kuin onnettomuuksien muodostama kudos, joiden läpi ponnistellaan onnellisuutta kohti. Jos nyt siis mielikuvituksen voima panee löytämään mielihyvää itse näistä kärsimyksistä, ne kun voivat johtaa toivottuun onnelliseen päätökseen, niin miksi sanot ristiriitaiseksi ja mielettömäksi vallan samanlaista pyrkimystä minun menettelyssäni? Minä rakastan Manonia — tuhansien surujen kautta pyrin elämään onnessa ja rauhassa hänen rinnallansa. Se tie, jota kuljen, on ohdakkeinen, mutta toivo saavuttaa päämääräni levittää sille aina suloisuutta, ja katson yhtä hetkeä, jonka saan viettää hänen seurassaan, ylenmääräiseksi palkaksi kaikesta siitä mielihaikeudesta, mitä saan kestää ennen kuin sellaisen hetken saavutan. Kaikki seikat sinun ja minun puolellani tuntuvat siis yhdenlaisilta, tai jos on eroa, niin sekin on minulle edullisempi. Sillä se onni, jota minä toivon, on läheinen, toinen on kaukainen. Minun onneni on luonteeltaan tuskallinen, se on ruumiissa tuntuva, ja tuo toinen on luonteeltaan tuntematon, yksistään uskon varassa.

Tiberge näytti kauhistuvan tästä järkeilystä. Hän peräytyi pari askelta ja sanoi ylen vakavan näköisenä, että minun äskeinen puheeni ei ainoastaan soinnut selvää järkeä vastaan, vaan että se lisäksi oli onneton, jumalaton ja epäuskoa uhkuva verukepäätelmä.

— Sillä tämä sinun kärsimystesi päämäärän vertaaminen uskonnon asettamaan tarkoituksiperään on mitä herjaavin ja järjettömin ajatus — näin hän jatkoi.

— Myönnän — vastasin minä, ettei se ole oikea. Mutta huomaa, etteivät päätelmäni perustu siihen. Tarkoitukseni oli selittää sitä, mitä sinä pidät ristiriitaisena onnettoman rakkauden itsepintaisuudessa. Ja luulen riittävästi todistaneeni, että jos sellainen esiintyy, et sinä voi sen vallasta vapautua enempää kuin minäkään. Ainoastaan tältä kannalta katsoen olen käsitellyt molempia seikkoja yhdenlaisina, ja väitän vieläkin, että ne ovat yhdenlaiset. Sinä vastaat kenties, että hyveen päämäärä on arvaamattomasti korkeampi kuin rakkauden. Kuka sitä kieltäisi? Mutta siitäköhän on kysymys? Eiköhän pikemmin ole kysymys siitä voimasta, millä kumpikin auttaa meitä kestäämään kärsimyksiä? Tehkäämme johtopäätöksemme niiden vaikutuksien nojalla: kuinka monta luopiota onkaan hyveestä, ja kuinka harvoja rakkaudesta. Sinä kenties lisäksi vastaat, että jos hyvän toteuttaminen aiheuttaa kärsimystä, ei tämä kärsimys ole välttämätön, ettei enää ole tyranneja ja ristinpuita ja että näkee monen hyveisen henkilön viettävän miellyttävää ja rauhallista elämää. Siinä tapauksessa minä sanon, että on olemassa levon ja onnen suosimia rakkaussuhteitakin. Lisäksi on huomioon otettava ero, joka erinomaisesti puolustaa minun kantaani, nimittäin se, että rakkaus, vaikkakin se sangen usein pettää, ei ainakaan lupaa muuta kuin tyydytystä ja iloa, kun sitävastoin uskonto vaatii valmistautumaan elämään, joka on täynnä surkeutta.

— Älä tuskaannu — jatkoin minä, huomattessani hänen myötätuntoisen harrastuksensa olevan muuttumaisillaan närkästykseksi. Ainoa johtopäätös, jonka tänä hetkenä tahdon tehdä, on se, ettei voi menetellä kömpelömmiin taivuttaakseen ihmissydäntä vieromaan rakkautta, kuin parhaamalla sen ihanuutta ja lupaamalla sille suurempaa onnea hyveen harjoittamisesta. Sellaisina kuin miksi nyt kerran olemme luodut, on varmaa, että onnemme olemus on mielihyvä, ja rohkenen väittää, ettei siitä kellään voi olla toista käsitystä. Eikä sydämemme tarvitse pitkään pohtia huomatakseen, että kaikista mielihyvän tunteista rakkaus on kaikkein suloisin. Se huomaa pian, että sitä petetään, kun sille luvataan suloisempia tunteita toisaalla, ja tämä petos saattaa sen epäluuloiseksi kaikkein luotettavimpiakin lupauksia kohtaan. Te saarnaajat, jotka tahdotte palauttaa minut hyveeseen, sanokaa, että se on ehdottomasti välttämätön; mutta älkää koettako minulta salata, että se on ankara ja vaivalloinen. Todistakaa vaan, että rakkauden sulous on haihtuvaa laatua, että se on kielletty, että sitä seuraavat iankaikkiset tuskat ja — mikä kenties on tekevä vielä syvemmän vaikutuksen minuun, että kuta ihanampi ja lupaavampi se on, sitä runsaammin taivas on palkitseva niin suuren uhrauksen — mutta myöntäkää, että sellaiset kuin sydämemme täällä maan päällä nyt kerran ovat, rakkaus tuottaa meille täällä maan päällä meidän täydellisimmän onnemme.

Tämä puheeni loppu palautti Tibergeren ystävällisen mielialan. Hän myönsi, että väitteissäni oli jotain järkevää. Ainoa hänen vastaväitteensä oli se, että hän kysyi, miksi minä en siis noudattanut omia periaatteitani uhraamalla rakkauttani tuolle palkinnon toivolle, josta minulla oli niin korkea luulo.

— Rakas ystäväni — vastasin minä — tässä kohden täytyy minun tunnustaa kurjuuteni ja heikkouteni. Todella on velvollisuuteni toimia järkeni mukaisesti, mutta onko vapaa toiminta minun vallassani? Mitä tukea tarvitsisinakaan unhoittaakseni Manonin lumousvoiman!

— Suokoon Herra minulle anteeksi — virkkoi Tiberge — luulenpa, että sinäkin olet jansenilainen!

— En tiedä, mikä olen — sanoin minä — enkä oikein selvästi näe, millainen minun pitäisi olla. Mutta täysin tajuan, että heidän puheensa on totta.

Tästä keskustelusta oli ainakin se hyöty, että se palautti ystäväni myötätuntoisuuden. Hän käsitti, että elintapojeni säännöttömyydessä piili enemmän heikkoutta kuin pahuutta. Tämä ystävä oli senjälkeen taipuvampi minua tukemaan avullansa, jota vailla ollen ehdottomasti olisin menehtynyt hätääni. En kuitenkaan ilmaissut hänelle sanaakaan aikeestani karata Saint-Lazaresta. Pyysin häntä ainoastaan toimittamaan perille kirjeeni, jonka olin kirjoittanut valmiiksi ennen hänen tuloaan, ja toin esiin tarpeeksi verukkeita teroittaakseni hänelle tämän kirjeen tärkeyttä. Tunnollisesti hän veikin sen perille, ja vielä ennen sen päivän iltaa Lescaut sai hänelle tulevan kirjeen.

Hän tuli luokseni seuraavana päivänä ja esiintyi huomiota herättämättä veljeni nimellä. Iloitsin äärettömästi nähdessäni hänet huoneessani, jonka oven huolellisesti suljin.

— Älkäämme hukatko ainoatakaan hetkeä — sanoin hänelle; — mutta kerro minulle ensin, miten on Manonin laita, ja anna minulle sitten hyvä neuvo, millä tavoin voin murtaa kahleeni.

Hän vakuutti minulle, ettei ollut nähnyt sisartaan minun vangitsemiseni edellisen päivän jälkeen, että oli saanut tietää hänen ja minun kohtaloni vasta huolellisten tutkistelujen jälkeen ja että hänet pari kolme kertaa, jolloin oli käynyt sairaalavankilassa, oli kielletty puhumasta sisarensa kanssa.

— Sinä onneton G.M. — huudahdin minä — tämän saat sinä kalliisti maksaa!

— Mitä tulee sinun vapauttamiseesi — näin jatkoi Lescaut — on se vaikeampi yritys, kuin mitä näyt luulevan. Eilisiltana pari ystävääni ja minä kävimme tarkastamassa tätä taloa joka taholta ulkoapäin ja teimme sen johtopäätöksen, että olisi hyvin vaikeata vapauttaa sinut siitä, kun sinun huoneesi ikkunat ovat, kuten olet ilmoittanut, rakennuksien ympäröimälle pihalle päin. Sitäpaitsi sinä asut kolmannessa kerroksessa, emmekä me voi tuoda tänne köysiä emmekä tikapuita. En siis huomaa mitään mahdollisuutta auttaa sinua ulkoapäin. Itse talon sisällä täytyy keksiä joku juoni.

— Ei — vastasin minä — olen tutkinut kaikki, varsinkin sittenkuin vankinaoloni on käynyt vähän helpommaksi johtajan lempeyden vuoksi. Huoneeni ovea ei enää lukita: minun on lupa kävellä munkkien käytävissä. Mutta kaikkia portaita sulkevat vankat ovet, jotka tarkoin pidetään teljettyinä yöt ja päivät, joten minun on mahdoton pelastua pelkällä taitavuudella.

— Kuulehan — sanoin hetken mietittyäni äkillistä päähänpistoa, joka minusta tuntui oivalliselta — voisitko hankkia minulle pistoolin?

— Helposti — vastasi Lescaut — mutta aiotko tappaa jonkun?

Vakuutin hänelle niin vähän ajattelevani sellaista, ettei tuon pistoolin edes tarvinnut olla ladattu.

— Tuo se tänne huomenna — lisäsin minä — ja tule kaikin mokomin huomisiltana kello yksitoista parin tai kolmen ystävämme seurassa ja asetu vastapäätä tämän talon porttia. Toivon siellä voivani liittyä teihin.

Turhaan hän kehoittamalla kehoitti minua ilmaisemaan enempää aikeistani. Sanoin hänelle, että yritys sellainen, jota minä haudoin mielessäni, ei saattanut tuntua järkevältä, ennenkuin se oli onnistunut. Pyysin häntä lyhentämään käyntinsä aikaa, jotta hänen seuraavana päivänä olisi helpompi jälleen käydä minua katsomassa. Tultuaan hän pääsi luokseni yhtä helposti kuin ensi kerralla. Hän näytti vakavalta, ei kukaan saattanut pitää häntä muuna kuin kunnan miehenä.

Niin pian kuin minulla oli hallussani vapautukseni väline, en enää juuri ollenkaan epäillyt tuumani menestymistä. Se oli eriskummainen ja rohkea. Mutta mihin en olisi kyennyt sellaisten vaikuttimien minua innostaessa?

Siitä alkaen kuin minulle oli annettu lupa poistua huoneestani ja kävellä

luostarikäytävissä, olin pannut merkille, että ovenvartija joka ilta toi kaikkien ovien avaimet johtajalle ja että senjälkeen vallitsi syvä hiljaisuus talossa, mikä tiesi, että kaikki olivat vetäytyneet levolle. Esteettömästi minä saatoin yhdistävän käytävän kautta mennä omasta huoneestani luostarinjohtajan huoneeseen. Tarkoitukseni oli ottaa häneltä avaimet peloittamalla häntä pistoolillani, jos hän kieltäytyisi niitä antamasta, ja niiden avulla päästä ulos kadulle.

Odotin kärsimättömänä sopivaa aikaa. Ovenvartija tuli tavalliseen aikaan, nimittäin vähää vaille kello yhdeksän. Annoin vielä tunnin kulua, ollakseni varma siitä, että kaikki luostariveljet ja palvelijat olivat vaipuneet uneen. Lähdin sitten liikkeelle, mukanani aseeni ja sytytetty kynttilä. Kolkutin ensin hiljaa johtajan ovelle, herättääkseni hänet melutta. Hän kuuli toisen naputukseni, ja epäilemättä ajatellen, että se oli joku munkki, joka oli sairastunut ja tarvitsi apua, hän nousi vuoteesta avaamaan. Kuitenkin hän varovaisuuden vuoksi ovenraosta kysyi, kuka se oli ja mitä hänestä tahdottiin. Minun oli mainitseminen nimeni, mutta puhuin valittavalla äänellä, uskotellakseni hänelle, että voin pahoin.

— Tekö siinä olette, ystäväni, hän virkkoi minulle avatessaan oven.
Mitä asiaa on teillä tänne näin myöhään?

Menin sisälle, ja vietyäni hänet vastapäätä ovea olevalle puolelle huonetta selitin hänelle, että minun oli mahdotonta kauempaa viipyä Saint-Lazaressa, että yö oli sopiva aika poistua huomaamatta ja että odotin, hänen ystävyyteensä vedoten, suostumusta avaamaan minulle ovet tai lainaamaan minulle avaimensa, jotta itse saattaisin ne avata.

Tämä puhe ilmeisesti häntä hämmästytti. Kotvan hän ällisteli minua mitään vastaamatta. Kun ei minulla ollut aikaa hukattavissa, puhkesin taas puhumaan sanoen, että hänen minua kohtaan osoittamansa suopeus minua syvästi liikutti, mutta että vapaus oli arvokkainta kaikesta varsinkin minulle, jolta se vääryydellä oli riistetty, ja että sentähden olin päättänyt vielä sinä yönä hankkia itselleni sen mistä hinnasta tahansa. Ja peläten, että häntä haluttaisi kohottaa äänensä apua huutaakseen, osoitin ihotakkini alle piiloitettua riittävää kehoitusta vaikenemiseen.

— Pistooli! — sanoi hän. — Kuinka, ystäväni! tahdotteko riistää minulta hengen kiitokseksi siitä suopeudesta, jota olen teitä kohtaan osoittanut?

— Herra minua siitä varjelkoon! — minä vastasin. Te olette liiaksi älykäs ja järkevä pakoittaaksenne minua sellaiseen hätäkeinoon. Mutta tahdon tulla vapaaksi ja olen niin järkähtämättä päättänyt sen tehdä, että te olette ehdottomasti hukassa, jos tuumani raukeaa teidän tähtenne.

— Mutta, rakas ystäväni — hän jatkoi kalpeana ja pelästyneenä — mitä minä olen teille tehnyt, mikä syy on teillä riistää minulta henkeni?

— Erehdytte — virkoin minä kärsimättömästi — aikomukseni ei ole tappaa teitä. Jos tahdotte jäädä eloon, aukaiskaa minulle ovi, ja minä olen paras ystävänne!

Huomasin hänen pöydällään olevat avaimet, otin ne ja pyysin häntä seuraamaan minua niin hiljaa kuin suinkin oli mahdollista.

Hänen oli pakko mukautua tilanteeseen. Mikäli kuljimme edelleen ja joka kerta kuin hän avasi oven, hän toisti huoaten:

— Oi, ystäväni, oi, kuka olisi voinut tällaista aavistaa?

— Ei mitään melua! — minä puolestani toistin joka hetki. Viimein saavuimme jonkunmoisen aitauksen eteen, joka sijaitsee kadunpuoleisen ison portin edessä. Luulin jo olevani vapaa seisoessani siinä munkin takana, kynttilä toisessa ja pistooli toisessa kädessä.

Hänen hääriessään avaamishommassa, muuan palvelija, joka nukkui läheisessä pienessä huoneessa, kuuli lukon salpojen kitinää, nousi ja pisti ulos päänsä ovesta. Kelpo munkki nähtävästi luuli hänen kykenevän minua pidättämään ja pyysi häntä, varomattomasti kyllä, avukseen. Se oli vahva pukari, joka epäröimättä karkasi kimppuuni. Minä en kursaillut: ammuin häntä keskelle rintaa.

— Tähän olette te syypää, arvoisa isä — sanoin minä jotenkin uhmaillen oppaalleni. Mutta älköön tämä estäkö teitä täyttämästä tehtäväännä — lisäsin minä työntäen häntä viimeiselle portille.

Hän ei rohjennut kieltäytyä avaamasta. Pääsin onnellisesti kadulle ja tapasin muutaman askeleen päässä Lescaut'n, joka lupauksensa mukaan odotti minua kahden ystävän seurassa.

Poistuimme siitä. Lescaut kysyi minulta, oliko kuullut oikein, että pistooli oli laukaistu.

— Se oli sinun syysi — sanoin hänelle. — Miksi toit sen minulle ladattuna?

Kiitin häntä kuitenkin tästä varokeinosta, sillä ilman sitä varmaan olisin pitkiksi ajoiksi jäänyt Saint-Lazareen.

Päätimme viettää sen yön ravintolassa, missä jossakin määrin korvasin vahinkoni sen huonon ruoan jälkeen, jolla olin elänyt lähes kolme kuukautta. En siellä kuitenkaan voinut antautua siitä nauttimaan, minä kun kärsin kuolettavia tuskia Manonin tähden.

— Meidän täytyy vapauttaa hänet — sanoin kolmelle ystävälleni. Ainoastaan tätä varten olen halunnut omaa vapauttani. Pyydän, että kekseliäisyydellänne minua tuette. Mitä minuun tulee, panen alttiiksi vaikka henkeni.

Lescaut, joka ei ollut vailla älyä ja varovaisuutta, selitti minulle, että oli menetteleminen hillitysti. Pakoni Saint-Lazaresta ja minulle lähtöhetkelläni sattunut onneton vahinko oli ehdottomasti nostava hälinää, poliisipäällikkö oli lähettävä urkkimaan olinpaikkaani, ja hänellä oli pitkät käsivarret. Sanalla sanoen, jos en tahtonut joutua vielä pahempiin ikävyyksiin, kuin mitä Saint-Lazare oli tuottanut, menettelin parhaiten, jos pysyin piilossa huoneeseen sulkeutuneena muutaman päivän, antaakseni vihamiesteni innon ensi hehkun jäähtyä. Hänen neuvonsa oli viisaasti ajateltu. Mutta samoin olisi minun pitänyt menetellä sitä seuratakseni. Mutta niin suuri velttous ja varovaisuus ei ollut sopusoinnussa intohimoni kanssa.

Koko myöntyväisyyteni supistui lupaukseen jäädä nukkumaan yli seuraavan päivän. Hän lukitsi huoneensa oven, ja siellä minä viivysin iltaan asti.

Osan tästä ajasta käytin keksiäkseni tuumia ja keinoja Manonin vapauttamiseksi. Olin vallan varma, että hänen vankilastansa oli vielä vaikeampi päästä kuin minun vankilastani oli ollut. Ei voinut olla kysymystäkään voimasta ja väkivallasta — viekkautta siinä tarvittiin. Mutta eipä edes kekseliäisyyden jumalatar olisi voinut tästä pulmasta suoriutua. Minä puolestani näin niin vähän johtavaa valonvälkettä tässä pimeydessä, että päätin lähemmin pohtia asemaa vasta silloin, kun olin saava tarkempia tietoja sairaala-vankilan sisäisestä järjestelystä.

Heti kun pimeän tulo oli jälleen päästänyt minut vapaaksi, pyysin Lescaut'ta saattamaan minut sinne. Perille tultuamme yhdyimme puheeseen erään portinvartijan kanssa, joka tuntui älykkäältä mieheltä. Minä näyttelin muukalaista, joka oli kuullut ylen kiittävästi puhuttavan yleisestä sairaalavankilasta ja siinä vallitsevasta järjestyksestä. Tiedustelin häneltä pienimpiäkin yksityisseikkoja, ja lopulta johduimme puhumaan laitoksen hallintomiehistä, joiden nimet ja luonteenominaisuudet pyysin häntä minulle ilmaisemaan. Ne vastaukset, jotka hän minulle jälkimmäisessä suhteessa antoi, johtivat mieleeni tuuman, jota pidin sangen onnistuneena ja jonka ennen pitkää panin täytäntöön. Kysyin häneltä tuumalleni perin tärkeänä seikkana, oliko noilla herroilta lapsia. Hän vastasi, ettei sitä tarkalleen tietänyt, mutta herra de T:stä, joka oli esimiehiä, hän tiesi että tällä oli naima-ikässä oleva poika, joka isänsä seurassa usein oli käynyt sairaalavankilassa. Tämä tieto riitti minulle.

Keskeytin melkein heti keskustelumme, ja palatessamme Lescaut'n asuntoon ilmaisin hänelle suunnittelemani tuuman.

— Kuvittelen — sanoin hänelle — että nuorempi herroista de T., joka on rikas ja arvossapidettyä sukua, useiden ikäistensä nuorukaisten tavoin pitää huvituksista. Hän ei suinkaan ole mikään naistenvihaaja eikä niin naurettava, että kieltäisi minulta apunsa rakkausseikkailussa. Olen aikonut saada hänet innostumaan Manonin vapauttamis-yritykseen. Jos hän on kunnon mies ja mieleltään tunteellinen, hän varmaankin jalomielisyydestä suo meille apunsa. Jos tämä vaikutin ei voi häntä taivuttaa, hän ainakin tahtonee tehdä jotain miellyttävän nuoren naisen hyväksi, vaikkapa vaan toivoen tulevansa osalliseksi hänen suosioistaan. Kohtaamistani hänen kanssaan en tahdo siirtää huomista tuonemmaksi. Tämä tuuma tuottaa minulle niin suurta lohdutusta, että pidän sitä hyvänä enteenä.

Lescaut tunnusti puolestaan, että tuumani tuntui mahdolliselta ja että meillä täten menetellen saattoi olla onnistumisen toiveita. Tämän johdosta vietin yöni rohkaistuneempana.

Aamun tultua pukeuduin niin huolellisesti kuin puutteenalaisessa tilassani suinkin voin ja ajoin pika-ajurin vaunuissa herra de T:n asuntoon. Hän hämmästyi tätä tuntemattoman käyntiä. Hänen kasvonsa ja kohtelias käytöstapansa tekivät minuun edullisen vaikutuksen. Selitin hänelle asiani peittelemättä, ja lietsoakseni hänen luontaisia tunteitaan, puhuin intohimostani ja lemmittyäni avuista kuin kahdesta seikasta, joita ei voinut verrata muuhun kuin

toisiinsa. Hän sanoi, ettei tosin koskaan ollut nähnyt Manonia, mutta että oli kuullut puhuttavan hänestä, jos oli kyseessä vanhan herra G.M:n rakastajatar. Olin varma siitä, että hän tunsikin minun osani tässä seikkailussa, ja voittaakseni hänet yhä enemmän puolelleni osoittamalla hänelle luottamustani, kerroin hänelle yksityiskohtaisesti kaiken, mitä oli tapahtunut minun ja Manonin välillä.

— Te näette, hyvä herra — näin jatkoin — että elämäni ja sydämeni kohtalo nyt on teidän käsissänne. Kumpikin ovat minulle yhtä rakkaat. En peittele teiltä mitään, sillä olen kuullut puhuttavan jalomielisyydestänne, ja yhdenikäisyytenne panee minut toivomaan, että taipumuksissammekin on yhdenlaisuutta.

Tämä avomielisyyden ja suoruuden ilmaus näytti tekevän häneen voimakkaan vaikutuksen. Hänen vastauksensa todisti käyttäytymistaitoa ja tunteiden hienoutta, joita seuraelämässä ei aina saavuteta, vaan jotka se usein tukehuttaa. Hän sanoi lukevansa minun käyntini elämänsä onnellisiin sattumiin, katsovansa minun ystävytyttäni mitä arvokkaimmaksi voitokseen ja toivovansa, että oli sen ansaitseva väsymättömällä avuliaisuudellaan.

Hän tosin ei luvannut antaa minulle takaisin Manonia, sillä hänen vaikutusvaltansa oli, kuten hän itse mainitsi, keskinkertainen ja epävarma. Mutta hän lupautui hankkimaan minulle ilon jälleen nähdä Manonia ja tekemään kaiken voitavansa palauttaakseen hänet minun syliini. Minua tyydytti enemmän tämä hänen epäilyksensä vaikutusvaltaansa nähden, kuin mitä ehdoton lupaus täyttää kaikki toiveeni olisi tehnyt. Näin hänen tarjouksensa vaatimattomuudessa vilpittömyyden todisteen, joka minua suuresti ilahutti. Sanalla sanoen, minä odotin kaikkea hänen välityksestään. Yksistään lupaus hankkia minulle tilaisuus nähdä Manonia olisi saattanut minut yrittämään mitä tahansa tuon nuoren miehen hyväksi. Tulkitsin hänelle hieman näitä tunteitani tavalla, joka samalla osoitti hänelle, etten ollut mikään halpaluonteinen henkilö. Syleilimme toisiamme hellästi, ja meistä tuli ystävät pelkästä sydäntemme hyvyydestä ja tuosta luontaisesta taipumuksesta, mikä saa tunteellisen ja jalosukuisen miehen pitämään toisesta, joka on hänen kaltaisensa.

Kunnioituksensa osoittamisessa hän meni vielä pitemmälle, sillä soviteltuaan ajatuksissaan yhteen minun seikkailuni ja tehtyään sen johtopäätöksen, etteivät raha-asiani pakoni jälkeen Saint-Lazaresta saattaneet olla hyvällä kannalla, tarjosi hän minulle raha-apua ja kehoitti minua kehoittamalla vastaanottamaan sitä.

Minä en sitä ottanut, vaan sanoin:

— Se on liikaa, hyvä herraseni. Jos näin paljon hyvyyden ja ystävällisyyden ohella hankitte minulle tilaisuuden jälleen nähdä rakas Manonini, olen kaikeksi elinajakseni kiintynyt teihin. Jos te kokonaan hankitte minulle takaisin sen kalliin olennon, en katso maksaneeni velkaani, vaikkapa vuodattaisin viimeisen veripisarani teidän palveluksessanne.

Erosimme vasta sovittuamme missä ja milloin uudelleen kohtaisimme toisemme, ja hän oli niin kohtelias, ettei siirtänyt tuota kohtaamista saman päivän iltapäivää pitemmälle.

Odotin häntä eräässä kahvilassa, minne hän neljän aikaan tuli minua tapaamaan, ja sitten suuntasimme yhdessä kulkumme sairaala-vankilaan. Polveni vapisivat astuessamme pihan poikki.

— Oi, te lemmenvoimat! — ajattelin itsekseni — nyt siis saan jälleen nähdä sydämeni epäjumalan, niin runsaiden kyynelten ja huolien esineen! Taivas! suo minulle vielä niin pitkältä elinaikaa, että ehdin hänen luoksensa, ja menettele sitten mielesi mukaan kohtaloni ja eloni suhteen. En enää pyydä sinulta muuta armoa.

Herra de T. puhui muutamien laitoksen ovenvartijain kanssa, jotka auliisti lupautuivat kaikessa, mikä heistä riippui, olemaan hänelle avullisina. Hän pyysi opastamaan meitä siihen osastoon, missä Manonilla oli koppinsa, ja vartija johdatti meitä sinne, otettuaan käteensä suunnattoman suuren avaimen, jolla hänen lukkoansa avattiin. Kysyin vartijalta, joka meitä opasti ja jolla oli toimenä Manonin palveleminen, miten tämä oli viettänyt aikaansa tässä olinpaikassaan. Vartija vastasi, että hän oli osoittanut enkelinkaltaista lempeyttä, koskaan lausumatta vartijalleen pahaa sanaa. Kuusi ensimmäistä viikkoa tulonsa jälkeen hän lakkaamatta oli vuodattanut kyyneliä, mutta jo jonkun aikaa hän oli näyttänyt kestävän onnettomuuttaan kärsivällisemmin ja ompeli aamusta iltaan, lukuunottamatta muutamia tunteja, jotka hän käytti lukemiseen. Kysyin häneltä edelleen, oliko häntä hoidettu hyvin, ja hän vastasi, ettei häneltä koskaan ollut puuttunut ainakaan välttämättömintä.

Lähestyimme ovea. Sydämeni sykki rajusti. Sanoin herra de T:lle:

— Menkää te yksin sisälle ja valmistakaa häntä käyntiini, sillä pelkään, että hän joutuu liian voimakkaan mielenliikutuksen valtoihin, jos äkkiarvaamatta näkee

minut.

Ovi avattiin. Minä jäin käytävään. Saatoin kuitenkin kuulla heidän puheensa. Herra de T. sanoi tuovansa hänelle vähän lohdutusta, olevansa minun ystäviäni ja hartaasti toivovansa onneamme. Manon kysyi häneltä mitä innokkaimmin, saiko häneltä tietää, mikä kohtalo oli tullut minun osakseni. Hän lupasi tuoda minut hänen jalkojensa juureen niin hellänä ja uskollisena kuin hän suinkin saattoi toivoa.

— Milloinka? — kysyi Manon.

— Jo tänään — vastasi toinen. Tätä onnellista hetkeä ei teidän tarvitse pitkään odottaa. Se on jo tullut.

Silloin Manon oivalsi, että minä olin ulkopuolella, ja minä astuin sisään samassa kuin hän syöksyi ovelle. Me syleilimme toisiamme tuntien sellaista kuohuilevaa hellyyttä ja tunteiden viehkeyttä, joka on vallan luonnollinen, kun täydellisesti toisiaan rakastavat henkilöt jälleen tapaavat toisensa kolmen kuukauden eron jälkeen. Meidän huokauksistamme, katkonaisista huudahduksistamme, monen monituisista hyväily sanoistamme, joita kumpikin kaihomielisenä toisteli, syntyi neljännestunnin kohtaous, joka sai herra de T:n kokonaan heltymään.

— Kadehdin teitä — sanoi hän minulle, pyytäessään meitä istumaan — ei ole yhtään ainoata niin kunniakasta onnenosaa, jota en hylkäisi niin kauniin ja intohimoisen rakastajattaren tähden.

— Minäpä hylkäisinkin kaikki maailman valtakunnat — vastasin hänelle — varmasti omistaakseni hänen rakkautensa.

Tämän niin palavasti kaihotun keskustelun loppupuoli muodostui luonnollisesti äärettömän helläsävyiseksi. Manon parka kertoi minulle seikkailunsa, ja minä selostin hänelle vaiheeni. Vuodatimme katkeroita kyyneliä pohtiessamme sitä tilaa, missä hän paraikaa oli, ja sitä, josta minä juuri olin vapautunut. Herra de T. lohdutti meitä toistamiseen lupaamalla ponnistella mitä innokkaimmin tehdäkseen lopun kurjuudestamme. Hän neuvoi, ettemme venyttäisi tätä ensi kohtaustamme liian pitkäksi, jotta hänen olisi helpompi hankkia meille tilaisuutta useampiin. Hänelle tuotti paljon vaivaa saada meidät noudattamaan tätä neuvoa. Varsinkaan Manon ei hennonut päästää minua menemään. Moneen kertaan hän sai minut takaisin istumaan tuolille. Hän pidätti minua tarttuen kiinni vaatteisiini ja käsiini.

— Voi, millaiseen paikkaan jätetään minut? — hän sanoi. — Kuka takaa minulle, että saan jälleen nähdä sinut?

Herra de T. lupasi hänelle usein tulla häntä tervehtimään minun seurassani.

— Mitä tulee kohtaamispaikkaan — näin hän kohteliaasti lisäsi — ei sitä enää tästälähin tulla sanomaan sairaala-vankilaksi, vaan Versailles'iksi, nyt kun siinä asuu henkilö, joka ansaitsee olla kaikkien sydänten valtijat.

Poistuessani annoin Manonia palvelevalle vartijalle juomarahaa, kiihdyttääkseni hänen auliuttaan. Tämä mies ei ollut niin raaka ja kovasydäminen kuin muut toverinsa. Hän oli ollut läsnä kohtauksessamme, ja tämän hellyyden näkeminen oli liikuttanut hänen mieltänsä. Kymmenen frangin kultaraha, jonka hänelle lahjoitin, saattoi hänet kokonaan minun puolelleni. Mennessämme alas pihalle hän vei minut syrjään ja virkkoi:

— Herraseni, jos tahdotte ottaa minut palvelukseenne tai antaa minulle kohtuullisen korvauksen nykyisen toimeni menettämisestä, luulen helposti voivani vapauttaa neiti Manonin.

Vastaanotin mielihyvällä tämän tarjouksen. Ja vaikka olin puilla paljailla, lupasin hänelle paljon enemmän kuin mitä hän pyysi, minä kun arvelin, että aina helposti saatoin palkita hänen kaltaisensa miehen vaivat.

— Ole varma siitä, ystäväni, — sanoin hänelle — että olen valmis sinun hyväksesi tekemään kaiken voitavani ja että sinun tulevaisuutesi on yhtä taattu kuin minunkin.

Tahdoin sitten tietää, mitä keinoja hän aikoi käyttää.

— Aivan yksinkertaisesti — hän vastasi — sitä, että jonakin iltana avaan hänen huoneensa oven ja vien hänet kadunpuoleiselle portille, missä teidän tulee olla valmiina häntä vastaanottamaan.

Kysyin, eikö ollut pelättävissä, että Manon tunnettaisiin kulkiessaan käytävissä ja pihan poikki. Hän myönsi että jonkunmoinen vaara oli olemassa, mutta oli sitä mieltä, että jotain täytyi uskaltaa.

Joskohta suuresti iloitsin siitä, että hän oli niin lupapäätöksinen, kutsuin herra T:tä ilmaistakseni hänelle tämän tuuman ja sen ainoan näkökohdan, joka näytti

voivan tehdä sen arveluttavaksi. Hän huomasi yritykseen liittyvän enemmän vaikeuksia kuin minä. Tosin hän myönsi, että Manon tällä tavoin estämättä saattoi päästä pakenemaan.

— Mutta jos hänet tunnetaan — hän jatkoi — ja jos hänet matkalla estetään pakenemasta, hän on kenties ainaiseksi hukassa. — Muuten teidän täytyisi viipymättä lähteä Parisista, sillä ette koskaan olisi tarpeeksi turvatut haeskelulta. Haettaisiin entistä innokkaammin sekä teitä että häntä. Mies pääsee helposti pujahtamaan pakoon, kun hän on yksin. Mutta on melkein mahdotonta pysyä huomaamattomana, kun on kauniin naisen seurassa.

Vaikka tämä huomautus tuntuikin minusta pätevältä, se ei voinut syrjäyttää mielestäni tuota niin houkuttelevaa toivoa pian voida vapauttaa Manon. Tämän tunnustin herra de T:lle ja pyysin häntä antamaan rakastuneelle anteeksi, että hän oli hiukan varomaton ja uhkarohkea. Sanoin lisäksi, että todella aioin lähteä Parisista asettuakseni, kuten kerran ennen, johonkin lähellä olevaan kylään.

Sovimme siis vartijan kanssa panna tuumamme täytäntöön jo seuraavana päivänä. Ja saattaaksemme sen onnistumisen niin varmaksi kuin voimamme suinkin sallivat, päätimme ottaa mukaan miehen vaatteet, helpoittaaksemme pakenemistamme. Ei ollut helppo huomiota herättämättä tuoda niitä sisälle, mutta minulta ei siihen puuttunut kekseliäisyyttä. Pyysin vaan herra de T:tä seuraavana päivänä pukemaan ylleen kahdet liivit, toiset toisten päälle, ja itse lupauduin huolehtimaan kaikesta muusta.

Seuraavana päivänä palasimme sairaala-vankilaan. Minä toin Manonille liinavaatteita, sukat y.m., ja ihotakkini yllä oli minulla päällystakki, joka täydelleen peitti pulleat taskuni. Viivymme vaan lyhyen hetken Manonin kopissa. Herra de T. antoi hänelle toiset liiveistään. Minä annoin hänelle ihotakkini, päällystakkini kun riitti minulle poistuessani. Manonin valepuvusta ei puuttunut mitään muuta kuin polvihousut, jotka pahaksi onneksi olin unhoittanut.

Tämän tärkeän vaatekappaleen unhoittaminen olisi epäilemättä pannut meidät nauramaan, jos ei se pula, johon se meidät saattoi, olisi ollut niin vakavaa laatua. Olin epätoivoissani siitä, että moinen mitätön seikka oli omiaan tuumaamme ehkäisemään. Mutta hätä keinon keksii, ja minä päätin itse poistua ilman housuja. Annoin omat housuni Manonille. Olihan päällystakkini pitkä ja muutaman nuppineulan avulla järjestin pukuni niin, että säädyllisesti saatoin

astua ulos portista.

Sen päivän loppupuoli tuntui minusta sietämättömän pitkältä. Vihdoinkin, yön tultua, läksimme katetuissa vaunuissa matkaan ja pysähdyimme hiukan alapuolelle sairaala-vankilan porttia. Meidän ei tarvinnut siinä odottaa kauan, ennenkuin näimme Manonin ilmestyvän vartijansa seurassa. Vaunujemme ovi oli auki, ja he nousivat vitkastelematta ajoneuvoihin. Suljin syliini rakkaan mielitiettyäni, joka vapisi kuin lehti. Ajuri kysyi, minne piti ajaa.

— Aja maailman ääriin — sanoin hänelle — ja vie minut jonnekin, missä minua ei koskaan voida eroittaa Manonista!

Tämä tunteenpurkaus, josta en voinut pidättäytyä, oli vähällä aiheuttaa minulle ikävän selkkauksen. Ajuri kiinnitti huomiota sanoihini, ja kun sitten sanoin hänelle sen kadun nimen, jonne aioimme, hän vastasi pelkäävänsä, että minä syöksin hänet vaaralliseen seikkailuun, että hän hyvin huomasi tuon Manoniksi mainitun nuoren miehen olevan nuoren naisen, jonka minä ryöstin sairaala-vankilasta ja ettei häntä haluttanut suistua turmioon myötätuntoisuudesta minua kohtaan.

Tuon veijarin tunnollisuus ei ollut muuta kuin halua kiristää minulta suurempaa maksua ajosta. Olimme liian lähellä sairaala-vankilaa nostaaksemme riitaa.

— Ole vaiti — sanoin hänelle — sinulla on tilaisuus ansaita kultaraha.

Tämän jälkeen hän olisi ollut valmis vaikka auttamaan minua polttamaan poroksi sairaala-vankilan.

Saavuimme Lescaut'n asunnolle. Kun jo oli myöhäinen hetki, herra de T. erosi meistä, luvaten käydä meitä tervehtimässä seuraavana päivänä. Ainoastaan vanginvartija jäi seuraamme.

Pidin Manonia niin lujasti käsivarsiini kiedottuna, ettemme täyttäneet enempää kuin yhden henkilön paikan vaunuissa. Hän itki ilosta, ja minä tunsin hänen kyyneltensä kastelevan kasvojani.

Mutta astuessamme alas ajoneuvoista, mennäksemme Lescaut'n asuntoon, syntyi ajurin kanssa uusi riita, jonka seuraukset olivat onnettomat. Kaduin, että olin luvannut hänelle kultarahan, sekä siitä syystä, että tämä rahamäärä oli ylen suuri, että siitä syystä, joka oli paljoa painavampi, nimittäin että en kyennyt sitä maksamaan. Kutsutin paikalle Lescaut'n. Hän läksi huoneestaan ja tuli portille. Minä kuiskasin hänen korvaansa, mihin pulaan olin joutunut. Hän kun oli kiivasluontoinen eikä suinkaan ollut tottunut kursailemaan ajurin kanssa, vastasi minulle, että laskin leikkiä.

— Kultarahan! — hän virkahti. — Parikymmentä raipaniskua tuolle lurjukselle!

Turhaan minä matalalla äänellä huomautin hänelle, että hän oli syöksemäisillään meidät turmioon. Hän tempasi minulta sauvani, ilmeisesti sillä piestäkseen ajuria. Tämä, joka mahdollisesti joskus oli joutunut jonkun henkivartijan tai muskettisoturin käsiin, läksi vaunuineen päivineen pakoon, huutaen, että minä olin hänet pettänyt, mutta että olin saava kuulla hänestä. Turhaan minä moneen kertaan kehoitin häntä pysähtymään. Hänen pakonsa saattoi minut mitä suurimpaan levottomuuteen, sillä olin varma siitä, että hän antaisi asian ilmi poliisille.

— Sinä syökset minut onnettomuuteen — sanoin Lescaut'lle. Sinun asunnossasi en olisi turvassa; meidän on heti paikalla poistuminen.

Tarjosin käsivarteni Manonille, ja me läksimme viipymättä tältä vaaralliselta kadulta. Lescaut liittyi seuraamme.

On jotain ihmeellistä siinä tavassa, millä Kaitselmus liittää toisiinsa tapahtumia. Tuskin olimme astuneet viisi tai kuusi minuuttia, kun eräs mies, jonka kasvonpiirteitä en eroittanut, tunsin Lescaut'n. Ilmeisesti hän haeskeli Lescaut'ta hänen asuntonsa tienoilla, mielessään se paha aikomus, jonka nyt pani täytäntöön.

— Tuossa on Lescaut — näin hän sanoi ja ampui häntä pistoolilla; — tänä iltana hän tulee syömään illallista enkelien seurassa.

Tämän jälkeen hän heti katosi. Lescaut kaatui, ilman vähintäkään elonmerkkiä. Minä kiirehdin Manonia pakenemaan, kun meidän asiaan puuttumisemme ei voinut hyödyttää kuollutta, ja minä pelkäsin että yövartija, joka ei saattanut olla kaukana, voisi ottaa meidät kiinni. Manon oli niin uupunut, että ainoastaan vaivoin jaksoin pysytellä häntä pystyssä. Lopulta huomasin ajurin kadun päässä. Nousimme vaunuihin. Mutta kun ajuri kysyi minulta, minne hänen piti ajaa, en tietänyt, mitä vastata.

Minulla ei ollut mitään turvapaikkaa eikä yhtään ystävää, johon olisin voinut vedota. Rahoistakin oli minulla puute; kukkarossani oli tuskin enempää kuin puoli pistolia. Pelästys ja väsymys olivat siihen määrään rasittaneet Manonia, että hän istui puoleksi pyörtyneenä vieressäni. Lisäksi Lescaut'n murha täytti mielikuvitukseni, enkä vielä tuntenut olevani turvassa yövartijalta. Mitä siis tehdä? Onneksi muistui mieleeni Chaillot'n majatalo, missä olin viettänyt muutaman päivän Manonin kanssa, mentyämme tähän kylään sinne asettuaiksemme. Toivoin siellä löytäväni turvallisen olinpaikan ja lisäksi voivani elää siellä jonkun aikaa, tarvitsematta heti kohta maksaa.

— Ajakaa meidät Chaillot'hon — sanoin ajurille.

Pistolia vähemmästä maksusta hän kieltäytyi lähtemästä sinne niin myöhään: siinä uusi vaikeus. Lopulta sovimme kuudesta frangista. Se oli koko rahamäärä, joka oli jälellä kukkarossani.

Matkalla lohduttelin Manonia. Mutta oikeastaan vallitsi omassa sydämessäni epätoivo. Olisin tehnyt itsestäni lopun, ellei sylissäni olisi ollut ainoa aarre, joka kiinnitti minua elämään. Tämä ainoa seikka rohkaisi mieltäni.

— Ainakin hän on minun omani — ajattelin itsekseni: hän rakastaa minua, hän on minun. Puhukoon Tiberge mitä tahansa; tämä ei ole mikään onnen varjokuva. Vaikka koko maailman kaikkeus häviäisi, en minä siitä huolehtisi. Minkätähden? Sentähden, etten enää välitä mistään muusta.

Tämä tunne oli todellinen. Mutta kuitenkin tunsin, että vaikka niin vähän panin arvoa tämän maailman tavaraan, olisin sentään tarvinnut siitä ainakin pienen osan, jotta vielä täydellisemmin olisin voinut ylenkatsoa kaikkea muuta. Rakkaus on voimakkaampi kuin yltäkylläisyys, voimakkaampi kuin aarteet ja rikkaudet. Mutta se tarvitsee niiden tukea, eikä mikään ole toivottomampaa herkkätunteiselle rakastajalle kuin se, että hän ollen varojen puutteessa vastoin

tahtoaan vaipuu raakuuden tilaan, joka saattaa hänet kaikkein alhaisinten olentojen kaltaiseksi.

Kello oli yksitoista, kun saavuimme Chaillot'hon. Meidät vastaanotettiin majatalossa kuin tutut henkilöt ainakin. Manonin esiintyminen miehen puvussa ei herättänyt huomiota, sillä Parisissa ja sen ympäristöissä on totuttu näkemään naisia mitä erimuotoisimmissa puvuissa. Minä tilasin Manonille yhtä hienoa ruokaa kuin jos olisin ollut mitä parhaissa oloissa. Hän ei tietänyt, että minä olin rahapulassa, ja minä varoin visusti sitä hänelle sanomasta, sillä olin päättänyt seuraavana päivänä yksin palata Pariisiin hakeakseni parannusta tälle ikävänlaiselle taudille.

Illallispöydässä Manon näytti minusta kalpealta ja laihtuneelta. Sitä en ollenkaan ollut huomannut sairaalavankilassa, sillä se koppi, jossa olin hänet tavannut, ei ollut erittäin valoisa. Kysyin häneltä, eikö tämä vielä ollut seuraus siitä pelästyksestä, jota hän oli tuntenut nähdessään veljeään murhattavan. Hän vakuutti minulle, että vaikka tämä onneton tapaus olikin häntä suuresti järkyttänyt, hänen kalpeutensa johtui yksinomaan siitä, että hänen kolmen kuukauden aikana oli täytynyt olla erossa minusta.

— Sinä siis rakastat minua äärettömästi? kysyin minä.

— Tuhat kertaa enemmän kuin mitä voin sanoa — vastasi hän.

— Etkö siis enää koskaan hylkää minua? — jatkoin minä.

— En koskaan — hän virkkoi, ja tätä vakuutusta vahvistivat niin monet hyväilyt ja valat, että minusta tuntui mahdottomalta, että hän koskaan voisi niitä unhoittaa.

Vakaumukseni on aina ollut se, että hän oli vilpitön; mitä syytä hänellä olisi ollut siihen määrin teeskennellä? Mutta hän oli vielä suuremmassa määrin hetkellinen, tai pikemmin hän ei ollut enää mitään tai ei tuntenut itseään nähdessään edessään naisia, jotka elivät ylellisyydessä, silloin kun hän itse eli köyhyydessä ja puutteessa. Minä olin pian saava siitä viimeisen todisteen, joka voitti kaikki edelliset ja joka aiheutti kaikkein eriskummaisimman seikkailun, mikä koskaan on sattunut minun säätyiselleni henkilölle.

Minä kun tunsin tämän hänen luonteenominaisuutensa, tein seuraavana päivänä kiireisesti lähtöä Pariisiin. Hänen veljensä kuolema ja tarve hankkia liina- ja

muita vaatteita olivat niin päteviä syitä, ettei minun tarvinnut turvautua verukkeisiin. Lähtiessäni majatalosta sanoin Manonille ja isännälleni aikomukseni olevan ottaa ajuri; mutta tämä oli kerskailua. Hätä pakoitti minut lähtemään jalan, ja minä astuin nopeasti Cours-la-Reineen asti, missä päätin levätä. Tarvitsin hyvin hetken yksinäisyyttä ja lepoa kootakseni ajatuksiani ja päättääkseni, mitä minun oli tekeminen Parisissa.

Istuuduin ruohistoon. Vaivuin syvään mietiskelyyn, mikä vähitellen kohdistui kolmeen pääseikkaan. Olin kiireellisen avun tarpeessa poistaakseni lukemattomia nykyhetken puutteita. Minun tuli keksiä joku keino, joka ainakin saattoi turvata tulevaisuutemme, ja vallan yhtä tärkeätä oli ryhtyä tutkisteluihin ja toimenpiteisiin Manonin ja minun turvallisuutta varten. Tyhjennettyäni kekseliäisyyteni näitä kolmea seikkaa pohtiessani, pidin sopivana syrjäyttää molemmat jälkimäiset. Olimmehan koko hyvässä turvassa tuossa Chaillot'n huoneessamme ja arvelin, että tulevat tarpeet ehdittäisiin tyydyttää, kun nykyhetken vaatimukset ensin oli täytetty.

Kysymys oli siis pikimmiten saada rahoja. Herra de T. oli tosin tarjonnut minulle kukkaroansa, mutta tunsin ääretöntä vastenmielisyyttä itse muistuttaa hänelle sitä. Millaista osaa olisinkaan näytellyt menemällä paljastamaan hätääni vieraalle ihmiselle ja pyytämällä häntä jakamaan meille varojaan! Ainoastaan alhainen sielu kykenee sellaiseen, se kun halpamielisyydessään ei huomaa sellaisen teon häpeällisyyttä, tai nöyrä kristitty, jonka ylimääräinen mielenjalous kohottaa hänet yläpuolelle tätä häpeäntunnetta. Minä en ollut alhainen sielu, enkä hyvä kristitty, ja olisin vuodattanut puolet verestäni välttääkseni tätä nöyryytystä.

— Tiberge — näin ajattelin — tuo hyvä Tiberge ei voine kieltää minulta sitä, mikä häneltä liikenee antaa minulle. Epäilemättä hän heltyy hädästäni, mutta hän tulee musertamaan minut rippisaarnoillaan. Minun täytyy kestää hänen nuhteensa, kehoituksensa ja uhkauksensa; hän on myyvä apunsa niin kalliista hinnasta, että vielä uhraisin osan verestäni pikemmin kuin alistuisin kiusalliseen kohtaukseen, joka jättäisi jälkeensä levottomuutta ja tunnontuskia. Hyvä! minun täytyy siis luopua kaikesta toivosta, kun ei minulla ole tarjona muuta keinoa, ja kun niin vähän ajattelen näitä molempia keinoja, että ennemmin vuodattaisin puolet verestäni, kuin turvautuisin toiseen niistä, ja kaiken vereni ennemmin kuin käyttäisin niitä molempia. Niin, kaiken vereni — lisäsin hetken mietittyäni; sen epäilemättä kernaammin uhraisin kuin nöyrytyisin halpamaiseen almun kerjäämiseen. Mutta onko tässä kysymys minun verestäni! Tässä on kyseessä Manonin elämä ja ylläpito, hänen rakkautensa ja uskollisuutensa. Mitä minä voin

panna vastapainoksi Manonille. Tähän saakka ei minulla ole ollut mitään. Hän korvaa minulle maineen, onnen ja menestyksen. Tosin on olemassa paljon sellaista, josta antaisin henkeni voidakseni sen saavuttaa tai sitä välttää. Mutta se, että on jotakin, jota pidän arvokkaampana henkeäni, ei vielä ole minulle mikään syy arvostellakseni sitä Manonin vertaiseksi.

Näin tuumittuani ei kestänyt kauan, ennenkuin tein päätökseni. Jatkoin matkaani aikoen ensin mennä Tibergeen ja sieltä herra de T:n luo.

Saavuttuani Pariisiin, otin ajurin, vaikka minulla ei ollut ropoakaan sitä maksaakseni; luotin siihen avustukseen, jota aioin anoa. Käskin ajaa Luxembourgiin, mistä lähetin Tibergeelle sanan, että odotin häntä. Hän ei pannut kärsimättömyyttäni koetukselle, vaan tuli viipymättä. Kiertelemättä ilmaisin hänelle äärimäisen pulani. Hän kysyi riittivätkö ne sata pistolia, jotka olin maksanut hänelle takaisin, ja ollenkaan estelemättä hän heti meni noutamaan minulle nämä rahat, kasvoissa sellaista avomielisyyttä ja auliutta kuvastava ilme, jota ainoastaan lähimmäisen rakkaus ja oikea ystävyys voi heijastaa. Vaikka en vähääkään ollut epäillyt pyyntöni onnistumista, hämmästyin että se oli toteutunut niin helpolla, nimittäin ilman nuhteluja katumattomuudestani. Mutta erehdyin luullessani kokonaan välttäväni hänen soimauksensa; sillä laskettuaan minulle rahat ja minun hankkiessani lähtöä, hän pyysi minua kävelemään kanssaan puutarha-kujilla.

Minä en ollut maininnut hänelle sanaakaan Manonista, eikä hän tietänyt, että hän oli vapaa. Näin ollen hänen nuhdesaarnansa kosketteli yksinomaan uhkarohkeaa pakoani Saint-Lazaresta ja hänen pelkoaan, että minä, sen sijaan että olisin hyväkseni käyttänyt siellä saamaani opetusta, jälleen syöksyisin säännöttömään elämään.

Hän kertoi pakoni jälkeisenä päivänä tulleensa minua tervehtimään Saint-Lazareen ja silloin sanomattomasti tyrmistyneensä kuullessaan, millä tavalla minä olin sieltä päässyt pois. Senjälkeen hän oli keskustellut luostarinjohtajan kanssa, eikä tuo kelpo munkki vielä silloin ollut tointunut pelästyksestään, mutta hän oli kuitenkin ollut niin jalomielinen, että poliisipäälliköltä oli salannut lähtöni yhteydessä olevat asianhaarat ja oli estänyt tiedon portinvartijan kuolemasta leviämistä ulkopuolelle luostaria. Siltä taholta ei minulla siis ollut syytä levottomuuteen. Mutta jos minulla oli jäljellä hiukkanenkin järkeä — noin hän arveli — tuli minun käyttää hyväkseni sitä onnellista käännettä, jonka taivas oli suonut kohtalolleni, ja aluksi kirjoittaa isälleni, tehdäkseni sovinnon hänen

kanssaan. Ja jos kerrankin tahdoin seurata hänen neuvoaan, hän kehoitti minua lähtemään Parisista ja palaamaan perheeni turviin.

Kuuntelin hänen puhettaan loppuun asti. Siinä oli paljon sellaista, minkä hyväksyin. Ensiksikin olin kovin iloisiani siitä, ettei minulla Saint-Lazaren taholta ollut mitään pelättävissä. Parisin kadut muuttuivat minulle uudelleen vapaaksi liikunta-alueeksi. Toiseksi onnittelin itseäni sen johdosta, ettei Tiberge aavistanutkaan Manonin vapauttamista ja hänen palaamistaan minun luokseni. Paninpa lisäksi merkille, että hän oli välttänyt Manonin mainitsemista, ilmeisesti luullen, etten enää ollut häneen niin kiintynyt, minä kun näytin olevan niin tyyni häneen nähden. En tosin päättänyt suorastaan palata kotiani, mutta aikeeni oli ainakin kirjoittaa isälleni, kuten Tiberge oli neuvonut, ja vakuuttaa, että olin halukas palaamaan velvollisuuksiini ja alistumaan isäni tahdon alle. Toivoin taivuttavani isäni lähettämään minulle rahoja, vetäen verukkeeksi opintojen harjoittamisen akatemiassa, sillä minun olisi ollut vaikea saada häntä uskomaan, että muka olisin halunnut palata hengelliseen säätyyn. Ja oikeastaan en tuntenut vastenmielisyyttä siihen, mitä hänelle lupasin. Päinvastoin iloitsin siitä, että saatoin antautua johonkin kunnialliseen ja järkevään harrastukseen, mikäli tämä tuuma oli yhdistettävissä rakkauteeni. Suunnittelin elämää rakastajattareni kanssa ja samalla opintojeni harjoittamista. Tämä mielestäni hyvin soveltui yhteen. Olin niin tyytyväinen kaikkiin näihin aikeisiin, että lupasin Tibergeille vielä samana päivänä lähettää kirjeen isälleni. Erottuani hänestä meninkin todella julkiseen kirjoitustoimistoon ja kirjoitin niin hellän ja nöyrän kirjeen, että lukiessani sen läpi varmasti toivoin voittavani jotain isänsydämeltä.

Vaikka minulla nyt lähdettyäni Tiberge luota oli tilaisuus ottaa ja maksaa ajuri, oli minusta hauska ylpeästi kulkea jalan, herra de T:n luo. Minulle tuotti iloa tämä nauttiminen vapaudestani, jonka suhteen minulla Tiberge vakuutuksien mukaan ei ollut mitään pelättävää. Kuitenkin äkkiä juolahti mieleeni, että hänen vakuutuksensa koskivat yksinomaan Saint-Lazarea, ja että minulla sitäpaitsi oli niskoillani sairaala-vankilajuttu ja Lescaut'n kuolema, johon ainakin todistajana olin sekaantunut. Tämän muistaessani pelästyin niin, että vetäydyin lähimpään puistokujaan, mistä kutsuin ajurin. Ajoin suoraa päätä herra de T:n luo; pelästykseni sai hänet nauramaan. Minustakin se tuntui naurettavalta kuultuani häneltä, ettei minulla ollut mitään pelättävää sairaala-vankilan eikä Lescaut'n vuoksi. Hän kertoi minulle ajatellessaan voivansa joutua epäluulonalaiseksi osallisuudesta Manonin vapautukseen, sinä aamuna menneensä sairaala-vankilaan ja pyytäneensä saada tavata häntä, teeskennellen tietämättömyyttä siitä, mitä oli tapahtunut. Mutta kaukana siitä, että meitä kumpaakaan siellä olisi

syytetty, oli päinvastoin tuo tapaus heti kerrottu hänelle merkillisenä uutisena, ja oli ihmetelty, että niin kaunis nainen kuin Manon oli lähtenyt pakoon vanginvartijan seurassa. Herra T. oli vaan välinpitämättömästi huomauttanut, ettei sellainen häntä ihmetyttänyt, sillä tekeehän ihminen mitä tahansa vapautensa vuoksi. Hän kertoi edelleen sieltä lähteneensä Lescaut'n asuntoon, toivoen siellä tapaavansa minut ja ihastuttavan rakastajattareni. Mutta talonisäntä, joka oli vaununtekijä, oli vakuuttanut, ettei ollut nähnyt Manonia eikä minua, mutta ettei ollut ihmeellistä, ettemme olleet tavanneet Lescaut'ta, jos nimittäin olimme tulleet häntä hakemaan, sillä epäilemättä olimme kuulleet, että hänet jotenkin samaan aikaan oli murhattu. Tämän jälkeen hän ei ollut kieltäytynyt tekemästä selkoa siitä, mitä tiesi tämän murhan syistä ja siihen liittyneistä asianhaaroista. Noin paria tuntia aikaisemmin oli eräs Lescaut'n tuttava henkivartija tullut hänen luokseen ja ehdoittanut, että ruvettaisiin pelaamaan. — Lescaut oli voittanut niin nopeasti, että tuo toinen oli tunnissa hävinnyt sata écu'ta, nimittäin kaikki rahansa.

Tuo poloinen, jonka kukkaro oli jäänyt tyhjäksi, oli pyytänyt Lescaut'ta lainaamaan hänelle puolet siitä rahamäärästä, jonka hän oli hävinnyt, ja tässä tilaisuudessa syntyneen erimielisyyden johdosta heidän välillään oli noussut mitä kiukkuisin riita. Lescaut oli kieltäytynyt lähtemästä kaupungille ratkaisemaan asiaa miekka kädessä, ja tuo toinen oli lähtiessään vannonut ampuvansa hänet kuoliaaksi, minkä uhkauksen samana iltana panikin täytäntöön.

Herra de T. lisäsi, ystävällisesti kyllä, olleensa kovin levoton meidän tähtemme ja edelleen tarjoavansa minulle apuansa. Epäröimättä ilmaisין hänelle tyyssijamme. Hän pyysi minua suostumaan siihen, että hän tuli luoksemme illalliselle.

Kun ei minulla ollut muuta toimitettavaa, kuin hankkia alus- ja muita vaatteita Manonille, sanoin, että saatoimme heti lähteä matkaan, jos hän malttoi hetkeksi poiketa kanssani muutamiin myymälöihin.

En tiedä, luuliko hän minun ehdoittaneeni tätä aikeessa vedota hänen anteliaisuuteensa, vai oliko se vaan jalon sydämen ilmausta, mutta hän suostui heti lähtemään matkaan ja vei minut niiden kauppiaiden liikkeisiin, jotka olivat hänen perheensä tavaranhankkijoita. Siellä hän pani minut valitsemaan kaikenlaisia kankaita, jotka olivat paljoa kalliimmat, kuin mitä minä olin tarkoittanut. Ja kun minä tahdoin maksaa, hän kielsi ehdottomasti kauppiaita vastaanottamasta minulta ropoakaan. Tämä hänen kohteliaisuutensa esiintyi niin

rakastettavassa muodossa, että katsoin häpeämättä voivani hyväkseni käyttää sitä. Sitten läksimme ajamaan Chaillot'ta kohti, jonne minä saavuin vähemmän levottomana kuin mitä olin ollut lähtiessäni.

Kun ritari des Grioux oli kertonut tätä yhtämittaa yli tunnin, pyysin häntä vähän levähtämään ja ottamaan osaa illalliseemme. Huomaavaisuutemme todisti hänelle, että mielihyvällä olimme häntä kuunnelleet. Hän vakuutti, että hänen tarinansa jatko oli tarjoava meille vielä suurempaa mielenkiintoa. Ja illallisen jälkeen hän jatkoi seuraavaan tapaan.

TOINEN OSA.

Minun läsnäoloni ja herra de T:n kohteliaisuus haihdutti Manonin surun viimeisenkin jäännöksen.

— Unhoittakaamme kestävämmä kauhut, rakas sydänpäpyseni — sanoin hänelle palatessani — ja alkakaamme elää onnellisemmin kuin koskaan ennen. Rakkaus on lopultakin hyvä isäntä. Kohtalo ei voi tuottaa meille yhtä paljon mielipahaa kuin se tuottaa meille iloa.

Illallisemme oli todellinen riemukohtaus.

Minä olin ylpeämpi ja tyytyväisempi omistaessani Manonin ja sata pistolia kuin Parisin rikkain verotulojen vuokraaja kasaamineen kulturaläjäineen. Sopii laskea omaisuutensa niiden keinojen mukaan, joiden avulla kykenee tyydyttämään pyyteensä; minulla ei ollut ainoatakaan pyydetä tyydyttämättä. Eikä edes tulevaisuus minua huolestuttanut. Olin melkein varma siitä, että isäni ei kieltäytyisi myöntämästä minulle riittävää ylläpitoa Parisissa, minä kun olin kahdennellakymmenellä ja siis pian olin saava osani äitini perinnöstä. En ollenkaan salannut Manonilta, että koko omaisuuteni perusraha nousi ainoastaan sataan pistoliin. Riittihän se odottaessamme parempia aikoja, jotka eivät nähdäkseni voineet olla tulematta, tapahtuipa se sitten perintöni tai pelionnen kautta.

Ensi viikkojen aikana en siis ajatellut muuta kuin nauttimista asemastani, ja kun

kunniantunto ja osaksi vielä jatkuva poliisin pelko päivä päivältä saattoi minut siirtämään tuttavuuden jälleen solmimisen Transylvania-hotellin pelurien kanssa, rajoitin pelaamaan vähemmän pahamaineisissa seuroissa, missä onnellinen sattuma säästi minulta nöyryytyksen turvautua petkutukseen. Minulla oli tapana viettää osa iltapäivästä kaupungissa ja palata illalliseksi Chaillot'hon, hyvin usein herra de T:n seurassa, jonka ystävyys meitä kohtaan kasvoi päivä päivältä. Manon puolestaan keksi keinoja karkoittaakseen ikävän. Hän tutustui eräisiin nuoriin naisiin, jotka kevät oli houkutellut maalle. Kävelyt ja heidän sukupuolensa pienet askareet olivat vuoroin heidän ajanvietteenään. Muuan määrättyjen sääntöjen rajoissa liikkuva peli tuotti varoja ajoneuvojen maksamiseen. He läksivät ajelulle Boulognen metsään, ja iltaisin palatessani kotia tapasin Manonin entistään kauniimpana, tyytyväisempänä ja intohimoisempänä.

Siitä huolimatta ilmestyi pilviä, jotka näyttivät uhkaavan onneani. Mutta ne haihtuivat täydellisesti, ja Manonin vallaton mieliala saattoi kaikki päättymään niin hullunkurisesti, että minulle vieläkin tuottaa mielihyvää tämä muisto, joka palauttaa mieleeni hänen hellyytensä ja hienon älykkäisyytensä.

Minulla oli yksi ainoa palvelija, ja tämä vei minut eräänä päivänä syrjään ja virkkoi minulle, ollen kovin hämillään, että hänellä oli tärkeä salaisuus minulle uskottavana. Kehoitin häntä puhumaan vapaasti. Hieman verukehdittuaan hän viittasi siihen, että muuan vieras herra oli suuresti ihastunut neiti Manoniin. Vereni levoton kohina alkoi tuntua joka suonessani.

— Vastaako Manon hänen tunteisiinsa? — keskeytin minä hänen puheensa kiivaammin kuin mitä varovaisuus olisi sallinut, jos mielin saada asiasta tietoja.

Kiihoittuneisuuteni pelästytti häntä. Hän vastasi levottoman näköisenä, ettei hänen tarkkanäköisyytensä ollut tunkenut niin pitkälle. Mutta hän oli monena päivänä pannut merkille, että tuo muukalainen ahkerasti kävi Boulognen metsässä ja astui alas vaunuistaan, yksin lähtien kävelemään syrjäisiin puistokuijiin, missä näytti hakevan tilaisuutta nähdä tai tavata neiti Manonia. Minun palvelijani mieleen oli sentähden juolahtanut yhtyä puheisiin tuon herrasmiehen palvelijan kanssa, saadakseen tietää hänen nimensä. He mainitsivat häntä italialaiseksi prinssiksi ja arvelivat itse, että hänellä oli joku lemmenseikkailu. Enempiä tietoja hän ei ollut voinut saada, — näin hän vavisten jatkoi — kun tuo prinssi juuri samassa oli tullut esiin metsästä, oli lähestynyt häntä tuttavallisesti ja kysynyt hänen nimeään. Senjälkeen oli prinssi, aivan kuin

olisi arvannut hänen olevan meidän palveluksessamme, onnitellut häntä sen johdosta, että hän palveli maailman kaikkein suloisinta olentoa.

Minä odotin levottomana tämän kertomuksen jatkoa. Hän päätti sen pelokkain anteeksipyynnöin, joiden minä katsoin johtuvan yksinomaan varomattomasta levottomuuden kuohahduksestani. Turhaan kehoitin häntä jatkamaan peittelemättä. Hän vakuutti, ettei tietänyt sen enempää ja lisäsi, että kun tuo hänen kertomansa oli tapahtunut edellisenä päivänä, hän ei ollut sen jälkeen nähnyt prinssin palvelijoita. Rauhoitin häntä sekä kehumalla häntä että lupaamalla hänelle melkoisen rahallisen palkinnon, ja ilmaisematta vähintäkään epäluuloa Manoniin nähden, kehoitin häntä, tällä kertaa levollisemmalla äänenpainolla, valvomaan ulkomaalaisen kaikkia toimenpiteitä.

Oikeastaan hänen pelästyksensä oli minussa herättänyt kauheita epäilyksiä. Olihan tämä mielenliikutus voinut saattaa hänet salaamaan osan totuudesta. Hieman mietittyäni toinuin kuitenkin levottomuudestani siihen määrin, että kaduin osoittaneeni tällaista arkamielisyyttä. Enhän saattanut lukea Manonin viaksi sitä, että hänestä pidettiin.

Olihan hyvin todennäköistä, että Manon oli tietämätön valloituksestaan, ja millainen elämä odottikaan minua, jos olin herkkä avaamaan sydämeni mustasukkaisuudelle. Palasin seuraavana päivänä Pariisiin ilman muuta tarkoitusta kuin jouduttaa omaisuuteni kartuttamista pelaamalla korkeampaa peliä, jotta minulla olisi ollut mahdollisuus lähteä Chaillot'sta ensi levottomuuden aiheen ilmaannuttua.

Sinä iltana en kokenut mitään, mikä olisi häirinnyt rauhaani. Tuo muukalainen oli taas näyttäytynyt Boulognen metsässä ja pitäen edellisen päivän kohtauksen nojalla oikeutenaan lähestyä uskottuani, hän oli puhunut hänelle rakkaudesta, mutta sellaisten sanojen muodossa, jotka eivät edellyttäneet mitään salaista yhteyttä Manonin kanssa. Tuo herra oli kysellyt palvelijaltani koko joukon yksityisseikkoja. Lopulta hän oli yrittänyt voittaa hänet tarkoituksiinsa melkoisilla lupauksilla ja oli vetäen esiin kirjeen, tarjonnut, vaikkakin turhaan, hänelle muutamia kultarahoja, jos hän olisi antanut sen emännälleen.

Pari päivää kului sen enempää sattumatta. Kolmas päivä oli myrskyisämpi. Kun jotenkin myöhään palasin kaupungista, sain kuulla, että Manon kävelyllään hetkeksi oli poistunut toveriensa luota ja että muukalainen, joka läheltä oli seurannut häntä, Manonin annettua merkin oli lähestynyt häntä, minkä jälkeen

Manon oli ojentanut tuolle miehelle kirjeen, jonka tämä ihastuneena oli vastaanottanut. Prinssi ei ollut ehtinyt ilmaista tätä ihastustaan muuten kuin rakastuneesti suutelemalla noita rivejä, sillä Manon oli heti kadonnut. Mutta loppuosan päivästä hän oli ollut tavattoman hilpeällä tuulella ja tätä hyvää tuulta oli jatkunut hänen vielä palattuaan kotia. Varmaankin minä vapisin joka sanan kuullessani.

— Oletko aivan varma siitä - kysyin palvelijalta — etteivät silmäsi sinua pettäneet?

Hän vetosi taivaaseen sanojensa todenperäisyyden todistajana.

En tiedä mihin sydämeni tuskat olisivat minut vieneet, ellei Manon, joka oli kuullut minun astuvan sisälle, olisi tullut luokseni levottoman näköisenä ja valittaen hitauttani. Hän ei odottanut vastaustani, vaan hyväili minua rajusti. Ja huomattuaan olevansa kahdenkesken minun kanssani, hän ankarasti moitti minua siitä, että olin ottanut tavaksi palata kotia niin myöhään. Kun minun vaitioloni tarjosi hänelle tilaisuuden jatkaa, hän huomautti, etten minä kolmeen viikkoon ollut viettänyt ainoatakaan päivää kokonaan hänen seurassaan, ettei hän kestänyt niin pitkää erillään-oloa, että hän silloin tällöin tahtoi pitää minut luonansa koko päivän ja että hän seuraavana päivänä tahtoi pitää minut kotona aamusta iltaan.

— Minä jään kotia, siitä sinä voit olla aivan varma — minä vastasin jotenkin kiivaasti.

Hän ei näyttänyt juuri kiinnittävän huomiota huonoon tuuleeni ja ilonpuuskauksessaan, joka minusta tuntui omituisen silmäänpistävältä, hän ylen vilkkain ja huvittavin värein kuvasi minulle, millä tavoin oli viettänyt sen päivän.

— Kummallinen nainen! — ajattelin itsekseni. Mitähän minulla liekään odotettavissa tämän valmistelun jälkeen!

Mieleeni muistui meidän ensimmäinen ero-seikkailumme. Kuitenkin luulin hänen ilonsa ja hyväilynsä takaa näkeväni pilkoittavan esiin jotain, mikä sai minut uskomaan, että ne olivat vilpittömiä.

Minun ei ollut vaikea illallisen aikana selittää alakuloisuuttani, josta en voinut vapautua, johtuvaksi pelihäviöstä, jonka valitin minua kohdanneen. Olin pitänyt

erittäin edullisena, että ehdoitus jäämisestäni Chaillot'hon koko seuraavaksi päiväksi oli hänen itsensä tekemä. Sillä tavoin voitin aikaa asian punnitsemista varten. Minun läsnäoloni poisti kaiken pelon seuraavaan päivään nähden. Ja jos en huomaisi mitään, mikä olisi pakoittanut minua ilmaisemaan sitä, minkä olin saanut kuulla, päätin jo seuraavana päivänä muuttaa taloutemme kaupunkiin ja sellaiseen kaupunginosaan, missä minun ei tarvinnut olla tekemisissä prinssien kanssa. Tämä järjestely saattoi yöni rauhallisemmaksi, mutta se ei vapauttanut minua uuden uskottomuuden tuskallisesta pelosta. Herätessäni Manon selitti minulle, ettei hän ollut ajatellut, että minä silti esiintyisin huolimattomassa ulkoasussa, vaikka vietinkin päiväni meidän huoneustossamme, vaan että hän päälle päätteeksi itse tahtoi järjestää tukkani. Tämä oli minulla sangen kaunis, ja Manon oli usein huvitellut itseään suikimalla sitä. Mutta nyt hän pani siihen enemmän huolta, kuin mitä koskaan ennen olin nähnyt hänen tekevän. Tehdäkseni hänelle mieliksi oli minun istuutuminen hänen peilipöytänsä ääreen ja mukautuminen kaikkiin niihin pikku sirosteluihin, jotka hän keksi pukeakseen minua hyvin. Keskellä tätä touhuaan hän usein pani minut kääntämään kasvoni häneen päin ja hän katseli minua halukkaan uteliaana, nojaten molemmat kätensä minun hartioihini. Sitten hän ilmaisi tyytyväisyyttään parilla suudelmalla ja antoi minun palata entiseen asentooni, voidakseen jatkaa työtään.

Tätä peliä kesti päivälliseen asti. Hänen mieltymyksensä siihen oli minusta tuntunut niin luonnolliselta ja hänen hilpeytensä kuulosti niin vähän teeskentelyltä, että minä, joka en voinut yhdistää näitä uskollisuuden merkkejä synkkiin pettämistuumiin, moneen kertaan tunsin halua avata sydämeni ja vapautua taakasta, joka alkoi minua rasittaa. Mutta odotin joka hetki, että hän itse oli ottava asian puheeksi ja nautin jo edeltäpäin siitä suloisesta riemusta, minkä voittoni oli minulle tuottava.

Menimme hänen pukuhuoneeseensa. Hän alkoi uudelleen järjestää tukkaani, ja alttiisti minä mukauduin jokaiseen hänen oikkuunsa. Silloin tultiin ilmoittamaan, että prinssi... pyysi päästä hänen puheilleen. Tämä nimi kiihoitti minut raivoihin.

— Mitä kuulenkaan! — huudahdin minä työntäen hänet luotani. Kuka? Mikä prinssi?

Hän ei vastannut mitään kysymykseeni,

— Pyytäkää häntä käymään sisään — hän sanoi kuivasti palvelijalle.

Sitten hän kääntyi minun puoleeni:

— Rakkaani, sinä, jota jumaloin — näin hän virkkoi hurmaavalla äänellä, pyydän sinua malttamaan mielesi hetkeksi, yhdeksi ainoaksi hetkeksi. Palkaksi siitä tulen rakastamaan sinua tuhat kertaa enemmän; ja tulen olemaan siitä sinulle kiitollinen koko elinikäni.

Närkästys ja hämmästyys sitoivat kieleni. Manon toisti hellittämättä pyyntöään, ja minä hain sanoja evätäkseen sen halveksivasti. Mutta kun hän kuuli etuhuoneen ovea avattavan, hän tarttui toisella kädellään hiuksiini, jotka valuivat hartioilleni; ja toiseen käteensä hän otti peilin. Hän ponnisti kaikki voimansa laahatakseen minut tässä tilassa ovelle. Ja hänen avattuaan tämän polvellaan, tarjoutui vieraalle, joka melusta oli pysähtynyt keskelle huonetta, näky, joka epäilemättä häntä hämmästytti. Näin edessäni erittäin hienosti puetun miehen, joka kuitenkin oli jotenkin epämiellyttävän näköinen.

Huolimatta hämmästyksestään hän ei unhoittanut kumartaa syvään. Manon ei jättänyt hänelle aikaa avatakseen suutansa. Hän ojensi vieraalle peilinsä ja virkkoi:

— Katsokaa, herraseni — näin hän sanoi — katselkaa tarkoin kasvojanne ja myöntäkää minun olevan oikeassa. Te odotatte minulta rakkautta. Tässä näette miehen, jota minä rakastan ja jota olen vannonut rakastavani koko elinikäni. Verratkaa itse. Jos luulette voivanne riistää häneltä minun sydämeni, niin ilmaiskaa minulle, minkä nojalla, sillä minä vakuutan teille, etteivät teidän nöyrän palvelijattarenne silmissä mitkään Italian prinssit vedä vertoja yhdelle niistä hiuksista, joita pidän kädessäni.

Tämän hullunkurisen puheen aikana, jonka Manon oli edeltäpäin tuuminut, minä turhaan ponnistelin vapautuakseni, ja säälien ylhäissäätyistä miestä, olin halukas kohteliaisuudella hyvittämään tämän lievän solvauksen. Mutta prinssi tointui helposti, ja hänen vastauksensa, jota minä pidin hieman kömpelönä, vei minulta halun siihen.

— Neitiseni — hän sanoi väkinäisesti hymyillen — silmäni ovat todella auenneet, ja huomaan nyt, että te olette paljon vähemmin vasta-alkaja, kuin mitä olin kuvitellut.

Hän poistui heti luomatta Manoniin ainoatakaan katsetta, lisäten puoliäänen, etteivät Ranskan naiset olleet sen parempia kuin Italiankaan. Tässä tilaisuudessa

ei mikään houkutellut minua herättämään hänessä parempia ajatuksia kauniista sukupuolesta.

Manon hellitti tukkani, heittäytyi nojatuoliin ja nauroi, niin että huone kaikui. En kiellä, että sydämeni pohjaa myöten olin liikutettu uhrauksesta, jota en voinut katsoa johtuvaksi muusta kuin rakkaudesta. Kuitenkin pila tuntui minusta käyneen yli kohtuuden rajojen. Soimasin häntä siitä. Manon kertoi silloin, että kilpailijani juostuaan hänen perässään useina päivinä Boulognen metsässä ja ilmaistuaan tunteitaan ilmeillään, lopulta oli tehnyt hänelle avoimen rakkaudentunnustuksen, mainiten nimensä ja kaikki arvonimensä — ja tämän kaiken kirjeen muodossa, jonka oli toimittanut perille Manonin ja hänen ystävättäriensä ajurin välityksellä. Siinä hän lupasi hänelle loistavan aseman ja iäistä ihailua toisella puolen Alpeja. Manon oli päättänyt Chaillot'hon palattuaan kertoa minulle tämän seikkailunsa, mutta sitten hänen päähänsä oli pälkähtänyt, että meillä siitä voisi olla huvitusta, joten hän ei malttanut olla toimeenpanematta ilveilyään. Tämän vuoksi hän imartelevassa vastauksessaan oli antanut italialaiselle prinssille luvan käydä häntä katsomassa ja oli lisätäkseen huviaan sekoittanut minut juoneensa, herättämättä minussa pienintäkään epäilyä siitä. Minä en maininnut sanaakaan siitä, minkä toista tietä olin saanut kuulla, ja voittoisan rakkauden huumaus saattoi minut hyväksymään kaiken.

Koko elämäni ajan olen pannut merkille, että Kaitselmus aina on valinnut sen hetken, jolloin onneni on tuntunut varmimmalta, kurittaakseen minua kaikkein ankarimmalla rangaistuksellaan. Pidin itseäni niin onnellisena omistaessani herra de T:n ystävyys ja Manonin hellyyden, ettei kukaan olisi saanut minua uskomaan, että minun oli pelkääminen uutta onnettomuutta. Kuitenkin kohtalo valmisti minulle sitä surkeaa onnettomuutta, mikä on syössyt minut siihen tilaan, jossa näitte minut Passyssa, ja askel askeleelta niin sääliävään kurjuuteen, että te vaivoin voitte uskoa minun todenperäistä kertomustani.

Kerran, kun herra de T. oli meillä illallisella, kuulimme vaunujen jymyn, jotka pysähtyivät majatalon portille. Uteliaina kysyimme, kuka saattoi saapua näin myöhäisenä hetkenä. Meille kerrottiin, että se oli nuori G.M., nimittäin sen pahimman vihamiehemme poika, joka oli sulkenut minut Saint-Lazareen ja Manonin sairaalavankilaan. Hänen nimensä nosti veren kasvoihini.

— Taivas lähettää hänet luokseni — sanoin herra de T:lle, — jotta saisin kostaa hänelle hänen isänsä raukkamaisen teon. Hän ei tule pääsemään minua pako, ennenkuin olemme mitelleet miekkojamme.

Herra de T., joka tunsi hänet, jopa oli hänen lähimpiä ystäviään, koetti minussa herättää toisia ajatuksia hänestä. Hän vakuutti minulle, että hän oli hyvin rakastettava nuori mies ja niin vähän kykeni olemaan osallisena isänsä tekoihin, että minun tarvitsi olla hänen seurassaan vain hetken kunnioittaakseni häntä ja toivoakseni kunnioitusta hänen puoleltaan. Vielä mainittuaan joukon seikkoja tuon nuoren miehen eduksi, herra de T. pyysi minua suostumaan siihen, että hän menisi pyytämään vierasta istuutumaan meidän luoksemme pöydän ääreen ja tyytymään ateriamme tähteisiin. Hän torjui huomautukseni, miten vaarallista oli ilmaista vihamieheni pojalle Manonin olinpaikka, vakuuttamalla kunniansa kautta, että tuosta nuoresta miehestä oli tuleva meidän innokkain puolustajamme, niin pian kuin hän oli oppinut tuntemaan meidät. Tällaisten vakuutusten jälkeen minä en tehnyt mitään esteitä.

Herra de T. toi vieraan sisälle vasta hetken kuluttua, ilmoitettuaan hänelle keitä me olimme. Kun hän astui sisään, saattoi hänen ulkonäkönsä meidät mieltymään häneen. Hän syleili minua, ja me istuuduimme. Hän ihaili Manonia, minua ja kaikkea, mikä kuului meille, ja hän söi ruokahalulla, joka tuotti kunniaa illallisellemme.

Kun ruoat oli korjattu pöydästä, muuttui keskustelu vakavammaksi. Hän loi katseensa alas, puhuessaan isänsä meitä kohtaan toimeenpanemasta väkivaltaisuudesta. Hän pyysi sitä mitä nöyrimmin anteeksi.

— En pitkitä tätä anteeksipyyntöäni — näin hän virkkoi — jotta en herättäisi muistoa tapahtumasta, joka minua hävettää.

Jo alusta tämä anteeksipyyntö oli vilpitön, ja tämä vilpittömyys eneni kuta pitemmälle aikaa kului, sillä tätä keskustelua ei ollut jatkunut puolta tuntia, ennenkuin minä huomasin, minkä vaikutuksen Manonin sulo teki häneen. Hänen katseensa ja käytöksensä ilmaisivat vähitellen yhä suurempaa hellyyttä. Siitä huolimatta hän ei puheissaan paljastanut tunteitaan. Mutta vaikka en ollutkaan mustasukkainen, minulla oli liiaksi kokemusta rakkaudesta, jotta en olisi älynnyt, mikä johtui siitä lähteestä.

Hän viipyi seurassamme osan yötä ja ilmaisi lähtiessään mielihyvänsä siitä, että oli tutustunut meihin ja pyysi lupaa silloin tällöin saada palata tarjoamaan meille palvelustaan. Aamulla hän läksi herra de T:n seurassa, joka nousi hänen ajoneuvoihinsa.

Minä en, kuten jo huomautin, ollut mustasukkainen. Luotin entistä enemmän Manonin valoihin. Olin niin täydellisesti tämän viehättävän olennon vallassa, ettei minussa ollut sijaa millekään muulle tunteelle kuin kunnioitukselle ja rakkaudelle. Kaukana siitä, että olisin lukenut Manonille viaksi sitä seikkaa, että hän oli miellyttänyt nuorta herra G.M:iä, iloitsin hänen suloutensa vaikutuksesta ja olin ylpeä siitä, että minua rakasti nainen, jota kaikki pitivät miellyttävänä. En edes katsonut tarpeelliseksi ilmaista hänelle epäilyksiäni.

Muutaman päivän ajan oli meillä hommaa hänen puvustonsa kuntoonpanossa ja samalla tuumimme, rohkenimmeko mennä teatteriin, jossa meidät tunnettaisiin. Herra de T. tuli viikon lopulla meitä katsomaan, ja me kysyimme hänen mielipidettään asiassa. Hän oivalsi, että hänen oli pakko vastata myönteisesti, tehdäkseen mieliksi Manonille, ja me päätimme lähteä sinne jo samana iltana hänen kanssansa.

Tämä päätös ei kuitenkaan ollut toteutettavissa, sillä hän vei minut heti syrjään ja virkkoi:

— Minä olen viime käyntini jälkeen ollut mitä pahimmassa pulassa, ja tuloni tänään on seuraus siitä. Herra G.M. rakastaa teidän lemmittyänne, hän on uskonut tämän salaisuuden minulle. Olen hänen läheinen ystävänsä ja altis häntä kaikessa auttamaan; mutta olen yhtä paljon teidänkin ystäväanne. Minun mielestäni hänen pyyteensä ovat väärät, enkä minä niitä ole hyväksynyt. Olisin säilyttänyt hänen salaisuutensa, jos hän olisi aikonut käyttää ainoastaan tavallisia valloituskeinoja. Mutta hän tuntee tyystin Manonin mielenlaadun. Hän on jollakin tavalla saanut tietää, että Manon rakastaa ylellisyyttä ja huveja, ja kun hänellä jo on melkoinen omaisuus, hän on maininnut aikovansa houkutella Manonia ensin hyvin kallisarvoisella lahjalla ja tarjoamalla hänelle kymmenen tuhannen frangin suuruisen eläkkeen. Jos edut molemmin puolin olisivat olleet samat, olisi minun täytynyt melkoista enemmän pakoittaa itseäni pettääkseni häntä. Mutta oikeudentunto on yhtynyt ystävyYTEEN teidän eduksenne, sitäkin enemmän, kun saatoin hänet täällä tuttavuuteenne, antaen siten aavistamatta tilaisuutta hänen intohimonsa syntymiseen, minkä vuoksi olen velvollinen torjumaan sen pahan, jonka olen aiheuttanut.

Kiitin herra de T:tä näin tärkeästä palveluksesta, ja tunnustin hänelle, täydesti vastaten hänen luottamukseensa, että Manonin luonne oli sellainen, joksi herra G.M. sitä kuvitteli, nimittäin, ettei hän voinut sietää kuulla puhuttavan köyhyydestä.

— Niin kauan kuitenkin — sanoin hänelle, — kun on kysymys enemmyydestä tai vähemmyydestä, en luulisi hänen hennovan hylätä minua toisen tähden. Minä kykenen asettamaan asiat sille tolalle, ettei häneltä puutu mitään, ja toivon, että varani tulevat kasvamaan päivä päivältä. Pelkään ainoastaan yhtä: että herra G.M. tulee käyttämään sitä seikkaa, että tuntee olinpaikkamme, tehdäkseen meille jonkun ikävän kepposen.

Herra de T. vakuutti, ettei minulla siltä taholta ollut mitään pelättävissä. Tuo mies tosin saattoi antautua mielettömään lemmenseikkailuun, mutta ei kyennyt tekemään halpamaista tekoa. Jos hän kuitenkin olisi kyllin katala sellaista tehdäkseen, niin hän, joka puhui, oli oleva ensimmäinen rankaisemaan häntä siitä, siten korjaten aiheuttamansa onnettomuuden.

— Olen teille kiitollinen tästä aivoituksestanne — virkoin minä — mutta onnettomuus olisi silloin tapahtunut ja parannuskeino sangen epävarma. Paras keino on siis ehkäistä tuo onnettomuus lähtemällä Chaillot'sta ja valitsemalla toinen olinpaikka.

— Se on kyllä totta — arveli herra de T., — mutta tuskin voisitte sen tehdä tarpeeksi nopeasti, sillä herra G.M. saapuneen tänne kello kahdentoista aikaan. Hän mainitsi sen minulle eilen, ja tämän vuoksi olen tullut näin varhain saattaakseni tietoonne hänen aikeensa. Hän voi saapua minä hetkenä tahansa.

Tieto tästä niin lähellä uhkaavasta vaarasta pani minut ottamaan asian vakavammalta kannalta. Kun minusta näytti mahdottomalta välttää herra G.M:n tuloa ja samoin estää häntä purkamasta tunteitaan Manonille, päätin itse ilmaista tälle tämän uuden kilpailijani tuumat. Kuvittelin, että Manon, huomatessaan, että minä jo tiesin tuon miehen aikomat tarjoukset ja kuullessaan minun niistä puhuvan, tulisi olemaan tarpeeksi luja hylätäksensä ne. Ilmaisin ajatukseni herra de T:lle, joka vastasi, että asia oli ylen arkaluontoinen.

— Sen myönnän — vastasin minä — mutta kaiken sen, joka takaa miehelle varmuuden hänen lemmittyynsä nähden, sen takaa minulle rakastettuni hellä kiintymys. Ainoastaan tarjousten suuruus olisi omansa häntä häikäisemään, ja olenhan sanonut teille, että hän on kokonaan vapaa voitonhimosta. Hän rakastaa mukavuuttaan, mutta hän rakastaa minuakin. Ja raha-asioideni ollessa nykyisellä kannallaan en saata uskoa, että hän syrjäyttäisi minut sen miehen pojan tähden, joka on sulkenut hänet sairaala-vankilaan.

Sanalla sanoen, pidin kiinni aikeestani, ja vetäydyttyäni syrjään kahdenkesken Manonin kanssa, ilmaisin hänelle peittelemättä kaiken, minkä olin saanut tietää.

Hän kiitti minua siitä hyvästä ajatuksesta, joka minulla oli hänestä, ja lupasi vastaanottaa herra G.M:n tarjouksen tavalla, joka oli riistävä häneltä halun uudistaa sitä.

— Ei — keskeytin minä — häntä ei pidä kiihoittaa epäkohteliaisuudella: hän voi vahingoittaa meitä. Mutta sinä tiedät varsin hyvin, pikku veitikka, millä tavoin voit päästä vastenmielisestä tai epämukavasta rakastajasta.

Hieman mietittyään Manon virkkoi:

— Mieleeni juolahtaa erinomainen tuuma, ja minä oikein ylpeilen tästä keksinnöstäni. G.M. on meidän pahimman vihamiehemme poika. Meidän tulee kostaa isälle hänen rahakukkaronsa, eikä hänen poikansa kautta. Aion kuunnella häntä, vastaanottaa hänen lahjansa ja sitten vetää häntä nenästä.

— Tuumasi on ovela — sanoin minä — mutta et ota huomioon, lapsi-parka, että tuo sama tie johti sinut sairaala-vankilaan.

Turhaan puhuin hänelle tähän yritykseen liittyvästä vaarasta. Hän arveli, että täytyi vaan hyvin pitää varansa, ja hän kumosi kaikki vastaväitteeni. Mainitkaa minulle rakastaja, joka ei sokeasti alistuisi lemmittynsä kaikkiin oikkuihin, ja minä tunnustan menetelleeni väärin niin helposti myöntyessäni.

Päätimme siis petkuttaa herra G.M:iä, mutta omituinen kohtalon käänne aiheutti, että minä päinvastoin jouduin hänen petkutuksensa uhriksi.

Kello 11:n paikkeilla näimme hänen ajoneuvojensa saapuvan. Hän pyysi valituin kohteliaisuuksin anteeksi rohkeuttaan tulla meille päivällisille. Hän ei ihmetellyt herra de T:n meillä-oloa, tämä kun edellisenä päivänä oli niinikään luvannut tulla ja oli sanonut joidenkuiden toimiensa estäneen häntä tulemasta samoissa ajoneuvoissa. Joskohta ei yksikään meistä ollut vapaa vilpistä, istuuduimme pöydän ääreen ulkonaisesti osoittaen luottamusta ja ystävyyttä. Herra G.M. sai helposti tilaisuuden ilmaista tunteensa Manonille, enkä minä liene tuntunut hänestä häiritsevältä, sillä poistuin tahallisesti muutamaksi hetkeksi.

Palatessani huomasin, ettei tuota miestä suinkaan taipumattomalla kovuudella ollut saatettu epätoivoon. Hän oli mitä parhaalla tuulella. Minä teeskentelin

samaa. Hän nauroi sielussaan minun typeryyttäni, ja minä samoin hänen typeryyttään. Koko iltapäivän näyttelimme toinen toisemme edessä ylen hupaisasti. Ennen hänen lähtöään myönsin hänelle vielä yksityisen keskustelun Manonin kanssa, niin että hänellä oli syytä olla yhtä tyytyväinen kohteliaisuuteeni kuin hyvään kestitykseen.

Heti kun hän herra de T:n kanssa oli noussut vaunuihinsa, Manon riensi avosylin luokseni ja suuteli minua purskahtaen nauruun. Sanaakaan muuttamatta hän toisti minulle tuon herrasmiehen puheet ja tarjoukset. Niiden sisältö oli seuraava: tuo mies jumaloi Manonia ja tahtoi jakaa hänen kanssaan neljäkymmenen tuhannen frangin korot, jotka jo olivat hänen käytettävissään, lukuunottamatta niitä rahoja, joita hän odotti isänsä kuoltua. Manon oli tuleva hänen sydämensä ja omaisuutensa valtijattareksi ja näiden lahjojen takuiksi hän oli valmis antamaan hänelle vaunut, kalustetun huoneuston, kamarineitsyen, kolme palvelijaa ja kyökkimestarin.

— Siinä poika, joka on isäänsä paljoa anteliaampi — sanoin minä Manonille. Puhukaamme vakavasti — näin lisäsin — eikö tämä tarjous houkuttele sinua?

— Minuako? — hän huudahti muutellen mielijohteensa mukaisesti paria Racinen säettä:

Mun kykenevän luulet moiseen vilppiin,
ma voisın kasvojansa vihattuja sietää,
mi vankilani häpeätä aina tietää!

— Et suinkaan — virkoin minä, jatkaen ivamukailusta:

Tuo muisto, joka yhä katkeruutta kantaa,
ei voine sulle lemmen suloutta antaa.

— Mutta kalustettu huoneusto, vaunut ja kolme palvelijaa olivat hyvin voimakkaita houkutuskeinoja, ja rakkaudella on harvoja yhtä tehoisia.

Manon vakuutti, että hänen sydämensä oli ainaisesti minun, ja etteivät siihen koskaan painuisi toisen miehen piirteet niinkuin minun.

— Hänen minulle antamansa lupaukset — jatkoi Manon — ovat enemmän omiaan kiihoittamaan kostonhalua kuin nostamaan lemmementunteita.

Kysyin, aikoiko hän vastaanottaa huoneuston ja vaunut. Hän vastasi tahtovansa tuolta mieheltä ainoastaan rahoja.

Vaikeus oli siinä, miten saada toiset niistä, ilman toisia. Päätimme odottaa herra G.M:n tarjouksen täydellistä selvittelyä, jonka hän oli luvannut antaa kirjeen muodossa. Manon saikin todella tämän kirjeen seuraavana päivänä livreapukuiselta lakeijalta, joka hyvin taitavasti hankki itselleen tilaisuuden puhua hänen kanssaan ilman todistajia. Manon käski hänen odottaa vastausta ja toi minulle heti tuon kirjeen, jonka yhdessä avasimme.

Paitsi tavanmukaisia hellyyden vakuutuksia se sisälsi kilpailijani lupausten yksityiskohtaisen luettelon. Tuo mies ei suinkaan kitsastellut rahoillaan. Hän sitoutui antamaan Manonille kymmenentuhatta frangia sinä hetkenä, kun tämä asettui asumaan tuohon huoneustoon ja sittemmin niin täydentämään tässä rahamäärässä syntyneet vähennykset, että Manonilla aina olisi se edessään puhtaana rahana. Muuttopäivää hän ei ollut siirtänyt kauaksi. Hän ei pyytänyt enempää kuin kaksi päivää valmistuksiin, ja hän mainitsi kadun ja talon, jossa lupautui odottamaan Manonia toisen päivän iltapäivällä, jos tämä saattoi salaa pujahtaa pois käsistäni. Tämä oli ainoa seikka, jonka suhteen hän häneltä pyysi rauhoittavaa vastausta. Kaikesta muusta hän näytti olevan varma. Mutta hän lisäsi keksivänsä keinon saattaakseen hänen pakonsa helpoksi, jos hän epäili esiintyvän vaikeuksia. G.M. oli ovelampi isäänsä. Hän tahtoi omistaa saaliinsa, ennenkuin pani rahat pöytään.

Punnitsimme, millä tavoin Manonin tuli menetellä. Minä yritin vielä kerran saada hänet luopumaan tästä yrityksestä, huomauttaen kaikkia siihen yhtyviä vaaroja. Mutta ei mikään voinut saada hänen päätöstään horjumaan.

Hän lähetti herra G.M:lle lyhyen vastauksen, vakuuttaen ettei hänelle olisi ollenkaan vaikeata saapua Pariisiin määräpäivänä, ja että tuo herra saattoi varmasti odottaa häntä.

Sitten sovimme siten, että minä heti lähtisin vuokraamaan uuden asunnon jossakin kylässä vastakkaisella puolella Parisia, ja ottaisin mukaan pienet taloustavaramme. Seuraavana päivänä iltapäivällä Manonin oli sopimuksen mukaan määrä hyvissä ajoin lähteä Pariisiin. Saatuaan herra G.M:n lahjat hänen tuli pyytämällä pyytää tuota herraa lähtemään kanssaan teatteriin ja ottaa mukaansa niin paljon noita rahoja, kuin jaksoi kantaa, antaen loput palvelijalle, jonka aikoi ottaa seuraansa. Tämä oli edelleen sama mies, joka oli auttanut häntä

pakenemaan vankilasta ja joka oli meihin ylen määrin kiintynyt. Minun oli määrä vuokravaunuissa saapua Saint-André-des-Arts-kadun suulle ja seitsemän aikaan jättää ajoneuvot siihen odottamaan ja jalan lähestyä pimeässä teatterin sisäänkäytävää. Manon lupasi keksiä jonkun verukkeen hetkeksi poistuaakseen aitiostaan, käyttäen tätä hetkeä tullakseen alas kadulle minun luokseni. Muut toimenpiteet olivat helpot. Kädenkäänteessä saavuttaisimme vaununi, me poistuisimme Parisista Saint-Antoine esikaupungin kautta, mistä tie kulki uudelle asunnollemme.

Tämä tuuma, vaikka olikin uhkarohkea, tuntui meistä hyvin älykkäältä. Mutta oikeastaan oli mielettömän varomatonta kuvitella, että me, vaikka se olisikin täydelleen onnistunut, koskaan olisimme voineet turvata itseämme seurauksilta. Siitä huolimatta panimme itsemme mitä uhkarohkeimmin vaaralle alttiiksi. Manon läksi matkaan Marcel'in seurassa; tämä oli palvelijamme nimi. Erosin Manonista alakuloisena ja sanoin, syleillen häntä:

— Manon, ethän vaan petä minua? Tuletko todella olemaan minulle uskollinen?

Hän valitti hellänä epäluuloani ja toisti minulle kaikki valansa.

Laskelmiensa mukaan hänen piti saapua Pariisiin kolmen aikaan. Minä läksin matkaan hänen poistuttuaan ja poikkesin kuluttamaan iltapäivän loppupuolta Saint-Michel-sillan päässä sijaitsevaan Ferén kahvilaan. Siellä viivyin pimeään asti. Poistuin sitten ja otin ajurin, jonka sopimuksen mukaan pysäytin Saint-André-des-Arts-kadun päähän. Sitten kuljin jalan teatterin pääovelle. Hämmästyin, kun en siellä nähnyt, Marcel'ia, jonka oli määrä minua odottaa. Maltoin mieleni tunnin ajan, seisoen keskellä lakeijoja ja valppaana tähystellen kaikkia ohikulkijoita. Viimein, kun kello oli lyönyt seitsemän, enkä minä ollut nähnyt mitään, mikä olisi ollut juonemme yhteydessä, ostin itselleni permantolipun, nähdäkseni, olivatko Manon ja herra G.M. jossakin aitiassa. Mutta ei kumpikaan ollut saapuvilla. Palasin ulko-ovelle, missä vielä odotin neljännestunnin, ollen suunniltani kärsimättömyydestä ja levottomuudesta. Kun en vieläkään nähnyt mitään, palasin ajurin luo, voimatta tehdä ainoatakaan päätöstä. Huomattuaan minut ajuri tuli muutaman askeleen minua vastaan ja sanoi minulle salaperäisen näköisenä, että eräs kaunis neiti jo tunnin ajan oli odottanut minua vaunuissa. Hän oli kysynyt minua mainiten tunnusmerkkejä, jotka ajuri oli huomannut oikeiksi, ja kuultuaan, että minun oli määrä palata, hän oli sanonut, että hänellä oli aikaa odottaa minua.

Ajattelin heti, että se oli Manon. Lähestyin, mutta näinkin sievät kasvot, jotka eivät olleet lemmittyäni. Edessäni oli vieras nainen, joka aluksi kysyi, eikö hänellä ollut kunnia puhutella herra ritari des Grieux'ta. Vastasin, että se oli nimeni.

— Minulla on jätettävänä teille kirje — hän sanoi — se selittää teille tuloni aiheen ja mikä asianhaara on tuottanut minulle ilon saada tietää nimenne.

Pyysin saada mennä lukemaan tätä kirjettä lähellä olevaan ravintolaan. Hän seurasi mukana ja kehoitti minua ottamaan yksityisen huoneen.

— Kuka on lähettänyt tuon kirjeen? — kysyin häneltä astuessani ylös portaita. Hän ei vastannut, vaan ojensi minulle kirjeen.

Tunsin Manonin käsialan. Hän kirjoitti minulle tähän tapaan: G.M. oli vastaanottanut hänet vallan odottamattoman kohteliaasti ja loisteliaasti. Hän oli tuhlailleen jaellut lahjojaan ja oli uskotellut hänen tulevaa elämäänsä kuninkaalliseksi. Manon vakuutti minulle kuitenkin, ettei hän unhoittanut minua keskellä tätä uutta loistoansa. Mutta kun herra G.M. ei ollut suostunut sinä iltana lähtemään hänen kanssaan teatteriin, hän oli siirtänyt toiseen iltaan huvin jälleen nähdä minut; ja hiukan lohduttaakseen minua siitä mielipahasta, jonka oletti tämän tiedon aiheuttavan minulle, oli hän hommannut minulle yhden Parisin sievimmistä naisista, joka sai toimekseen tuoda perille kirjeen. Allekirjoituksena oli: uskollinen rakastajattaresi Manon Lescaut.

Tämä kirje oli niin julma ja loukkaava minulle, että minä hetken häällyttyäni vihan ja surun raatelemana aloin ponnistella voimiani ainaiseksi unhoittaakseni kiittämättömän ja valapattoisen rakastettuni. Loin katseeni edessäni olevaan nuoreen naiseen. Hän oli erittäin kaunis, ja minä toivoin, että hänen kauneutensa olisi kyennyt tekemään minutkin vuorostani valapatoksi ja uskottomaksi! Mutta en löytänyt hänessä noita hienoja ja intohimoisen ikävöiviä silmiä, en tuota jumalaista ryhtiä, noita lemменjumalan sekoittamia ihovärien vivahduksia, sanalla sanoen tuota tyhjentyvätöntä viehätöksen runsautta, jota luonto oli tuhlaillut uskottomalle Manonille.

— Ei, ei — sanoin tuolle naiselle, kääntäen pois katseeni hänestä — tuo kiittämätön, joka teidät lähetti, tiesi varsin hyvin, että kehoitti teitä turhaan tekoon. Palatkaa hänen luoksensa, ja viekää minulta ne terveiset, että hän minun puolestani nauttikoon rikoksestaan, ja tehköön sen, jos voi, ilman tunnontuskia.

Minä hylkään hänet ainaiseksi ja luovun samalla kaikista naisista, jotka tosin eivät voi olla niin miellyttäviä kuin hän, mutta jotka epäilemättä ovat yhtä halpamaisia ja epäluotettavia.

Olin lähtemäisilläni, päättäen unhoittaa Manonin. Se kuolettava mustasukkaisuus, joka raateli sydäntäni, verhoutui synkkään ja kumetaan rauhallisuuteen ja minä luulin parantumiseni sitä pikaisemmaksi, kun en sielussani tuntenut mitään sellaista rajua mielenliikutusta, joka samanlaisissa tilanteissa oli minua ahdistanut. Voi, olinhan vaan lemmen leikkikalua yhtä suuressa määrin kuin katsoin olevani G.M:n ja Manonin pettämä.

Kun tyttö, joka oli tuonut minulle kirjeen, näki minun aikovan lähteä astumaan alas ravintolan portaita, hän kysyi, mitä hänen tuli minun puolestani sanoa herra G.M:lle ja sille naiselle, joka asui hänen luonaan. Kuullessani tämän kysymyksen, palasin sisälle. Ja minulle tapahtuneen muutoksen pakosta, joka oli käsittämätön niille, jotka eivät koskaan ole tunteneet rajuja intohimoja, minä äkkiä siirryin luuloitellusta rauhastani mitä hirvittävimpään raivonpurkaukseen.

— Mene — sanoin tytölle — ja kerro petturi G.M:lle ja hänen valapattoiselle rakastajattarelleen siitä epätoivosta, johon tuomasi kirottu kirje on minut syössyt. Mutta ilmoita heille samalla, etteivät he kauan saa siitä iloitua, sillä minä tulen omalla kädellä pistämään kuoliaaksi heidät molemmat.

Heittäydyin tuolille; hattuni putosi sen toiselle ja keppini toiselle puolelle. Kaksi katkeraa kyynelvirtaa alkoi valua silmistäni. Raivoni puuskaus vaihtui syvään suruun. En voinut muuta kuin itkeä, sen ohella huoaten ja vaikeroiden.

— Tule lähemmäksi, lapseni, tule lähemmäksi! — huudahdin tytölle, koska sinut on lähetetty minua lohduttamaan. Sano, tunnetko parannuskeinoja, joilla on voitettavissa raivo ja epätoivo, ja halu surmata itsensä, sittenkuin on tappanut kaksi petturiä, jotka eivät ansaitse elää. Niin, tule lähemmäksi — jatkoin minä, nähdessäni hänen astuvan minua kohti muutaman pelokkaan ja epävarman askelen.

— Tule pyyhkimään kyyneleeni, tule palauttamaan rauha sydämeeni, tule sanomaan minulle, että minua rakastat, jotta tottuisin olemaan toisen rakastamana kuin uskottoman lemmittyni. Sinä olet kaunis, ehkä minäkin voin sinua rakastaa.

Tuo lapsi-parka, joka tuskin oli kuusitoistavuotias, ja jolla näytti olevan

enemmän häveliäisyyttä kuin vertaisillaan, ihmetteli suuresti tällaista omituista kohtausta. Hän lähestyi kuitenkin ilahuttaakseen minua muutamilla hyväilyillä, mutta minä työnsin hänet heti pois luotani.

— Mitä minusta tahdot? — sanoin hänelle. — Oh, sinä olet nainen, sinä olet sukupuolta, jota inhoon ja jota en enää voi sietää. Kasvojesi viehättävä sulo uhkaa minulle jotain uutta petosta.

Hän niiasi minulle, rohkenematta sanoa sanaakaan, ja kääntyi mennäkseen pois. Huusin häntä jäämään.

— Mutta kerro minulle ainakin — virkoin, minkätähden, miten ja missä tarkoituksessa sinut on lähetetty tänne. Miten olet saanut tietää nimeni ja sen paikan, missä saatoit minut tavata?

Hän sanoi jo kauan tunteneensa herra G.M:n. Tämä oli lähettänyt noutamaan häntä kello viisi, ja hän oli seurannut lakeijaa, joka oli tuonut sanan, suureen taloon, jossa oli tavannut tuon herran pelaamassa piketti-peliä kauniin naisen kanssa. Molemmat olivat pyytäneet häntä tuomaan minulle tuon kirjeen, kerrottuaan, että hän oli tapaava minut vaunuissa Saint-André-kadun päässä.

Kysyin häneltä, eivätkö he olleet sanoneet hänelle enempää. Hän vastasi punastuen, että he olivat herättäneet hänessä sen toivon, että minä pitäisin hänet seuranani.

— Sinua on petetty — sanoin hänelle — tyttö-parka, sinua on petetty. Sinä olet nainen, sinä tarvitset miestä, mutta tarvitset sellaista, joka on rikas ja onnellinen, ja täältä et voi sellaista löytää. Palaa, palaa herra G.M:n luo. Hänellä on kaikki, mitä vaaditaan siltä mieheltä, joka tahtoo olla kaunisten naisten rakastama. Hänellä on annettavana kalustettuja huoneustoja ja ajoneuvoja. Mitä minuun tulee, jolla ei ole muuta annettavana kuin rakkauteni ja uskollisuuteni, niin naiset ylenkatsovat varattomuuttani ja ivaavat yksinkertaisuuttani.

Lausuin lisäksi joukon asioita, milloin surullisia, milloin rajuja, mikäli minua kiihoittavat mielenliikutukset vuoroin vaimenivat ja pääsivät voitolle. Mutta näitä heikensi lopulta niiden oma rajuus sen verran, että ne antoivat sijaa harkinnalle. Vertasin tätä viime onnettomuuttani samanlaisiin toisiin jo kokemiini, enkä katsonut olevan syytä sen johdosta antautua suurempaan epätoivoon kuin edellisienkään vuoksi. Tunsinhan Manonin: miksi surinkaan niin rajusti onnettomuutta, joka minun olisi pitänyt aavistaa? Miksi en

ennemmin hakenut parannuskeinoa? Olihan vielä aikaa. Minun ei ainakaan sopinut säästää vaivojani, ellen tahtonut syyttää itseäni siitä, että laiminlyöntini kautta omalta osaltani olin syypää kärsimyksiini. Aloin siis tuumia kaikkia keinoja, jotka saattoivat avata minulle toivojen tien.

Yritys väkivaltaisesti riistää hänet herra G.M:n käsistä olisi ollut epätoivoisa keino, joka vaan oli omansa syöksemään minut turmioon ja joka ei tarjonnut vähäisintäkään onnistumisen mahdollisuutta. Mutta arvelin, että jos olisin voinut saada tilaisuuden sanoa hänelle parikin sanaa, olisin ehdottomasti voinut jossain määrin vaikuttaa hänen sydämeensä; tunsinhan niin hyvin kaikki sen tunteelliset puolet ja olinhan varma siitä, että hän minua rakasti. Olisinpa lyönyt vetoa siitä, että tuo eriskummainen mielijohde lähettää minulle sievä tyttö minua lohduttamaan lähti hänen aivoistaan ja että se todisti hänen sääliään minun kärsimyksiäni kohtaan.

Päätin pinnistää koko kekseliäisyyteni saadakseni tavata hänet. Tutkittuani keinoja, toista toisensa jälkeen, kiinnyin tähän: herra de T. oli heti alunpitäen osoittanut minulle niin herttaista avuliaisuutta, etten vähääkään voinut epäillä hänen vilpittömyyttään ja auliuttaan. Päätin viipymättä lähteä hänen luokseen ja pyytää häntä kutsuttamaan luokseen herra G.M:n muka jotain tärkeää asiaa varten. En tarvinnut puolta tuntia enempää puhuakseni Manonin kanssa. Aikomukseni oli päästä itse hänen huoneeseensa, minkä luulin helposti käyvän päinsä herra G. M:n poissaollessa.

Tämä päätös rauhoitti minua jonkun verran, ja minä annoin runsaan maksun tytölle, joka vielä oli jäänyt luokseni, ja viedäkseni häneltä halun palata niiden luo, jotka hänet olivat lähettäneet, pyysin hänen osoitteensa, uskotellen hänelle, että aioin tulla hänen luokseen yöksi.

Nousin vaunuihin ja käskin ajaa täyttä laukkaa herra de T:n asunnolle. Onneksi tapasin hänet kotona. Matkalla olin tämän suhteen ollut levoton. Pari sanaa riitti selittämään missä pulassa olin ja mitä apua toivoin häneltä.

Hän oli niin ihmeissään kuullessaan miten G.M. oli voinut viettelä Manonin, että hän, joka ei tietänyt, että minä itse olin myötävaikuttanut onnettomuuteeni, jalomielisesti tarjoutui kokoamaan kaikki ystävänsä kehoittaakseen heitä käyttämään käsivarsiaan ja miekkojaan minun rakastettuni vapauttamiseen.

Mutta minä selitin hänelle, että tällainen meteli voisi olla turmiollinen Manonille

ja minulle.

— Säästäkäämme veremme viimeiseen hätään — huomautin minä. Minä haudon mielessäni vaarattomampaa keinoa, jolta odotan yhtä hyvää menestystä.

Hän lupautui empimättä tekemään kaiken, mitä häneltä pyysin. Ja kun olin toistanut, että nyt oli kyseessä vaan ilmoittaa herra G.M:lle, että hän halusi puhua hänen kanssaan, sekä edellisen viivyttäminen poissa kotoa yhden tai parin tunnin aikana, herra de T. lähti heti minun kanssani matkaan, täyttämään tämän pyyntöni.

Tuumimme sopivaa keinoa pidättääksemme tuota herrasmiestä niin kauan. Neuvoisin häntä ensin jostakin ravintolasta kirjoittamaan G.M:lle tavallisen kirjelipun ja siinä pyytämään häntä viipymättä tulemaan sinne jotain tärkeitä asioita varten, joka ei sietänyt lykkäystä.

— Minä puolestani — lisäsin minä — tulen pitämään silmällä hänen poistumistaan kotoaan, ja vaikeudetta pääsen sisälle taloon, jossa ei kukaan muu minua tunne kuin Manon ja Marcel, joka on palvelijani. Sillä aikaa te pidätte seuraa herra G.M:lle, ja voitte sanoa hänelle, että se tärkeä asia, jonka johdosta haluatte puhua hänen kanssaan, on rahapula, että muka juuri olette hävinnyt käteiset rahanne pelissä ja onnettomuudeksenne kunniasanallanne vielä paljoa enemmän. Kuluu aikaa ennenkuin hän on vienyt teidät rahakirstunsa ääreen, ja minulle jää riittävästi aikaa tuumani toteuttamiseen.

Herra de T. noudatti tätä ohjetta yksityiskohtaisen tarkasti. Jätin hänet erääseen ravintolaan, missä hän nopeasti kirjoitti kirjeensä. Minä asetuin matkan päähän Manonin asunnosta. Näin kirjeentuojan saapuvan, ja G.M:n hetkeä myöhemmin jalan ja palvelijan seuraamana poistuvan. Niin pian kuin hän oli ehtinyt poiketa toiselle kadulle, minä menin uskottoman lemmittyni portille ja kolkutin huolimatta sisälläni kiehuvasta vihasta yhtä kunnioittavasti kuin temppelin ovelle. Onneksi Marcel tuli avaamaan. Annoin hänelle merkin vaieta. Vaikka minulla ei ollut mitään pelättävää toisten palvelijain puolelta, kysyin häneltä kuiskaten, voiko hän kenenkään huomaamatta viedä minut siihen huoneeseen, missä Manon oli. Hän vastasi, että se helposti kävi päinsä, jos melutta nousimme isoja portaita yläkertaan.

— Joutukaamme siis — sanoin minä — ja koeta estää jokaista tulemasta sinne ylös, niin kauan kuin minä olen siellä.

Häiriintymättä pääsin sisälle tuohon huoneeseen.

Manon luki paraikaa kirjaa. Nyt täytyi minun ihmetellä tämän eriskummaisen naisen luonnetta. Kaukana siitä, että hän olisi säikähtynyt nähdessään minut, hän osoitti ainoastaan niitä yllättymisen merkkejä, joita ei voi salata nähdessään henkilön, jonka on luullut olevan kaukana.

— Kas, sinäkö se olet, lemmikkini! hän huudahti ja tuli minua syleilemään yhtä hellästi kuin tavallisesti. Hyvä Jumala, kuinka sinä olet uhkarohkea! Kuka olisi tänään voinut odottaa sinua tänne?

Minä irtaannuin hänen käsivarsistaan, ja sen sijaan, että olisin vastannut hänen hyväilyihinsä, työnsin hänet halveksien luotani ja peräydyin pari kolme askelta hänestä. Tämä menettelyni saattoi hänet hämille. Hän jäi seisomaan asentoonsa ja loi katseensa minuun kalveten.

Oikeastaan olin niin ihastunut hänet jälleen nähdessäni, että minulla tuskin oli voimia avata suutani häntä nuhdellakseni, vaikka vihani olikin täysin oikeutettu. Kuitenkin sydämeni vuoti verta siitä, että hän oli minua niin kauheasti solvaissut. Palautin sen eloisasti mieleeni kiihoittaakseni närkästystäni ja koetin saada silmäni hehkumaan toisenlaisesta tulesta kuin rakkauden. Kun minä muutaman hetken pysyin vaiti, ja hän huomasi kiihoittuneisuuteni, näin hänen vapisevan ilmeisesti pelosta.

Tätä näkyä minä en voinut sietää.

— Oi, Manon — sanoin hänelle hellästi, sinä uskon ja valapattoinen Manon! Miten alankaan valitukseni! Näen sinut kalpeana ja vapisevana, ja olen yhä vielä niin herkkätuntoinen sinun vähimmillekin kärsimyksillesi, että pelkään liiaksi pahoittavani sinua soimauksillani. Mutta sen sanon sinulle, Manon, että sydämeni on murtunut sinun petoksesi tuottamasta surusta. Moisia iskuja ei anna rakastajalleen, ellei ole päättänyt syöstä hänet kuolemaan. Tämä on jo kolmas kerta, Manon, olen tarkoin laskenut ne, sellaista on mahdoton unhoittaa. Heti paikalla on sinun ratkaistava, miten tästälähin menettelet, sillä surullinen sydämeni ei enää jaksaa kestää näin julmaa kohtelua. Tunnen, että se menehtyy ja että se on pakahtumaisillaan surusta. En jaksaa sen enempää — minä lisäsin, istuutuen tuolille; — tuskin kykenen enää puhumaan ja pysymään pystyssä.

Manon ei vastannut minulle mitään. Mutta kun olin istuutunut, hän vaipui alas polvilleen ja nojasi päänsä minun polviini, peittäen kasvonsa minun käsilläni.

Tunsin samalla, että hän kostutti niitä kyynelillään. Jumalat! kuinka sisälläni kiehui ja kuohui!

— Oi Manon — jatkoin huoaten — on liian myöhäistä lahjoittaa minulle kyyneliä, aiheutettuasi surmani. Sinä teeskentelet alakuloisuutta, jota et kykene tuntemaan. Suurin kärsimyksesi on epäilemättä minun läsnäoloni, joka aina on ollut haitallinen huvituksillesi. Avaa silmäsi ja katso, kuka minä olen. Ei kukaan vuodata niin helliä kyyneliä onnettoman tähden, jonka on pettänyt ja sydämettömästi hylännyt.

Hän suuteli käsiäni, muuttamatta asentoa.

— Sinä huikenteleva Manon — aloin minä uudelleen — sinä kiittämätön ja epäluotettava tyttö, missä ovat lupauksesi ja valasi? Sinä tuhannesti pintapuolinen ja julma rakastajatar, mitä olet tehnyt siitä rakkaudesta, jonka viimeksi tänään valallasi vahvistit? Vanhurskas taivas! — lisäsin — saattaako uskonon nainen siihen määrin pilkata sinua, niin pyhästi huudettuaan sinua todistajakseen: onko siis väärä vala saanut palkinnon! Epätoivo ja hylätyn tila siis tulevat uskollisen osaksi!

Näitä sanoja seurasivat niin katkerat mietteet, että vastoin tahtoani vuodatin muutaman kyynelen. Manon huomasi sen muuttuneesta äänenpainostani ja keskeytti viimein vaitiolonsa.

— Kaiketi olen rikollinen — hän sanoi minulle alakuloisena — kun olen voinut tuottaa sinulle niin paljon surua ja mielenliikutusta. Mutta rangaiskoon minua taivas, jos olen tiennyt sitä olevani tai jos tahallisesti olen siksi tullut.

Tämä puhe tuntui minusta olevan niin vailla järkeä ja suoruutta, etten voinut hillitä rajua vihanpurkausta.

— Iljettävää ulkokultaisuutta! — huudahdin. Näen entistä selvemmin, että sinä olet kujeilija ja täynnä vilppiä. Nyt vasta tunnen kurjan luonteesi. Hyvästi, sinä halpamainen olento — näin jatkoin nousten ylös — kernaammin kuolen kuin tästälähin olen missään tekemisissä sinun kanssasi. Rangaiskoon taivas minua, jos enää koskaan katson sinua ainoankaan katseen arvoiseksi! Jää uuden rakastajasi luo, rakasta häntä, inhoa minua, luovu kunniallisuudesta ja järkevyydestä; minä sille nauran, sillä kaikki on minulle yhdentekevää.

Hän kauhistui niin tätä kiivauttani, että, yhä ollen polvillaan tuolin ääressä, jolta

minä olin noussut, katseli minua vavisten ja rohkenematta hengittää. Minä menin vielä muutaman askelen ovea kohti, kääntäen päätäni ja tuijottaen häneen. Mutta minun olisi täytynyt menettää kaikki inhimilliset tunteet, jotta olisin voinut vastustaa niin suurta viehätysvoimaa.

Tämä epäinhimillinen voima puuttui minulta niin kokonaan, että minä äkkiä siirtyen vallan päinvastaiseen mielialaan palasin tai oikeammin syöksyin vallan maltittomana hänen luokseen. Otin hänet syliini ja suutelin häntä hellästi, herkeämättä. Pyysin häneltä anteeksi kiivauttani, tunnustaen, että olin raaka ja etten ansainnut onnea olla sellaisen naisen rakastama kuin hän.

Sain hänet istumaan ja kun olin laskeutunut vuorostani polvilleni vannotin häntä kuuntelemaan minua ollessani tässä asennossa. Kaiken, mitä nöyrä ja intohimoinen rakastaja voi kuvitella kunnioittavinta ja hellintä, minä suljin muutamaan sanaan anteeksipyytäessäni. Anoin häneltä armona anteeksiannon sanaa. Hän kietoi käsivartensa kaulaani sanoen, että hän tarvitsi minun hyvyttäni saadakseen minut unhoittamaan minulle tuottamansa surun. Lisäksi hän sanoi pelkäävänsä etten minä saattanut hyväksyä, mitä hän toi esiin puolustukseksi.

— Minäkö! — keskeytin heti. Oh, enhän pyydä sinulta mitään puolustusta. Hyväksyn kaiken, minkä olet tehnyt. Minun ei suinkaan sovi vaatia sinulta menettelysi syitä. Olen ylen tyytyväinen, ylen onnellinen, jos ei kallis Manonini kiellä minulta sydämensä hellyyttä. Mutta — näin jatkoin ottamatta huomioon surkeata tilannettani — sinä kaikkivaltias Manon, sinä, joka mielesi mukaan luot iloni ja suruni, etkö sallisi minun nyt, kun olen tyydyttänyt sinut nöyryykselläni ja katumukseni todisteilla, puhua kanssasi alakuloisuudestani ja kärsimyksestäni? Saanko sinulta kuulla, miten minun käy tänään ja oletko kumoamattomasti tuominnut minut kuolemaan, kun aiot viettää ensi yön kilpailijani kanssa?

Hän jäi hetkeksi miettimään vastaustaan.

— Ystäväni — näin hän sitten virkkoi, käyden levollisen näköiseksi — jos heti alussa olisit puhunut näin selvästi, olisit säästänyt itseltäsi paljon levottomuutta ja minulta hyvin kiusallisen kohtauksen. Kun kärsimyksesi johtuu ainoastaan mustasukkaisuudesta, olisin poistanut sen tarjoutumalla heti seuraamaan sinua maailman ääriin. Mutta minä kuvittelin, että kirje, jonka herra G.M:n nähden kirjoitin sinulle, ja tyttö, jonka lähetimme luoksesi, aiheuttivat surusi. Ajattelin, että sinä mahdollisesti pidit kirjettäni ivana ja tuota tyttöä, jos luulit hänen tulleen luoksesi minun kehoituksestani, todisteena siitä, että hylkäsin sinut, liittyäkseni G.M:ään. Se ajatus hämmensi minut äkkiä, sillä vaikka olinkin viaton, huomasin asiaa harkitessani, että ulkonaiset seikat näennäisesti todistivat minua vastaan. Mutta — näin hän jatkoi — tahdon, että olet tuomarinani, sittenkuin olen selittänyt oikean asianlaidan.

Hän kertoi minulle nyt kaiken, mitä oli tapahtunut senjälkeen, kuin oli tavannut herra G.M:n siinä paikassa, missä juuri olimme. Tuo herra oli todella vastaanottanut hänet kuin maailman ylhäisimmän ruhtinattaren ainakin. Hän oli näyttänyt hänelle kaikki huoneensa, jotka olivat sisustetut ihmeteltävän aistikkaasti ja somasti. Hän oli pukuhuoneessa laskenut hänelle pöytään kymmenentuhatta frangia, joihin oli lisännyt muutamia hohtokivi-koristeita, joiden joukossa olivat ne kaulavitjat ja se helminen rannerengas, jotka Manon jo oli saanut hänen isältään. Sieltä hän oli vienyt hänet saliin, jota Manon ei vielä ollut nähnyt, missä herkullinen ateria oli katettu. Häntä olivat pöydän ääressä palvelleet ne uudet lakeijat, jotka herra G.M. erityisesti oli palkannut häntä varten ja joiden käski siitä lähtien katsoa häntä valtijattarekseen. Lopulta hän oli näyttänyt hänelle kuomivaunut, hevoset ja muut lahjansa. Tämän jälkeen hän ehdoitti, että he odottaessaan illallista pelaisivat korttia.

— Myönnän — hän jatkoi — että tämä loisteliaisuus minua hämmästytti. Ajattelin, että olisi ollut vahinko yks kaks hylätä näin suuria etuja ja tyytyä viemään mukaansa ainoastaan nuo kymmenentuhatta sekä hohtokivi-koristeet, — että tässä oli saavutettavissa varallisuudentila, joka hyvin soveltui sinulle ja minulle, ja että saattaisimme elää miellyttävästi herra G.M:n kustannuksella.

— Sen sijaan, että olisin ehdoittanut teatteriin menoa, päätin tutkistella hänen mielialaansa sinuun nähden, tietääkseni, mitä mahdollisuuksia meillä olisi tavataksemme toisemme siinä tapauksessa, että suunnitteluni onnistui. Huomasin

hänet hyvin myöntyväiseksi. Hän kysyi, mitä minä ajattelin sinusta ja oliko minun ollut ikävä jättää sinut. Sanoin hänelle, että sinä olit kovin rakastettava ja että aina olit kohdellut minua niin herttaisesti, että olisi luonnotonta vihata sinua. Hän myönsi, että sinä olit kunnon mies ja että hän oli halunnut saavuttaa ystävyytesi.

— Hän tahtoi tietää, mitä luulin sinun arvelevan lähdestäni, varsinkin silloin, kun saisit tietää minun olevan hänen vallassaan. Minä vastasin, että rakkauttamme jo oli kestänyt siksi kauan, että se oli ehtinyt vähän laimentua, että sinä et muuten ollut varsin hyvissä varoissa ja ettet kenties pitäisi minun menettämistäni niin suurena onnettomuutena, se kun vapauttaisi sinut painavasta taakasta. Lisäsin että minä, kun olin varma siitä, että sinä ottaisit asian levollisesti, en ollut epäroinyt mainita lähteväni Pariisiin asioille. Tähän sinä muka olit suostunut, olit tullut mukaan, etkä muka ollut näyttänyt erityisen levottomalta, kun minä sinut jätin.

— Jos luulisin hänen tahtovan elää sovussa minun kanssani — näin virkkoi herra G.M. — niin olisin valmis tarjoamaan hänelle palvelustani ja olemaan hänelle kohtelias. Minä vastasin, että mikäli tunsin sinun luonnettasi en epäillyt että sinä vilpittömästi vastaisit sellaiseen kohteluun, etenkin — näin huomaustin — jos hän voisi parantaa sinun raha-asioitasi, jotka ovat olleet kovin rappiolla siitälähtien kuin välisi omaisiisi ovat olleet huonot. Hän keskeytti minut vakuuttaen tarjoavansa sinulle kaikkea apua, johon suinkin kykeni, jopa lisäksi, jos haluaisit solmia uuden rakkaussuhteen, hankkivansa sinulle sievän tytön, jonka hän oli hylännyt kiintyessään minuun.

— Minä hyväksyin hänen tuumansa — hän jatkoi — sitä varmemmin karkoittaakseni hänen epäluulonsa, ja yhä enemmän vahvistuen suunnitelmassani etsin ainoastaan keinoa saattaakseni sen sinun tietoon, jotta et olisi tullut kovin levottomaksi minun jäädessäni pois sovitusta kohtaamisesta. Sitä varten ehdoin, että hän jo samana iltana lähettäisi luoksesi tuon uuden rakastajattaren, jotta minulla olisi ollut tilaisuus kirjoittaa sinulle. Minun oli pakko turvautua tähän juoneen, kun en voinut toivoa, että hän hetkeksikään jättäisi minua rauhaan. Hän nauroi ehdoitukselleni, kutsui saapuville palvelijansa, kysyi, voiko hän heti tavata entisen rakastajattarensa ja lähetti hänet tätä etsimään eri paikoista. Hän kuvitteli, että tuon naisen oli mentävä Chaillot'hon sinua tavatakseen; mutta minä sanoin hänelle, että minä erotessani sinusta olin luvannut jälleen tavata sinut teatterissa tai että sinä, jos joku seikka esti minua sinne lähtemästä, olit luvannut odottaa minua vaunuissa Saint-André-

kadun päässä. Sentähden oli parempi lähettää uusi rakastajattaresi sinne, jos ei muun, niin sen vuoksi, ettet turhaan kuluttaisi siinä koko yötäsi! Sanoin hänelle vielä, että oli sopivaa kirjoittaa sinulle pari riviä ja selittää tämän sijaisen tulo, jota sinun muuten olisi ollut vaikea käsittää. Hän suostui siihen. Mutta minun oli pakko kirjoittaa hänen läsnäollessaan, ja minun täytyi varoa liian avoimia sanoja.

— Näin on kaikki käynyt — lisäsi Manon. En salaa sinulta mitään teoistani enkä tuumistani. Tuo nuori nainen tuli; huomasin hänet sieväksi, ja kun en epäillyt, että poissaoloni tuotti sinulle ikävää, toivoin vilpittömästi, että hän saattaisi huvittaa sinua muutaman hetken, sillä se uskollisuus, jota sinulta odotan, on sydämen uskollisuus. Olisin hyvin mielelläni lähettänyt luoksesi Marcelin; mutta en voinut saada vähintäkään tilaisuutta ilmaistakseni hänelle mitä tahdoin saattaa tietoon.

Hän lopetti viimein kertomuksensa mainiten, kuinka suureen pulaan herra de T:n kirjelippu oli saattanut G.M:n.

— Hän oli kahden vaiheilla lähtisikö luotani ja vakuutti, ettei aikonut viipyä kauan poissa. Sentähden näen levottomana sinut täällä ja säikähdin sinun tuloasi.

Hyvin kärsivällisenä kuuntelin tätä puhetta, Kieltämättä siinä oli minulle paljon julmaa ja nöyryyttävää, sillä olihan hän niin ilmeisesti aikonut olla minulle uskonon, ettei edes ollut huolinut sitä salata. Eihän hän voinut toivoa, että G.M. antaisi hänen viettää koko yötä vestaalin tavoin. Hän siis aikoi viettää sen tuon herran seurassa. Mikä tunnustus rakastajalle! Olin kuitenkin huomaavinani, että osaksi olin syypää hänen hairahdukseensa, minä kun ensin olin puhunut hänelle herra G.M:n tunteista häntä kohtaan ja niin sokeasti suostunut hänen uhkarohkeaan seikkailuunsa. Lisäksi sai minulle erikoinen luontainen taipumus minut liikutetuksi hänen kertomuksensa teeskentelemättömästä avomielisyydestä ja siitä herttaisesta ja suorasta tavasta, millä hän teki selkoa niistäkin yksityisyyksistä, jotka minua enimmäkseen loukkasivat.

— Hän tekee syntiä ilman tahallista vilppiä — ajattelin itsekseni. — Hän on kevytmielinen ja varomaton, mutta hän on suora. Sitäpaitsi rakkaus yksin riitti sulkemaan silmäni näkemästä kaikkia hänen vikojaan. Olin ylen tyytyväinen toivoessani vielä samana iltana riistäväni hänet kilpailijaltani.

Kuitenkin sanoin hänelle:

— Entä ensi yö, kenen kanssa aiot viettää sen?

Tämä kysymys, jonka alakuloisena tein hänelle, tyrmistytti hänet. Hän vastasi minulle ainoastaan katkonaisesti, vältellen.

Säälin hänen ahdistustaan, keskeytin tämän puheen ja selitin muutta mutkitta, että vaadin häntä heti paikalla seuraamaan minua.

— Siihen suostun kernaasti — hän vastasi; — mutta etkö siis hyväksy minun juontani?

— Oi, eikö jo riitä, — minä huudahdin — että hyväksyn kaiken, minkä tähänasti olet tehnyt?

— Kuinka? Emmekö vie mukaanamme edes noita kymmentätuhatta frangia? — hän kysäsi. — Hän on antanut ne minulle, ne ovat minun omaisuuttani.

Neuvoin häntä hylkäämään kaiken ja ajattelemaan yksinomaan pikaista poistumista, sillä vaikka tuskin olin ollut puolta tuntia hänen seurassaan, pelkäsin G.M:n paluuta. Mutta hän kiusasi minua niin hellittämättä suostumaan siihen, ettemme tyhjin käsin lähtisi tiehemme, että katsoin itseni velvolliseksi myöntymään jossakin määrin, hänen suostuttuaan niin paljon.

Meidän valmistuessamme lähtemään, kuulin kolkutettavan kadunpuoleiselle ovelle. Minä olin aivan varma siitä, että se oli herra G.M., ja tämän ajatuksen aiheuttamassa hämmennystilassa sanoin Manonille, että tuo mies oli kuoleman oma, jos hän nyt ilmestyi eteeni. En todella ollut tarpeeksi tointunut raivostani, jotta olisin voinut hillitä itseni hänet nähdessäni. Marcel teki lopun tuskastani tuomalla minulle kirjelipun, joka oli minulle osoitettu, ja jonka oli vastaanottanut portilla. Se oli herra de T:n lähettämä.

Siinä sanottiin, että hän, G.M:n mentyä kotoansa noutamaan rahoja, hyväkseen käytti hänen poissaoloaan saattaakseen tiedokseni hyvin sukkelan tuuman: hän arveli, etten minä luontevammin voinut kostaa kilpailijalleni kuin syömällä hänen illallisensa ja viettämällä sen yön siinä vuoteessa, jossa hän oli aikonut levätä minun rakastajattareni rinnalla. Tämä näytti hänestä olevan sangen helposti toimeenpantavissa, jos minä voisin hankkia kolme tai neljä miestä, jotka olisivat kyllin tarmokkaita vangitsemaan hänet kadulla ja vartioimaan häntä seuraavaan aamuun asti. Itse de T. lupasi pidättää G.M:n ainakin tunnin ajan tavalla, josta hän aikoi tehdä selkoa palattuaan.

Näytin tämän kirjeen Manonille ja kerroin, mihin juoneen olin turvautunut

esteettömästi päästäkseni hänen asuntoonsa. Minun ja herra de T:n päähänpistot olivat hänen mielestään erinomaiset. Me nauroimme niille hetkisen sydämemme pohjasta. Mutta kun aloin puhua jälkimäisestä tuumasta, niinkuin olisi se ollut vaan pilaa, hämmästyin kuullessani, että hän vallan tosissaan kehoitti panemaan sen täytäntöön mielijohteena, joka häntä suuresti viehätti. Turhaan kysyin häneltä, mistä äkkiä saatoin löytää sopivia miehiä vangitsemaan herra G.M:n ja uskollisesti vartioimaan häntä. Manon sanoi, että ainakin täytyi yrittää, kun herra de T. takasi meille vielä tunnin ajan, ja vastaukseksi muihin vastaväitteisiini hän huomautti, että minä olin tiranni ja etten ollenkaan välittänyt hänen toivomuksistaan. Hän ei voinut kuvitella mitään haus Kempaa kuin mitä oli tämä tuuma.

— Sinä syöt illallista hänen lautaseltaan — hän toisti — sinä nukut hänen lakanainsa välissä, ja varhain huomisaamuna viet mukaasi hänen rakastajattarensa ja hänen rahansa. Silloin olet kostanut sekä isälle että pojalle.

Suostuin, kun hän ei hellittänyt, vaikka salainen ääni sydämessäni tuntui ennustavan onnetonta loppua. Lähdin kaupungille pyytääkseni paria kolmea henkivartijaa, joihin Lescaut oli tutustuttanut minut, ryhtymään toimiin G.M:n vangitsemista varten. Tapasin ainoastaan yhden heistä kotona, mutta hän oli yritteliäs mies, joka tuskin oli kuullut, mistä oli kysymys, kun jo vakuutti, että kaikki oli onnistuva hyvin. Hän pyysi ainoastaan kymmenen pistolin suuruisen summan palkinnoksi kolmelle kaartisoturille, joita hän päätti käyttää yritykseen, itse ollen sen johtajana. Pyysin, ettei hän hukkaisi aikaa. Eikä hän tarvinnut täyttä neljännestuntia saadakseen heidät kokoon. Odotin heitä hänen asunnossaan, ja kun hän oli saapunut käytyreineen, vein itse hänet erään kadun kulmaan, josta herra G.M:n välttämättä oli kulkeminen palatessaan Manonin luo. Kielsin pahoin pitelemästä häntä, mutta kehoitin vartioimaan häntä niin tarkasti kello seitsemään asti seuraavana aamuna, että saatoin olla varma siitä, ettei hän päässyt pakenemaan. Hän taas sanoi aikomuksensa olevan viedä tuo herrasmies huoneeseensa ja pakoittaa hänet riisuutumaan jopa panemaan maata hänen vuoteeseensa, kun sillävälillä hän ja hänen kolme apuriansa viettäisivät yönsä juoden ja pelaten.

Jäin heidän seuraansa, kunnes näin herra G.M:n ilmaantuvan, ja vetäydyin silloin muutaman askeleen loitommalle pimeään paikkaan, ollakseni näkemässä niin erikoista kohtausta. Henkivartija pysäytti hänet pistooli kädessä ja selitti hänelle kohteliaasti, ettei tavoitellut hänen henkeään eikä rahojaan, mutta että jos hän vähääkään estelisi seuraamasta häntä tai päästäisi heikonkin huudon, niin

ampuisi hän luodin hänen otsaansa. G.M., joka näki hänellä olevan tukenaan kolme soturia ja joka ilmeisesti pelkäsi pistoolia, ei tehnyt vastarintaa. Näin häntä viettävän pois kuin karitsaa.

Palasin heti Manonin luo ja poistaakseni vähimmänsä epäluulon palvelijoista, sanoin hänelle sisäänastuessani, ettei tarvinnut odottaa G.M:iä illalliseksi. Hänelle oli muka ilmaantunut tärkeitä asioita, jotka viivyttivät häntä poissa kotoa vastoin hänen tahtonsa. Hän oli muka antanut minulle tehtäväksi viedä perille hänen anteeksipyyntönsä ja kehoittanut minua syömään illallista Manonin kanssa, mitä minä pidin suurena suosiosoituksena, kun oli kyseessä niin kaunis nainen. Manon säesti hyvin taitavasti minun juontani. Me istuimme pöydän ääreen ja näytimme vakavilta, palvelijain ollessa sisällä tarjoilemassa. Kun lopulta olimme päästäneet heidät menemään, vietimme yhden elämämme ihanimmista illoista. Käskin salaa Marcel'in hakea ajurin ja sanoa hänelle, että hän seuraavana aamuna ennen kello kuutta tulisi portille. Puoliyön aikaan olin lähtevinäni pois Manonin luota, mutta palasin hiljaa Marcel'in avulla ja valmistauduin panemaan maata G.M:n vuoteeseen, niinkuin jo olin anastanut hänen paikkansa pöydän ääressä.

Kaiken tämän kuluessa paha henkemme valmisteli turmiotamme. Keskellä ilomme huumausta miekka riippui uhkaavana päämme päällä. Sitä kannattava lanka oli katkeamaisillaan. Mutta jotta perikatomme kaikki yksityiskohdat paremmin selviäisivät, on minun mainittava sen syyt.

G.M:iä seurasi palvelija, silloin kun soturit vangitsivat hänet. Kauhistuneena herransa onnettomuudesta tämä mies peräytyi ja pakeni, ja hänen ensimmäinen toimenpiteensä herransa auttaakseen oli se, että hän vanhalle G.M:lle antoi tiedon siitä, mitä oli tapahtunut.

Näin ikävä uutinen luonnollisesti saattoi tämän hyvin levottomaksi. Tällä miehellä oli tämä ainoa poika, ja ikäänsä nähden hän oli hyvin kiivas. Ensin hän tahtoi palvelijalta kuulla kaikki, mitä hänen poikansa oli tehnyt sinä iltapäivänä; oliko hän joutunut riitaan jonkun kanssa, oliko hän sekaantunut jonkun toisen jupakkaan, oliko hän käynyt jossakin pahamaineisessa talossa. Palvelija, joka luuli isäntänsä olevan hengenvaarassa ja arveli velvollisuudekseen ilmaista kaikki voidakseen auttaa häntä, kertoi kaiken, minkä tiesi herransa rakkaudesta Manoniin ja kuinka paljon kuluja hänellä oli ollut tämän naisen tähden, miten hän oli viettänyt iltapäivää kotonaan noin kello yhdeksään asti, että hän sitten oli poistunut kotoa ja paluumatkallaan joutunut tuon onnettomuuden uhriksi. Tämä

riitti herättämään vanhuksessa sen epäilyksen, että hänen poikansa oli joutunut jonkun kilpailijan käsiin. Vaikka kello jo oli puoli yksitoista illalla, hän ei hetkeäkään epäröinyt lähtemästä poliisipäällikön luo, jonka pyysi antamaan erityiset määräykset kaikille kulkuvahdeille, ja saatuaan yhden seuraansa hän itse riensi sille kadulle, missä poikansa oli vangittu. Hän tutki kaikki ne paikat kaupungilla, joista toivoi löytävänsä hänet, ja kun ei nähnyt ainoatakaan jälkeä hänestä, hän lopulta antoi opastaa itsensä poikansa rakastajattaren asuntoon, jonne poikansa mahdollisesti oli saattanut palata.

Minä olin panemaisillani maata, kun hän saapui. Makuuhuoneen ovi oli suljettu, joten en kuullut kolkutusta portille, mutta hän tuli sisään kahden poliisin seuraamana, ja kysyttyään tuloksetta poikaansa, häntä halutti tavata rakastajattarta, saadakseen häneltä jotain tietoja. Hän nousee siis yläkertaan, poliisit yhä kintereillään. Me olimme juuri laskeutumassa vuoteeseen; silloin hän aukaisee oven ja jättää veremme ilmestymällä eteemme.

— Taivaan Jumala! Se on vanha G. M. — näin sanoin Manonille. Hyökkään tempaamaan käteeni miekkaani. Pahaksi onneksi se oli kietoutunut vyöhöni. Poliisit, jotka huomasivat liikkeeni, lähestyivät heti käydäkseen minuun käsiksi. Paitasillaan oleva mies on auttamattomasti alttiina ahdistajalleen. He riistivät minulta kaiken puolustautumisen mahdollisuuden.

Joskohta hämmästyneenä tästä näystä G.M. pian tunsu minut ja vielä helpommin Manonin.

— Onko tämä harhanäky — hän virkkoi ankarana — vai näenkö todella edessäni ritari des Grieux'n ja Manon Lescaut'n?

Minä tunsin niin suurta häpeää ja mielipahaa, etten vastannut mitään. Hän näytti muutaman hetken hautovan mielessään erilaisia ajatuksia, ja niinkuin olisivat nämä äkkiä sytyttäneet hänen vihansa, hän huudahti, kääntyen minun puoleeni:

— Haa, sinä poloinen, olen varma siitä, että olet surmannut poikani!

Tämä häpeällinen syytös ärsytti minua suuresti.

— Sinä vanha konna — vastasin hänelle ylpeästi, — jos olisin aikonut surmata jonkun sinun perheesi jäsenistä, niin totisesti olisin alkanut sinusta.

— Pitäkää häntä lujasti kiinni — hän sanoi poliiseille. Hänen täytyy antaa

minulle tietoja pojastani. Hirtätän hänet huomispäivänä, ellei hän heti paikalla ilmaise minulle, mitä on hänelle tehnyt.

— Sinä hirtätät minut! — toistin minä. — Sinun kaltaisesi ilkimykset päinvastoin ovat kypsät hirtettäviksi. Tiedä, että minun suonissani virtaa jalompaa ja puhtaampaa verta kuin sinussa. Niin — lisäsin — tiedän, mitä on tapahtunut pojallesi; ja jos vielä minua ärsytät, kuristutan hänet kuoliaaksi ennen aamun valkenemista ja sinulle lupaan saman kohtalon hänen jälkeensä.

Oli varomatonta tunnustaa hänelle, että tiesin, missä hänen poikansa oli, mutta ollen vihan vimmassa en malttanut olla sitä sanomatta. Hän kutsui heti saapuville kuusi muuta poliisia, jotka odottivat portilla, ja käski heidän vangita kaikki talon palvelijat.

— Kas noin, herra ritari — hän sitten jatkoi ivallisesti — te tiedätte, missä poikani on ja aiotte kuristuttaa hänet kuoliaaksi, kuten sanotte. Mutta olkaa varma siitä, että me aiomme järjestää tämän asian parhaalla tavalla.

Hän lähestyi Manonia, joka istui vuoteen laidalla ja itki, ja lausui hänelle muutamia pilkallisia kohteliaisuuksia siitä vallasta, jonka alaiseksi hän oli saattanut sekä isän että pojan, ja kuinka hyvin hän sitä käytti. Tuo vanha himokas hirviö yritti lisäksi lähestyä Manonia liian tuttavallisesti.

— Varo kajoamasta häneen — huusin minä — ei olisi mitään pyhää, mikä voisi pelastaa sinut minun käsistäni. Hän poistui jättäen huoneeseen kolme poliisia, joiden käski huolehtia siitä, että me kiireisesti pukeuduimme.

En tiedä, mitä hän aikoi meille tehdä. Ehkä olisimme päässeet vapaiksi, jos olisimme ilmaisseet hänen poikansa olinpaikan. Minä tuumin pukeutuessani, eikö se ollutkin paras menettely. Mutta vaikka hän olikin siinä mielentilassa lähtiessään huoneestamme, oli tämä mielentila kokonaan muuttunut hänen palatessaan. Hän oli käynyt kuulustelemassa Manonin palvelijoita, jotka poliisit olivat vanginneet. Mutta hän ei saanut tietää mitään niiltä, jotka Manon oli saanut hänen pojaltaan. Mutta kuultuaan, että Marcel oli aikaisemmin palvellut meillä, hän päätti panna tämän puhumaan peloittamalla häntä uhkauksilla.

Marcel oli uskollinen mies, mutta yksinkertainen ja typerä. Muisto siitä, millä tavalla oli pelastanut Manonin sairaalavankilasta ynnä G.M:n hänessä herättämä kauhu vaikuttivat niin voimakkaasti hänen heikkoon ymmärrykseensä, että hän luuli hirsipuun tai teloituspyörän häntä odottavan. Hän lupasi antaa ilmi kaiken,

mitä oli saanut tietää, kunhan vaan säästettiin hänen henkensä. Tästä G.M. sai varmuuden siitä, että meidän hankkeissamme oli jotain vakavampaa ja rikollisempaa, kuin mitä hänellä oli ollut siihenasti syytä epäillä. Ja hän takasi Marcelille sekä hänen henkensä että palkinnon hänen tunnustuksestaan.

Tuo poloinen mies ilmaisi silloin hänelle osan meidän suunnitelmistamme, joista peittelemättä olimme keskustelleet hänen läsnäollessaan, hänen kun oli määrä olla mukana niiden toteuttamisessa. Tosin hän ei ollenkaan tietänyt niihin Parisissa tekemiämme muutoksia. Mutta lähdettyäessä Chaillot'sta hän oli kuullut, miten yritys oli järjestetty ja mikä osa hänellä siinä oli näyteltävänä. Hän selitti siis herra G.M:lle, että tarkoituksemme oli vetää hänen poikaansa nenästä, että Manonin piti saada tai että hän jo oli saanut kymmenentuhatta frangia, mikä summa meidän tuumiemme mukaan ei koskaan joutuisi G.M:n perillisille.

Saatuaan kuulla tämän, vanhus palasi kiivaasti huoneeseemme. Sanaakaan sanomatta hän meni pukuhuoneeseen, mistä helposti löysi tuon rahasumman ja koristeet. Sitten hän palasi luoksemme kasvot punoittavina, näytti meille niitä, suvaiten mainita niitä meidän varkaansaaliiksemme, ja syyti meille solvaavia soimasanoja. Helminauhan ja rannerenkaat hän pisti Manonin nenän alle.

— Tunnetteko nämä? — hän kysyi ivallisesti hymyillen. Ettepä näe niitä ensi kertaa. Vallan samat, totta jumaliste! Ne kelpasivat teille, kaunokaiseni, totta kai! Lapsiparat! — hän vielä lisäsi — he ovat todella sangen miellyttäviä kumpikin, vaikkakin pikku varkaita.

Sydämeni oli pakahtua kuullessani tätä solvaisevaa puhetta. Olisin hetken vapaudesta antanut... Vanhurskas taivas, mitä olisinkaan antanut? Lopulta sain itseni hillityksi sen verran, että saatoin sanoa hänelle noudattaen malttia, joka oikeastaan ei ollut muuta kuin raivon huippu:

— Lopettakaa, herraseni, julkeat ivapuheenne. Mistä onkaan kysymys?

— On kysymys siitä, herra ritari — hän vastasi — että suoraa päätä saatte marssia Châtelet-vankilaan.

Vavisten aavistin mitä kaikkia vaaroja siitä johtuisi. Huolimatta ylpeydestäni oivalsin, että minun täytyi alistua kohtaloni pakkoon ja mielistellä pahinta vihamiestäni, voittaakseni jotain nöyryydellä. Kohteliaasti pyysin häntä hetken kuuntelemaan minua.

— En tahdo puolustaa itseäni, hyvä herra. Tunnustan, että nuoruuteni hulluus on saattanut minut suuriin hairahduksiin, jotka ovat teitä niin syvästi loukanneet, että teillä on syytä tyytymättömyyteen. Mutta jos tunnette rakkauden voiman, jos voitte käsittää, kuinka paljon kärsii onneton nuori mies, jolta riistetään hänen rakkaimpansa, niin pidätte kenties anteeksiannettavana, että olen tavoitellut pientä koston tuottamaa tyydytystä tai ainakin voinette katsoa kärsimääni solvausta riittäväksi rangaistukseksi. On tarpeetonta vankilalla tai kidutuksella pakoittaa minua ilmaisemaan missä poikanne on. Hän on turvassa. Minun tarkoitukseni ei ole ollut vahingoittaa häntä tai loukata teitä. Olen valmis mainitsemaan teille sen paikan, missä hän kaikessa rauhassa viettää yötään, jos olette niin armollinen, että annatte meille vapauden.

Kaukana siitä, että olisi heltynyt rukoilevasta pyynnöstäni, tuo vanha peto käänsi minulle nauraen selkänsä. Hän lausui ainoastaan muutaman sanan osoittaakseen minulle, että tunsin tuumamme alusta loppuun. Mitä hänen poikaansa tuli, hän lisäsi raa'asti, hänet kyllä löydettäisiin, kun minä en ollut häntä tappanut.

— Viekää hänet Châtelet-vankilaan — hän sanoi poliiseille — ja varokaa, ettei ritari pääse teiltä karkaamaan; hän on ovela veijari, joka jo kerran on paennut Saint-Lazaresta.

Hän poistui ja jätti minut tilaan, jota helposti saattaa kuvitella.

— Oi taivas — huudahdin — vastaanotan nöyrästi kaikki iskut, jotka lähtevät sinun kädestäsi! Mutta se, että viheliäisellä konnalla on valta kohdella minua näin julmasti, syöksee minut epätoivon kuiluun.

Poliisit huomauttivat, ettemme antaisi heidän kauempaa odottaa, heillä kun oli kuomivaunut portilla. Ojensin käteni Manonille johdattaakseni hänet alas.

— Tule, rakas kuningattareni — sanoin hänelle — ja alistu ankan kohtalomme armottomaan pakkoon. Ehkä taivas suvaitsee kerran saattaa meidät onnellisempaan tilaan.

Läksimme matkaan istuen samoissa vaunuissa. Manon laskeutui minun syliini. En ollut kuullut hänen sanovan sanaakaan sen hetken jälkeen, jolloin G.M. näyttäytyi; mutta nyt, ollessaan kahdenkesken minun kanssani, hän lausui minulle lukemattomia helliä sanoja, soimaten itseään siitä, että oli syypää minun onnettomuuteeni.

— Minä en ole surkuteltava — huomautin minä; — muutaman kuukauden vankeus ei minua peloita ja pidän aina Châtelet'ta Saint-Lazarea parempana. Mutta sinun tähtesi, rakkaani, sydämeni on huolissaan. Mikä kohtalo niin viehättävälle olenolle! Taivas, miksi kohtelet näin ankarasti täydellisintä teosta? Miksi emme me molemmat ole syntyneet sellaisin ominaisuuksin, jotka vastaisivat surkeuttamme? Luonto on antanut meille henkevyyttä, aistin hienoutta ja herkkätunteisuutta. Mutta oi! Mitä kaikki tämä meitä hyödyttää, kun niin monet alhaiset sielut, jotka ansaitsisivat meidän kohtalomme, nauttivat kohtalon kaikkia etuja.

Nämä ajatukset täyttivät sydämeni surulla. Mutta ne eivät olleet mitään verrattuina niihin, jotka kohdistuivat tulevaisuuteen: minua riudutti pelko Manonin puolesta. Hän oli jo ollut sairaala-vankilassa, ja vaikka hän sieltä oli päässyt säädyllisellä tavalla, tiesin, että toistuminen tässä suhteessa toi mukanaan mitä vaarallisimpia seurauksia. Olisin tahtonut ilmaista hänelle ahdistukseni, mutta pelkäsin peloittavani häntä liiaksi. Vapisin hänen tähtensä, rohkenematta varoittaa häntä uhkaavasta vaarasta, ja suutelin häntä huoaten, vakuuttaakseni hänelle ainakin rakkauttani, ainoa tunne, jota rohkenin tulkita.

— Manon — sanoin hänelle — puhu vilpittömästi, tuletko aina rakastamaan minua?

Hän vastasi olevansa hyvin onneton siitä, että minä sitä saatoin epäillä.

— No hyvä — jatkoin minä — enhän minä sitä epäilekään, ja kun minulla on tämä varma tietoisuus, tahdon uhmailla kaikkia meidän vihollisiamme. Tulen vetoamaan omaisiini päästäkseni vapaaksi Châtelet'sta, ja henkeni on minulle vallan hyödytön, ellen heti vapauta sinua, itse päästyäni irti.

Saavuimme vankilaan. Siellä meidät suljettiin kumpikin eri koppiin. Tämä isku ei ollut minulle niin julma, sillä olin sitä edeltäpäin aavistanut. Suljin Manonin vankilan ovenvartijan suosioon, huomauttaen hänelle, että olin jalosukuinen mies, ja luvaten hänelle melkoisen palkinnon. Syleilin lemmittyäni ennenkuin erosin hänestä. Vannotin häntä pidättymään liiasta surusta ja vakuutin, ettei hänen tarvinnut pelätä mitään, niin kauan kuin minä olin elossa. En ollut ilman rahoja, annoin hänelle niistä osan ja maksoin jäljellä olevista varoistani ovenvartijalle etukäteen runsaasti kuukauden elatuksesta sekä Manonin että itseni edestä.

Rahani tekivät erittäin hyvän vaikutuksen. Minut pantiin siististi kalustettuun huoneeseen, ja minulle vakuutettiin, että Manonilla oli samanlainen.

Aloin heti ajatella keinoja päästäkseni vapaaksi. Oli selvää, ettei minun tapaukseni sisältänyt mitään ehdottoman rikollista. Ja vaikka oletinkin, että varkaussuunnitelmamme kävi ilmi Marcel'in todistuksesta, tiesin varsin hyvin, ettei pelkkää aikomusta rangaista. Päätin viipymättä kirjoittaa isälleni ja pyytää häntä itseään tulemaan Pariisiin. Minä häpesin, kuten jo huomautin, paljoa vähemmin oloani täällä kuin Saint-Lazaressa. Sitäpaitsi ikä ja kokemus olivat melkoisesti vähentäneet arkuuttani, joskin minussa vielä oli säilynyt kaikki isän arvolle tuleva kunnioitus. Kirjoitin siis, eikä vankilassa estetty kirjeeni lähettämistä. Mutta olisin voinut säästää itseltäni tämän vaivan, jos olisin tietänyt, että isäni seuraavana päivänä saapui Pariisiin.

Hän oli saanut sen kirjeen, jonka viikkoa aikaisemmin olin hänelle lähettänyt. Se oli tuottanut hänelle mitä vilpittömintä iloa. Mutta niin suuresti kuin olinkin ilahuttanut häntä kertomalla kääntymyksestäni, ei hän ollut katsonut voivansa täydelleen luottaa lupauksiini. Hän oli päättänyt tulla hankkimaan itselleen varmuutta mielenmuutoksesta ja sovittaa menettelynsä katumukseni vilpittömyyden määrän mukaan. Hän saapui vangitsemiseni jälkeisenä päivänä.

Ensi käyntinsä hän suuntasi Tibergeen luo, jolle olin pyytänyt häntä osoittamaan vastauksensa. Hän ei häneltä saanut tietää asuntoani eikä silloisia olojani. Hän sai häneltä kuulla ainoastaan pääseikkailuni alkaen siitä, kuin olin paennut Saint-Sulpicestä. Tiberge puhui hänelle hyvin edullisesti niistä pyrkimyksistä hyvään, joita olin osoittanut meidän viime kohtauksessamme. Hän lisäsi luulevansa minun täydelleen luopuneen Manonista, mutta ihmettelevänsä, etten minä viikkoon ollut antanut hänelle mitään tietoja itsestäni. Isäni ei ollut niin herkkäuskoinen. Hän käsitti, että tässä piili jotain, jota Tiberge tarkkanäköisyys ei ollut huomannut, vaikka hän valitti tuota vaiteliaisuuttani, ja isäni ponnisteli siihen määrin löytääkseen minun jälkeni, että kaksi päivää tulonsa jälkeen sai tietää minun olevan Châtelet-vankilassa.

Ennen isäni tuloa, jota en vähääkään odottanut näin pian, kävi poliisipäällikkö tervehdyksellä luonani — tai mainitakseni asiat niiden oikealla nimellä, minua kuulusteltiin. Hän soimasi minua, mutta hänen soimauksensa eivät olleet ankaroita eivätkä epäkohteliaita. Hän sanoi minulle lempeästi valittavansa huonoa käytöstäni ja huomautti, että olin menetellyt epäviisaasti hankkimalla itselleni sellaisen vihollisen kuin G.M. ja että kuitenkin helposti huomasi tässä

piilevän enemmän varomattomuutta ja kevytmielisyyttä kuin pahuutta. Mutta tämä oli kuitenkin jo toinen kerta kuin olin vastaamassa hänen edessään, ja hän oli toivonut, että minä olisin viisastunut, saatuaani parin kolmen kuukauden aikana opetusta Saint-Lazaressa.

Ihastuksissani siitä, että olin tekemisissä järkevän tuomarin kanssa, selitin hänelle tilanteeni niin kunnioittavasti ja maltillisesti, että hän näytti erittäin tyytyväiseltä vastaukseeni. Hän sanoi minulle, ettei minun pitänyt antautua liiallisen surun valtaan, ja että hän oli taipuvainen auttamaan minua syntyperäni ja nuoruuteni vuoksi. Rohkenin sulkea hänen suosionsa Manonin ja kiittää tämän naisen lempeyttä ja hyvää luonnetta. Hän vastasi minulle nauraen, ettei hän vielä ollut Manonia nähnyt, mutta että häntä sanottiin vaaralliseksi naiseksi. Tämä sana pani siihen määrään vireille hellät tunteeni, että hänelle latelin tuhansia intohimoisia asioita poloisen rakastajattareni puolustukseksi; enkä voinut edes pidättyä kyynelistä. Hän käski viedä minut takaisin huoneeseeni.

— Amor, Amor! — huudahti tuo vakava oikeudenpalvelija nähdessään minun poistuvan — etkö sinä koskaan voi sopia järkevyyden kanssa?

Olin vaipunut surullisiin mietteisiin sen keskustelun johdosta, joka minulla oli ollut poliisipäällikön kanssa, kun kuulin huoneeni oven aukenevan: isäni astui sisään. Vaikka minun olisi pitänyt olla osaksi valmistautunut häntä näkemään, minä kun odotin sitä parin päivän kuluttua, se koski minuun niin syvästi, että olisin syöksynyt maan sisustaan, jos se olisi auennut jalkojeni edessä. Lähestyin ja syleilin häntä, kasvoilla äärimäisen hämmennyksen merkit. Hän istuutui, ennenkuin kumpikaan meistä oli avannut suutaan.

Kun minä jäin seisomaan, katseet maassa ja paljain päin, hän virkkoi:

— Istuhan toki! Kiitos irstailusi häpeänhälinän ja petkutustesi olen saanut tietää olinpaikkasi. Sinuntapaistesi ansioiden etu on, etteivät ne pysy salassa. Sinä kuljet kuuluisuutta kohti varmaa tietä myöten. Toivon, että tämä tie pian on päättävä mestauspaikkaan ja että sinä todella olet saavuttava kunnian siellä joutua näytteille kaikkien ihailtavaksi.

En vastannut mitään. Hän jatkoi:

— Kuinka onneton on isä, joka on rakastanut hellästi poikaansa, mitään säästämättä, mikä olisi voinut tehdä hänestä kunnon miehen, kun hän lopulta huomaa tämän pojan olevan pahantekijän, joka tuottaa hänelle häpeää! Voi

rauhoittua kohtalon tuottamasta onnettomuudesta: aika haihduttaa sen, ja suru vähenee. Mutta mistä löytyy parannuskeino taudille, joka kiihtyy päivä päivältä, nimittäin paheisen poikansa irstailulle, pojan, joka on menettänyt kaiken kunniantunnon. Sinä poloinen et sano mitään! — hän lisäsi. — Kas vaan tuota teeskenneltyä vaatimattomuutta ja tuota ulkokultaista lempeää alistuvaisuutta — voisipa luulla sinua sukusi kunniallisimmaksi jäseneksi.

Vaikka minun täytyi myöntää, että ansaitsin osan näitä loukkaavassa muodossa annettuja soimauksia, tuntui hän kuitenkin minusta menevän liian pitkälle. Katsoin luvalliseksi avoimesti tuoda esiin ajatukseni.

— Vakuutan teille — sanoin hänelle — ettei vaatimaton esiintymiseni suinkaan ole teeskenneltyä; se on ylhäissukuisen pojan menettelyä, joka äärettömästi kunnioittaa isäänsä, varsinkin närkästynyttä isäänsä. En liioin näytä olevan sukumme vakaantunein jäsen. Tiedän ansaitsevani moitteenne; mutta pyydän teitä lausumaan niitä hieman lempeämmin ja herkeämään kohtelemasta minua kuin kuolevaisten suurinta hylkiötä. Niin kovia mainesanoja en ole ansainnut. Rakkaus — senhän tiedätte — on aiheuttanut kaikki hairahdukseni. Turmiollinen intohimo! Oi, ettekö te tunne sen voimaa, ja onko mahdollista, että teidän verenne, joka on minun vereni lähde, ei koskaan ole tuntenut samanlaista hehkua? Rakkaus on tehnyt minut liian hellämieliseksi, liian intohimoiseksi, liian uskolliseksi ja ehkä liian myöntyväiseksi mitä ihanimman rakastajattareni pyyteille; siinä ovat minun rikokseni. Pidättekö tätä teidän häpäisemisenänne? Minä pyydän, isäni, vähän sääliä — näin jatkoin hellästi — poikaa kohtaan, joka alati on ollut täynnä kunnioitusta ja kiintymystä teihin, joka ei ole hylännyt kunniaa ja velvollisuutta, kuten te luulette, ja joka on tuhat kertaa surkuteltavampi, kuin mitä voitte kuvitellakaan.

Viime sanoja lausuessani vuodatin muutaman kyynelen.

Isänsydän on luonnon mestariteos: siinä luonto, niin sanoakseni, hallitsee mielihyvällä ja hoitaa itse kaikkia sen pontimia. Isäni, joka sen lisäksi oli älykäs ja arvostelukykyinen mies, heltyi niin siitä muodosta, johon olin pukunut puolustukseni, ettei voinut minulta salata tunteidensa vaihtumista.

— Tule poikaparkani — hän sanoi — tule syleilemään minua, sinun tilasi minua surettaa.

Syleilin häntä. Hän puristi minua tavalla, joka ilmaisi minulle, mitä hänen

sydämessään liikkui.

— Mutta miten menetellä vapauttaaksemme sinut täältä? — näin hän kysäsi. — Tee minulle peittelemättä selkoa kaikista asioistasi.

Kun minun elämässäni kokonaisuutena katsottuna ei ollut mitään sellaista, joka ehdottomasti olisi tuottanut minulle häpeää, ainakaan ei, jos sitä vertasi eräisiin piireihin kuuluvien toisten nuorten miesten elämään, ja kun rakastajatarta ei suinkaan pidetä halveksittavana tällä vuosisadalla, jossa elämme, eikä liioin vähäistä viekkautta pelionnen tavoittelemisessa, kerroin isälleni yksityiskohtaisesti millaista elämää olin viettänyt. Panin parastani tuodakseni esiin kuuluisia esimerkkejä joka kerta kun mainitsin harha-askeleen, vähentääkseni sen minulle tuottamaa häpeää.

— Elän yhdessä rakastajattareni kanssa — sanoin hänelle — olematta häneen sidottu vihkiäismenojen kautta. Herttua de... ylläpitää kahta rakastajatarta koko Parisin nähden; herra de —:lla on jo kymmenen vuotta ollut lemmitty, jota rakastaa uskollisemmin kuin koskaan vaimoaan. Kaksi kolmannelta Ranskan säätyhenkilöistä pitävät kunnianaan rakastajattaren omistamista. Minä olen hieman petkuttanut pelissä. Markiisi de —:lla ja kreivi —:lla ei ole mitään muita tuloja. Prinssi de... ja herttua de... ovat samanlaisen ritarikunnan johtajia. — Mitä tuli hankkeisiini molempien G.M:n rahoihin nähden, olisin niinikään helposti voinut todistaa, etten ollut vailla esikuvia, mutta minulla oli kyllin kunniantuntoa jälellä ollakseni tuomitsematta itseäni kaikkien niiden mukana, jotka olisin voinut esittää esikuvikseni, joten pyysin isääni antamaan minulle tämän heikkouteni anteeksi niiden kahden raivokkaan intohimon vuoksi, jotka olivat minua ahdistaneet, nimittäin kostonhalun ja rakkauden.

Isäni kysyi, saatoinko antaa hänelle viittauksia tehoisimpiin ja samalla huomiota herättämättömiin keinoihin minun pikaiseksi vapautuksekseni. Mainitsin, että poliisipäällikkö oli osoittanut ystävyyttä minua kohtaan.

— Jos kohtaatte vaikeuksia — sanoin hänelle — eivät ne voi esiintyä kenenkään muun puolelta kuin molempien G.M:ien. Luulisin siis sopivaksi, että näkisitte vaivan mennä heitä tapaamaan.

Tämän hän lupasi tehdä.

En uskaltanut pyytää häntä puhumaan Manonin hyväksi. Tämä ei johtunut rohkeuden puutteesta, vaan siitä, että pelkäsin suututtaa isääni tällaisella

ehdoituksella ja herättää hänessä ajatusta johonkin turmiolliseen hankkeeseen Manonia ja minua kohtaan.

Olen vielä epätietoinen siitä, eikö tämä pelkoni antanut aihetta suurimpiin onnettomuuksiini, se kun esti minut koettelemasta isäni mielialaa ja yrittämästä saattaa hänet suosiolliseksi onnetonta rakastajatartani kohtaan. Ehkä minun olisi onnistunut vielä kerta herättää hänen sääliänsä ja karaista hänet niiltä vaikutuksilta, jotka hän liiankin helposti sai vanhalta G.M:ltä. Kuka sen tietää. Nurja kohtaloni olisi kenties saanut voiton kaikista ponnistuksistani; mutta minä en olisi voinut syyttää muita kuin tätä kohtaloani ja vihamiesteni julmuutta onnettomuudestani.

Poistuttuaan vankilasta isäni meni suoraa päätä herra G.M:n luo. Hän tapasi hänet poikansa seurassa, jonka henkivartija rehellisesti oli päästänyt vapaaksi. En koskaan ole saanut tietää heidän keskustelunsa yksityiskohtia, mutta liiankin helposti saatoin kuvitella mitä laatua se oli, päättäen sen kauheista seurauksista. He menivät yhdessä, tarkoitan molemmat isät, poliisipäällikön luo, jolta pyysivät kahta suosionosoitusta. Toinen oli se, että minut heti vapautettaisiin Châtelet-vankilasta, ja toinen, että Manon loppuiäkseen teljettäisiin vankilaan tai lähetettäisiin Amerikkaan. Juuri tähän aikaan alettiin laivoilla lähettää paljon irtainta väkeä Mississippi-joelle. Poliisipäällikkö antoi heille kunniasanansa, että Manon oli lähetettävä matkalle ensi laivalla.

Herra G.M. ja isäni tulivat heti yhdessä tuomaan minulle sanan vapautuksestani. Edellinen sanoi kohteliaan sanan siitä, mitä oli tapahtunut, onnitteli minua siitä, että minulla oli sellainen isä ja kehoitti minua senjälkeen hyväkseni käyttämään hänen neuvojaan ja esimerkkiään. Isäni käski minun pyytää häneltä anteeksi vääryyttä, jonka muka olin aikonut tehdä hänen perhettään kohtaan, ja kiittää häntä siitä, että oli myötävaikuttanut minun vapauttamiseeni.

Poistuimme kaikki kolme mainitsematta ainoata sanaa rakastajattarestani. En rohjennut puhua hänestä edes vanginvartijoille heidän läsnäollessaan. Oi, minun poloiset suositukseni olisivat kuitenkin olleet aivan turhat! Julma määräys oli saapunut samaan aikaan kuin se, joka päästi minut vapauteen. Tuo onneton nainen vietiin tuntia myöhemmin sairaala-vankilaan, siellä yhtyäkseen muutamiin kurjiin olentoihin, jotka olivat tuomitut samaan kohtaloon.

Isäni oli pakoittanut minut seuraamaan häntä asuntoonsa, joten kello oli lähes kuusi illalla, kun minä sain tilaisuuden salaa hiipiä pois palatakseni vankilaani.

Tarkoitukseni oli ainoastaan hankkia Manonille muutamia virvokkeita ja sulkea hänet ovenvartijan erityiseen hoitoon, sillä en toivonut, että minun sallittaisiin tavata häntä. En myöskään vielä ollut ehtinyt ajatella keinoja hänen vapauttamisekseen.

Pyysin saada puhua ovenvartijan kanssa. Anteliaisuuteni ja hiljainen käytöstapani olivat niin miellyttäneet häntä, että hän ei ollut vastahakoinen minua auttamaan ja että hän puhui Manonin kohtalosta kuin onnettomuudesta ainakin, joka häntä pahoitti, se kun saattoi tuottaa minulle surua. En ollenkaan käsittänyt tätä puhetta. Keskustelimme hetken ymmärtämättä toisiamme. Lopulta hän älysi, että minä tarvitsin selitystä, ja antoi sen minulle sellaisena, kuin kauhusta vapisten jo olen sen teille kertonut ja jonka nyt toistan uutta kauhua tuntien.

Halvaus ei koskaan ole vaikuttanut äkillisemmin ja hirvittävämmiin. Kaaduin maahan sydämen sykkiessä niin rajusti, että sinä hetkenä, jolloin menetin tajuni, luulin ainaiseksi vapautuvani elämästä. Tämä luulo pysyi vielä osaksi jälleen palatessani tajuihini. Käänsin katseeni ympäri huonetta ja itseäni saadakseni varmuutta siitä, kuuluinko vielä elävien ihmisten onnettomaan luokkaan. Varmaa on, että jos olisin seurannut ainoastaan luonnon vaistoa, joka pyrkii vapautumaan mielipahasta, ei mikään olisi minusta tuntunut suloisemmalta kuin kuolema tuona epätoivon ja sekasorron hetkenä. Ei edes uskonto voinut uhata sietämättömmällä kärsimyksellä toisessa elämässä kuin ne kamalat tuskat, jotka minua ahdistivat. Kuitenkin sain pian, kuin rakkauden toimeenpaneman ihmeen kautta, tarpeeksi voimia kiittääkseni taivasta siitä, että se palautti minulle tajunnan ja järkeni. Kuolemani olisi hyödyttänyt ainoastaan minua. Manon tarvitsi hengissä-oloani vapautuakseen, tarvitsi minua tuekseen ja tullakseen kostetuksi. Vannoin itseäni säälimättä ryhtyväni näihin tehtäviin.

Vankilan ovenvartija tarjosi minulle kaikkea sitä apua, jota olisin voinut odottaa vaan parhaalta ystävältäni. Vastaanotin hänen palveluksensa mitä syvimmällä kiitollisuudella.

— Oi, te olette siis heltynyt minun tuskistani! — minä huudahdin. — Kaikki ihmiset hylkäävät minut. Isänikin on epäilemättä yksi julmimpia vainoojiani. Ei kukaan minua sääli. Te yksin täällä sydämettömyyden ja raakuuden pesäpaikassa osoitate myötätuntoisuutta kurjinta kuolevaista kohtaan.

Hän neuvoi minulle, etten näyttäytyisi kadulla, ennenkuin olin hiukan tointunut

mielenliikutuksestani.

— Älkää huolehtiko minusta — sanoin poistuessani; — tulen näkemään teidät jälleen pikemmin kuin luulettekaan. Valmistakaa minulle kaikkein pimein koppinne, koetan tehdä itseni sen ansainneeksi.

Oikeastaan ei ensi tuumani ollut sen vähempää kuin että tahdoin surmata molemmat G.M:t ja poliisipäällikön ja sitten ase kädessä hyökätä sairaalavankilaan, mukanani niin paljo väkeä kuin saatoin värvätä yritykseeni. Tuskin olisin säästännyt isäänikään kostonhankkeissani, jotka minusta tuntuivat niin oikeutetuilta, sillä vankilan ovenvartija ei ollut minulta salannut, että hän ja G.M. olivat perikaton aikaansaajat.

Mutta astuttuani muutaman askeleen kadulla, ja kun raitis ilma oli hieman jäähdyttänyt vertani ja ruumiini nesteitä, raivoni väistyi vähitellen järkevämpien tunteiden tieltä. Vihollistemme kuolema olisi varsin vähän hyödyttänyt Manonia, ja se olisi epäilemättä riistänyt minulta kaiken mahdollisuuden auttaa häntä. Sitäpaitsi, turvautuisinko halpamaiseen murhatekoon? Mutta mikä toinen tie voisikaan avautua kostolleni? Kokosin kaikki voimani ja kaikki henkiset kykyni ensin pannakseni toimeen Manonin vapauttamisen, siirtäen kaiken muun tuonnemmaksi, kunnes tämä tärkeä yritys olisi onnistunut.

Minulla oli enää varsin vähän rahaa jälellä. Se oli kuitenkin välttämätön pohja, jolta oli alettava. En tuntenut useampia kuin kolme henkilöä, joilta voin saada rahaa, nimittäin herra de T:n, isäni ja Tiberen. Oli jotenkin epätodennäköistä saada mitään kahdelta viimeisimmästä, ja häpesin vaivata ensimmäintä pyynnölläni. Mutta kun ihminen on epätoivon partaalla, ei hän voi noudattaa hienotunteisuuden vaatimuksia. Menin viipymättä Saint-Sulpicen pappisseminaariin, välittämättä siitä, tunnettiinko minut siellä. Pyysin saada puhutella Tibergeä. Hänen ensi sanansa osoittivat, ettei hän vielä tuntenut viime seikkailujani. Tämä huomio sai minut muuttamaan aikeeni vedota hänen myötätuntoonsa. Puhuin hänelle yleensä siitä ilosta, jonka minulle oli tuottanut isäni jälleennäkeminen, ja pyysin häneltä sitten lainaksi vähän rahaa, vetäen verukkeeksi, että ennen lähtöäni Parisista tahdoin maksaa pois muutamat velat, joita en halunnut mainita. Hän ojensi minulle heti kukkaronsa. Minä otin siinä olevista kuudestasadasta frangista viisisataa. Tarjouduin antamaan hänelle velkakirjan, mutta hän oli liian jalomielinen sitä vastaanottaakseen.

Sieltä suuntasin kulkuni herra de T:n luo. Hänen edessään en ollenkaan

teeskennellyt. Kuvasin hänelle onnettomuuteni ja kärsimykseni. Hän tunsu niistä jo pienimmätkin yksityiskohdat siitä, että tarkoin oli seurannut nuoremman G.M:n seikkailua. Hän kuunteli minua siitä huolimatta ja surkutteli minua syvästi. Kun kysyin häneltä neuvoa Manonin vapauttamisen keinoihin nähden, hän vastasi surullisena näkevänsä tässä suhteessa niin vähän valoa, että hänen täytyi luopua kaikesta toivosta, ellei taivas osoittaisi vallan erityistä suosiotaan. Hän mainitsi lisäksi varta vasten menneensä sairaala-vankilaan, senjälkeen kuin Manon oli sinne suljettu, mutta ettei hän edes ollut saanut lupaa tavata häntä, että poliisipäällikön määräykset olivat mitä ankarimmat ja että päälle päätteeksi sen onnettoman naisjoukon, johon Manon oli liitettävä, oli määrä lähteä matkaan parin päivän kuluttua. Olin niin hämmästynyt hänen kertomastaan, että hän olisi voinut puhua koko tunnin, minun häntä keskeyttämättä. Hän mainitsi edelleen, ettei ollut tullut tervehtimään minua vankilaan, ollakseen vapaampi auttamaan minua, kun ei tiedettäisi hänen olevan tuttaviani. Niiden tuntien aikana, jotka olivat kuluneet minun poistuttuani vankilasta, hän oli ollut huolissaan siitä, ettei tietänyt olinpaikkaani, ja oli halunnut mitä pikimmin tavata minut, antaakseen minulle sen ainoan neuvon, jonka avulla saatoin toivoa muutosta Manonin kohtalossa. Mutta tämä neuvo oli vaarallinen, ja hän pyysi minua ainaisesti pitämään salassa hänen osallisuutensa siihen. Tämä neuvo oli seuraava: minun tuli valita muutamia reippaita miehiä, jotka rohkenivat hyökätä Manonin vartijoiden kimppuun, kun nämä olisivat hänen seurassaan poistuneet ulkopuolelle Parisia. Hän ei odottanut kunnes aloin puhua varattomuudestani, vaan sanoi, ojentaen minulle kukkaron:

— Kas tässä sata pistolia, jotka kenties voitte käyttää tarpeisiinne. Maksatte ne minulle takaisin joskus, kun raha-asianne taas ovat hyvällä kannalla.

Hän mainitsi vielä, että olisi tarjonnut avukseni miekkansa ja käsivartensa, jollei huoli maineestaan olisi estänyt häntä itseänsä ryhtymästä vapauttamaan rakastajatartani.

Tämä erinomainen jalomielisyys sai minut heltymään kyyneliin asti. Ilmaistessani kiitollisuuttani koetin tehdä sen niin vilkkaasti kuin masennukseni suinkin salli. Kysyin häneltä, eikö ollut mitään toivottavissa vetoamisesta poliisipäällikköön. Hän sanoi ajatelleensa sitä, mutta arveli tätä keinoa tehottomaksi, kun ei senlaatuista armahdusta voinut anoa ilman erityistä syytä, eikä hän saattanut keksiä minkä syyn voisi tuoda esiin saadakseen välittäjäkseen jonkun arvokkaan ja vaikutusvaltaisen henkilön. Jos joltain tältä taholta oli toivottavissa, ei se voisi käydä päinsä muuten kuin muuttamalla G.M:n ja isäni

mielipiteet ja pyytämällä heitä anomaan poliisipäälliköltä tuomion peruuttamista. Hän tarjoutui tekemään kaiken voitavansa voittaakseen puolellemme nuoren G.M:n, vaikka pelkäsi tämän hieman kylmenneen hänelle epäilyksien johdosta, jotka olivat heränneet hänessä meidän seikkailumme yhteydessä. Minua hän kehoitti yrittämään kaikkea taivuttaakseni isäni mielen.

Tämä ei suinkaan ollut mikään helppo tehtävä minulle, ei ainoastaan hänen vastustuksensa vuoksi, joka minun luonnollisesti oli voittaminen, vaan toisestakin syystä, joka suorastaan pani minut pelkäämään hänen kohtaamistaan. Olinhan vastoin hänen kieltoansa hiipinyt pois hänen asunnostaan, ja olin lujasti päättänyt olla sinne palaamatta senjälkeen kuin Manonin surullinen kohtalo oli tullut tietooni. Pelkäsin syystä, että hän väkisin pidättäisi minut ja samoin veisi minut mukaansa maaseudulle. Olihan vanhempi veljeni kerran noudattanut samaa menettelyä. Tosin nyt olin vanhempi, mutta mitä merkitsi ikä väkivallan edessä. Keksinkin kuitenkin keinon, joka turvasi minut vaaralta. Päätin nimittäin kutsua hänet julkiseen paikkaan ja käyttää kirjeessäni toista nimeä. Tämän tuuman toteutin heti. Herra de T. meni G.M:n luo ja minä Luxembourg-puutarhaan, mistä lähetin isälleni sanan, että eräs aatelismies nöyryimmästi pyysi häntä tulemaan sinne. Pelkäsin, että hän voisi jäädä tulematta, kun yö jo lähestyi. Hän ilmestyi kuitenkin hetken kuluttua palvelijan seurassa. Pyysin häntä poikkeamaan puistokujan, missä saatoimme puhella häiriintymättä. Astuimme ainakin sata askelta puhumatta sanaakaan. Hän kuvitteli epäilemättä, ettei näin moniin valmistuksiin ollut ryhdytty ilman tärkeää tarkoitusta. Hän odotti, mitä minulla oli sanottavaa, ja minä puolestani mietin, mitä sanoisin.

Viimein avasin suuni ja sanoin vapisevalla äänellä:

— Te olette hyvä isä. Olette osoittanut minulle ylenmäärin hyvyyttä ja olette antanut minulle anteeksi lukemattomat hairahdukseni. Taivas onkin todistajani, että teitä kohtaan tunnen mitä kunnioittavimpia ja hellimpiä lapsentunteita. Mutta minusta tuntuu, kuin ankaruutenne...

— No, anna kuulua! Minun ankaruuteni...? — keskeytti isäni, joka, kärsimätön kun oli, katsoi minun puhuvan liian hitaasti.

— Oi, isäni, minusta tuntuu, kuin ankaruutenne olisi mennyt liian pitkälle siinä kohtelussa, jonka olette antanut tulla onnettoman Manonin osaksi. Te olette tässä kohdin noudattanut herra G.M:n mieltä. Tämä mies on vihassaan kuvaillut häntä teille mitä synkimmin värein. Te olette saanut tästä naisesta mitä kauheimman

käsityksen. Hän on kuitenkin mitä suloisin ja rakastettavin olento maailmassa. Oi, jospa Kaitselmus olisi suvainnut herättää teissä halun nähdä hänet vaan hetken! Yhtä varma kuin olen hänen suloudestaan, yhtä varma olen siitä, että hän teitäkin olisi miellyttänyt. Te olisitte ruvennut häntä puolustamaan, olisitte inhonnut G.M:n katalia juonia, olisitte ruvennut säälimään häntä ja minua. Oi, siitä olen varma! Sydämenne ei ole tunnoton, te olisitte varmasti heltynyt...

Hän keskeytti minut vielä, huomattessaan, että puhuin liian innokkaasti voidakseni pian lopettaa. Hän tahtoi tietää, mihin pyrin niin intohimoisella puheella.

— Rukoilemaan teiltä henkeäni — vastasin — jota en voi sietää hetkeäkään senjälkeen kuin Manon on lähtenyt Amerikkaan.

— Ei, ei — hän vastasi ankarasti. — Näen kernaammin, että menetät elämäsi kuin että olet ilman järkevyyttä ja kunniaa.

— Älkäämme siis enää jatkako — minä huudahdin pysäyttäen hänet käsivarresta. — Riistäkää siis minulta tämä vihattu ja sietämätön elämä. Sillä siinä epätoivossa, johon minut syöksette, on kuolema oleva minulle armolahja: se on oleva arvokas lahja isän kädestä lähteneenä.

— Enhän antaisi sinulle muuta kuin minkä ansaitset — hän vastasi. — Tunnen useita isiä, jotka eivät olisi odottaneet näin kauan, ennenkuin olisivat ruvenneet itse pyöveliksesi. Mutta minun ylenmääräinen hyväsydämisyyteni on syössyt sinut turmioon.

Heittäydyin maahan hänen eteensä ja huudahdin syleillen hänen polviaan:

— Oi, jos teillä vielä on sitä jäljellä, niin älkää paaduttako itseänne kyyneleilleni. Ajatelkaa, että olen poikanne. Oi! Muistelkaa äitiäni. Te rakastitte häntä niin hellästi. Olisitteko sallinut, että hänet olisi riistetty sylistänne? Olisitte puolustanut häntä kuoloon asti. Eikö toisilla ihmisillä voi olla samanlainen sydän kuin teillä? Saattaako olla taipumattoman ankara, kerran koettuaan, mitä hellyys ja suru tietää?

— Älä enää puhu äidistäsi — hän huomautti ärtyneellä äänellä; tuo muisto kiihoittaa katkeruuttani. Sinun irstailusi saattaisivat hänet kuolemaan surusta, jos hän vielä eläisi ja näkisi ne. Lopettakaamme tämä keskustelu, se kiusaa minua eikä kuitenkaan saa minua muuttamaan päätöstäni. Palaan asuntooni. Käsken

sinun seurata minua sinne.

Se kuiva ja kova äänenpaino, jolla hän julisti tämän käskyn, pani minut liiankin selvästi käsittämään, että hänen sydämensä oli järkähtämätön. Poistuin hänestä matkan päähän, peläten että hänen mieleensä voisi juolahtaa omin käsin vangita minut.

— Älkää lisätkö epätoivoani — sanoin hänelle — pakoittamalla minut tottelemattomuuteen. Minun on mahdoton seurata teitä. Yhtä mahdotonta on minun elää sen kovasydämisen kohtelun jälkeen, jota minulle olette osoittanut. Sanon siis teille ijäksi hyvästi. Kuolemani, josta pian kuulette puhuttavan — näin lisäsin surullisesti — on ehkä jälleen herättävä teissä isäntunteita minua kohtaan.

Kääntyessäni poistuakseni hänen luotaan, hän huusi vihan vimmassa:

— Kieltäydytkö siis seuraamasta minua? Mene, syöksy turmiotasi kohti! Hyvästi, sinä kiittämätön ja kapinallinen poika!

— Hyvästi raaka ja luonnoton isä — minä huudahdin ollen suunniltani.

Riensin heti pois Luxembourg-puutarhasta ja astuin katuja pitkin kuin raivon riivaama mies, suunnaten kulkuni herra de T:n asunnolle. Matkalla kohotin käteni ja katseeni, avuksi huutaen taivaisia voimia.

— Oi armias taivas — huudahdin — oletkohan sinä yhtä taipumaton kuin ihmiset? En enää voi odottaa apua muilta kuin sinulta.

Herra de T. ei vielä ollut palannut kotia; mutta hän saapui, odotettuani häntä muutaman hetken. Hänen välitystoimensa ei ollut onnistunut sen paremmin kuin minunkaan. Hän kertoi sen minulle masentuneen näköisenä. Nuori G.M., vaikka ei ollutkaan yhtä suuttunut Manoniin ja minuun kuin isänsä, ei ollut suostunut puhumaan meidän puolestamme. Hän oli kieltäytynyt siitä, peläten tuota kostonhimoista vanhusta, joka jo oli ankarasti kiivastunut hänelle, soimaten hänen irityksiään hakea suhteita Manoniin.

Minulla ei siis ollut jäljellä muuta kuin väkivalta, sellaisena kuin herra de T. oli sitä minulle suunnitellut. Siihen nyt supistin kaikki toiveeni.

— Ne ovat tosin hyvin epävarmat — sanoin hänelle, mutta varmin ja lohdullisin

toiveeni on että ainakin siinä yrityksessä itse suistun surman kitaan.

Läksin hänen luotaan, pyydettyäni häntä seuraamaan toimiani hyvillä toivotuksillaan, enkä enää ajatellut muuta kuin liittää itseeni tovereja, joihin olisin voinut siirtää kipinän rohkeuttani ja päättäväisyyttäni.

Ensimmäinen, joka johtui mieleeni, oli tuo sama henkivartija, jota olin käyttänyt G.M:n vangitsemiseen. Päätin lisäksi mennä yöksi hänen huoneeseensa, kun minulla iltapäivän kuluessa ei ollut tarpeeksi joutoaikaa ajatellakseni yömajan hankkimista. Tapasin tuon miehen yksin. Hän tuli iloiseksi huomattessaan, että olin päässyt vapaaksi Châtelet-vankilasta. Ystävällisesti hän tarjosi minulle apuansa. Selitin hänelle, minkälaista avustusta hän saattoi minulle antaa. Hänellä oli tarpeeksi älyä huomatakseen yritykseen liittyviä vaikeuksia, mutta hän osoittautui kuitenkin kyllin jalomieliseksi koettaakseen voittaa ne.

Osan yöstä käytimme harkiten tuumiani. Hän puhui kolmesta kaartilaisesta, joita oli käyttänyt apunaan viime tilaisuudessa ja kehui heidän koeteltua taistelukelpoisuuttaan. Herra de T. oli tarkalleen maininnut niiden vartijoiden lukumäärän, joiden tuli olla Manonin saattona — heitä ei ollut useampia kuin kuusi. Viisi rohkeata ja päättäväistä miestä riitti säilyttämään noita raukkoja, jotka pelkureina eivät rupeisi puolustautumaan kunniallisesti, jos voisivat välttää taistelun vaarat.

Kun minulta ei puuttunut rahoja, henkivartija neuvoi minua olemaan kitsastelematta, jos halusin olla varma kahakan onnistumisesta.

— Tarvitsemme hevosia — hän sanoi — sekä pistooleja, ja lisäksi tulee jokaisella olla karbiini-pyssynsä. Minä otan toimekseni huomenna suorittaa nämä valmistukset. Soturimme tarvitsevat sitäpaitsi kolme siviilipukua, he kun eivät rohkene esiintyä tällaisessa hankkeessa rykmentin univormussa.

Annoin hänelle käteen sen sadan pistolin suuruisen summan, jonka olin saanut herra de T:ltä, ja ne kuluivat seuraavana päivänä viimeistä ropoa myöten. Nuo kolme soturia marssivat ohitseni. Minä innostutin heitä suurilla lupauksilla, ja karkoittaakseni heistä kaiken epäilyksen annoin heille jokaiselle etukäteen kymmenen pistolia.

Kun toiminnan päivä oli valjennut, lähetin varhain aamulla yhden heistä sairaala-vankilaan omin silmin näkemään vartijoiden lähdön saaliineen. Vaikka olin ryhtynyt tähän toimenpiteeseen yksinomaan liiallisesta levottomuudesta ja

varovaisuudesta, se näyttäytyi vallan välttämättömäksi. Olin saanut väärää tietoa heidän matkansa suunnasta; olin nimittäin varma siitä, että tuo surkuteltava joukko oli astuva laivaan la Rochellessa, ja olisin siis turhaan odottanut sitä Orléansiin johtavalla tiellä. Mutta kaartilaisen ilmoituksesta sain tietää, että joukko oli kulkeva Normandian tietä, ja sen oli määrä matkustaa Amerikkaan Havre-de-Grâcesta.

Läksimme heti Saint-Honoré-portille, kulkien viisaasti kyllä eri katuja. Esikaupungin rajalla liityimme yhteen. Hevosemme olivat pirteät, ja ennen pitkää huomasimme nuo kuusi vartijaa ja ne kahdet kurjat ajoneuvot, jotka te näitte pari vuotta sitten Passyssa. Tämä näky oli vähällä riistää minulta voimani ja tajuntani.

— Oi kohtalo — huudahdin — oi julma kohtalo! Suo minulle tässä ainakin voitto tai kuolema.

Neuvoittelimme hetken, millä tavoin meidän oli toimeenpantava hyökkäyksemme. Vartijasoturit eivät olleet neljäsataa askelta kauempana edessämme, ja me saatoimme tukkia heiltä tien oikaisemalla pienen pellon poikki, jota valtatie kiersi. Henkivartija neuvoi poikkeamaan tälle peltotielle ja yllättämään heidät, äkkiarvaamatta hyökkäämällä heidän kimppuunsa. Minä hyväksyin tämän tuuman ja kannustin ensimmäisenä hevostani. Mutta kohtalo oli armotta hylännyt rukoukseni.

Kun vartijasoturit näkivät viiden ratsumiehen rientävän heitä vastaan, käsittivät he heti, että tässä oli kyseessä hyökkäys. He asettuivat puolustusasentoon ja pitivät pistimensä ja pyssynsä päättäväisesti valmiina.

Tämä näky, joka vaan enemmän innosti henkivartijaa ja minua, riisti äkkiä rohkeuden meidän kolmelta raukkamaiselta toveriltamme. He pysähtyivät kuin yhteisestä sopimuksesta, ja vaihdettuaan keskenään muutamia sanoja, joita en voinut kuulla, he käänsivät hevosensa ja karauttivat täyttä laukkaa takaisin Pariisiin.

— Hyvä Jumala — sanoi henkivartija, joka näytti yhtä kiihoittuneelta kuin minä tämän häpeällisen petoksen johdosta — mitä nyt teemme? Meitähän on ainoastaan kaksi.

Minä olin sanaton raivosta ja hämmästyksestä. Pysähdyin ja epäröin, lähteäkö ensi työkseni kostamaan noille kurjille, ajamalla heitä takaa ja rankaisemalla

heitä siitä, että hylkäsivät minut. Milloin seurasin katseillani heidän pakoansa, milloin taas pidin silmällä toisella puolen olevia vartijasotureita. Jos olisin voinut jakautua kahtia, olisin yhtä haavaa hyökännyt näiden molempien raivoni esineiden kimppuun. Loin tuijottavat katseeni vuoroin molemmille tahoille.

Henkivartija, joka silmieni harhailevasta ilmeestä päätti, että epäröin, pyysi minua kuuntelemaan neuvoaan.

— Kun meitä on ainoastaan kaksi — hän huomautti — olisi mieletöntä ahdistaa kuutta yhtä hyvin asestettua miestä kuin me, he kun lisäksi näyttävät uljaasti odottavan meitä. Meidän täytyy palata Pariisiin ja koettaa valita paremmin apurimme. Vartijasoturit eivät voi tehdä pitkiä päivämatkoja noilla kaksilla raskailla rattailla. Huomenna saavutamme heidät aivan helposti.

Tuumin hiukan tätä suunnitelmaa. Mutta kun joka taholla kohtasin sellaista, mikä herätti minussa epätoivoa, tein todella epätoivoisen päätöksen. Kiitin seuralaistani hänen avustaan, luovuin hätyyttämästä vartijasotureita ja päätin nöyränä mennä rukoilemaan heitä ottamaan minut joukkoonsa, voidakseni saattaa Manonia Havre-de-Grâceen ja sieltä kulkea laivalla hänen kanssaan toiselle puolelle merta.

— Koko maailma minua vainoaa tai pettää — sanoin henkivartijalle, en enää voi luottaa kehenkään ihmiseen. En enää odota mitään kohtalolta enkä ihmisten avulta. Vastoinikäymiseni on kohonnut huippuunsa, minulla ei enää ole muu neuvona kuin alistua siihen. Ummistan siis silmäni kaikelle toivolle. Palkitkoon taivas teidän jalomielisyytenne! Hyvästi. Tulen auttamaan nurjaa kohtaloani toimeenpanemaan tuhoni, itse syöksyen tahallisesti sitä kohti.

Turhaan hän kehoitti minua palaamaan Pariisiin. Pyysin, että hän antaisi minun toteuttaa päätökseni ja jättäisi minut viipymättä, jotta eivät vartijasoturit yhä edelleen luulisi, että tarkoituksemme oli hyökätä heidän kimppuunsa.

Minä ratsastin heitä kohti yksin hitaasti, ja kasvoni olivat niin masentuneen näköiset, etteivät he kaikei voineet huomata mitään uhkaavaa lähenemisessäni. He pysyivät siitä huolimatta puolustusasennossa.

— Rauhoittukaa, hyvät herrat — sanoin heille saavuttuani heidän luokseen, en suinkaan aio taistella kanssanne. Tulen pyytämään teiltä armoa.

Kehoitin heitä täydellä luottamuksella jatkamaan matkaansa ja ilmoitin heille

matkalla, mitä toivoin heidän hyvántahtoisuudeltaan.

He neuvoittelivat keskenään, miten heidän oli suhtauduttava tähän ehdoitukseen. Soturiparven johtaja puhkesi puhumaan toisten puolesta. Hän vastasi, että heidän saamansa määräykset vartioida vankejaan olivat mitä ankarimmat; että minä kuitenkin tein heihin niin miellyttävän vaikutuksen, että hän ja toverinsa minun tähteni tahtoivat hieman tinkiä virkainnostaan. Mutta minun tuli ymmärtää, että tämä minulle maksoi jonkun verran. Minulla oli jäljellä noin viisitoista pistolia ja sanoin heille peittelemättä, kuinka suuren rahasumman kukkaroni sisälsi.

— No hyvä — sanoi vartijasoturi — tahdomme kohdella rahojanne jalomielisesti. Teidän ei tarvitse maksaa enempää kuin écun tunnilta voidaksenne seurustella sen tytön kanssa, joka näistä teitä enimmäin miellyttää. Sehän on tavallinen hinta Parisissa.

En ollut maininnut heille erityisesti Manonia, minä kun en tahtonut, että he saisivat tietää intohimoisen kiintymykseni. He luulivat aluksi, että tämä vaan oli nuoren miehen päähänpisto, että hain hiukan ajanvietettä näiden naisolentojen seurassa. Mutta niin pian kuin luulivat huomaavansa, että olin rakastunut, he lisäsivät veroitustani siinä määrin, että kukkaroni oli tyhjä lähtiessämme Mantes'ista, missä olimme olleet yötä, ennenkuin saavuimme Passy'hin.

Tarvitseeko minun mainita kuinka surullisista asioista keskustelimme Manonin kanssa tällä matkalla tai mitä tunsin sielussani, kun näin hänet saatuani vartijasotureilta luvan lähestyä hänen ajoneuvojaan? Oi, sanat eivät koskaan voi ilmaista muuta kuin puolet sydämen tunteista. Mutta kuvitelkaa poloista rakastajatartani vyötäisiltään kahlehdittuna istumassa olkitukuilla, pää väsyneesti nojaten rattaiden laitaan, kasvot kalpeina ja kyynelvirtojen kostuttamina, jotka valuivat hänen luomiensa alta, vaikka hän koko ajan piti silmänsä suljettuina! Hän ei edes uteliaisuudesta ollut avannut niitä kuullessaan vartijoiden levottomuuden, kun nämä odottivat hyökkäystä. Hänen liinavaatteensa olivat likaiset ja epäjärjestyksessä, hänen hienot kätensä alttiina ankaran sään vaikutukselle. Sanalla sanoen nuo kasvot, jotka kykenivät viekoittelemaan jumaloivaan ihailuun koko maailmaa, näyttivät minusta olevan sanomattoman laiminlyödyt ja masentuneet.

Katselin häntä hetken, ratsastaessani rattaiden vieressä. Olin niin suunniltani, että monasti olin vähällä vaarallisesti pudota hevosen selästä. Huokaukseni ja usein toistuvat huudahdukseni vetivät hänen katseensa puoleeni. Hän tuns

minut, ja huomasin, että hän ollen ensi mielenliikutuksen vallassa yritti syöksyä alas rattailta tullakseen luokseni; mutta kahleidensa pidättämänä hän vaipui takaisin entiseen asentoonsa.

Pyysin vartijasotureita hetkeksi säälistä pysähtymään. He suostuivat siihen ahneudesta. Astuin alas hevoseni selästä ja istuuduin Manonin viereen. Hän oli niin väsynyt ja voimaton, ettei pitkään aikaan voinut puhua eikä liikuttaa käsiään. Sillä aikaa minä kastelin niitä kyynelilläni, ja kun en minäkään saanut sanaa suustani, meidän molempien tila oli surkein, mitä saattoi kuvitella. Yhtä surullisia olivat puheemme, kun taas olimme saaneet kielen valtaamme. Manon puhui vaan vähän; tuntui siltä kuin häpeä ja suru olisivat turmelleet hänen puhe-elimensä — ääni kaikui heikolta ja vapisevalta.

Hän kiitti minua siitä, etten ollut häntä unhoittanut ja siitä tyydytyksestä, jonka hänelle soin — kuten hän huoaten virkkoi — että ainakin vielä kerran sai nähdä minut ja sanoa minulle viimeiset hyvätit. Mutta kun olin vakuuttanut hänelle, ettei mikään kyennyt eroittamaan minua hänestä ja että olin valmis seuraamaan häntä maailman ääriin, häntä hoitaakseni, häntä palvellakseni, häntä rakastaakseni ja eroittamattomasti liittäökseni kurjan kohtaloni hänen kohtaloonsa, silloin tämä onneton nainen antautui niin hellään ja surumieliseen tunteenpurkaukseen, että pelkäsin hänen menehtyvän noin rajuun mielenliikutukseen. Kaikki mikä liikkui hänen sielussaan, näytti kokoontuvan hänen silmiinsä. Hän tuijotti niillä minuun. Joskus hän avasi suunsa, jaksamatta lausua loppuun sanoja, jotka oli alkanut, Muutaman sanan hän kuitenkin sai sanotuksi. Nämä sisälsivät ihailua minun rakkauteni johdosta, helliä valituksia sen ylenmääräisyydestä, epäilyksiä siitä, että hän oli voinut minussa herättää niin täydellisen tunteen, kehoituksia minulle luopumaan aikeestani seurata häntä ja sen sijaan etsimään muualta minun arvoistani onnea, jota ei sanonut minun voivan toivoa häneltä.

Huolimatta mitä julmimmasta kohtalosta löysin onneni hänen katseistaan ja siitä varmuudesta, että hän tunsu hellyyttä minua kohtaan. Olin todella menettänyt kaiken, mitä muut ihmiset pitävät arvossa; mutta olin Manonin sydämen omistaja, ja sehän oli ainoa aarre, jota minä pidin arvokkaana. Europpa tai Amerikka — minulle oli yhdentekevää kummassa maanosassa elin, kunhan vaan olin varma siitä, että siellä olin onnellinen eläessäni yhdessä lemmittyni kanssa! Onhan koko maanpiiri kahden uskollisen rakastavan kotimaa. Ovathan he toisilleen isä, äiti, vanhemmat, ystävät, rikkaus ja onni.

Ainoa, mikä tuotti minulle levottomuutta, oli se ajatus, että Manon tulisi kärsimään puutetta. Kuvittelin jo asuvani hänen kanssaan viljelemättömässä seudussa, jonka asutuksena oli villikansaa.

— Olen varma siitä, ettei heidän parissaan voi olla niin julmia miehiä kuin G.M. ja hänen isänsä. He antavat meidän ainakin elää rauhassa. Jos kertomukset heistä ovat tosia, he seuraavat luonnonlakeja. He eivät tunne tuota ahneudenraivoa, joka riivaa G.M:ää, eivätkä sitä eriskummaista kunniankäsitystä, joka on saattanut isäni viholliseksi; he eivät tule häiritsemään kahta rakastavaa, joiden näkevät elävän yhtä yksinkertaisesti kuin he itse. — Tässä suhteessa olin siis levollinen, Mutta en muodostanut itselleni mitään haaveellista käsitystä jokapäiväisen elämän tarpeista. Olin liian usein kokenut, että on sietämättömiä puutteita varsinkin herkälle nuorelle naiselle, joka on tottunut mukavaan ja ylelliseen elämään. Olin epätoivoissani siitä, että turhaan olin kuluttanut rahani ja että vartijasoturien konnamaisuus oli vähällä riistää minulta sen vähän, mikä minulla vielä oli jäljellä. Oivalsin, että omistamalla pienen rahasumman olisin voinut turvata itseni kurjuudelta Amerikassa, missä raha on harvinaista, ja lisäksi perustaa jonkun yrityksen pysyvän toimeentulon turvaamiseksi.

Nämä mietteet herättivät minussa ajatuksen kirjoittaa Tibergelle, joka aina oli ollut niin valmis tarjoamaan minulle apua ja ystävyyttä. Kirjoitin ensimmäisestä kaupungista, johon poikkesimme. En maininnut hänelle muuta vaikutinta kuin sen pulan, johon aavistin joutuvani Havre-de-Grâcessa, minne tunnustin olevani matkalla saattamassa Manonia. Pyysin häneltä sata pistolia.

— Lähetä ne minulle Havreen postinhoitajan välityksellä — kirjoitin muun muassa. — Käsitäthän, että tämä on viimeinen kerta, kun häiriten vetoan ystävyytesi, ja etten voi, nyt kun onneton lemmittyni minulta riistetään ainaiseksi, antaa hänen lähteä matkaan ilman jotain lohduketta, joka lieventää hänen kohtaloansa ja minun kuolettavaa kaihoani.

Vartijasoturit olivat tulleet niin julkean vaativaisiksi huomattuaan intohimoni rajuuden, että alinomaa lisäsivät vähimmänsä myöntyväisyytensä hintaa, ennen pitkää tyhjentäen kukkaroni täydellisesti. Rakkaus ei sitäpaitsi sallinut minun säästää rahojani. Unhoituin viipymään aamusta iltaan Manonin läheisyydessä, enkä enää mitannut aikaa tunteissa, vaan pitkien päivien muodossa. Kun kukkaroni viimein oli vallan tyhjä, olin alttiina kuuden raakalaisen oikuille, jotka kohtelivat minua sietämättömän töykeästi. Näitte sen omin silmin Passyssa. Teidän kohtaamisenne oli onnellinen levonhetki, jonka kohtalo minulle soi. Se

seikka, että kärsimykseni minut nähdessänne teissä herätti myötätuntoisuutta oli ainoa, mikä saattoi suosittaa minua jalomieliselle sydämellenne. Teidän auliisti tarjoamanne apu auttoi minut saavuttamaan Havren, ja vartijasoturit pitivät lupauksensa uskollisemmin kuin mitä olin toivonut.

Saavuimme Havreen. Menin kaikkein ensiksi postikonttoriin. Tiberge ei vielä ollut ehtinyt vastata. Otin tarkoin selvän siitä, minä päivänä saatoin odottaa hänen kirjettään. Se ei voinut saapua ennenkuin kahden päivän kuluttua, ja kurja kohtaloni oli säätänyt niin omituisesti, että laivamme oli määrä lähteä matkaan juuri sen päivän aamuna, jolloin odotin postin tuloa. En voi kuvailla teille epätoivoani.

— Kuinka! — huudahdin — pitääkö minun onnettomuudessakin aina kokea vastoinikäymisen ylenmääräisyyttä.

Manon vastasi:

— Oi, ansaitseeko näin onneton elämä, että huolehdimme siitä? Kuolkaamme Havressa, rakas ritarini. Tehköön kuolema äkkiä lopun kurjuudestamme. Siirrämme sen mukaamme tuntemattomaan maahan, jossa meitä epäilemättä odottavat kauheat vastoinikäymiset, kun nämä näyttävät olleen määrätty rangaistuksekseni? Kuolkaamme — näin hän toisti — tai syökse ainakin minut surman suuhun ja mene etsimään toista kohtaloa onnellisemman rakastajattaren sylissä.

— Ei, ei — sanoin hänelle, minun kadehdittava kohtaloni on olla onneton sinun rinnallasi.

Hänen puheensa pani minut vapisemaan. Tajusin, että hän oli kärsimystensä murtama. Minä koetin näyttää rauhallisemmalta, karkoittaakseni hänestä kuoleman ja epätoivon ajatukset. Päätin yhä edelleenkin noudattaa samaa menettelyä; ja myöhemmin sain kokea, ettei mikään ole enemmän omansa luomaan rohkeutta naiseen, kuin sen miehen pelottomuus, jota hän rakastaa.

Menetettyäni toivon saada raha-apua Tibergeltä, möin hevoseni. Siitä saamani rahat ynnä ne, jotka vielä olivat jäljellä teidän anteliaasta lahjastanne, tekivät vähäisen, seitsemäntoista pistolin suuruisen summan. Niistä käytin seitsemän ostaakseni muutamia tarve-esineitä Manonin mukavuudeksi, ja kätkin jäljelle jääneet kymmenen pistolia huolellisesti tulevan omaisuutemme pohjarahastoksi ja toimeentulon toiveillemme Amerikassa. Minulla ei ollut mitään vaikeutta päästä mukaan laivaan. Haettiin juuri nuoria miehiä, jotka olivat halukkaat vapaaehtoisesti liittymään siirtokuntaan. Matkan ja elatuksen sain ilmaiseksi. Postin oli määrä lähteä Pariisiin seuraavana päivänä, ja minä lähetin sen mukana kirjeen Tibergelle. Se oli liikuttava ja omansa äärimäisiin asti hellyttämään häntä, se kun saatti hänet tekemään päätöksen, joka saattoi johtua ainoastaan äärettömästä hellyyden ja jalomielisyyden kylläisyydestä, jota hän tunsi onnetonta ystävää kohtaan.

Laivamme lähti purjehtimaan. Tuuli oli meille koko ajan myötäinen. Sain kapteenilta erityisen paikan Manonille ja itselleni. Hän oli niin hyvä, että katsoi meitä toisin silmin kuin muita onnettomuustovereitamme. Olin heti ensi päivänä

vienyt hänet syrjään ja kertonut hänelle osan kärsimyksistäni, herättääkseni hänessä jonkun verran kunnioitusta. En luullut tekeväni itseäni syypääksi häpeälliseen valheeseen sanoessani hänelle, että olin naimisissa Manonin kanssa. Hän oli uskovinaan sen ja lupasi minulle suojelusta. Siitä saimme koko matkan kestäessä todisteita. Hän huolehti siitä, että saimme kunnollista ruokaa, ja hänen huomaavaisuutensa meitä kohtaan tuotti meille kurjuustoveriemme kunnioituksen. Minä valvoin lakkaamatta, ettei Manonilla ollut mitään epämuikavuutta. Hän huomasi sen hyvin, ja tämä havainto yhdistyneenä selvään tietoisuuteen siitä tavattoman erikoisesta tilasta, johon hänen tähtensä olin alistunut, saattoi hänet niin helläksi ja intohimoiseksi, niin tarkkaavaiseksi vähimmillekin tarpeilleni, että hänen ja minun välillä vallitsi alituinen kilpailu avuliaisuudessa ja rakkaudessa. Minä en ollenkaan kaihonnut Eurooppaa; päinvastoin tunsin sydämeni yhä enemmän paisuvan ja rauhoittuvan, kuta lähemmäksi Amerikkaa tulimme. Jos olisin ollut varma siitä, ettei meidän siellä täytynyt olla vailla elämän välttämättömiä tarpeita, olisin kiittänyt Kaitselmusta kärsimystemme näin onnellisesta päättymisestä.

Kahden kuukauden purjehduksen jälkeen saavutimme viimein toivotun rannikon. Ensi katseella ei tämä maa tarjonnut mitään miellyttävää. Seudut olivat siellä hedelmättömiä ja asumattomia; näki ainoastaan muutamia ruokoja ja puita, joista myrsky oli raastanut pois lehdet. Ei jälkiäkään ihmisistä tai eläimistä. Mutta kun kapteeni oli antanut laukaista muutaman kanuunoistamme, saimme ennen pitkää nähdä joukon Uuden Orleansin asukkaita, jotka lähestyivät meitä ilmaisten vilkasta iloa. Emme vielä nähneet kaupunkia, se kun oli siltä puolen pienen kummun peitossa. Meidät vastaanotettiin kuin olisimme astuneet alas taivaasta.

Nuo siirtolaisparat kyselivät meiltä kilvan Ranskan uutisia ja oloja niissä eri maakunnissa, joissa olivat syntyneet. He syleilivät meitä veljinä ja rakkaina tovereina, jotka tulivat ottamaan osaa heidän puutteeseensa ja yksinäisyyteensä. Suuntasimme heidän seurassaan kulkumme kaupunkiin. Mutta hämmästyimme huomattessamme lähemmäksi tultuamme, että se, mitä meille oli kehuun mainittu kelpo kaupungiksi, olikin vaan ryhmä harvoja mökki-pahaisia. Näissä asui viisi- tai kuusisataa henkeä. Kuvernöörin asunto näytti meistä hieman eroavan toisista korkeutensa ja asemansa puolesta. Sitä suojelevat muutamat multavallit, joiden ympäri juoksee leveä kaivanto.

Meidät esiteltiin heti hänelle. Hän keskusteli kauan salaa kapteenin kanssa, ja palattuaan sitten meidän luoksemme, hän tarkasti vuoroonsa jokaista laivalla

saapunutta naista. Näitä oli luvultaan kolmekymmentä, sillä meihin oli Havressa liittynyt toinen joukkue. Tutkittuaan heitä kauan, kutsutti kuvernööri paikalle useita kaupungin nuoria miehiä, jotka riutuivat odottaessaan puolisoa. Kauneimmat tytöistä hän antoi etevimmille nuorille miehille, ja loput jaettiin arvalla. Hän ei vielä ollut sanonut mitään Manonille, mutta käskettyään muiden poistua, hän pyysi meitä molempia jäämään.

— Kuulin kapteenilta — hän virkkoi, että te olette naimisissa ja että hän matkalla on huomannut teidät henkeviksi ja kunnollisiksi ihmisiksi. En koskettele niitä seikkoja, jotka ovat aiheuttaneet onnettomuutenne. Mutta jos on totta, että teillä on yhtä paljon käyttämisälä, kuin mitä ulkomuotonne lupaa, en tule säästämään mitään helpoittaakseni kohtaloanne, ja te tulette puolestanne lisäämään viihtyväisyyttäni tällä kolkolla ja autiolla paikkakunnalla.

Minä vastasin tavalla, joka enimmäin oli omansa vahvistamaan sitä käsitystä, jonka hän oli saanut meistä. Hän antoi määräyksensä asunnon järjestämisestä meille kaupungilla ja pyysi meidät luokseen illalliselle. Mielestäni hän oli hyvin kohtelias, ollakseen onnettomien maanpakolaisten päällikkö. Muiden läsnäollessa hän ei ollenkaan kysynyt seikkailujemme sisäistä yhteyttä. Keskustelu liikkui yleiskysymyksissä, ja huolimatta alakuloisuudestamme, koetimme me, Manon ja minä, saada sen hauskaksi.

Illalla hän antoi opastaa meidät meille sisustettuun asuntoon. Tapasimme kurjan hökkelin, jonka seininä olivat laudat ja savi, ja joka sisälsi pari kolme huonetta alikerroksena, ynnä ullakon niiden yläpuolella. Kuvernööri oli käsenyt tuoda sinne viisi tai kuusi tuolia ja muutamia muita välttämättömiä talousesineitä.

Manon näytti kauhistuvan nähdessään noin synkän asunnon. Mutta hän oli paljon enemmän pahoillaan minun tähteni kuin itsensä tähden. Hän istuutui jäätyämme kahdenkesken, ja alkoi itkeä katkerasti. Koetin ensin lohduttaa häntä. Mutta kun hän oli huomauttanut surkuttelevansa ainoastaan minua ja pitävänsä onnettomuudessamme silmällä ainoastaan minun kärsimystäni, koetin näyttää niin rohkealta jopa iloiseltakin, että tämä tarttuisi häneenkin.

— Mitä valittaisinkaan — virkoin hänelle, onhan minulla kaikki, mitä haluan. Sinä rakastat minua, eikö totta? Uskokaamme kohtalomme taivaan huostaan. En minä pidä sitä niin toivottomana. Kuvernööri on kohtelias mies, hän on osoittanut meitä kohtaan kunnioitusta, hän ei tule sallimaan, että meiltä puuttuu se, mikä on välttämätöntä. Mitä tulee majamme köyhyyteen ja kömpelöihin

huonekaluihimme, olet voinut panna merkille, että täällä on harvoja henkilöitä, joilla on parempi asunto ja sisustus kuin meillä. Ja lisäksi sinä olet ihmeellinen velho, — näin lisäsin syleillen häntä — joka muuttaa kaiken kullaksi.

— Silloin sinusta tulee maailman rikkain mies — hän vastasi — sillä jos ei koskaan ole ollut sellaista rakkautta, kuin se, jota sinä tunnet, on myös mahdotonta olla hellemmin rakastettu kuin sinä. Tuomitsen itseäni oikeuden mukaisesti. Tiedän täysin, etten koskaan ole ansainnut tuota verratonta kiintymystä, jota sinä osoitat minulle. Olen tuottanut sinulle suruja, jotka ainoastaan ääretön sydämesi hyvyys on voinut antaa minulle anteeksi. Olen ollut kevytmielinen ja epävakaa, ja vaikka olen rakastanut sinua raivokkaasti, kuten aina olen tehnyt, en ole ollut muuta kuin kiittämätön. Mutta et voi uskoa, kuinka olen muuttunut. Kyyneleeni, joiden olet nähnyt niin usein vuotavan lähtömme jälkeen Ranskasta, eivät ainoatakaan kertaa ole johtuneet omasta onnettomuudestani. Lakkasin sitä tuntemasta siitä hetkestä kun sinä jouduit sen alaiseksi. Olen itkenyt ainoastaan hellyydestä ja säälistä, sinua kohtaan. En voisi unhoittaa, että olen vaan hetkenkin surettanut sinua elämässäni. Alinomaan soimaan itseäni kevytmielisyydestäni ja ihailen sitä mitä rakkaus on saattanut sinut kykeneväksi tekemään onnetonta naista varten, joka ei sitä ole ansainnut, ja joka ei koko verellään hyvittäisi — näin hän jatkoi, vuodattaen kyyneltulvia — puoliakaan sinulle tuottamistaan kärsimyksistä.

Hänen kyyneleensä, puheensa ja äänenpainonsa vaikuttivat minuun niin eriskummaisesti, että tunsin jonkunmoista raukeamista sielussani.

— Pidä varasi — sanoin hänelle, pidä varasi, rakas Manonini: minulla ei ole tarpeeksi voimaa kestääkseni noin lämpimän kiintymyksesi todisteita, sillä enhän ole tottunut ilon ylenmääräisyyteen. — Oi Jumalani — huudahdin — en enää pyydä sinulta mitään; olen varma Manonin sydäimestä. Se on sellainen, jommoiseksi olen toivonut sitä ollakseni onnellinen. Onneni ei enää voi loppua, autuuteni on nyt taattu.

— Niin on — hän vastasi — jos teet sen riippuvaksi minusta, ja tiedän hyvin, mistä minä alati löydän onneni.

Tässä ihanassa tietoisuudessa panin maata ja se muutti mökkini linnaksi, joka oli maailman mahtavimman kuninkaan arvoinen. Amerikka tuntui minusta tämän jälkeen onnen luvatulta maalta.

— Uuteen Orleansiin tulee mennä — sanoin usein Manonille — jos tahtoo nauttia rakkauden oikeasta ihanuudesta. Täällä voi rakastaa epäitsekkäästi, ilman mustasukkaisuutta ja uskottomuutta. Maanmiehemme tulevat tänne etsimään kultaa. He eivät aavista, että me täältä olemme löytäneet paljoa kallisarvoisempia aarteita.

Ylläpidimme huolellisesti kuvernöörin ystävyyttä. Hän oli niin ystävällinen, että muutaman viikon saapumisemme jälkeen antoi minulle pienen toimen, joka sattumalta tuli avoimeksi linnoituksessa. Vaikka se ei ollut erityisen huomattava, otin sen vastaan taivaan armollisena sallimuksena. Se tarjosi minulle mahdollisuuden elää, olematta kenenkään vastuksena. Palkkasin itselleni palvelijan ja Manonille palvelijattaren. Pienet tulomme riittivät, sillä minä olin säästäväinen elintavoissani, ja Manon samoin. Emme koskaan laiminlyöneet tilaisuutta auttaa ja tehdä hyvää naapureillemme. Tämä avulias mieliala ja kohtelias käytöksemme hankki meille koko siirtokunnan luottamuksen ja kiintymyksen. Olimme ennen pitkää niin arvossa pidetyt, että kävimme kaupungin ensimmäisistä kuvernöörin jälkeen.

Viattomat toimmemme ja keskeymätön levollisuutemme palauttivat meihin huomaamattamme uskonnollisia tunteita. Manon ei koskaan ollut ollut jumalaton nainen. En minäkään ollut niitä paatuneita irstailijoita, jotka pitävät kunnianaan liittää uskonnottomuuden tapainsa turmelukseen. Rakkaus ja nuoruus olivat syynä kaikkeen säännöttömään elämäämme. Kokemus alkoi korvata ijän kypsyttä: se vaikutti meihin samoin kuin vuodet. Puheaiheemme, jotka alati olivat vakavia, herättivät meissä vähitellen hyveisen rakkauden kaihon. Minä tein ensin Manonille ehdoituksia tähän muutokseen nähden. Tunsin hänen sydämensä pohjan. Hän oli suora ja luonnollinen kaikissa tunteissaan, mitkä ominaisuudet aina ovat suotuisia edellytyksiä hyveelle. Viittasin siihen, että onnestamme puuttui yksi seikka:

— Se nimittäin — näin sanoin — että taivas sen vahvistaa. Meillä on molemmilla liian kaunis sielu ja sydän liian jalo, tahallisesti elääksemme unhoittaen velvollisuutemme. Vähät siitä, että niin elimme Ranskassa, missä meidän oli yhtä vaikeata luopua toisiamme rakastamasta kuin tyydyttää sitä lainmukaisella tavalla. Mutta Amerikassa, missä olemme riippuvaisia ainoastaan toisistamme, missä meidän ei enää tarvitse alistua säädyn ja hienojen tapojen mielivaltaisiin sääntöihin, missä lisäksi luullaan meidän olevan naimisissa, mikä estää meitä pian todella solmimasta aviota ja jalostamasta rakkauttamme valoilla, jotka uskonto pyhittää? Omasta puolestani tosin en tarjoa sinulle mitään

uutta, tarjotessani sinulle sydämeni ja käteni; mutta olen valmis uudistamaan tämän lahjan alttarin edessä.

Minusta tämä puhe näytti täyttävän hänet ilolla.

— Uskotko — hän vastasi — että olen sitä ajatellut lukemattomat kerrat tultuamme Amerikkaan? Mutta peläten pahoittavani sinua, olen kätkenyt tämän toiveen sydämeeni. Enkä ole niin vaativainen, että pyrkisin sinun puolisosi arvoon.

— Oi, Manon — vastasin minä — olisitpa pian kuninkaan puoliso, jos taivas olisi antanut minun syntyä kruunupääksi. Älkäämme siis enää epäröikö. Eihän meidän tarvitse pelätä mitään esteitä. Puhun jo tänään siitä kuvernöörille, ja tunnustan hänelle, että tähän päivään asti olemme salanneet häneltä totuuden. Antakaamme tavallisten rakastavien kammoksua avion katkaisemattomia kahleita. He eivät niitä pelkäisi, jos meidän tavoin olisivat varmat siitä, että aina tulevat kantamaan rakkauden kahleita.

Läksin Manonin luota, joka tästä päätöksestä ylenmäärin ihastui.

Olen varma siitä, ettei yksikään kunnan mies olisi ollut hyväksymättä pyyteitäni näissä olosuhteissa, kun nimittäin olin intohimoisen kiintymyksen orja, jota en voinut voittaa, ja omantunnontuskien raatelema, joita en ollut oikeutettu tukahuttamaan. Mutta onkohan ketään, joka voisi syyttää valitustani vääräksi, kun valitan taivaan ankaruutta hylätä aikeeni, jonka tarkoituksena oli ainoastaan sitä miellyttää. Oi, mitä sanonkaan: hylätä! Rankaisihan se sitä rikoksen tavoin. Se oli sietänyt minua kärsivällisesti, niin kauan kuin sokeasti kuljin paheen teitä, ja ankarimmat rangaistuksensa se säästi minulle siihen hetkeen, jolloin aioin ruveta palaamaan hyveen poluille. Pelkään voimieni pettävän minut lopettaessani kertomukseni kaikkein surkeimmasta tapauksesta, mikä ikinä on sattunut.

Menin kuvernöörin luo, kuten olin sopinut Manonin kanssa, pyytämään häneltä suostumusta vihkiäisiimme. Olisin kyllä varonut puhumasta siitä hänen tai kenenkään muun kanssa, jos olisin uskaltanut toivoa, että hänen kotisaarnaajansa, joka silloin oli kaupungin ainoa pappi, olisi tehnyt minulle tuon palveluksen ilman hänen puuttumistaan asiaan. Mutta kun en rohjennut odottaa tuolta hengelliseltä mieheltä vaiteliaisuus-lupausta, päätin toimia julkisesti.

Kuvernöörillä oli sisarenpoika, nimeltä Synnelet, josta hän paljon piti. Tämä oli kolmenkymmenenvuotias, kelpo mies, mutta kiivas ja tulinen. Tuo nuori mies ei ollut naimisissa. Manonin kauneus oli tehnyt vaikutuksensa häneen jo saapumishetkellämme, ja ne lukemattomat tilaisuudet, jolloin hän oli tavannut hänet yhdeksän tai kymmenen kuukauden ajalla, olivat siihen määrään lietsoneet hänen intohimonsa liekkiä, että hän salaisesti riutui häntä ajatellessaan. Mutta kun hänellä oli sama ajatus kuin enollaan ja koko kaupungilla, että minä todella olin naimisissa, oli hän hillinnyt rakkaudentunteensa siinä määrin, ettei ollut ilmaissut mitään, jopa oli monasti osoittanut auliuttaan auttaa minua.

Hän oli enonsa seurassa, kun minä tulin linnoitukseen. Minulla ei ollut syytä salata häneltä aiettani, joten en ollenkaan epäröinyt ilmaista asiaani hänen läsnäollessaan. Kuvernööri kuunteli minua ystävällisenä kuten tavallisesti. Kerroin hänelle osan tarinastani, jota hän kuunteli mielenkiintoisesti, ja kun pyysin häntä olemaan läsnä tulevassa vihkimistilaisuudessa, hän jalomielisesti lupautui maksamaan hääkulut. Erittäin tyytyväisenä poistuin hänen luotansa.

Tuntia myöhemmin pappi astui talooni. Luulin hänen tulevan antamaan minulle ohjeita avioliittooni nähden. Mutta tervehdittyään minua kylmästi hän selitti lyhyesti, että herra kuvernööri kielsi minua sitä ajattelemasta ja että hänellä oli toisia aikeita Manonin suhteen.

— Toisia aikeita Manonin suhteen! — huudahdin minä, äkkiä tuntien kuolettavaa sydämenkouristusta — Ja mitkä ovat nämä aikeet, herraseni?

Hän vastasi minun vallan hyvin tietävän, että herra kuvernööri oli käskijä ja että Manon, joka oli Ranskasta lähetetty tähän siirtokuntaan, oli kuvernöörin määräysvallan alainen. Tätä valtaansa ei hän siihen asti ollut käyttänyt sentähden että oli luullut hänen olevan naimisissa; mutta saatuaan minulta itseltäni kuulla, ettei niin ollut laita, hän katsoi sopivaksi antaa hänet vaimoksi Synnelet'lle, joka oli häneen rakastunut.

Kiivauteni voitti varovaisuuteni. Käskin ylpeänä papin poistua talostani, vannoen ettei kuvernööri, Synnelet eikä koko kaupunki yhdessä rohkenisi käydä käsiksi vaimooni tai lemmittyyni, miksi vaan halusivat häntä mainita.

Kerroin heti Manonille saamani onnettoman tiedon. Oletimme, että Synnelet minun poistuttuani oli voittanut puolelleen enonsa ja että tämä johtui hänen kauan mielessään hautomastaan hankkeesta. He olivat väkevämmät. Olimme

Uudessa Orleansissa kuin keskellä aavaa merta, nimittäin eristettyinä muusta maailmasta äärettömien etäisyyksien kautta. Minne paeta oudossa maassa, joka oli autio, tai jossa asustivat pedot tai yhtä raa'at villi-ihmiset kuin ne. Minua tosin kunnioitettiin kaupungissa, mutta en saattanut toivoa tarpeeksi voivani yllyttää väestöä puolustamaan asiaani, voittaakseni tukea, joka olisi voinut häätää vaaran. Siihen olisi tarvittu rahaa, ja minä olin köyhä. Muuten kansan toimeenpanema kapina oli tulokseltaan epävarma; ja jos onni olisi meidät pettänyt, olisi perikatomme ollut auttamaton.

Kaikki nämä ajatukset temmelsivät aivoissani; mainitsin niistä osan Manonille, suunnittelin uusia tuumia kuuntelematta hänen vastaustaan. Tein päätöksen ja hylkäsin sen tehdäkseni toisen. Puhuin itsekseni ja vastasin ääneen ajatuksiini. Sanalla sanoen, olin sellaisessa kiihoitustilassa, etten voi verrata sitä mihinkään, sillä ei koskaan ole ollut olemassa senkaltaista. Manon tuijotti minuun. Minun mielenliikutuksestani hän arvasi vaaran suuruuden, ja vavisten pelosta enemmän minun kuin itsensä tähden, tämä hellä nainen ei edes uskaltanut avata suutansa ilmaistakseen levottomuuttaan.

Loppumattomiin mietittyäni sinne tänne päätin lähteä tapaamaan kuvernööriä, yrittääkseni taivuttaa häntä, vetoamalla hänen kunniantuntoonsa ja palauttamalla hänen mieleensä minun kunnioitustani ja hänen kiintymystään. Manon tahtoi estää minua lähtemästä kotoa. Hän sanoi minulle kyynelsilmin:

— Sinä syöksyt kuolemaan, he tulevat surmaamaan sinut; en saa enää nähdä sinua, tahdon kuolla ennen sinua. — Vaivoin sain hänet oivaltamaan, että minun oli pakko lähteä ja hänen jäädä kotia. Lupasin palata hetken kuluttua. Hän ei aavistanut enempää kuin minäkään, että taivaan koko viha ja vastustajiemme raivo oli purkautuva hänen päänsä yli.

Menin linnoitukseen. Kuvernööri oli siellä papin seurassa. Saadakseni hänet hetyymään alennuin nöyryyden osoituksiin, jotka olisivat saattaneet minut menehtymään häpeään, jos olisin alistunut niihin mistä muusta syystä tahansa. Ahdistin häntä kaikilla niillä todistusperusteilla, jotka varmasti vaikuttavat jokaiseen sydämeen, joka ei piile verenhimoisen ja julman tiikerin povessa.

Valituksiini tuolla raakalaisella ei ollut annettavana muuta kuin kaksi vastausta, joita sata kertaa toisti: Manon oli riippuvainen hänen määräyksistään, ja hän oli antanut sisarenpojalleen sanansa. Olin päättänyt äärimäisiin asti hillitä itseäni; tyydyin ainoastaan sanomaan hänelle, että hän oli minulle liiaksi hyvä ystävä,

voidakseen sallia minun kuolemaani, jonka valitsin mieluummin kuin lemmittyäni menettämisen.

Mennessäni olin aivan varma siitä, ettei minulla ollut mitään toivottavissa tältä itsepäiseltä ukolta, joka sisarenpoikansa edestä olisi syöksynyt ijankaikkiseen kadotukseen. Aioin kuitenkin viimeiseen asti näennäisesti pysyä maltillisena, mutta mielessäni päätin tarjota Amerikan nähdä kaikkein verisimmän ja kauheimman näyn, jos vääräys vietäisiin huippuunsa.

Palasin kotiani kohti hautoen mielessäni tätä tuumaa, kun kohtalo, joka tahtoi jouduttaa perikatoani, toi tielleni Synnelet'n. Hän luki silmistäni osan ajatuksistani. Mainitsin jo, että hän oli kunnon mies. Hän lähestyi minua ja sanoi:

— Minua kai te haette? Tiedän, että hankkeeni teitä loukkaavat, ja olen kyllä aavistanut, että minun on taisteleva kanssanne. Saammehan nähdä, kenellä on onni puolellaan.

Vastasin hänelle, että hän oli oikeassa, ja että ainoastaan kuolema saattoi tehdä lopun meidän selkkauksestamme.

Poistuimme sadan askeleen päähän kaupungista. Mittelimme miekkojamme, minä haavoitin hänet ja riisin melkein samassa häneltä aseensa. Hän oli niin raivoissaan epäonnistumisestaan, että kieltäytyi rukoilemasta minulta henkeään ja luopumasta Manonista. Minulla oli ehkä oikeus riistää häneltä yhtä haavaa molemmat. Mutta jalosyntyinen veri ei koskaan petä. Viskasin hänelle hänen miekkansa ja huusin:

— Alkakaamme uudestaan, mutta muistakaa, että tässä taistellaan elämästä ja kuolemasta!

Hän ahdisti minua sanomattoman rajusti. Tunnustan, etten ollut mikään taitava miekkailija, minulla kun oli ollut ainoastaan kolmen kuukauden harjoitusaika Parisissa. Mutta rakkaus ohjasi miekkaani. Synnelet tosin lävisti käsivarteni, mutta minä otin tilaisuudesta vaarin ja suuntasin häneen niin voimakkaan iskun, että hän hengettömänä kaatui jalkojeni juureen.

Huolimatta ilosta, jonka voitto tällaisen ratkaisevan taistelun jälkeen tuottaa, jäin heti miettimään tämän kuoleman seurauksia. Minulla ei ollut toivottavissa armoa eikä rangaistuksen siirtämistä. Tuntien kuvernöörin suuren kiintymyksen

sisarenpoikaansa, tiesin varmasti, ettei kuolemaani lykättäisi tuntiakaan tuonjemmaksi sittenkuin tuon toisen kuolema oli tullut hänen tietoonsa. Niin uhkaava kuin tämä vaara olikin, ei se kuitenkaan ollut suurin levottomuuteni syy. Manon, huoli hänestä, häntä uhkaava vaara ja pakko menettää hänet hämmensivät niin ajatukseni, että silmäni mustenivat ja etten tietänyt missä olin. Kadehdin Synnelet'n kohtaloa. Pikainen kuolema tuntui minusta ainoalta tuskieni parannuskeinolta.

Mutta juuri tämä ajatus taas palautti minut tajuihini ja saattoi minut kykeneväksi tekemään päätöksen.

— Kuinka! Minä tahdon kuolla — näin huudahdin — lopettaakseni tuskani. Onko siis jotain sellaista olemassa, jota pelkään enemmän kuin lemmittyäni menettämistä? Tahdonpa kestää äärimäiset kärsimykset tukeakseni rakastettuani ja siirtää kuolemani siihen asti, kunnes ne osoittautuvat turhiksi.

Palasin kaupunkiin. Astuin asuntooni, missä tapasin Manonin puolikuolleena kauhusta ja levottomuudesta. Minun läsnäoloni viritti hänessä uutta toivoa. En voinut häneltä salata sitä kamalaa tapausta, joka oli minulle sattunut. Hän kaatui pyörtyneenä syliini kuullessaan minun puhuvan Synnelet'n kuolemasta ja saamastani haavasta. Kesti yli neljännestunnin ennenkuin sain hänet taas palautetuksi tajuihinsa.

Olin itse puolikuollut, enkä nähnyt vähintäkään mahdollisuutta meidän kumpaisenkaan turvaamiseen.

— Manon, mitä nyt teemme? — kysyin häneltä, hänen vähän toinnuttuaan. — Oi, mitä nyt teemme? Minun on pakko paeta. Tahdotko sinä jäädä kaupunkiin? Niin, jää sinä tänne, voit vielä tulla onnelliseksi; ja minä lähdän kauas sinusta hakemaan kuolemaa villi-ihmisten parista tai petojen kynsien raatelusta.

Hän nousi huolimatta väsymyksestään, ja tarttui käteeni vieden minut ovelle.

— Paetkaamme yhdessä — hän sanoi — älkäämme hukatko hetkeäkään. Voitaisiin sattumalta löytää Synnelet'n ruumis, ja siinä tapauksessa emme ehtisi paeta.

— Mutta, rakas Manon — huomautin minä, ollen vallan suunniltani, — sanohan minne voimme mennä. Näetkö sinä mitään pelastuksen tietä? Eikö olisi parempi, että sinä koetat elää täällä ilman minua, ja että minä vapaaehtoisesti menen

tarjoamaan pääni kuvernöörille?

Tämä ehdoitus vaan lisäsi hänen intoansa pakenemaan. Minun oli pakko seurata häntä. Minulla oli vielä lähtiessäni tarpeeksi mielenmalttia ottaa mukaani muutamia huoneessa olevia väkijuomapulloja ja niin paljon ruokavaroja kuin taskuihimme mahtui. Sanoimme palvelijoillemme, jotka olivat viereisessä huoneessa, että läksimme iltakävelyille (tämä kuului jokapäiväisiin tapoihimme), ja poistuimme kaupungista nopeammin, kuin mitä Manonin heikot voimat näyttivät sallivan.

Vaikka en vielä ollut vapautunut epävarmuudestani pakopaikkaamme nähden, takerruin kahteen toiveeseen, joita vailla olisin kernaammin kuollut kuin ollut epätietoinen Manonin kohtalosta. Olin sinä lähes kymmenen kuukautta kestäneenä aikana, jonka olin viettänyt Amerikassa, siksi paljon oppinut tuntemaan maata, että minulla oli käsitystä siitä, miten tuli kesyttää villi-ihmisiä. Saattoi antautua heidän käsiinsä syöksymättä varmaan kuolemaan. Olin lisäksi oppinut muutaman sanan heidän kieltänsä ja eräitä heidän tapojaan niissä eri tilaisuuksissa, joissa olin heitä nähnyt.

Paitsi tätä kurjaa keinoa oli minulla tarjona vielä toinen mahdollisuus englantilaisten taholla, jotka, kuten tunnetaan, ovat perustaneet siirtokuntia näissä seuduilla uutta maailmaa. Mutta pitkät välimatkat pelästyttivät minua: meidän oli kulkeminen heidän siirtokuntiinsa asti useita päiviä pitkin autioita maa-alueita ja kiipeäminen yli muutamien niin korkeiden ja jyrkkien vuorten, että tie tuntui vaivalloiselta kaikkein rotevimmille ja karaistuimmille miehille. Toivoin siitä huolimatta, että saatoimme turvautua näihin kahteen apukeinoon, nimittäin alkuasukkaisiin oppaina ja siihen, että englantilaiset ottaisivat meidät asumaan pariinsa.

Astuimme niin kauan kuin Manonin rohkeutta riitti, nimittäin lähes pari peninkulmaa, sillä tämä verraton rakastajatar kieltäytyi yhä levähtämästä aikaisemmin. Lopulta hän oli niin väsymyksen masentama, että tunnusti mahdolltomaksi kulkea kauemmaksi. Yö oli jo tullut; istuuduimme keskelle aavaa ketoa, missä emme löytäneet ainoatakaan puuta suojaksi päämme päälle. Hänen ensi työnsä oli muuttaa haavaani side, jonka hän itse oli asettanut ennen lähtöämme. Turhaan koetin vastustaa tätä hänen aiettaan; olisin kuolettavasti pahoittanut hänen mieltään, jos olisin kieltänyt häneltä sen tyydytyksen, että tiesi minun voivan hyvin ja olevan vapaana vaarasta, ennenkuin hän ajatteli itseään. Alistuin hetken ajaksi hänen tahtoonsa ja vastaanotin häpeämättä ja vaieten

hänen huolenpitonsa.

Mutta kun hän oli päättänyt hellän tehtävänsä, niin kuinka innokkaasti minä vuorostani ryhdyinkään toimimaan! Riisin kaikki vaatteeni levittäen ne maahan hänen allensa, siten tehdäkseni hänen leposijansa pehmeämmäksi. Vastoin tahtoaan hänen oli suostuminen siihen, että minä käytin kaikkea, minkä saatoin kuvitella lieventävän hänen epämukavuuttaan. Lämmitin hänen käsiään kuumilla suudelmillani ja hehkuvilla huokauksillani. Valvoin koko yön hänen vieressään rukoillen taivasta suomaan hänelle suloisen ja rauhaisan unen. Oi, Jumalani! Kuinka rukoukseni olivat hehkuvat ja vilpittömät! Minkä armottoman tuomion nojalla sinä olit päättänyt olla niitä kuulematta?

Suokaa minulle anteeksi, että lyhyesti päätän kertomuksen, joka saa minut menehtymään. Kerron nyt teille onnettomuuden, jolla ei koskaan ole ollut vertaistaan; olen pyhittänyt koko elämäni sitä itkeäkseni. Mutta vaikka lakkaamatta kannan sitä mielessäni, epäröi sieluni kauhistuksen valtaamana joka kerta kun tahdon pukea sitä sanoihin.

Olimme viettäneet rauhallisesti osan yöstä; luulin rakkaan lemmittyni vaipuneen uneen, enkä rohjennut hengittää peläten häiritseväni hänen untansa. Huomasin päivän koittaessa tunnustellessani hänen käsiään, että ne olivat kylmät ja vapisivat; painoin niitä poveani vastaan, niitä lämmittääkseni. Hän huomasi tämän liikkeen, ja ponnistaessaan voimiaan tarttuakseen minun käsiini, hän sanoi heikolla äänellä, että hän luuli viimeisen hetkensä tulleen.

Pidin näitä sanoja alussa ainoastaan tavallisena onnettomuuden aiheuttamana puheena, ja vastasin siihen vaan rakkauden hellillä lohtusanoilla. Mutta hänen taajat huokauksensa, hänen äänettömyytensä minun kysyessäni, hänen käsiensä suonenvedontapainen puristus, niiden yhä kietoessa minun käsiäni, ilmaisivat minulle, että hänen onnettomuutensa loppu lähestyi.

Älkää vaatiko minua kuvaamaan tunteitani tai toistamaan hänen viimeisiä sanojaan. Menetin hänet, sain todisteen hänen rakkaudesta vielä sinä hetkenä, jolloin hän heitti henkensä — siinä kaikki, mitä jaksan ilmaista teille tästä kauheasta ja surkuteltavasta tapauksesta.

Minun sieluni ei seurannut häntä. Taivas ei varmaankaan vielä katsonut rangaistukseni määrää täydeksi; se on säättänyt, että minun senjälkeen on kituminen riutuvaa ja kurjaa elämää viettäen. En välitäkään koskaan sen

onnellisemmasta elämästä.

Yli vuorokauden lepäsin painaen huuliani vasten Manonin kasvoja ja käsiä. Tarkoitukseni oli kuolla siihen paikkaan. Mutta mieleeni johtui seuraavana päivänä, että hänen ruumiinsa minun kuoltuani oli joutuva villipetojen haaskaksi. Päätin siis haudata hänet ja odottaa kuolemaani hänen haudallaan. Olin jo niin menehtymäisilläni nälän ja surun synnyttämään heikkouteen, että minun täytyi ponnistaa kaikki voimani pysyäkseen pystyssä. Minun oli pakko turvautua mukaan ottamiini väkijuomiin; nämä virkistivät voimiani sen verran, kuin oli tarpeellista surullisen tehtäväni täyttämiseen.

Minun ei ollut vaikea kaivaa siinä paikassa, missä olin; se oli hiekkamaata. Taitoin miekkani ja käytin sitä lapiona, mutta minulla oli enemmän apua paljaista käsistäni. Sain täten kaivetuksi tilavan haudan, laskin siihen sydämeni epäjumalan, huolellisesti käärittyäni hänet vaatteisiini, suojatakseni hiekalta. Mutta sitä ennen syleilin häntä lukemattomat kerrat mitä täydellisimmän rakkauden koko hehkulla. Istuuduin vielä hänen viereensä ja katselin häntä kauan; en hennonut luoda umpeen hautaa. Lopulta voimani taas alkoivat uupua ja peljäten, että ne kokonaan pettäisivät ennenkuin olin päättänyt tehtäväni, kätkin ainaiseksi maan poveen täydellisimmän ja viehättävimmän olennon, jota se koskaan päällänsä oli kantanut. Paneuduin sitten pitkäksi hautakummulle, kasvot hietaa kohti ja sulkien silmäni siinä tarkoituksessa, etten niitä enää koskaan avaisi. Sitten huusin avuksi taivasta ja odotin kärsimättömänä kuolemaa.

Teistä tuntunee vaikealta uskoa, ettei tämän synkän toimituksen aikana yksikään kyynel välähtänyt silmistäni, ei yksikään huokaus kohonnut huulilleni. Syvä ahdistukseni ja varma päätökseni kuolla olivat tukahduttaneet kaikki epätoivon ja tuskan ilmaukset. Enkä levännytkään kauan siinä asennossani haudalla, ennenkuin menetin jäljellä olevan vähäisen tajuni ja tunnekykyni.

Tämän jälkeen, minkä nyt olette kuullut, tarinani loppu on niin mitätön, ettei se ansaitse kuuntelemisen vaivaa. Kun Synnelet oli viety kaupunkiin ja hänen haavansa oli tarkoin tutkittu, huomattiin ettei hän ollutkaan kuollut ja lisäksi etteivät hänen haavansa olleet vaarallisia. Hän kertoi enolleen, miten kaikki oli meidän välillämme tapahtunut, ja hänen jalomielisyytensä saattoi hänet heti mainitsemaan minun osoittamani jalomielisyyden. Lähetettiin etsimään minua, ja minun ja Manonin poissaolo herätti sen epäilyksen, että olimme paenneet. Silloin oli liian myöhäistä lähteä minua takaa ajamaan; mutta kaksi seuraavaa

päivää käytettiin tähän työhön.

Minut löydettiin vailla elonmerkkiä Manonin haudalta, ja ne, jotka näkivät minut tuossa tilassa melkein alastomana ja haava verissä, olivat varmat siitä, että minut oli ryöstetty ja murhattu. He kantoivat minut kaupunkiin. Kuljetuksen synnyttämä liike herätti minut jälleen tajuihini. Kun avasin silmäni ja rupesin vaikeroimaan sitä onnettomuutta, että vielä olin elävien parissa, huomattiin, että vielä saatoin tulla hoidon alaiseksi; tämä minulle omistettiin, ja sen seuraus oli valitettavasti liiankin onnellinen.

Minä en välttänyt ankaraa vankeutta ja oikeudenkäyntiä. Kun Manon oli kadonnut, minua syytettiin siitä, että raivon ja mustasukkaisuuden puuskauksessa olin surmannut hänet. Kerroin suoraan surkuteltavan seikkailuni. Vaikka selontekoni Synnelet'ssä herätti kipeää surua, hän oli kyllin jalomielinen anomaan armahdustani, ja sen hän saikin aikaan.

Olin niin heikko, että minut täytyi kantaa vankilasta vuoteeseeni, johon ankara tauti sitoi minut kolmeksi kuukaudeksi. Vihani elämään ei ollenkaan heikentynyt; huusin lakkaamatta avukseni kuolemaa ja kieltäydyin kauan itsepintaisesti nauttimasta lääkkeitä. Mutta Kaitselmuksen tarkoituksena oli, sittenkuin se näin ankarasti oli rangaissut minua, saattaa kärsimykseni ja rangaistukseni minulle hyödyllisiksi. Se valaisi minua valollaan ylhäältä, joka minussa herätti syntyperäni ja kasvatukseni arvoisia ajatuksia.

Kun rauha oli alkanut syntyä sydämessäni, ei ruumiillinen parantumiseni viipynyt. Minä noudatin täydesti kunniantunnon kehoituksia ja jatkoin pienen toimeni täyttämistä, odottaessani Ranskan laivoja, jotka kerran vuodessa saapuvat tähän osaan Amerikkaa. Olin päättänyt palata kotimaahani siellä vakaantuneella, ja siveällä elämällä hyvittääkseni säädytöntä käytöstäni. Synnelet oli huolehtinut siitä, että rakkaan lemmittyni ruumis oli siirretty kunnialliseen paikkaan.

Noin kuusi viikkoa parantumisestani kävelin eräänä päivänä yksin rannalla ja näin silloin laivan, jonka kauppa-asiat toivat Uuden Orleansin rannalle. Pidin tarkasti silmällä matkustajien maihin nousua ja hämmästyin äärettömästi tuntiessani Tibergeren niiden joukossa, jotka astuivat kaupunkia kohti. Hän kertoi minulle, että hänen matkansa ainoa vaikutin oli ollut halu nähdä minut ja kehoittaa minua palaamaan Ranskaan. Saatuaan kirjeeni, jonka olin lähettänyt Havresta, oli hän itse matkustanut sinne tarjotakseen minulle pyytämääni apua.

Hän oli tuntenut mitä haikeinta mielipahaa kuullessaan minun jo lähteneen matkaan ja olisi heti ollut valmis seuraamaan minua, jos olisi voinut astua lähtövalmiiseen laivaan. Sellaista hän oli useita kuukausia etsinyt eri satamissa, ja löydettyään viimein Saint-Malossa yhden, joka nosti ankkurinsa purjehtiakseen Martiniqueen, oli hän astunut siihen, toivoen sieltä helposti pääsevänsä Uuteen Orleansiin. Mutta espanjalaiset merirosvot olivat matkalla ottaneet tämän laivan ja vieneet sen erääseen saareensa. Tiberge oli päässyt viekkauudella pakenemaan, ja useiden harharetkien jälkeen hän sattumalta oli joutunut siihen pieneen laivaan, joka juuri oli saapunut, ja näin oli hän onnellisesti päässyt luokseni.

En voinut tarpeeksi osoittaa kiitollisuuttani näin jalomieliselle ja uskolliselle ystävälle. Vein hänet asuntooni ja pyysin häntä vapaasti käyttämään kaikkea, minkä omistin. Sitten kerroin hänelle kaiken, mitä minulle oli tapahtunut lähdettyäni Ranskasta, ja valmistaakseni hänelle odottamattoman ilon, selitin hänelle, että ne hyveen siemenet, jotka hän aikaisemmin oli kylvänyt sydämeeni, alkoivat kantaa hedelmiä, joista hän oli oleva tyytyväinen. Hän vakuutti, että niin miellyttävä varmuus korvaisi kaikki hänen matkansa vastukset.

Vietimme yhdessä kaksi kuukautta Uudessa Orleansissa, odottaen Ranskan laivojen tuloa, ja päästyämme viimein matkaan, astuimme kaksi viikkoa sitten Havre-de-Grâcen rantaan. Sinne saavuttuamme lähetin kirjeen omaisilleni. Vanhemman veljeni vastauksesta sain surullisen tiedon isäni kuolemasta, johon syystä pelkään minun hairahdukseni osaltaan vaikuttaneen. Kun puhalsi myötäinen tuuli, astuin heti laivaan purjehtiakseni Calais'hen, aikoen sieltä matkustaa muutaman peninkulman päässä kaupungista asuvan ja meille sukua olevan aatelismiehen luo, missä veljeni kirjoitti odottavansa tuloani.

END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MANON LESCAUT

***** This file should be named 59098-8.txt or 59098-8.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/dirs/5/9/0/9/59098>

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you

paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any

copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing

or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- * You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- * You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- * You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- * You comply with all other terms of this agreement for free distribution of

Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and The Project Gutenberg Trademark LLC, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical

medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is in Fairbanks, Alaska, with the mailing address: PO Box 750175, Fairbanks, AK 99775, but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility: www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to

help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.